
3 1761 07760036 9

Af

Anthon Frederik Tschernings

efterladte Papirer.

Udgivet

af

hans efterlevende Familie.

Første Bind.

Med Tschernings Portræt.

Kjøbenhavn.

P. G. Philipsens Forlag.

Trykt hos J. Jørgensen & Co.

1876.

Forord.

Mere end halvandet Aar er nu forløbet, siden Døden den 29. Juni 1874 tog **Anthon Frederik Tscherning** bort fra den lille Kreds af Slægt og Venner, til hvilken han i sine sidste Dage var knyttet. Efter hans Død fandtes hans Papirer i den fuldstændigste Orden. Ved nærmere Undersøgelse og Gjennemlæsning af dem forekom det os, mine Børn og mig, at der i dette omfangsrige, gjennem Aarrækker opsamlede Efterladenskab var Meget, som kunde have Interesse for en større Kreds, baade fordi det kastede rigere Lys over en Virksomhed, der havde været saa lang og mangesidig og haft saa stor Indflydelse paa vort Fædrelands Udvikling, og fordi det gav Bidrag til at belyse den Tid, hvori han havde levet, og flere af de Personer, med hvem han havde staaet i Forbindelse.

Vi besluttede da at gjøre et Udvalg bestemt for Offentligheden. Men Arbeidet var ikke let. En stor Del af Papirerne bestaaer af Concepter til Rapporter, tjenstlige Indstillinger, techniske og politiske Afhandlinger, Udkast til Piecer, Avisartikler osv.; heraf er kun Lidet

optaget og, saavidt vi vide, Intet, der forhen har været trykt. Fra Tschernings forskjellige Reiser forelaae endvidere fuldstændige Dagbøger med Skildringer af de Steder, hvor han havde opholdt sig, de Personer, han var kommen i Berøring med, og med omhyggelige Beskrivelser af de offentlige og private Fabrikker og Etablissementer, han havde besøgt, de Arbeider og Forsøg, han der havde overværet; de sidste ere udeladte, af de første ere Uddrag optagne. Fremdeles fandtes Concepter til en Mængde Breve, som han i Aarenes Løb havde skrevet til forskjellige Personer; heraf er ligeledes gjort et Udvalg. Endelig ere flere Breve fra hans Fader og fra andre, bekjendte Personer tagne med.

Der er maaske mellem det Optagne Et og Andet, som efter Nogles Mening hellere burde være udeladt eller have veget Pladsen for Ting af større Interesse. Det er vanskeligt ved et Arbeide af den Art at tilfredsstille Alle. Hvorledes imidlertid end Dommen herom vil falde ud, vil forhaabentlig det, der her bringes frem for Offentligheden, yde værdifulde Træk til Billedet af den Mand, hvis varme Fædrelandskjærlighed og uegennyttige Opoffrelse for sine Medmennesker var Hoveddrivfjedren til hans alvorlige og utrættelige Virken lige fra den Stund, da han som nittenaarig Yngling traadte ud i Livet, og til den Dag, da han fængsledes til Sygeleiet for aldrig mere hverken i Tale eller Skrift at henvende et kraftigt Ord til det danske Folk.

De Mænd, der paa forskjellig Maade velvillig have ydet deres Bistand ved Udgivelsen af dette Bind, ved at meddele Raad og Skjøn om Arbeidet i dets Helhed eller

om Enkeltheder, hjælpe os med den endelige Redaktion af den forudskikkede Biographi og med at tilveiebringe en god Forbindelse mellem de optagne Papirer, endelig ved at staae os bi ved alt Trykningen vedkommende, bringer jeg min og mine Børns erkjendtlige Tak.

Kjøbenhavn den 22. Marts 1876.

Eleonore Christine Tscherning
født **Lützow.**

Indhold af første Bind.

Det er sikkert, at de Forhold og Omgivelser, hvorunder vi henleve vore tidligste Aar, øve den væsentligste Indflydelse paa hele vor Udvikling, ja ofte paatrykke Individualiteten et Stempel saa energisk og dybt, at dets Spor kan forfølges gjennem hele Livet. Vistnok gjælder dette mindre, i samme Omfang som en Personlighed af Naturen er rigt og sjeldent udrustet, jo dygtigere og selvstændigere den er istand til at gribe ind i sin egen Udvikling og beherske Forholdene, men selv hos en Natur som Tschernings vil mangen lille Eiendommelighed, mangt enkelt Træk maaske først faa sin rette Forstaaelse ved at sees under dette Synspunkt, med Barndomsforholdene til Relief.

Andre Træk kunne have deres Forklaring liggende endnu dybere. De, der have kjendt Tscherning personlig, ville ikke have undgaaet at lægge Mærke til, at der saavel i hans Ydre var noget Vist fra den danske Type forskjelligt, som ogsaa at hans aandelige Structur frembød Sider af fremmed Art. Hans energiske rastløse Virksomhedsdrift, hans mere kosmopolitiske end nationale Tendentser, hans djærve Bekjæmpen af al formel Liberalisme og hans udprægede demokratiske Sindelag, det er Egenskaber, saavel af personlig som social Karakter, der aldrig i nogen særlig Grad have været betegnende for den danske Aand. Men der var ogsaa fremmed Blod i Tschernings Aarer. Allerede Navnet klinger ikke dansk. Saavel paa fædrene som mødrene Side er Slægten af

fremmed Oprindelse. I første Henseende regner den sit Udspring fra Bøhmen, i sidste fra Venden. Efter en med den slaviske Type særdeles fortrolig Kunstners Udsagn, skal hans Ansigt ogsaa have baaret tydelige Spor af den tjekkiske Herkomst. Nogle faa orienterende Bemærkninger om den Tscherningske Slægt turde derfor her være paa sin Plads.

Samtidig med den lyriske og epigrammatiske Digter Andreas Tscherning — født i Bunzlau i Schlesien 1611, død som Professor i Rostock 1659 — der navnlig er bleven bekjendt ved sit Digt til Gustav Adolf, hvori han hilser denne som Forkæmper for den protestantiske Sag, har der her i Landet levet 2 Tscherninger (om Brødre indbyrdes og Brødre til Andreas Tscherning er uvist). Den mest bekjendte af disse 2 Tscherninger var Generalauditeur Paulus Tscherning. Han eller maaske hans Fader er kommen ind i Landet som Officeer med Christian den IVs Tropper, der optoge en Del af Flygtningene fra det hvide Bjerg. Under Frederik den tredie har han, som var en intim Ven af Christoffer Gabel og Generalfedltmarskalk Greve Hans Schack, været benyttet af disse ved deres Arbeider i Anledning af Souverainitetens Indførelse. Mest Interesse turde hans Medvirken herved have, forsaavidt han efter Gabels Opfordring skal have sørget for, at der i Arvehyldningsactens trykte Exemplarer kom til at staae absolut Regjering istedetfor arvelig Regjering. Denne Tildragelse, saavelsom de andre af de i Gabels Papirer forefundne Efterretninger (Suhm nye Saml. til den d. Histor. I, 232), betvivledes stærkt af Historieskriverne i forrige Aarhundrede, saaledes af Spittler (Geschichte der dänischen Revolution im Jahr 1660. Berlin 1796 S. 186 og 187). Men Fr. Hammerich (Nord. Universit. Tidsskrift 1857, 1, 158) mener, at Gabels Papirer maa modtages med større Tillid.

I 1666 sendtes denne Tscherning paa en hemmelig Mission til Rusland; paa Rejsen er han maaskee død, thi

hans Død sættes til 1666. Han udgav i 1663 uden Navns Nævnelse et lille latinsk Skrift i Amsterdam (Epistola de ordine subditorum in regno Daniæ), der aander stærkt Had imod al Fødselsadel og er en mærkelig Blanding af Demokratisme og Respekt for og Tillid til den uindskrænkede Kongemagt. I Skriftet omtaler han sig selv som den, der „har tilbragt saa mange Aar i Krig og tjent hos saa mange Herrer", og som den, der „selv var tilstede" ved Statsomvæltningen 1660. Hans Angreb paa Fødselsadelen gav Anledning til, at den rige og lærde Oluf Rosenkrands i 1665 udgav et anomymt Forsvar imod „den faktiøse Bagvaskers berygtede Bog." Ved sin Død blev Tscherning forhindret i at svare, men to tyske Professorer (Oldenburger og Buno) fortsatte Kampen; Rosenkrantz svarede atter med et nyt Skrift (Apologia

---

Vi hidsætte her de to Familier Tscherning og Lützov i de Linier, der directe lede til Tschernings Forældre.

Tscherning (Paulus el. David).
Andreas Tscherning, Lieutenant.
Andreas Tscherning, Officeer, f. 1676, d. 1710 for Helsingborg.
Andreas Tscherning, Kræmmer og Exerceermester ved Kjbh. Borgere. 1707—1781.

Scalizer af Verona
Bucelius Lützow, Mecklenburg.
I. II. B. Lützow, c. 1300. III.
Hartvig v. Lützow, Slutn. af det 16de Aarhundrede. Kgl. dansk Overhofmarskalk.
Fredr. v. Lützow. Fyrstelig sønderborgskHofmarskalk.
Johan Christoffer v. Lützow, Major. 1667—17—?
Adam Fredrik v. Lützow, Commandeur i Søetaten 1702—1759.
Anton Fredrik v. Lützow, Viceadmiral.

Eilert Peter v. Tscherning, Oberst, 1767—1832. ∞ Maria v. L., 1768—1830.
Adam Tobias v. L., Generalmajor, 1775—1844.

Anthon Fredrik Tscherning, 1795—1874. ∞ Eleonore Christine v. Lützow.

nobilitatis danicæ); for dette Skrift blev han af Højesteret dømt fra sin Rang og sin Boeslod o. s. v. Straffen blev dog ved Kongens „Naade" formildet til en Bøde paa 20,000 Rdl.

Den anden dengang levende Tscherning var en Kobberstikker David Tscherning, om hvem ikke vides andet end, at han har stukket et af Carl van Mandern malet Portrait af Gabel i Aaret 1664.

Hvem af disse to Tscherninger der er Fader til den Lieutenant Andreas Tscherning, fra hvem Familien dernæst kan nedledes, er ikke sikkert.

Af den under Texten anførte Stamtavle sees, at Tscherning ogsaa paa mødrene Side nedstammede fra en gammel Familie, der hørte til Landets Officeers- og Adelsslægter. Ikke desmindre har Tscherning fra sin tidligste Tid betragtet sig selv som et Barn af Folket, som en virkelig Borgerlig.

Efter disse faa Notitser om Tschernings Slægtforhold skulle vi, før vi gaae over til hans eget Liv, tale et Par Ord om hans Forældre.

Faderen Oberst Eilert Peter Tscherning har Sønnen altid omtalt med en høi Grad af Veneration. Han skriver saaledes selv: „Faa Mænd skylde Deres Fader mere end jeg; hans klare og bevidste Opfattelse af Forholdene, hans rige Kundskabsfylde og mangesidige Udvikling ere komne mig tilgode i mange Retninger. Ved

---

Paulus Tscherning skal, som tidligere omtalt, være indvandret fra Bøhmen paa Trediveaarskrigens Tid. Om han er af den store grevelige Czerninske Slægt vides ikke. Denne Familie nedstammer fra Heinrich Czerny (den sorte), en Søn af Heinrich Markgreve af Zaaym, der var en yngre Søn af Wladislaus I af Bøhmen. Familien, der ophøiedes i Grevestanden 1644, har delt sig i flere Linier, hvoraf nogle skulle findes i Østerrig. Om de omtalte Tscherninger fra det 17de Aarhundrede ere af den samme Familie eller af en Tjenerfamilie, der har antaget Navnet, er uvist.

saa mange Leiligheder, hvor andre have maattet søge og læse for at faae deres Tvivl løst, var et Spørgsmaal og en Samtale nok for mig. Som eneste Søn var jeg meget om ham som Barn, som yngre Mand førte jeg i 8 Aar i Embedsstilling under ham det fortroligste Samliv med ham. Men min Fader, der var født i Aaret 1767, var opvoxet i den Tid, da først de saakaldte philosophiske Ideer og siden disses Udprægning gjennem den franske Revolution havde revet hele den europæiske Ungdom med sig, da de her i Landet havde faaet deres Udtryk gjennem en Række høist folkelige Samfundsudviklinger, Bondeudfrielse, Skoleforbedring, Fattigvæsen, Landeværns Indførelse o. s. v. Han havde seet Trykkefriheden blomstre og atter synke sammen, samtidig med Kronprindsens Optræden som Hovedleder i Regjeringen, og havde ikke været nogen ligegyldig Tilskuer. Han havde opfattet Begivenhederne i 1807 forskjellig fra de fleste, som en Følge af Napoleons ærgjerrige Planer, og skjøndt han delte den almindelige Harme over den lidte Overlast, saae han i Overfaldet mere et Nødværge fra engelsk Side end en fjendtlig Hensigt mod os. Uagtet han godt saae, hvor megen Uhumskhed den franske Kost feiede bort, saa saae han dog lige saa klart, at Undertrykkelsen og ikke Friheden fulgte Napoleons Spor. Medens mange kun saae Napoleons Storhed og Seiersløb, saae han Skyggesiderne tillige, forudsaae og ønskede Undertrykkerens og Erobrerens Fald. Min Fader blev udenfor sin egentlige Stilling brugt i mange fortrolige Sendelser og Hverv, og jeg var meget tidlig hans Fortrolige, han prøvede min Paalidelighed og benyttede den. Jeg var saaledes neppe 17—18 Aar gammel, da han betroede mig sine Brevskaber og Papirer og gjorde mig Meddelelser, der bragte mig til at see Begivenheder, hvis Traade vare skjulte for de Fleste.“

En Oversigt over den gamle Tschernings Liv turde

saaledes ikke være uden Interesse, og vi skulle derfor give den her væsentlig efter hans egne Optegnelser.

Han skriver: „Jeg blev af mine Forældre bestemt til Theologien og tog Studenterexamen i mit 17de Aar 1783, Philosophicum 1784. Jeg maatte paa Grund af Fattigdom tage Huslærerplads, men vedblev at studere Theologie til 1786, da min Moder døde. Da jeg intet Kald følte til Theologien, gav jeg mig til at studere Jura og fik en Plads som Cancellist i Generalcommisariatscollegiets Revisionscontoir. Da Krigen mellem Danmark og Sverrig udbrød i 1788, vaagnede min Barndomslyst til den militaire Stand, og skjøndt lige færdig til at tage juridisk Attestats forlod jeg Juraen. I tre Dage var jeg foreslaaet, antaget og indskibet paa Fregatten Main med det ridende Artillerie til Norge. I nogle Uger gjorde jeg Adjudanttjeneste i Fredriksstad; ved i denne Tid at være en flittig og agtpaagivende Iagttager, var jeg kommet saa vidt, at jeg kunde træde i fuldkommen Activitet som Secondlieutenant under v. Bielefeldt. . . . . I Aaret 1790 kom jeg til Kjøbenhavn, hvor jeg studerede forskjellige Videnskaber. Da jeg 1791 vendte tilbage til Fredriksstad, holdt jeg Forelæsninger over Mathematik for Officererne af det søndenfjeldske Regiment. Da jeg i Efteraaret 1792 kom til Kjøbenhavn, giftede jeg mig med min Trolovede, Frøken Marie v. Lützow, Datter af Søcapitain (senere Admiral) Lützow. I August 1794 afgik jeg som Prøvecommissair til Frederiksværk og blev i September ansat som Inspecteur samme Sted“ *). Hans Virksomhed her

*) Efter Messager du Nord 1826 Nr. 1—2 gives her følgende Oplysninger om dette Anlæg. Frederiksværk, der, efter at have ført en temmelig beskeden Tilværelse, i 1768 var kjøbt af General Classen, var under hans Ledelse steget til et anseeligt Etablissement, hvorfra Armeen forsynedes med Materiel. Efter Classens Død 1792 kjøbte Landgreve Carl af Hessen Værket af det Classenske Fideicommis. Bestyrelsen overtoges af Generalcommissair Hasler, der i 1794 antog Tscherning som Inspecteur. I Slutnin-

har været ret betydelig og ikke uden Værd. Han bidrog meget til at bringe Værket frem i Slutningen af forrige Aarhundrede og holde det nogenlunde oppe i de ulykkelige Krigsaar i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Han maatte imidlertid see Værket synke mere og mere sammen, og det var kun ved store Anstrengelser at han (fra 1820—28) i Forbindelse med Sønnen trods de slette og vidtløftige Bestyrelsesformer naaede at bringe Fabrikken lidt paafode igjen inden sin Afgang derfra. Foruden Inspecteur paa Frederiksværk var E. P. Tscherning Commandant for det militaire Corps, der dannedes 1800 paa Frederiksværk og dækkede Kysten i 1801. I Spidsen for dette opnaaede han en gunstig Capitulation i 1807, organiserede en Reisning i Nordsjælland mod Englænderne, der dog ikke kom til at træde aktivt op, da disse droge bort, forinden dens Organisation var færdig. Senere commanderede han Kystmilitsen i Frederiksborg og Jægerspris Districter. Under sit Ophold paa Fredriksværk brugtes han til flere Sendelser dels i techniske dels i politiske Øiemed, saaledes 1798 i Sverrig; 1811 gjorde han „en

---

gen af Aarhundredet udvikledes Værket betydeligt. Man forøgede Bygningerne, bragte de gamle Etablissementer videre paafode og anlagde nye Værksteder for blanke Vaaben, skjærende Instrumenter, Affutager og Landbrugsredskaber. For at skaffe Arbeidere uddelte man smaa Jordlodder til Folk. Da Lodderne vare utilstrækkelige til at føde Familier paa, kom da Leierne og arbeidede paa Værket. I 1804 overgik Værket til Kronprinds Fredrik, der underlagde det en Administration bestaaende af Hasler og 2 andre, der, da Hasler døde Aaret efter, vedbleve Administrationen, medens Tscherning vedblev som Inspecteur. Under Krigen led Fredriksværk forholdsvis lidt ved det engelske Indfald og stod sig godt paa Grund af de betydelige offentlige Leverancer, men efter at disse svandt bort ved Fredsslutningen, og Bestillinger fra private Folk ikke indløb særdeles rigeligt, gik Fredriksværk tilbage, og i 1820 var det paa Grund af Pengemangel og Mangel paa Vandkraft fuldstændigt i Tilbagegang.

Reise i Sverrig og Norge, som det hed i Værkets Anliggender, men mere for at indhente Efterretninger om Stemningen i disse Riger". I 1813—14 commanderede han paa Als og i Sundeved mod de allierede Tropper, og efter Freden sendtes han paa en Undersøgelsesreise først i Holsten og dernæst ind i Nordtydskland, hvor hans Hverv var at holde Øie med de svenske Troppebevægelser. I 1823 foretog han en Reise paa Bornholm og i Tydskland. Han opholdt sig paa Fredriksværk til 1830, da han tog sin Afsked og ansattes som Vicecommandant paa Rosenborg, en Post, som beklædtes af udtjente Officerer. I denne Stilling blev han til sin Død den 26de Juli 1832. Tid efter anden var han stegen til Capitain, Major, Oberstlieutenant og Oberst. Fra 1794 udfoldede han en ikke ringe literær Virksomhed. Mest bekjendt er „Den Militairiske Sophron til sine unge, uerfarne Kammerater. En frie Oversættelse." Kjøbenhavn 1794.

Om han end i Begavelse og Evner ikke kan stilles lige med Sønnen, er det dog vist, at denne har hans belærende og omhyggelige Veiledning at takke for meget. Dette er ogsaa naturligt naar man tænker paa den Mængde af Forhold, hvori han har bevæget sig, og naar man husker, at han var en for sinTid ualmindelig oplyst Mand, der arbeidede imod alt, hvad der kan kaldes Fordom, hvad enten denne gik i Retning af Kartoffeldyrkning, som han fremmede ved at give Exemplet i sit lille Landbrug, eller Vaccination, som han var en af de første, der anvendte, idet han lod sin hele Familie vaccinere trods den Uvillie, der herskede mod dette dengang nye Præservativ mod Koppesygdommen. Af Udvortes var han en smuk og anseelig Mand. Ikke sjeldent maatte Sønnen af Folk, der havde kjendt dem begge, høre: Ja Tscherning, De er en smuk Mand, men saa smuk som Deres Fader er De ikke. Moderen synes vel at have været en stræng Opdragerske, men efter den Maade, hvorpaa Sønnen altid omtalte hende, en kjærlig

og omhyggelig Moder, hvilket ogsaa fremgaaer af de Breve fra hende til Sønnen, der ere bevarede. Skjøndt opdraget i et gammeldags Hus, paa en Tid da det var Skik og Brug, at kun de voxne Sønner og Døttrene, først naar de vare forlovede, fik Lov til sidde tilbords med Forældrene, saa indførte hun dog ikke lignende Skikke i sit Hus. Tvertimod hun var opdraget uden for sine Forældres Hus, og da hun som voxen var kommen hjem, følte hun sig tilligemed 3 andre Søstre tilsidesat for den eneste Broder, der var Kjæledægge, og hun har vist lovet sig, at hun i sin Opdragelse af sin eneste Søn*), ikke skulde gjøre sig skyldig i en lignende Feil; hun var ogsaa temlig stræng imod ham, uden at dog denne Strænghed efterlod andet end gode Minder i Sønnens Sjæl, og han var fuld af Mildhed, naar han i sin Alderdom talte om de smaa Begivenheder, hvoraf Moderens strixe Opdragelse fremgik. Et Par Smaatræk, som ere bevarede i Familien, skulle vi meddele her. Broderen Major (senere General) Lützow var i Besøg paa Fredriksværk og forundrede sig over at see Neveuen sidde med et Strikketøi. Men Moderen forsikkrede, at det havde han godt af, „han kan dog ikke altid gaae ude og gjøre dumme Streger med de andre Drenge.“ — Engang seer Moderen fra sit Vindue, hvorledes hendes Anthon i Legen med Værkets Drenge gjør sig vigtig og kujonerer Kammeraterne, maaskee i sin Følelse af at han var Inspecteurens Søn. Men da aabner Moderen Vin-

---

*) A. F. Tscherning havde 2 ældre Søstre: Elisabeth Birgithe, senere gift med General de Meza, og Karen Marie, senere gift med Kammerjunker Schumacher, i sin Tid Chef for Raketcorpset, der hørte under Artilleriet. Aaret efter Anthons Fødsel kom der en Søn, Andreas, der døde som lille Barn. Ni Aar senere fødtes en Datter Sara, der døde ugift i 1842, og Aaret efter en Datter Albertine, gift med Capitain (senere Major) Dalberg, der efterfulgte Svigerfaderen i hans Stilling som Inspecteur paa Værket.

duet og lader Drengene vide, at de skal ikke taale noget af Anthon, men banke ham, hvis kan ikke er skikkelig. — Ogsaa overfor de andre Børn har hun viist en passende Strenghed, og man faar allerede et bestemt Syn paa hendes Opdragelse, naar man seer et lille Træk som det, at hun ved en indbyrdes Uenighed i Kortspillet eller et lille Hanreisbedrag af et af Børnene strax tog Kortene fra dem; hun undersøgte ikke, hvem der var Ophavsmand, men lod dem lide i Forening, saa kunde de en anden Gang holde Orden indbyrdes.

Kujonerie var ikke vel seet af Forældrene, og derfor toge de ikke i Betænkning tidlig at sende Sønnen paa Toure, hvor han maatte aflægge saadanne Svagheder. Det var med en vis Fornøielse, at Tscherning i sin Alderdom fortalte om, hvorledes han alt som lille Dreng blev brugt til at hente Posten paa den omtr. ¼ Mil fra Værket liggende Herregaard Arresødal, hvortil Veien gaaer gjennem en temmelig uhyggelig Skov langsad en steil Brink, hvorunder Aaen flyder. Engang paa en saadan Tour syntes det ham, at der var en Forfølger i Hælene paa ham; han løb, men jo stærkere han løb, desto stærkere løb ogsaa Forfølgeren efter. — Saa opdager Drengen, at det er hans Manchesters Benklæder, der give den skrattende Lyd, og Skrækken fortager sig.

Imidlertid har han ogsaa til Tider vidst at sætte sin Villie igjennem ligeoverfor Moderen. Han har fortalt, hvorledes han engang var sat til at luge for Moderen i hendes Blomsterhave; men Arbeidet forekom ham for nedværdigende, og han tog derfor sin Tilflugt til en List, der hjalp. Han oprykkede forfode Blomster og Ukrudt, og da han tiltrods for al Undervisning ikke syntes at kunne skjelne det nys opskudte Ukrudt fra Blomsterplanterne, men ubønhørligt rensede Bedene for Riddersporer saavelsom for Brændenelder, blev Enden den, at han blev fritaget for dette Hverv.

Faderen er det imidlertid, der har haft den væsent-

lige Indflydelse paa Sønnen, hvis Oplæring i hele Barndommen er delt mellem Almueskolens og Hjemmets Underviisning. Om Underviisningen i Skolen og den Oplærelse væsentlig i practisk Retning, som Faderen ved Siden heraf bibragte ham, skriver Tscherning følgende: „Landgrevens Styrelse bar Præget af de philanthropiske Ideer, der besjælede mange Stormænd og Fyrster i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede. Der var oprettet en egen Milits, tildeels efter amerikansk Mønster, Fattigvæsenet var ordnet paa Fabrikstedet som en gjensidig Forsørgelsesanstalt med en egen Commission i Spidsen, Skolen blev ogsaa indrettet ganske udenfor det almindelige Skolevæsen under en egen Skolecommission, i hvilken Præsten kun var Medlem paa lige Fod med de andre Medlemmer, og Religionsunderviisningen kun et Fag som de andre Læregjenstande, men ikke Grundlaget for Underviisningen. Hvert Barn havde kun 2 Timers Underviisning daglig. Alle Drengebørn, Embeds- og Bestillingsmænds Sønner deri indbefattede, deeltoge i Underviisningen. Jeg gik saaledes i Almueskolen til mit 13de Aar. Ved Siden af denne Underviisning i Skolen var der ringe Anledning til at give den et større Omfang. Skolens Lærer gav mig og tvende Søstre nogle Timers Privatunderviisning ugentlig. Min Fader havde ikke Tid til at give mig formelig Underviisning, men han gav mig Plads paa sit Contoir, anordnede et Selvstudium, lod mig følge sig paa sine daglige Vandringer i Værkstederne, lod mig gjøre Rede for, hvad jeg hørte og saae og overdrog mig forskjellige Hverv at udføre. Han han havde lidt Avlsbrug, deri maatte jeg deeltage ved at udmaale Sæd, besørge Salget af Kartofler og holde Bog herover, tælle Traver o. s. v., saavidt mine barnlige Evner rækkede til. Min tidligste Bestemmelse var at træde over i en Industrivirksomhed, derfor blev jeg saa tidligt som mine Legemskræfter tillode i en Alder af 11—12 Aar beskjæftiget 2 til 4 Timer daglig i Værkstederne især i Smedeværkstedet.

Dette førte mig tidligt i nøie Forhold til den menige og arbeidende Befolkning, og der herskede stedse det velvilligste Forhold imellem os."

Smedehaandværket, som han her omtaler at være oplært i, synes ikke at være drevet blot som Spøg. Han eiede til sine sidste Leveaar et lille Instrument af ret net Kleinsmedearbeide, som han selv havde forfærdiget, og som vidnede om en ikke uøvet Haand, og han bar paa sin ene Haand et uudsletteligt Tegn paa sin Smedevirksomhed, nemlig de tilbageblevne Mærker af en Knusning af den ene Fingerende. Om denne Knusning fortalte han, at da den var skeet, turde han ikke forlade sit Værksted før den bestemte Tid, og da han kom hjem, var det saa langt fra, at hans Moder beklagede ham, at hun tvertimod skammede ham ud og sagde ham, at han egentlig skulde have Bank, fordi han bar sig saa klodset ad.

De pecuniaire Forhold i Tschernings Barndomshjem have været tarvelige, og Luxus har der ikke været offret stort paa; derfor maatte Sønnen ogsaa finde sig i at staa til Confirmation i blaa Trøie og gule Nankings Beenklæder, da man ikke vilde sætte sig i unødvendige Udgifter til en ny Confirmationsdragt, eftersom han strax efter skulde til Cadetcorpset og altsaa ikke havde Brug for civile Klæder.

Saaledes vare de Forhold, hvorunder Anthon Fredrik Tscherning opvoxede, og hans Liv vilde maaskee have seet anderledes ud end det gjorde, hvis ikke Krigsudbrudet i 1807 havde givet det en helt anden Retning. I dette Aars Begivenheder kom han til at deeltage halvt om halvt activt. Faderen, der, som anført, commanderede Fredriksværks Corps og var den militaire Øvrighed paa Værket, blev beordret til at føre en Transport Krudt til Kjøbenhavn. Men Toget, der foruden en yderst sparsom Dækning bestod af Bøndervogne belæssede med Krudt, stødte med sit Fortrav ved Kollekolle paa Englænderne, der toge de første Vogne. Resten dirigerede

Obersten nord paa og søgte at skaffe den største Del af dem i foreløbig Sikkerhed paa Kronborg. Men en Del af Vognene gik tabt, idet Kudskene flygtede og gjemte Krudtet. Den gamle Tscherning naaede tidsnok til Fredriksværk til at kunne skaffe sin Kone og Døttre bort, inden de engelske Tropper viste sig, og faa ordnet Forholdene saaledes, at han kunde faae en gunstig Capitulation i Stand, thi om Forsvar kunde der selvfølgelig ikke være Tale. I disse Dage var det, at den 12aarige Anthon gjorde sin Familie en stor Tjeneste ved at ride med Bud mellem Faderen og den bortsendte Del af Familien, ligesom han ogsaa senere, da Faderen organiserede en Reisning i Nordsjælland mod Englænderne, var dennes hemmelige Bud ved flere Leiligheder. Senere da de engelske Tropper vare dragne bort fra Værket for at deeltage i Angrebet paa Kjøbenhavn, maatte han i Selskab med sin Familie gjennemleve de pinlige Dage, da de fra Krudttaarnsbakkerne og Maglehøi kunde see Lysningen af den brændende By ude i Horizonten. Da endelig den ulykkelige Capitulation var kommet istand, rejste han med Faderen til Kjøbenhavn for at besøge Familien, og det sørgelige Syn af den bombarderede og af Fjenden besatte By gjorde et blivende Indtryk paa Drengen.

Efter disse faa Meddelelser om Tschernings Barndomshjem, lade vi ham selv fortsætte. I sin i 1841 til Ordenscapitulet afgivne Selvbiographie skriver han:

„Jeg er født paa Fredriksværk den 12te Dec. 1795 af Moder Marie Lützow og af Fader Eilert Peter Tscherning, Oberst af Armeen og Inspecteur paa Frederiksværk. Ved Daaben kaldtes jeg Anthon Fredrik.

Efter Fredsbrudet 1807 henrev den almindelige Krigslyst mig; jeg opgav mit hidtilværende Ønske at uddanne mig til Mechaniker og tog i Aaret 1809 Krigstjeneste,

idet jeg den 1ste August indtraadte som Cadet i det kongelige Artillericorps*). Fire Aar senere udnævntes jeg til Lieutenant ved dette Corps med Anciennitet fra 1ste Juni 1811.

Efter min Udnævnelse til Officeer i 1813 kom jeg strax i Activitet først med at føre en Transport Krudt til Nakskov, siden ved at ansættes ved Capitain v. Lumbyes kjørende Batterie, henhørende til den Armee, der under Fredrik den Sjettes egen Commando sammendroges paa Fyen. Efter Freden i Kiel Februar 1814 førte jeg en Transport Stykkudske**) til Rendsborg og ansattes ved

*) Indskrevet som Volonteur 5te Mai 1804, opt. i Institutet 1ste Aug. 1809, opt. som Cadet Januar 1810 med Cadetsanciennitet fra 1809. Om Tschernings Cadettid foreligger der intet uden mundtlige Efterretninger. At hans Forhold baade til Kamerater og Overordnede har været godt, sees tydeligt af flere Breve fra senere Perioder. Om hans Dygtighed i sin Klasse vides det, at han aldrig har været Nr. 1 (han afgik fra Skolen som Nr. 5). Paa større eller mindre Cadetløier synes hans Klasse ikke at have været rig, dog fortalte Tsch. med sin sædvanlige Godmodighed om en og anden lille Tildragelse paa Academiet, hvor da han sjeldent synes at have spillet nogen fremtrædende Rolle, medens han sikkert har taget saa vidt Deel i Spilopperne, som passende var for en god Kammerat; i en Retning er det afgjort, at Tscherning strax slog sine jævnaldrende og endogsaa sine ældre Kammerater af Marken, det var som practisk Talent. Her kom hans Opdragelse ved Fabrik, Landbrug og alt, hvad han havde seet i sin Barndom, ham tilgode.

**) Som characteristisk for de daværende Tilstande kan det anføres, at Tsch. kom til at overtage denne Sendelse ved Bytning, paa Grund af at den dertil udseete Officeer manglede baade Sadel og Penge. — Hvor ringe Tilstanden endvidere var, kan sees deraf, at da Afdelingen, som Tsch. førte, kom i Nærheden af Rendsborg, maatte den paa Grund af Mangel paa Levnetsmidler og Penge næsten tigge sig lidt Smørrebrød til hos Befolkningen. Manglen paa Fodtøi bragte den til at tage imod nogle Støvler, som fandtes i Tøihuset i Rendsborg fra Fredrik den 5tes Tid. Disse Støvler hjalp imidlertid kun daarligt, thi Saalerne gik hurtigt fra paa Grund af deres Ælde.

det 3die kjørende Batterie, der under Capitain v. Moltke rykkede med det danske Auxiliaircorps mod Frankrig, og deeltog i Blokaden af Jüllich i Holland.

Freden til Paris gjorde Ende paa dette tvungne Feldttog, og efter faa Maaneders Forløb vendte Tropperne tilbage til Fædrelandet, hvor Armeen opløstes, og jeg gik tilbage til Garnisonen i Kjøbenhavn.

Skjøndt meget ung havde den uheldige Brug, der blev gjort af Folkets uhyre Anstrengelser, den høitidelig bebudede Modstand og den strax derpaa følgende ilfærdige Underkastelse, der medførte Norges og senere i visse Maader ogsaa Holstens Tab, gjort et dybt og uudsletteligt Indtryk paa mig. Det eneste Lysglimt i denne uheldsvangre Tid, Erklæringen af Norges Uafhængighed, havde jeg hilset med Begeistring. Min Hensigt havde været at ile did og tilbyde min Tjeneste, men snart slukkedes ogsaa dette Haab. Dog i Norge blev noget tilbage til Løn for Anstrengelsen, en foryngel og forbedret Rigsforfatning var sikkret det fraskilte Broderfolk ved dets ædle Konges, den danske Arveprinds Christian Fredriks selvopoffrende Bestræbelser. Denne store Begivenhed, den største i Skandinaviens senere Annaler, vakte mig og flere Danske til en langt fuldstændigere Bevidsthed om Landets Stilling og Trang. Vor tilkommende Konge havde givet et umiskjendeligt Fingerpeg og paany vækket Haab for vor Fremtid.

Men saae jeg saaledes paa den ene Side en bedre Fremtid imøde, saa græmmedes jeg paa den anden Side inderligt ved at bemærke den Letsindighed, hvormed det danske Folk klyngede sig til de, saa forekom det mig, ringe, tildels nedværdigende Erstatninger, som Danmark fik fra Congressen i Wien, glemmende herover de nylig lidte Tryk og Ydmygelser. Saasnart derfor Rygtet om Napoleons Landstigning i Frankrig udbredte sig, søgte jeg om Tilladelse til at forlade den danske Krigstjeneste for

at søge Tjeneste i Udlandet*). Dette blev afslaaet, derimod blev jeg ansat ved det under Capitain v. Frieboe i Rendsborg formerede 6 Pd. Feldtbatteri, der stødte til det Contingent, som i Aaret 1815 rykkede ind i Tydskland. Slaget ved Waterloo**) endte vort Feldttog før det vel var begyndt, men mod Slutningen af samme Aar stødte Batteriet til det mindre talrige Contingent, som Danmark havde at stille til den allierede Besætningsarmee i Frankrige. I Begyndelsen af 1816 ankom vi i det nordlige Frankrige i Egnen af Douais. Endnu samme Aar blev Batteriet opløst som Feldtbatterie og indlagt i Bouchain, og ved Aarets Slutning blev jeg ifølge allerhøieste Befaling detacheret fra Batteriet for i Paris og siden i Metz at gjøre mathematiske, chemiske og artilleristiske Studier***).

I Paris førtes jeg til Peter Andreas Heiberg, der snart fattede Godhed for mig og indførte mig i enkelte anseete politiske Kredse; ogsaa Malthe Bruun lærte jeg at kjende, og gjennem vor Gesandt, General Walterstorff,

---

*) Da Tschernings Ansøgning om Tilladelse til at gaae i fransk Tjeneste var ham afslaaet, samtidig med at Kongen fra sit Ophold i Wien havde sendt en skarp Irettesættelse til en stor Del Officerer, der havde viist franske Sympathier, var han tilligemed en Klassekammerat Hjelte betænkt paa at gaae til Sydamerika, hvor Bolivar dengang havde begyndt Befrielseskampen for sit Fædreland.

**) Som bekjendt naaede de danske Tropper ikke tidsnok Belgien til at kunne deltage i det afgjørende Slag, og Tscherning fik derfor ligesaa lidt her som ved Jüllich Leilighed til at optræde paa en Valplads.

***) At Tscherning blev udseet til at gaae til Paris kan dels have ligget i Faderens Indflydelse, dels i en lille Tildragelse, som Tscherning først senere erfarede. Han havde sendt en Skitse over en Maneuvre af det danske Contingent hjem til sin Fader, og dette Croquis havde tjent til at afgjøre en Strid hos Kongen, hvor man ikke kunde blive enig om en af Prindsen af Hessen ved denne Maneuvre begaaet Fejl, som var søgt skjult i det officielle Croquis.

kom jeg ogsaa i Berøring med adskillige anseete politiske Mænd fra Fortid og Datid og saae enkelte Afspeilinger af de høiere Kredses Maade at være og leve paa. Der var dengang strømmet mangfoldige unge Mænd til Paris fra forskjellige Lande, Alle begeistrede af den Frihedsaand og Frihedsduft, som havde ledsaget den saakaldte Befrielseskrig, og i Paris forhandledes med Iver og Begeistring Alt, hvad der angik det nye Forfatningsliv, som var bragt til Frankrig med Freden. Her var saaledes baade Opfordring og Anledning til at høre, see, lære og udvikles, uden man selv vidste hvordan. Jeg stødte ogsaa her paa Landsmænd, hvis Omgang var baade behagelig og gavnlig. Jeg nævner her fortrinsviis senere Professor, nu afdøde Howitz, der havde et saadant Fremsyn i sit Fag, at han allerede dengang sagde, at alt som Videnskaben trænger mere ind i Medicinen og vækker Tvivl mod Erfaringsreglerne, saa tabe dens Midler Tillid, og føiede han spøgende til: Lægerne faae intet andet at gjøre end daglig at skrive de Riges og Levelystnes Kjøkkenseddel. Da jeg paa Veiene frem og tilbage mellem Danmark og Frankrig fulgte med Troppecorpset, saa saae jeg det nordlige Tydskland, Nederlandene, Belgien, Holland og franske Flandern, som man kun seer Landene paa denne Maade. Indquarteringslivet medfører nemlig af og til længere Ophold, snart i Middelpunkterne for Udvikling og Omsætning, snart i afsides beliggende sjelden besøgte Egne, saa at man ofte bliver indviet i det snevreste Familieliv, og bruges Officeren nu ved Forretninger, som medføre Berøring med Landenes Myndigheder, saa lærer han noget af Love, Sædvaner og Forvaltningsformer at kjende.

Da Besætningsarmeen opløstes mod Slutningen af 1818, maatte jeg følge det danske Contingent til Rendsborg, hvorfra jeg kort derpaa afgik med en Transport hjemforlovede Stykkudske, som fordeeltes i Provindserne, hvorpaa jeg gik i Garnison i Kjøbenhavn.

Fra Begyndelsen af 1819 til Medio 1820*) forblev jeg i denne Garnison, var ansat som Lærer ved en Exerceerskole, som Inspecteurofficeer ved Arsenalet, kort i de Forretninger, som Artilleritjenesten medfører, og søgte i Forbindelse med mine fra Frankrig hjemkomne Kammerater at vinde Indpas for Ideerne om Nødvendigheden af væsentlige Forbedringer saavel i Materiellet som i Personellet**).

I Sommeren 1820 blev jeg ansat som Assistent ved Fredriksværks Inspektorat, dog under Forpligtelse af at møde ved de aarlige artilleristiske Øvelser. I denne Stilling forblev jeg i 8 Aar. Da jeg kom til Fredriksværk vare samtlige Fabricationsgrene i Forfald, flere af de betydeligere Værksteder vare i uheldige Forpagteres Hænder, Vaaningerne vare maadelige, mange ubeboelige og faldefærdige, altsammen Følge af de uheldige financielle Tilstande, de ringe Bestillinger til Armeen og den herskende Vandmangel***). Da jeg forlod Fredriksværk

---

*) Som characteristisk for den altid virksomme Tscherning skal det anføres, at han i dette Tidsrum bl. a. har ansøgt om Tilladelse til at sætte en Entreprise i Gang, der skulde gaae ud paa at indføre Brugen af Droscher i Kjøbenhavn. Planen gik ud paa at holde 50 Enspændervogne paa offentlige Pladser til Personbefordring istedetfor de brugelige Hyrekareter, der vanskelig kunde faaes hurtigt. Ansøgningen blev ham nægtet.

**) Den 23de August 1820 udnævntes han til Premierlieutenant.

***) Paa denne Tid styredes Fredriksværk af 2 Administratorer (see Noten Side 7), der boede i Kjøbenhavn og havde med Salg af Fabricaterne og Indkjøb af Materiale at gjøre. Fabrikens indre Anliggender styredes af Inspecteuren med sin Assistent, der begge boede paa Værket. Etablissementet havde visse Privilegier. Toldfrihed for Raastoffer, Fritagelse for Krigstjeneste, Ret til at holde Udsalg og besøge Markeder uden at betale Afgift, Ret til at anlægge Værksteder, uden at Laugene kunde indvende noget derimod; Fattigvæsen indrettet efter Stedets særegne Forhold. Flere Værksteder vare forpagtede bort, medens andre dreves for Kongens Regning.

Om alle de Bestyrelsen vedkommende Forhold udtaler Tscherning sig i Notitser, der næsten findes ordret aftrykte i

i 1828 vare de fleste af disse Vanskeligheder hævede, Fabricationen i Opkomst og Planen lagt, hvis Befølgelse har tilveiebragt den senere indtraadte heldigere Stilling. Det er imidlertid ikke min Hensigt at tilegne mig Hovedfortjenesten herfor, jeg var, ifølge min Stilling, kun en underordnet Medarbeider. — Ved nok saa lidt Eftertanke kom det Spørgsmaal til at ligge for: hvorvidt hører Fabrikdrift og Vindskibelighed hjemme i Landet, hvorledes stiller den sig til vor Agerbrugsindustri, til Handel og Bedrift i det Hele, til Underviisningsvæsen og Oplysningsmidler. Uden at have Tid til noget omfattende Studium af Lov og Ret fandt jeg mig dog opfordret til at arbeide mig saameget ind heri, at jeg forstod Samfundstilværelsens lovbundne Sammenhæng.

Det var ved samme Tid (1821—22), at der i flere Retninger blev givet lovbundne Fortrin til de universitariske (latinsk begrundede) Examina; Laugsvæsen og Examensvæsen strammedes i Haandværk og Industri, Næring paa Landet holdtes i stramme Tøiler o. s. v. — Modsætningen, mellem hvad jeg havde seet andetsteds og saae her, traadte gribende frem for mig. Ligesom min Fader havde været og var Raadgiver for alle Slags Betrængte af Almuesklassen, saa blev jeg, der var voxet op paa Stedet, det ogsaa. Paa den Tid grundlagde sig

N. Davids statsoeconomiske Archiv 1827 S. 305. Han angriber først den slette Bestyrelsesform; han mener, at kun een Styrende bør findes istedetfor 2, der som Sideordnede hver for sig bestyrede Værket. Han klager over, at vigtige Værker staae ubrugte, og at Etablissementet ikke bruges til en Skole for Haandværkere og Ingenieurer. Han gaaer dernæst ud paa at angribe den Maade, paa hvilken Forhandlingen af Varerne skeer. Den dreves nemlig saaledes, at Bestillinger og Kjøb foregik ude paa Værkets Contoir i den yderste Ende af Amaliegade. Senere fik man vel en Boutik i Børsbygningen, men man gjorde intet for at bringe Varerne ud i den almindelige Boutikshandel, hvorfor de kun kjendtes lidt trods deres anerkjendte fortrinlige Beskaffenhed.

den Overbeviisning hos mig, at Staten savnede en Middelklasse, at denne kun lod sig finde i Landboklassen, at Bondeudfrielsen var et halvgjort Værk, at Laugsvæsen og Kjøbstadafpæling var hindrende for en naturlig Udvikling, at Examensvæsnet for en stor Deel var en Støtte for Middelmaadigheden, og at det latinske Laug var Laugenes Laug og det skadeligste af alle. Da jeg havde afvundet min Erfaring og mine Undersøgelser denne Grundanskuelse, aabnede jeg Feldttoget ved Meddelelser til Pressen, ved at tage mig af forskjellige Sager, kort ved Hjælp af de faa Midler, der stod til min Raadighed, uden at overskride Lovlighedens Grændser. — Jeg var dengang endnu ikke 30 Aar gammel og fattet paa at arbeide videre, uanseet hvorledes Sagerne stillede sig for mig, der havde, maaskee formeget, Følelsen af at kunne sørge for mig selv, idet jeg nemlig var legemlig stærk, ikke frygtede legemligt Arbeide, ikke let led under legemlige Savn og havde et frisk og freidigt Sind. At jeg vedblev at leve ugift, bidrog til at gjøre mig uafhængig.

Som Assistent paa Fredriksværk construerede jeg de tvende Stykker affuterede Feldtkanoner, som foræredes til Pachaen af Egypten. Disse vare de første Affutager af engelsk Model, som udførtes her i Landet.

Ved min Afgang fra Fredriksværk forærede samtlige Mestere mig til Erindring om vor Samvirken en forgyldt Sabel med Indskrift. Hans Majestæt havde allerede Aaret iforveien tilkjendegivet mig sin allernaadigste Tilfredshed, ved at opmuntre mig til at blive ved Fredriksværk for i sin Tid at overtage Inspectoratet, men jeg havde bedet mig fritaget herfor, saasom jeg var inderlig overbevist om, at det var umuligt med den daværende Administration og under det befulgte System at opnaa noget godt Resultat*). Jeg haabede at en saadan Til-

*) Blandt Tscherrings Papirer findes et Forslag indgivet til Kongen, der gaaer ud paa, at man bør afhænde Værket. Efter

bagetræden fra min Side skulde henlede Opmærksomheden paa Sagernes sande Tilstand og blive gavnende for min Efterfølger.

Det var i October 1828, at jeg forlod Fredriksværk for i Forening med tvende andre Officerer*) at begive mig

---

at have paaviist Fredriksværks slette Stilling, siger han: „Pengehandlens Tidspunct synes nu at være kommet, det er ved denne, at uhyre Formuer i en kort Tid erhverves, og med besynderlig Lethed seer man i England Capitaler anskaffede til de aller usikkreste Formaal. Dette vil maaskee endogsaa blive lettere, naar de Planer gaae igjennem, som ere lagte af enkelte Magter, at nedsætte Renten paa Statspapirer. Capitalister ville maaskee da vove Dele af deres Formue i andre Speculationer for at vinde en høiere Procent. Denne Formodning har i det mindste været yttret offentligt af flere statskloge Mænd. Skulde i et saadant Øieblik ikke Fredriksværk ogsaa kunne blive Gjenstanden for en saadan Operation. Dets høie Eier bliver vel betalt herved, og Værket ved heldig anlagte Capitaler og ledet af en god Handelsaand kunde faae et Sving, der blev gavnligt for hele Landet. For at besvare dette Spørgsmaal, saavidt det kan skee af En, der ikke er initieret i Pengespeculanternes egentlige Motiver til hellere at anlægge deres Fonds i dette end i hint, bliver det nødvendigt at give en kort Oversigt over Værkets Indtægter.“ Efter dernæst at have viist, at Indtægten beløber sig til 24 à 26,000 Rdl., og paaviist, at der vil være et betydeligt Udbytte, naar alle Værksteder exploiteres ordentlig, og naar man tillige erindrer Godsets Indtægter, omtaler han Værkets Rettigheder og Armeens Bestillinger som noget meget lokkende for Speculanter. Derefter fortsætter han: „Vel veed jeg paa den anden Side, at en betydelig Gjæld hefter paa Fredriksværk og Gods, og at der ved en saadan Forandring vilde blive adskillige Embedsmænd ledige, men de Summer, som udfordres til alt dette, klinge smaa paa de store Pengemarkeder, og om deres Majestæt endog kun fik i Udbytte af hele Operationen hele den paaliggende Gjæld betalt eller overdraget og en Capital, hvis Rente kunde afholde de reducerede Embedsmænds Vartpenge, saa fik dog Deres Majestæt denne Capital, efterhaanden som hine Mænd døde.“

*) Disse to Officerer vare C. F. Hansen, senere General og Krigsminister, og Schlegel, senere General.

til Grækenland, hvor Regjeringen havde erholdt den franske Regjerings Tilladelse, til at vi maatte deeltage i Expeditionscorpsets Foretagender paa Morea. De faa Krigsbegivenheder, som dette Tog medførte, vare tilendebragte inden vor Ankomst, der blev kun tilbage for os at deeltage i og medvirke til de organisatoriske Foranstaltninger, hvormed Armeen beskjæftigedes for at sætte Fæstningerne i en taalelig Forsvarsstand og for at ordne Personellet*). Efter faa Maaneders Forløb beordredes vi til igjen at vende tilbage. Ved denne Leilighed tilkjendegav den franske Regjering den danske, hvormeget man havde været tilfreds med vort Tjenestforhold.

Paa Hjemveien fra Morea blev jeg beordret til at besøge nogle af de vigtigste Artillerietablissementer, og da jeg i October 1829 ankom til Kjøbenhavn medbragte jeg Tegninger over alt, hvad der indtil da var indført af det nye Artillerisystem, forskjellige vigtige Efterretninger om Broncekanoners Støbning og Prøvning i Toulouse, om Jernkanoners Støbning og Prøvning i Ruelle, samt om andre artilleristiske Gjenstande.

I 1829 ansattes jeg som Lærer i Physik og Chemie ved Artilleriinstitutet og begyndte at holde Forelæsninger, de første, som ved denne Skole holdtes over disse Fag. Da Institutet kort efter inddroges under den kongelig militaire Høiskole fik jeg en anden Bestemmelse.

Paa samme Tid forlangte hans Majestæt Kongens Generaladjutant Oplysninger af mig angaaende det militaire Underviisningsvæsen i Frankrig med særdeles Hensyn til Oprettelsen af en Skole for de specielle Vaaben. Oberstlt. von Abrahamson, Capt. von Bendz og jeg, som alle tre vare raadspurgte, forenede os om at udkaste de første Grundtræk til Planen for den kongelig militaire Høiskole. Som Følge heraf blev jeg udnævnt til Medlem

*) Tscherning var ansat som Adjoint ved Artilleristabens Materielvæsen.

af Organisationscommissionen for denne Skole, deeltog virksom i dens Oprettelse og blev ansat ved samme som første Skoleofficeer. I denne Post blev jeg til Juni 1833, da jeg pludselig blev kaldet til at udføre en Sendelse af en anden Art, hvorom senere. Som 1ste Skoleofficeer troer jeg at have bidraget væsentlig til at overvinde og jevne de Vanskeligheder, som en begyndende Indretning medfører, som og til at opretholde Orden, god Forstaaelse og tilbørlig Disciplin ved Skolen. Ved min Afgang fra Skolen anerkjendtes dette paa den ene Side ved en meget hæderlig skriftlig Erklæring fra Chefen, og paa den anden ved at Lærere og Elever i Fællesskab indbød mig til et Festmaaltid og der forærede mig en Kaarde med en meget smigrende Indskrift*).

Medens jeg var ansat ved Høiskolen, udnævntes jeg til Medlem af Commissionen for Landcadetaccademiets Reorganisation. Ved nøie at undersøge denne Skoles Tilstand, bestyrkedes mine Anskuelser betydelig over Forholdene i Staten, og det Forsæt, som siden 1813—14 spirede i mig, bragtes til Modenhed, at forsøge for Alvor at vække Erkjendelsen om den Fare, hvori Staten svævede formedelst den overhaandtagende Slaphed i Bestyrelsen. I Commissionens Skjød sparede jeg ingen Møie for at forebygge lignende Misgreb for Fremtiden, dog

---

*) I Undervisningsdirecteurens Brevbog findes den 6te Juni 1833 et Brev, hvori han, idet han overleverer sit Embede til Major Quaade, der skulde fungere for ham under en Permission, omtaler Tscherning. Efter nemlig at have sat Quaade ind i de forhaandenværende Forhold skriver han: „Vor gode Tscherning har da faaet Afsked idag. Det er et haardt Stød og i Sandhed et meget betydeligt Tab for Høiskolen. Vi ville alle føle det længe og meget haardt. Han var en nidkjær Medarbeider, og hans Kraft og Selvstændighed, hans Aand og Kundskaber vare os ved heel mangen Leilighed til stor Nytte, ogsaa er der kun een Stemme derom mellem Alle ved Høiskolen. Gud være med ham! Gud veed, naar vi see ham igjen.“

indsaae jeg vel, at al Umage var spildt, saafremt det ikke lykkedes at tilveiebringe et strængere og mere oplyst Tilsyn fra Regjeringens Side. Det var blevet min Overbevisning, at Landcadetcorpsets Tilstand ikke var et afsondret Phænomen, men ligefrem Resultatet af en almindelig Aarsag, og at denne maatte hæves*).

Som Lærer i practisk Artilleri ved den kongelig militaire Høiskole havde jeg Anledning til at affordre Artillericorpset faste Bestemmelser for alle artilleristiske Tjenstforhold. Dette Forlangende tilveiebragte Nedsættelsen af en Commission for Oprettelsen af faste practiske Skoler ved Artilleriet og for Udarbeidelsen af de dermed forbundne Reglementer og Regulativer for Tjenestens forskjellige Grene. Jeg blev udnævnt til Medlem af denne Commission, men forlod den, inden den var færdig, paa Grund af min ovenomtalte Bortsendelse i andre Forretninger. Forinden min Afreise var imidlertid den vigtigste Deel af Commissionens Arbeide tilendebragt, og hvis den ikke fra høiere Steder var blevet hemmet i den Virksomhed, som oprindelig var den foreskrevet, saa tør jeg nok sige, at Artilleriets vigtigste Trang var bleven afhjulpet. Jeg smigrer mig endnu med den Overbeviisning, at den har angivet Veien, som nødvendigviis maa betrædes, for med de ringeste Midler at holde Artilleriet paa den taaleligste Fod. Desværre maa jeg tilstaae, at selv af Commissionens Medlemmer vare de gjorte Forslag ikke opfattede med Klarhed, skjøndt de havde fundet Alles Bifald.

For at udføre mit Forsæt, at vække til en rigtigere Erkjendelse af Statens Tilstand eller rettere at samle i eet Brændpunct de adspredte og eensartede Anskuelser

---

*) I disse Commissioner havde Tscherning en Mængde Sammenstød med Commissionens andre Medlemmer, navnlig med C. F. Hansen, der formaaede langt mere hos Frederik VI, end han formaaede i Debatterne i Commissionen.

af Forholdene, besluttede jeg at forsøge Pressens Virkning. Kun naar Folket var kommet til Enighed, kunde Regjeringen komme til at virke. Imidlertid skuffede jeg mig ikke over Følgerne af mit Foretagende for mig selv, jeg begreb, at min Fremfærd vilde forskaffe mig mægtige Uvenner og Modstandere; jeg gjorde mig desaarsag Flid for at blive strængt indenfor Lovlighedens Grændser, og afholdt mig især fra at berøre det Mindste, af hvad der stod i directe Forhold til de Gjenstande, hvormed jeg var beskjæftiget. Herved undgik jeg endog Skinnet af Indiscretion. Paa den anden Side oversaae jeg ikke, at Tildragelserne i Frankrig 1830 havde banet Veien for en friere Omtale af Meget, som ellers vanskeligt havde været muligt at berøre. Den overhængende Krigsfare, f. Ex., tillod mig uden Omsvøb at henlede Opmærksomheden paa Landets Tilstand og paa Tildragelserne 1807 og 1813, og vistnok er det, at naar Folkets Følelse tilbørlig vaagner for Betydningen og Indflydelsen af de lidte Krænkelser og bragte Ofre, saa vil det nok med Alvor stræbe efter at lægge Grundvolden til en bedre Fremtid, og Regjeringen vil føle Kraft og Indsigt til at udvikle den. Jeg begyndte derfor at føle mig for ved at skrive enkelte Artikler i de dengang meest læste Dagblade. Samtidigen samlede jeg Materiale til min Fremstilling af Væbningsvæsnet, men nu indtraf uventet tvende for min Hensigt heldige Begivenheder, den ene: det kongelige Løfte om Indførelsen af stændiske Institutioner for, som det i Anordningen hedder, at vække Almeenaanden og det offentlige Liv; den anden: Udgivelsen af Captain Blom's Skrift om Land- og Sømagt og den hele deraf følgende Strid, der oplyste paa en yderst folkelig Maade et af Statsstyrelsens største, gjennem flere Generationer nedarvet, Misgreb.

I Anledning af Rescriptet om stændiske Institutioner tøvede jeg ikke med i et lille Skrift „De preussiske Provindsialstænders Historie i korte Træk"

(1831)*), at udhæve det Feilagtige i at ordne Forholdene i Danmark efter Preussens Forbillede og at henpege paa den norske Constitution, som mere svarende til vor Trang og vore Forhold. Denne sidste Idee søgte jeg desuden at skaffe Indpas ved flere mindre Artikler. Med Hensyn til Striden om Land- og Sømagt, udgav jeg, dog uden at antyde den directe Forbindelse, et lille Skrift „Nogle Bemærkninger om det danske Væbningssystem og dets Mangler (1831)**), hvis Tittel noksom betegner dets Indhold. Kort efter udgav jeg Nr. 2 om det danske Væbningsystem (1832), hvis Hovedbestemmelse var at give Oplysning om de Hindringer, som stod iveien for Indførelsen af et bedre Væbningsystem, hvis Omrids jeg tillige antydede, nemlig Almeenbevæbning støttet paa en

---

*) Oversat samme Aar paa Tydsk af N. N. Falck.

**) I denne Piece viser han først, hvorlidt det vil sige, at Danmark har en staaende Hær, og erklærer det, som kaldes saaledes, for en Milits.

Han paaviser det uheldige Forhold, at Hæren er kommen i slet Anseelse, hvad der har sin Grund i, at saavel Officerer som Underklasser ere slettere stillede med Hensyn til Livets første Fornødenheder end de Folk i borgerlig Stilling, til hvis Omgang de forskjellige militaire Klasser ere henviste, og hvis Levemaade de til en vis Grad maa følge. Ligeledes ere Udsigterne slette. Og den Rang, man har givet Officererne, kommer dem kun lidt tilgode, naar deres Stilling ikke svarer dertil. Desuden er Armeen i en slet Anseelse paa Grund af vore uheldige Krige, der dog ikke ere hidførte af Uduelighed, men af ulykkelige Omstændigheder. Naar nu Danmark vil holde sin Stilling som Militairmagt, saa er det nødvendigt, at man søger at stille de Militaire paa en saadan Maade, at man føler Værnepligten ikke som en Byrde, men som en Borgerpligt. Vaabenøvelse burde da være hver Mands Sag, idet han for at indtræde som Landets Borger maatte godtgjøre, at han var øvet i Vaabenbrug. Samtidig dermed kunde man let tilveiebringe en militair Inddeling af Landet, hvorved Samlingen af Tropper blev lettet. Armeen, som en Deel af Befolkningen, kom i Anseelse, og Hæren blev billigere. Nogle Normalbatailloner for de specielle Vaaben bleve vel nødvendige.

tilsvarende Udvikling i Skolerne og hensigtsmæssig Anvendelse af de til enhver Tid tilstedsværende Kræfter.

Nogle Maaneder senere fremkom Nr. 3 om samme Gjenstand (1832). Heri udvikles et Væbningssystem overenstemmende med det i Nr. 2 givne løse Omrids, tillige paapeges den nøie Forbindelse, hvori Omdannelsen af Væbningsvæsnet staaer til en bedre Ordning af de statsborgerlige Forhold, fortrinligviis i Danmark, hvor Lovene om Værnepligt udgjøre nogle af de vigtigste organiske Love.

I disse forskjellige Skrifter havde jeg naturligviis maattet røre ved meget af det, som for at bruge Hamlets Ord, er rotten in the state of Denmark, ved mange Fordomme og Misbrug, og maatte derfor lide mange Anfægtelser, hvorimod jeg satte mig til Modværge, saagodt som Tid og Omstændigheder tillod. Da jeg var blevet en af Gjenstandene for den store Søhelteforbittrelse kom jeg ogsaa ind paa dette Terrain; blandt de Gjenstande, der ved denne Leilighed blev bragt til Omtale, vare Manglerne ved Søecadetaccademiet*). Nogen Tid efter indtraadte en Deel meer eller mindre væsentlige Forbedringer.

---

*) Den her nævnte Strid falder i Aaret 1831 og dreier sig om Land- og Sømagtens Betydning i Danmarks Forsvar. En Del Søofficerer følte sig krænkede over, at deres Etat i en af Capt. Blom udgiven Piece sattes under Landetaten. De fleste i Striden indviklede have skrevet anonymt. Heller ikke Tscherings Navn findes paa nogen af de vedkommende Artikler. Men det er vist neppe nogen Tvivl underkastet, at nogle Artikler i Kjøbenhavnsposten, der efter hans Død fandtes blandt andre Avisartikler, hvis Forfatter han var, skyldtes ham. Det Tscherning mest anker over, er den slette Opdragelse i videnskabelig Retning, som meddeles ved Søcadetacademiet, der har ladet Tiden løbe fra sig. Han foreslaaer, at lade Søcadetterne tage en Adgangsexamen lig Landcadetternes Oprykningsexamen i næstælste Classe, og at lade Academiet recrutere sig deels fra Landcadetter med Lyst og Evne til Sølivet, deels fra saadanne Søfarende, der have Lyst til Officeersveien.

Et Par andre Gjenstande af høiere politisk Betydning fik jeg i Løbet af denne Strid ogsaa Leilighed til at henlede Opmærksomheden paa, nemlig:

Nødvendigheden af at tage Forholdsregler for itide at affinde os med de ydende Magter angaaende Øresunds Told, fordi den skader os saa vel i politisk som i mercantilsk Henseende, og fordi den, som stridende mod de nuherskende Grundsætninger, snart vil tabes uden Vederlag.

Nytten og Muligheden af en nøie Forbindelse med de 3 nordiske Riger. I det første Øieblik, da Artiklen herom kom fordagen, tildrog den mig en Irettesættelse gjennem min Chef, men da jeg oplyste, at jeg kun havde omtalt en Tingenes Ordning lig den hans Majestæt i 1810 med Iver havde efterstræbt, modtog jeg en Skrivelse, der fritog mig for enhver Anke.

I Anledning af et Angreb af en anonym Forfatter i et eget Skrift, som ganske directe angik det af mig fremsatte Væbningsystem og endog min Person, udgav jeg Nr. 4 om det danske Væbningsvæsen (1833). Følgende Angriberen Skridt for Skridt kom jeg til med større Fynd end tilforn at fremhæve mange af de i mine tidligere Skrifter kun løselig antydede Mangler.

Alle disse Bestræbelser sluttede sig nøie til den bebudede Indførelse af en repræsentativ Forfatning, jeg havde erkjendt og udtalt, at kun i Forbindelse med en saadan kunde Nationalbevæbning trives; da jeg derfor i 1832 saae, at Tiden gik hen, uden at den bebudede Institution traadte i Virkelighed, og jeg frygtede for, at Publicums Taushed kunde tages for Ligegyldighed, tragtede jeg efter at tilveiebringe en synlig Demonstration af den herskende Stemning, forenede mig derfor med flere Venner til Høitideligholdelsen af Aarsdagen af det givne kongelige Løfte. Saaledes fremkom den siden saa bekjendte 28de Maisfest. Da imidlertid Stænderanordningen næste Aar var udkommet, og jeg alt dengang troede at

forudsee, at den ny Forfatning, som et villieløst med Landets Tilstand og Inddeling usammenhængende Væsen, enten maatte blive intetsigende eller medføre Anarchi, søgte jeg igjen, men uden Held, at tilveiebringe en nye Demonstration, ved at foreslaae Festens Ophævelse. Min Virksomhed i Pressen standsedes i de 5 Aar fra 1833 til 1839, jeg tilbragte i Udlandet, men da jeg efter min Hjemkomst troede det betimeligt paanye at optage Sagen om Væbningsvæsnet, udgav jeg Nr. 5 om samme Gjenstand (1839). Heri søgte jeg at gjøre det indlysende, at Forsvarsvæsnets Omdannelse og Fuldstændiggjørelse var et langt bedre Middelpunct for patriotiske Bestræbelser til Statens Gjenfødelse end Finantsregnskabets Regningsdeficit, hiin havde noget positivt ved sig, noget Folkeaanden opløftende, som dette savnede, dertil kom at Regningsdeficitet kunde hæves ved heldige Omstændigheder og Bogholderkunster, og saaledes Grundlaget for den hele Virksomhed borttages. Jeg søgte tillige at godtgjøre, hvorledes Forholdene i Holsten og Slesvig førte til ufortøvet at tage Væbningsvæsnets Tilstand i alvorlig Overveielse. Dette Skrift er det sidste, jeg har ladet komme for Lyset*).

Allerede ovenfor har jeg omtalt min Sendelse til Udlandet i 1833. Den skete ved et kongelig Rescript af 6te Juni**), hvori Hans Majestæt, efter i de naadigste

---

*) Det vil erindres, at den til Ordenscapitulet afgivne Autobiographie slutter med Aaret 1841.

**) Det behøver neppe at bemærkes, at Tscherning i denne Skildring ikke godt kunde berøre den sande Aarsag til sin Bortsendelse, som var Misfornøielsen med hans liberale politiske Anskuelser og skarpe Udtalelser. Hvad man dømte om ham, fremgaaer af følgende, der er taget af Undervisningsdirecteurens Brevbog til Chefen ved Krigsskolen. Medens man heelt igjennem sporer den Tilfredshed, som der er ved Skolen med Tscherninas Arbeide ved den, finder man den 25de April 1833 et Brev, hvor Under-

Udtryk at have omtalt min særdeles Duelighed til at udføre det tilsigtede Hverv (jeg bruger Rescriptets Ord) overdrager mig at bereise Preussen, Frankrig og England for at studere de forskjellige nyere Artillerisystemer og især Jernskydtset og give Beretning derom. Denne Sendelse udstraktes senere til Østerrig, Schweitz, Norditalien, Holland, Belgien, Baden, Würtemberg, Bayern og Sachsen, idet det tillige blev mig paalagt at indhente Efterretninger om de forskjellige Militairforfatninger*).

Jeg har været heldig nok til at samle ikke faa Oplysninger, skaffe en heel Deel Tegninger etc. og har tillige benyttet Leiligheden til i mine Rapporter sammen-

---

visningsdirecteuren beklager den sandsynlige Sammensætning af en Commission, som eventuelt skal nedsættes for at drøfte Omordningen af Artilleriet, medens nemlig Collegiet heri agter at indsætte Folk af Collegiet og af Infanteriet, vil man ikke indsætte een af Høiskolens Officerer deri. Heller ikke nogen med de fremmede Artillerier bekjendt Officeer indsattes i Commissionen. Endvidere: „Ere de gode Collegiefolk ikke glade ved at have mig med, nu vel, saa sæt en af Hovedlærerne, som ogsaa er Artillerist, derind, f. Ex. Olsen, Meza, Fibiger, Bendz, Hoffmann; Tscherning vil jeg ikke engang nævne, Vedkommende fik vel Kolik blot af at see hans Navn til Sammenarbeide med dem."

*) I og for sig var denne Undersøgelsesreise, der ifølge Rescriptets „vilde medtage lang Tid", en ligefrem Landsforviisning. Tscherning lod imidlertid som han ikke opfattede den saaledes, og gik op og takkede Fredrik VI for dette ærefulde Hverv. Kongen svarede: „Naa saa De tager det paa denne Maade!" I Begyndelsen af Juli reiste han, men før Afreisen gav nogle Venner ham en Frokost hos Madam Lynge i Fredriksberg. En Del unge Mennesker samlede sig udenfor for at bringe ham en Afskedshilsen, deres Ordfører var den unge Orla Lehmann. Paa Reisen stiftede han flere interessante Bekjendtskaber, saaledes med General Cavaignac, Louis Bonaparte (Napoleon III) og flere andre. I Frankrig leverede han Afhandlinger af militairvidenskabeligt Indhold til Tidskrifter. En af disse Afhanlinger „Les principes de la force armée, mise en harmonie avec l'état social actuel" er desuden udkommen særskilt.

ligningsviis at fremhæve Manglerne ved vort eget Militairvæsen.

Ved min Afreise afgik jeg fra Høiskolen med Pension; efter min Hjemkomst søgte jeg om, at denne Afsked fra Høiskolen maatte ombyttes med en Afsked fra Armeen. Som Grund fremførte jeg blandt andet mine 27 Aars Tjeneste, men min Begjæring blev afslaaet. For nu at forsøge mine Kræfter i det private Liv og for at vise, at min Begjæring om Pension ikke var en Følge af Trang, men af Overbeviisningen om min, efter almindelig Brug, erhvervede Ret, søgte jeg og erholdt 2 Aars Permission uden Gage. I disse 2 Aar overtog jeg først Bestyrelsen af et Kulværk i Auvergne og siden af Jernbanen fra Montpellier til Cette, fra begge Forretninger, men især fra den sidste har jeg modtaget de hæderligste Vidnesbyrd om Tilfredshed og de bestemteste Opfordringer om at vedblive Bestyrelsen, endog efter min Hjemkomst. Jeg har atter fornyet min Begjæring om Afsked, men forgjæves, og fast besluttet paa ikke at opgive mit Krav paa Pension har jeg foretrukket at give Afkald paa de heldigere Udsigter i Industrien. Som Følge heraf er jeg traadt tilbage i Artillericorpset og har der overtaget det 7de Artilleribatteri.

Paa dette Trin er jeg nu kommet i mit 46de Aar, og der bliver jeg rimeligviis staaende til enten legemlig Brøst, aandelig Svaghed, eller Døden udriver mig derfra.

Hermed slutter den til Ordenscapitulet indsendte Biographie. Som Grundlag for det efterfølgende er benyttet deels en kortfattet Fremstilling fra Tschernings egen Haand, skrevet paa Opfordring fra Redactionen af et Værk, der udkom i Genf, og indeholdt Skildringer af berømte Mænds Liv, deels, hvor denne Fremstilling har forekommet Udgiverne for kort eller ufuldstændig, Optegnelser af ham selv og for et enkelt kort Tidsrums Vedkommenke tillige af hans Hustrue.

Efter i den sidstnævnte Skildring at have meddeelt sin Ansættelse som Batterichef i 1841, skriver han:

Da der imod Slutningen af samme Aar som Forberedelse til en Forandring af Hærorganisationen udgik Opfordring til de Officerer, som ønskede at faae Afsked, om at melde sig, idet der tilstodes dem meget gunstige Vilkaar (Fuld Gage og Cantonnementstillæg i Pension), saa gjentog jeg min allerede tidligere indgivne Begjæring om Afsked, hvilken jeg fik inden Udgangen af samme Aar, fremskyndet ved en Strid, hvori jeg var geraadet med en stor Del af Artillericorpsets Officerer, som optraadte som Klagere imod mig, fordi jeg havde erklæret mig enig med en Artikel i en Journal (Fædrelandet), hvori Forfremmelsen af Underofficerer til et passende Antal Officeerspladser blev anbefalet*). Fra denne Tid til Marts 1848 levede jeg som Privatmand, beskjæftigende mig paa forskjellig Maade, meest i industriel Retning.

Det tør vel have sin Interesse at kaste et Blik paa dette Tidsrum, som Tscherning selv glider saa hurtigt henover, og paa de Foretagender, med hvilke han i disse Aar var beskjæftiget; ogsaa de saavel som hans hele øvrige Liv ydede ham rigelig Leilighed til at skaffe sig den Erfaringsfylde, som gjorde, at det ikke var saa meget uberettiget, naar han sagde om denne eller hin Ting, at han forstod sig maaskee bedre derpaa end de

---

*) Af en Krigsret, til hvis Nedsættelse hans Kammerater havde givet Anledning, blev han endog idømt nogle Dages Arrest, som han udstod paa Hovedvagten. Fr. Barfod fortæller i sin Biographie af Tscherning i „Illustreret Tidende“, 9de Januar 1862 (hvorfra vi hist og her have taget flere Enkeltheder), uden dog at turde indestaae for Meddelelsens fuldstændige Nøiagtighed, at det ikke var hans første Arrest. Da Frederik VI 1815 vendte hjem fra Wien, skal nemlig den unge Secondlieutenant ikke have villet deeltage i den almindelige befalede Hilsnings-Jubel, og derfor være idømt nogle Dages Fængsel paa Hovedvagten.

fleste andre. Sagen er den: Man har nok vidst, at Tscherning var Officeer, havde reist meget og derfor seet meget, men hvad man kun ufuldstændig veed, det er, at han desuden har beskjæftiget sig med saa mangeartede Forretninger, at der maaskee ikke er nogen større Sphære af det practiske Liv, uden at han har givet sig intensivt af dermed.

Et af de første Foretagender, som Tscherning efter sin Afsked indlod sig paa, var en Forretningsreise til Frankrig om Kulaffairer, som han foretog i Begyndelsen af Aaret 1844 for Handelshuset Suhr.

Sommeren derpaa gjorde han Kjøbenhavnerne en Tjeneste, som de endnu den Dag idag nyde Frugten af uden maaskee at vide, hvem de have at takke derfor. Vi mene Strandveiens Vanding. Dette var en Sag, som alt længe havde ligget for, men Udførelsen var strandet paa mere eller mindre betydelige Forhindringer. Tschernings Project var baade udførligt og billigt og blev modtaget, hvorefter han paa Amtets Vegne indgik de fornødne Contracter med vedkommende Entrepreneurer, og i Løbet af Sommeren 1843 paasaae han fra sin lille Bolig i det gamle Bomhus paa Strandveien tæt ved „Slukefter" Arbeidets Udførelse. Det Hageske og Puggaardske Handelshus deeltog Aaret efter med betydelige Summer i Kjøbet af nogle store svenske Godser. Skarhult o. fl., og da det var magtpaaliggende at have en i saadanne Forretninger brugbar Agent, faldt Valget paa den afskedigede Capitain.

Bestyrelsen af et Fineerskjæreri og andre Hverv dreves samtidig med, at han reiste om i Provindserne og anlagde Tørreovne for derværende Kornhandelshuse. Man har sagt os, at der endnu findes af hans Ovne, som ere i Brug. Den sidste Forretning, hvorved han var beskjæftiget, lige til Begivenhederne i 1848 trak ham ind i større Sphærer, var Ombygningen af endeel store Pakhuse paa Christianshavn, som A. Hage havde kjøbt.

Det var i denne Periode (27de August 1845), at han ægtede sin Cousine Eleonore Christine Lützow (født i Helsingør 4de Juli 1817, Datter af hans Morbroder, Generalmajor A. T. v. Lützow). Naar en Mand paa 50 gifter sig med en Pige paa 28, kunde det synes et ulige Ægteskab, og Tscherning lagde heller ikke for sin Cousine Skjul paa det Urimelige i at gifte sig med en Mand, som om faa Aar maatte være en Olding eller maaskee død. Tiden føiede det imidlertid anderledes og forundte dem et trediveaarigt Samliv. Det nygifte Par bereiste Jylland og det nordlige Slesvig i et Par Maaneder*) og droge derpaa ind i Tschernings Ungkarlebolig til et tarveligt og stille Liv, hvor man hjalp sig uden Pige, lod hente Restaurationsmad og fik Tiden rigelig udfyldt, han med sine mangeartede Forretninger, hun ved sit Staffeli, hvor hun i Blomstermaleriet bragte det videre end til Dilettantisme**).

---

*) Paa denne Reise modtog Tscherning de mest indtrængende Opfordringer til at tage Ophold i nogen Tid hos Prindsen af Augustenborg, men han og hans Hustrue vare enige i at afslaae dette Tilbud. Prindsens Stemning imod Tscherning var i det hele venskabelig. Tscherning lod sig imidlertid lidesaalidt rokke fra sine Meninger ved Fyrstegunst dengang som nogensinde ellers, og da ved given Leilighed Prindsen af Augustenborg for Tscherning udviklede sine slesvigholstenske Maximer, svarede denne ham omtrent reent ud, at han vilde sige ham, at hvor godt deres Venskab end var, saa vilde han dog, saavidt det stod til ham, i det Tilfælde, at Prindsen med Vaaben vilde forsøge at føre disse Ideer igjennem, klynge ham op som en slet og ret Oprører, hvis han fik ham i sin Magt. Da et Par Aar senere Efterretningen om Tschernings Indtræden i Martsministeriet kom til Augustenborg, forlod Prindsens Familie saa hovedkulds sin Bolig, at de snart efter indrykkende danske Tropper fandt Damernes Sytøi og Toiletgjenstande henkastede, uden at man havde givet sig Tid til at ordne det Mindste.

**) Tschernings Omgangskreds i disse Aar bestod, som man kan vente, for en stor Del af Tidens fremadskridende politiske Per-

Men heller ikke Politiken hvilede*), tvertimod nu havde han sin Frihed til at udtale sig uden at støde Kammerater eller altfor følsomme Overordnede, som han ikke mere havde. Vi ville herom anføre hans egne Ord:

I disse Aar fortsatte jeg tillige Rækken af tidligere begyndte Smaaskrifter og leverede en Del Stof til Journalistiken især Bladet Fædrelandet. Det var paa denne samme Tid, at jeg udviklede mine Ideer om den foederative Form, man burde benytte ved Udviklingen af det danske Rige til en repræsentativ Stat. Jeg søgte at fremhæve Nødvendigheden af at gjøre Holstens og Slesvigs forskjellige Stilling til det tydske Forbund og til det danske Statshele klar ved at organisere Statsstyrelsen saaledes, at den hidtil bestaaende Forvirring i denne Retning kunde ophøre, og Farerne forebygges, som hidrørte fra den sig fra denne Forvirring skrivende og til misforstaaede Overleveringer fra Fortiden støttede Idee om en slesvigholstensk Stat. Jeg søgte ligeledes at henlede Opmærksomheden paa Farerne, som hidrørte fra den i det kongelige Hus meer og meer fremtrædende Udsigt til Arveusikkerhed og Arvestrid. Hvor Leilighed gaves, udhævede jeg Utilstrækkeligheden af at modvirke denne Fare ved Giftermaal i den kongelige Mandstamme, men tilraadede at forbinde Anvendelsen af dette Middel med Affindelser i nogle Retninger og Adoption i andre.

Medens jeg søgte at paavirke Regjeringen som ovenanført, søgte jeg at formaae Folket til at benytte de Midler, som Regjeringen tilbød for at fremme Udviklingen

---

sonligheder: Lehmann, Monrad, Ploug, Gjødwad, Alfred Hage, desuden Balthasar Christensen, Glerup og andre af dem, der med Tscherning stiftede Bondevennernes Selskab.

*) I December 1842 finde vi hans Navn blandt Medindbydernes til det Møde, der holdtes i Hotel d'Angleterre, og paa hvilket man blandt andet vedtog at indbyde til en Markssubskription for ved en Gave at hædre P. H. Lorenzen, hvem Tydskerne i Slesvig havde villet kaste ud af Stænderforsamlingen.

af større forfatningsmæssig Enhed i Staten, selv om man misbilligede det Tilbudne i flere Retninger. Jeg angav Planen til og tog en virksom Deel i Stiftelsen af Bondevennernes Selskab*), hvis Formaal var at fremkalde saadanne Ændringer i Lovgivningen, at den saakaldte Bondestand, der i Kongeriget udgjør $^{3}/_{4}$ af Befolkningen, kom til at staae paa lige Vilkaar med Statens andre Samfundsklasser, at det bundne Godsforhold efterhaanden ophørte paa billige Vilkaar for begge Parter, Jorddrot og Bonde, at Værnebyrden fordeeltes ligelig paa alle Samfundsklasser o. s. v. Selskabets Virksomhed skulde gaae ud paa Samfundsudviklingen, det skulde til enhver Tid benytte den bestaaende Statsorganisme til sine Formaals Opnaaelse.

Da Kong Frederik den 7de under 28de Januar 1848 udstedte en Kundgjørelse, hvori en ny Statsorganisme bebudedes søgte jeg i Forbindelse med andre Venner at bevirke de Forandringer i de kongelige Tilsagn, som maatte ansees uafviselig nødvendige, om den tilsagte Statsordning ikke skulde blive farlig for Staten. Saalænge de repræsentative Forsamlinger vare deelte og

---

*) Den nærmeste Anledning til Dannelsen af Bondevennernes Selskab den 5te Mai 1846 var, som bekjendt, Rescriptet af 8de Novbr. 1845, ved hvilket det blev forbudt at holde Forsamlinger paa Landet uden forud given Tilladelse af Øvrigheden, og selv naar denne efter meddeelt Oplysning om Forhandlingsgjenstandene og de Personer, som vilde deeltage, var given, turde i intet Tilfælde andre end Sognets egne Beboere tage Deel i Mødet.

Ideen til dette Selskab var fattet af en Bonde i Holbek Amt, hvor Rescriptet navnlig havde vakt Røre blandt Bønderne, men selve Dannelsen af Selskabet skete, efter Opfordring af daværende Skolelærer, senere Rigsdagens Bureauchef, nu afdøde A. C. Glerup, af Tscherning i Forbindelse med flere Andre, af hvilke B. Christensen, J. C. Drewsen og O. Lehmann vare de meest fremragende. Tscherning var Selskabets Formand, indtil han indtraadte i Martsministeriet.

raadgivende, havde Bondevennerne ikke beskjæftiget sig med Repræsentationsspørgsmaalet, men henvendt sig til Kongens Enevælde og krævet Rætfærdighed af denne, nu da en lovgivende Forfatning skulde indføres, kunde denne Vei ikke længere følges, Selskabet maatte beskjæftige sig med Repræsentationsspørgsmaalet; det sluttede sig nu om et af mig foreslaaet Udkast til en Valglov, af hvilken adskillige vigtige Momenter ere overførte i den nu i Danmark gjældende Valglov. Da man ansaae det for fornødent at samle Folket om de politiske Formaal, som man efterstræbte, at holde det politiske Liv paa Offenligthedens Gebet, blandt andet for at undgaae Faren ved hemmelige Selskaber og derfor holdt større offentlige Forsamlinger, var jeg en af de ledende Mænd ved disse. Som saadan tog jeg Deel i det store Møde, der gik forud for den af Kongen i Anledning af Begivenhederne i Holsten navnlig ved Rendsborg den 18de Marts fattede Beslutning at forandre den collegiale Bestyrelse til en ministeriel og i den Anledning at afskedige det daværende Ministerium, for at danne et nyt, der passede til de foreliggende nye uventede og vanskelige Omstændigheder. Ved min Indflydelse og stærke Stemme lykkedes det mig at skaffe de Talere Ordet, som traadte op mod Forsamlingens store Fleertal, blandt hvilke var den dengang i dansk Statstjeneste staaende Etatsraad Francke, der blandt andet søgte at svække Betydningen af Begivenhederne den 18de ved Rendsborg. Det var som bekjendt fra denne Forsamling i Rendsborg, at en Deputation var afsendt til Kjøbenhavn med nærgaaende Fordringer og Trudsler til Kongen. Dette var bleven den ovennævnte Forsamling (20de Marts) i Kjøbenhavn meddeelt. Det var ogsaa mig, der i væsentlig Grad bidrog til at afholde Forsamlingen fra endnu samme Aften at begive sig til Kongen og formaaede den til at give Begivenhederne Tid til at udvikle sig paa naturlig Vei.

Den 21de Marts var jeg en uvirksom Tilskuer af

Begivenhederne, hvilke jeg nu saae udvikle sig paa en naturlig og lovlig Maade. Om Ministerplads for mig hørte jeg kun tale af de utaalmodigste, mig tildeels ubekjendte Folk, der deels fortalte mig Rygter om min Udnævnelse, deels næsten vilde true mig til at trænge mig frem. Jeg tilbragte den største Deel af denne Dag i mit Hjem og har da ikke modtaget nogen Kaldelse til at indtræde i et Ministerium.

Den 22de om Morgenen omtrent Kl. 7 kom Monrad for at hente mig til en Samling hos Etatsraad Schouw, hvor, om jeg mindes ret, de Mænd, der havde indbudt til Casinomødet, skulde enes om Midlerne til at skaffe det nye Ministerium Ro til, uforstyrret af folkelige Bevægelser, at kunne tage Forholdsregler med Hensyn til den forventede Oprørsdeputation. Kl. henved 10 indfandt Etatsraad Bang (der antoges at være Medlem af det om Natten dannede Ministerium) sig der og opfordrede paa en meget indtrængende og bestemt Maade flere af de forsamlede Mænd til ufortøvet at møde paa Slottet, for at deeltage i Sammensætningen af et nyt Ministerium. Omtrent samtidig kom tvende ansete Borgere ind og klagede over Vanskeligheden ved at berolige Mængden i den lange Uvished og ligeoverfor Deputationens samme Formiddag forventede Ankomst. Jeg var blandt de saaledes kaldte Mænd, men saa uforudseet var denne Kaldelse, at jeg maatte ile hjem og klæde mig om, førend jeg kunde gaae til Slottet. Ankommen der Kl. 10½—11 fandt jeg i Forgemakket nogle af de Mænd, der vare kaldte tilligemed mig; nogle vare allerede inde hos Kongen. Jeg erfarede, at Ministersammensætningen endnu var Gjenstand for Underhandling. Jeg gjentog nu for de forskjellige Mænd, som syntes indviede i Sagen, de samme Grunde til ikke at indlemme mig i Ministeriet, som jeg ovenfor har anført, og endnu andre, hentede fra min særlige politiske Stilling, der gjorde mig det til Pligt at gjennemføre indgribende Forandringer, paa hvilke

man maaskee endnu ikke var fattet. Jeg traf ogsaa der Mænd, som beklædte høiere militaire Poster, og som efter deres Stilling maatte ansees langt mere egnede til at overtage Krigsministeriet; til disse Mænd henvendte jeg mig og bad og besvoer dem ikke at vige tilbage for et Hverv, de jo bedre end jeg maatte kunne udfylde. Mine nærmere Venner, som forlangte, at jeg ikke skulde holde mig tilbage, da de savnede Tillid til en Sammensætning, hvori jeg ikke traadte med ind, søgte jeg at gjøre min Stilling begribelig og opfordrede dem til at opgive en Fordring, hvorimod der stillede sig saa mange Vanskeligheder. Jeg var paa denne Maade allerede kommen saavidt, at jeg ansaae mig for frigjort, og var ifærd med at fjerne mig, da jeg blev kaldt tilbage, og nu først, efter et Par Timers Forløb, kom Grev A. W. Moltke til mig og gjorde mig Forslag om at indtræde som Krigsminister. Jeg gjorde ham de samme Indvendinger og bad ham paany at betænke sig, førend han greb til denne Udvei, men efter fornyede Overveielser, og efter at alle Hindringer vare ryddede af Veien, gjentog han sin Opfordring, og jeg holdt det da for min Pligt at modtage Posten, idet jeg vel vidste, at, naar jeg havde gjennemført, hvad Alle dengang veg tilbage for, saa vilde der komme en Tid, da Dhrr. *** & Comp. langt bedre kunde have stillet Ægget paa Enden.

Klokken var uden Tvivl 1—2, da Ministeriet var sammensat og forestillet Kongen. Fra Slottet begav jeg mig til Commandocontoiret, hvor Generaladjutanten overleverede mig Forretningerne. Kl. 5½ kom jeg til mit Hjem for at spise og ordne min personlige Flytning til det nævnte Contoir, hvor jeg, for Forretningernes Skyld, der fra nu af i nogen Tid gik Nat og Dag, maatte tage Bopæl. Kl. 7 begav jeg mig til mit nye Opholdssted, og da der i Dagens Løb var taget militaire Forholdsregler, for at sikkre den om Formiddagen Kl. 10 ankomne Deputation mod Overlast, og denne i samme Hensigt var

bragt til en privat Vaaning, saa lagde jeg Veien om gjennem Gaden, hvori denne laae, hørte mig for i Huset, om Alt var sikkret for Natten, og begav mig strax, da jeg havde erfaret dette, og uden at see eller tale med nogen af Deputationen, til mine nye Forretninger Kl. henved 8.

Den 23de kom jeg i Statsraadet, hvor naturligvis den nærmest foreliggende Sag forhandledes. Hvad her er passeret, hvad jeg har yttret og sagt, anseer jeg endnu ikke for at være mig paa den Maade personlig tilhørende, at jeg her bør meddele det; men jeg er overbeviist om, at samtlige Medlemmer og, jeg tør sige, især de Mænd, som havde hørt til det tidligere Ministerium, skulle indrømme, at jeg i Statsraadet ikke har gjort andre Anskuelser gjældende, end dem, jeg offentlig har vedgaaet, og at de i mig oftere have fundet Understøttelse for deres Meninger.

Den 23de optog Statsraadsforhandlingerne en stor Del af Dagen. Resten brugte jeg til den Mængde Expeditioner og Overeenskomster, som min Stilling medførte. Denne Dag blev Deputationen modtagen af Kongen, og Svar lovet til næste Dag. Ministeriet var ikke tilstede.

Den 24de om Formiddagen var der atter Statsraad. Deputationen fik Svar, ligeledes uden at Ministeriet var tilstede. Daværende Etatsraad Francke var, om jeg mindes ret, kaldt af Statsraadet, fordi man vilde høre hans Raad, men han forlod pludselig Slottet, for at gaae over til Schleswigholstein. Oprørets anden Act, det væbnede Oprør under det tydske Flag, var dengang alt udbrudt den 23de om Aftenen Kl. 11 i Kiel og den 24de om Morgenen Kl. 7 i Rendsborg.

Da jeg modtog Udnævnelsen til den nye Post, havde henved en Fjerdedel af Hæren sluttet sig til den i Holsten og Sydslesvig udbrudte Opstand. Hovedfæstningen Rendsborg med det derværende betydelige Krigsmateriel var i deres Hænder. I Kongeriget var alt Hærvæsenet

paa Fredsfod. Omtrent 4500 Mand vare tilstede under Vaaben, heraf henimod 3700 i Kjøbenhavn, Resten fordelt i 8 forskjellige Garnisoner, foruden forskjellige Detachementer. Med Undtagelse af at Completteringsmandskabet til Liniehæren var indkaldt et Par Dage forud, var der ingen Forholdsregler taget for at sætte Hæren i Kongeriget paa Krigsfod. Hæren havde vel faaet en ny Organisationsplan i 1842, men vigtige Dele af samme, saasom Krigsreserve og Forstærkning havde endnu ikke modtaget den tilsigtede Organisation. For Forvaltningsvæsen, Sundhedsvæsen etc. havdes ingen Krigsorganisation. Der havde vel i de seneste Aar været gjort en Deel for Hærens Forsyning i forskjellige Retninger, men Opmærksomheden havde især været henvendt paa at forsyne Forbundscontingentet fuldstændigen. De hertil hørende Gjenstande fandtes i Holsten. Den almindelige Mening, en Mening, som endog havde været gjort gjældende i Regjeringskredsene, havde været, at der behøvedes henimod 6 Uger for at gjøre 6000 Mand marschfærdige i Kongeriget*). Et Krigsministerium der forenede Overcommandoen med Forvaltningen etc. var en ganske ny Indretning, som paa een Gang skulde skabes og benyttes. Fra alle Sider kom man den nye Krigsministers Bestræbelser imøde med den største Velvillie ja med Enthusiasme, herved og ved den overordentlige Virksomhed, som udvikledes i alle Grene af Krigsvæsenet, saavel tillands som tilvands, lykkedes det at fremme Hærens Sammendragning ligeoverfor Opstandshæren, der strax

---

*) En Aften nogen Tid før Oprøret, havde denne Sag været paa Bane hos Suhr, hvor Bang var tilstede. Da denne yttrede sig i den anførte Retning, udtalte Tscherning som sin Mening, at han med fuldstændig fri Raadighed over alle Midler vilde paatage sig at have det nævnte Antal Tropper ved den slesvigske Grændse i mindre end 3 Uger. Bang bad ham vogte sig for at give for store Løfter, thi han risikerede at blive taget paa Ordet, om det behøvedes.

efter Opstanden var rykket frem mod det nordlige Slesvig, saaledes at denne Fremrykning snart blev standset, Hovedstillingen, alt den 8de April rekognosceret fra flere Sider, og Opstandshæren fuldkommen slaget ved Flensborg den 9de April*), hvorved Slesvig igjen kom under Kongens Herredømme.

Havde Kongen af Preussen ikke alt forud for denne Begivenhed kastet en Garnison ind i Rendsborg, opstillet en betydelig Troppestyrke ved Grændsen og i det tydske Forbunds Navn lagt Kongen af Danmark Hindringer i Veien for den kongelige Hærs videre Fremrykning, saa havde Opstanden efter al Sandsynlighed allerede dengang været endt, men disse Forholdsregler standsede den seierrige kongelige Hær. De snart paafølgende Begivenheder paatvang Krigen fra dansk Side en aldeles defensiv Karakteer. Underhandlingerne kom til at ledsage Krigsbegivenhederne og udøvede en ikke ringe Indflydelse paa disse. Jeg benyttede Tiden til at forøge Hæren og udvikle Forsvarsmidlerne. Hærens Munderingsvæsen indrettedes saaledes, at det passede bedre for Krigen, og nye Anskaffelser gjordes lettere. Disse saavel som Vaabenforraad bragtes tilveie, ligeledes alle Arter af Udrustninger og Transportmidler. Practiske Skoler indrettedes for Uddannelsen af Underofficerer og Officerer, hvorpaa der var Trang. Inden Løbet af 3 Maaneder stod den kongelige Hær omtrent 25000 Mand stærk ligeoverfor Fjenden. Den havde hæderlig bestaaet forskjellige Kampe og begyndte at blive vel forsynet med alle Fornøden-

*) Heller ikke ved denne Leilighed kom Tscherning til at deeltage personlig i Krigsbegivenhederne. Saasnart hans Person kunde undværes i Ministeriet, reiste han til Hæren i Slesvig og ankom om Eftermiddagen den 9de April til Sønderborg, hvor han maatte oppebie Kongens Ankomst. Han bereiste derefter Nordslesvig og Jylland i c. 8 Dage for at gjøre sig bekjendt med Forholdene paa de Steder, der sandsynligen kunde blive vore tilkommende Valpladser.

heder. I Depoterne dannedes nye Cadrer og toges saadanne Forholdsregler, at Hærens hele Styrke inden Begyndelsen af August Maaned var stegen til henimod 40000 Mand og var i stadig Tiltagen. Der var udgaaet Avancementsbestemmelser til Lettelse for Underofficeersklassernes Forfremmelse og for Befordring udenfor Anciennetetsfølgen under Tilsyn af en egen dertil anordnet raadgivende Commité for Krigsministeriet, og de indledende Skridt vare skete for at bringe de for Værnebyrden hidtil befriede Samfundsklasser under almindelig Værnepligt. Da jeg i November Maaned under den da bestaaende Vaabenstilstand traadte af tilligemed det Ministerium, hvortil jeg hørte, var alting forberedt for Hærens yderligere Forøgelse og for at kunne holde den paa rede Haand til pludselig Opbrud og Sammendragning uden at bebyrde den udtømte Statskasse med Underholdet af mange Tropper under Vaaben. Inspectorater vare traadte i Virksomhed for at raade Bod paa de ved den pludselige Overgang fra Fred til Krig af en hertil ikke forberedt Hær opstaaede Uordener, for at paasee at de til Hærens Udvikling givne Forsksrifter befulgtes, og at Orden og Sparsomhed indførtes i alle Retninger. I Ministeriet maa jeg regnes blandt dem, der, hvad den ydre Politik angik, raadede til ikke at føre Krigen uden nødtvungen, ikke lade sig vildlede af det høiest skuffende Haab om Bistand fra de venskabelige Magter, men derimod gjennem Underhandlingerne vinde Tid, indtil det viste sig, hvorledes Forholdene i Tydskland udviklede sig*).

Alt den 10de April havde Kongen benaadet mig ved at gjøre mig til Oberst. I denne Egenskab, der først

*) Selv midt under Krigen fik Tscherning dog baade Tid og Kraft til at arbeide for de fattigere Klassers Vel. For største Delen skylde vi ham de Forordninger om Forbedringer i Husmænds og Indersters Kaar, om Jordsafgivelse til Fattighuses Opførelse o. s. v., som udkom omkring dette Tidspunct.

ved min Udtræden af Ministeriet fik sin egentlige Stadfæstelse, traadte jeg som Pensionist tilbage i Privatlivet*).

Kort efter Udtrædelsen blev jeg af Kongen udnævnt til Medlem af den grundlovgivende Forsamling. I denne søgte jeg at fremme det Forslag, som var indbragt, endnu inden jeg udtraadte af Ministeriet, og som det paafølgende Ministerium havde tilraadet Kongen i det Væsentlige at holde fast ved. Af Forhandlingerne herom seer man imidlertid, at jeg personlig ikke billigede Forslaget, der efter mine Anskuelser omfattede en Mængde Bestemmelser, som hørte hjemme i Lovgivningen, men let kunde blive misforstaaede og bebyrdende i en Grundlov**). I samme Forhold stod jeg til den anden vigtige Sag, som behandledes i denne Forsamling. Loven om almindelig

---

*) Efter Slaget ved Bov vilde Kongen gjøre Tscherning til Oberst og satte Oberstepauletterne paa ham erklærende, at han ikke kunde lide at see ham med de tarvelige Capitainsepauletter. Da Tscherning imidlertid vægrede sig ved at udstede sin egen Forfremmelsesordre, blev denne først udstedt efter hans Fratrædelse som Minister. Commandeurkorset, som Kongen vilde tildele ham, undgik han med Vanskelighed og kun ved en bestemt Vægring. „Jeg har Møie nok med at dæmpe Forfængeligheden hos Officererne, men jeg vilde umulig kunne gjøre det, naar jeg selv syntes at give efter for den," skal han ved denne Leilighed have svaret.

**) Tschernings Tanke med Hensyn til Overgangen fra det absolute Kongedømme til en repræsentativ Forfatning var den, at man ikke med eet Slag skulde kuldkaste det Bestaaende. Han mente, at man bibeholdende Kongeloven kunde i den foretage de Forandringer, der vare nødvendige for Overgangen til en repræsentativ Statsordning. Alt Andet, mente han, burde høre til den særlige Lovgivning og burde udelukkes fra en Grundlov, hvor han troede, at det kunde faae den Betydning, at man, fornøiet med at Ens Fordringer vare slaaede fast ved at sættes i en Grundlov, lod dem staae som Fordringer, medens disse bedre vilde faae deres endelige Udtryk i Lovgivningen, naar man lod dem blive udenfor Grundloven, da den indførte Repræsentation i Kraft af sin lovgivende Myndighed vilde vide at sætte de Forandringer igjennem, som Tiden fordrede.

Værnepligt. Ogsaa her søgte jeg at fremme den vigtige Sags snarlige Afgjørelse, skjøndt jeg misbilligede den Vei*), man var gaaet, og selv tidligere havde foreslaaet en anden.

Da Rigsdagen første Gang kom sammen var jeg tilstede i sammes Folkething som Medlem for Holbeks Amts 2den Valgkreds. Med Undtagelse af een Rigsdagssamling, fremgaaet af nye Valg, ved hvilke jeg, der var stillet i en anden Valgkreds (Kjøbenhavns Amts 2den, mod Professor Kayser), ikke var bleven valgt**), har jeg hidtil stadig været Medlem af Rigsdagen for denne Valgkreds. I Rigsdagen har jeg været anseet som et af dens brug-

---

*) Tschernings Forslag i Retning af almindelig Værnepligt var en naturlig Consequents af hans for flere Aar tilbage i hans Arbeider om det danske Væbningssystem fremkomne Forslag. — Det i 1848 foreslaaede gik ud paa at inddele Landet i Udskrivningskredse paa 50000 Indbyggere, hvoraf hver kunde levere alt i alt 2400 Mand i en Alder fra 20—30 Aar, fordeelt paa 2 Batailloner Infanteri (1600), $\frac{1}{2}$ Bataillon Jægere (400) og desuden 400 Mand fordeelt til Cavalleri, Artilleri, Ingenieurtropper, Depot, Train o. s. v. Befalingsmændene skulde boe i de Districter, hvor deres Forretninger hørte henne, undtagen ved større Troppesamlinger. I hver Kreds skulde der findes en Slags Kredshovedstad, hvor Mandskabets Alarmplads var. Garnisonstjeneste skulde besørges af Bataillonerne skifteviis. De særlige Vaabenarter: Artilleri, Ingenieurtropper og Cavalleri skulde lægges i faste Garnisoner, hvor det tilhørende Materiel fandtes samlet. — Detaillerne af dette Forslag til en Nationalvæbning findes i en som Manuscript trykt Piece, der udkom i Aaret 1866 for at gjøre den til Hærordningen nedsatte Commission bekjendt med de ældre Aktstykker, der vedkom de af Commissionen behandlede Emner.

**) Kampen om dette Valg blev dreven med den største Iver og Hensynsløshed fra Tschernings Modstanderes Side. Ikke blot ved alle honnette Midler søgte man at hverve Stemmer for Kayser, men man undsaae sig ikke engang for at skaffe Stemmer ved ligefrem Anvendelse af Penge. Man udbredte tillige en Carricatur, tegnet, som det siges, af en dengang levende bekjendt Kunstner.

bareste Medlemmer, og har derfor og ved min Forbindelse med Bondevennerne udøvet en Deel Indflydelse. I de betydeligere politiske Sager har jeg støttet de forskjellige Ministerier og modarbeidet alle de Bestræbelser, som gik ud paa at fremkalde Forandringer i Ministeriet, uden at det laae klart for Dagen, hvor man forresten vilde hen og hvem, der var beredt til at være Bærere for det nye System. Jeg har været en stadig Forkjæmper for Monarchiets Organisation i en saadan Form, at de forskjellige Landsdeles særlige Interesser ikke traadtes for nær, at der dog ikke i Organisationen blev nedlagt Spiren til at berettige fornyede schleswigholsteinske Bestræbelser, og at det tydske Forbund ikke beholdt noget Paaskud til Indblanding i andre Sager end dem, der angik Holsten og Lauenborg; da jeg forudsaae de diplomatiske Skridt, som førte til Kundgjørelsen af 28de Jan. 1852, har jeg derfor sluttet mig til denne. De Forslag som af Regjeringen have været bragte for Rigsdagen, deres Gjennemførelse, har jeg stadigen paa det ivrigste understøttet, hvorved jeg meer og meer er bleven skilt fra, ja kommen i skarp Modsætning til tidligere politiske Venner. Denne Isolering er gaaet saa vidt, at jeg har anseet det nødvendigt i sidste Rigsdagsmøde (1866) at udtale, at jeg ogsaa maatte ansee mig skilt fra de Mænd, som i Spidsen for Bondevennerne og det Parti i Rigsdagen, som sluttede sig til dem, havde, siden dens første Møde, gaaet Haand i Haand med mig, da de nemlig nu svigtede mig ved at forkaste et af mig stillet, senere af Ministeriet optaget, mæglende Forslag. Medens jeg saaledes har været ministeriel i denne Art Sager, har jeg været en alvorlig Modstander af Ministeriet i andre Retninger, saaledes har jeg med stor Iver søgt at paatvinge forskjellige Ministerier, især Krigsministerierne, en større Sparsomhed og søgt at paavise Udveie, hvorved dette kunde opnaaes, ligeledes har jeg benyttet en hver Leilighed til at fremkalde Forbedringer i Lovgivningen be-

træffende det menige Folks Stilling i Statssamfundet. I Anledning af den af Kongen af Danmarks udgivne Forordning om det danske Monarchies Fællesforfatning er jeg i 1854 af Kongen bleven udnævnt til Rigsraad.

Med de følgende Bemærkninger skulle vi i al Korthed søge at supplere det ufuldstændige Billede, som Tscherning i det Foregaaende har givet af sin politiske Virksomhed og dens Resultater.

Efter Fredrik d. VII's Thronbestigelse og Indførelsen af den konstitutionelle Regjeringsform i Danmark optoges Tschernings Tid saagodtsom udelukkende af Politiken. Det er en Sag, der maatte falde saaledes af sig selv, og som ikke behøver nogen Forklaring. Vi have seet hans Stilling til selve Spørgsmaalet om Indførelsen af Constitutionalismen, saa hurtigt og uden Overgang, som den foregik. Det bør dog samtidig fastholdes, at hans Indflydelse med Hensyn til Grundlovens Affattelse og Indhold har været særdeles betydelig. Ham skyldes det saaledes, at Spørgsmaalet om „Kirkens" formeentlige „Eiendomsret" ikke blev afgjort ved nogen Grundlovsbestemmelse. Efter at Sagen imidlertid var afgjort, og Grundloven af 5te Juni 1849 var underskreven, forelaa der paa alle Omraader saa mange vigtige Spørgsmaal til Behandling og Ordning, Spørgsmaal, som næsten uden Undtagelse alle længst tilforn havde sysselsat Tschernings Tanker og optaget hans Interesse, at hans Kræfter nu aldeles bleve tagne i Beslag til deres Gjennemførelse. I fulde 18 Aar, fra 1848—1866, se vi ham ogsaa udelukkende beskjæftiget paa denne Maade. En udførlig Skildring af denne Virksomhed i alle sine Enkeltheder vilde ikke her være paa sin Plads. Det vilde medføre, at ikke nogen vigtig Sag, der har været behandlet paa de forskjellige Rigsdags- og Rigsraadssamlinger i dette lange Tidsrum, maatte lades uomtalt. Saa godt som enhver Sag, der forelagdes, beskjæftigede ham som noget,

der særlig laa for ham. En naturlig Grund hertil, foruden hans enorme Arbeidsevne og mangesidige Indsigt, var hans Stilling som Leder af den lovgivende Forsamlings daværende Venstre. Hans Indflydelse var overordentlig stor. Han var en af de faa, der af Modpartiet paa eengang var agtet og frygtet. Det var ikke godt muligt at forekaste den bereiste, gjennemdannede og erfarne Tscherning de sædvanlige Bebreidelser for Kundskabsløshed eller Sneversyn. Det var vanskeligt at gjøre ham latterlig. Naar Rigsdagen var samlet, arbejdede Tscherning som faa eller ingen. Allerede tidlig om Formiddagen gik han derop, og det var mere end eengang, at det var blevet Midnat, inden han kom derfra. Han var stadig Medlem af en ubegribelig Mængde Udvalg, og navnlig har han havt sin faste Plads i Finansudvalget, hvis Formand han oftere har været, og denne Virksomhed synes at have været ham særdeles tiltalende. I Udvalgene mødte han altid med militair Punktlighed paa Slaget og kunde med den største Interesse og Livlighed flere Timer i Træk følge Diskussionen og i Mængde udkaste nye Ideer. Blev han valgt til Ordfører kunde man være sikker paa, at det ikke skulde vare længe, inden der forelaae en Betænkning. Ved Siden heraf har han i Almindelighed ogsaa været Thingets første Viceformand.

Af det Rigsraad, som indførtes ved den octroierede Forordning af 26de Juli 1854, og som foreløbig skulde bestaae af 20 kongevalgte Medlemmer, udnævntes han til Medlem og tog imod Udnævnelsen. Af Rigsraadet efter Forfatningen af 2den October 1855 var han ligeledes Medlem. Hans Indflydelse i Rigsraadet har været meget stor, men kan dog langtfra sammenlignes med hans Betydning i Rigsdagens Folkething.

Medens vi som bemærket ikke kunne indlade os paa at give en Skildring af hans politiske Virksomhed i det enkelte, hvilken iøvrigt vil fremgaa af de Breve og Skrifter, som meddeles i det følgende, skulle vi

derimod forsøge paa i et Par korte Træk at samle Hovedsynspunkterne for hans politiske Virksomhed, saaledes som disse efter hans egne efterladte Meddelelser maa opfattes. Naturligt gaar hans politiske Virksomhed i det omhandlede Tidsrum i to Retninger. Den ene nærmest med Hensyn til Danmarks Stilling til Udlandet, væsentlig bestemt ved den dansk-tyske Strid, den anden repræsenteret af den indenrigske Politik. I førstnævnte Henseende stod han i bestemt Modstrid til den dengang raadende nationalliberale Politik. Staten meente han, burde omfatte alle Landsdeles Interesser og kunne støtte sig paa alle dens Kræfter. Danmark havde ingensinde i sit indre Væsen udgjort nogen virkelig samlet Heelhed, men bestaaet af ufuldstændig udprægede foederative Dele. Denne fra tidligere Tid tilstedeværende foederative Opfattelse af Statslivet, der igjen blev optaget og fastholdt ved Kundgjørelsen af 28de Januar 1852, lagde Tscherning stor Vægt paa og meente, at en saadan Forfatning vilde kunne yde Beskyttelse imod gjensidig Undertrykkelse og ved passende Frihedsformer sikkre Udviklingen af hver Landsdeels indre Samfundsliv. Fra dette Synspunkt kjæmpede han for den nævnte Kundgjørelse og gjorde Modstand imod Novemberforfatningen og udtraadte derfor af Rigsraadet i 1864.

Med Hensyn til Arvefølgeafgjørelsen i 1853 stillede han sig paa Regjeringens Side og stemte for den foreslaaede Beslutning, medens det nationalliberale Parti gjorde Indsigelser imod den, fordi den kvindelige Arvefølge ikke blev saaledes hævdet for Danmark og Slesvig, at den traadte i Kraft for disse Landsdele, naar Mandsstammen af Prinds Christian af Glücksburg var uddød; hvad Spørgsmaalet om Toldeenheden angaar da stod han ogsaa her Side om Side med Regjeringen, medens de Nationalliberale ivrede herimod. Modstanden fra de Nationalliberales Side var i begge disse Spørgsmaal saa stor, at Rigsdagen flere Gange maatte opløses,

uden at det lykkedes Regjeringen at trænge igjennem med disse saa nødvendige Forholdsregler, og naar dette endelig lykkedes den, skyldes det ikke mindst Tscherning.

Skandinavismen, som han i sine tidligste Aar tildeels havde seet venligt paa, opgav han, efterhaanden som det viste sig, at denne ved enhver afgjørende Leilighed fuldstændigt svigtede. Ligeoverfor de tydske Magter var det hans bestemte Opfattelse, at Danmark ikke ved nogensomhelst overmodig Handling skulde sætte disse (Østerrig navnlig) i den Nødvendighed paa vor Bekostning at gjøre sig populaire i Tydskland. Af de saakaldte venskabelige Magter skulde vi Intetsomhelst vente os i Retning af virkelig og materiel Understøttelse, men tage Lære af vore Erfaringer i denne Henseende. Hovedsummen af disse Betragtninger blev for ham, at Danmark i sin ingenlunde sikkre Tilværelse burde søge Anerkjendelse som neutral Magt. Sit Forsvarsvæsen skulde det ikke derfor forsømme, men paa den anden Side ordne efter sine eiendommelige Forhold. Det burde indføre et til sine ringe Evner og store Trang svarende Militssystem og vel erindre, at enhver Søvæbning, der gaaer ud over, hvad der hører til Landsdelenes Forbindelse, Kysternes Forsvar og Landsforsvarets Understøttelse, hører til Angrebskrigen, der i en lille landfast Magts Haand, indeholder en tirrende Trudsel, uden at give Udsigt til nogen virkelig Nytte i Krig med en tillands overmægtig Fjende, og som desuden har den svage Side, at den, beregnet paa at forstyrre Handelen, rammer den private Eiendom, og det ikke alene Fjendens, men ogsaa de neutrale Magters. Hvad Fæstningsvæsenet angik, burde dets Ordning svare til en saaledes indrettet Hær, og Tscherning var en afgjort Modstander af store Fæstninger; han kjæmpede mod Dannevirke som Grændsefæstning og mod Fredericia, ligesom han i de sidste Aar under Debatten om Forsvarets Ordning stærkt udtalte sig imod at gjøre Kjøbenhavn til Fæstning og Middelpunktet for Krigsvæsenet.

derimod holdt han paa Befæstningen af Dybbøl, Helgenæs og i det hele paa en Række befæstede Punkter, der kunde tjene til Flankestillinger og Repliposter for Hæren.

Hans Anskuelser vandt dengang ikke Bifald og Tilslutning hos dem, der gave Tonen an. Danmark fulgte i denne Periode en national Krigspolitik, hvis Resultat vi kjende.

I sin indre Politik saae Tscherning bedre Resultater. Hans Hovedformaal i denne Henseende var paa den ene Side at søge det overmægtige Bureaucrati holdt indenfor passende Skranker og samtidig at gjøre sit Bedste for at fremkalde en oplyst og uafhængig Middelstand. Han saae sin førstnævnte Bestræbelse begrundet i, at Bureaucratiet, der under Enevælden er et mildnende Element, om man vil et Frihedselement, under Friheden fører til Anarchi, idet et saadant sluttet Bureaucrati som politisk Parti behersker baade Konge og Folk, medens dets Uafhængighed befæstes ved Statsskoler, universitarisk Candidatur, fast Pensionsret o. s. v. Ligesaa væsentligt forekom det ham at skaffe det danske Samfund den Middelstand, som den lange enevældige Periode ikke havde formaaet at fremkalde. Dennes sociale Resultat var en overmægtig Embedsstand og en eneste stor By, Kjøbenhavn, de aristocratiske Elementer, som fandtes, vare uden Betydning, Smaakjøbstæderne fortrykte uden Selvstyrelse og uden Indflydelse i nogen Retning, og den store Landalmue stillet og betragtet som en underordnet Tyendebefolkning, hvem Værnepligten ene tyngede, men som man ellers ikke faldt paa at tage i Betragtning ved nogen Leilighed. Her var nok at gjøre, og her har hans Virksomhed affødt store Resultater. Han var ikke blind for, at hele den Reform, som disse Bestræbelser i Virkeligheden indeholdt, til deres Iværksættelse maatte kræve store Midler, og som et andet Hovedformaal for sin politiske Virksomhed satte han derfor en streng Sparsommelighed i Statshusholdningen for, som han har udtrykt

sig: „At skaffe Statsborgeren Leilighed til at opsamle den nødvendige Capital til Udfoldning af nye Grene af Vindskibelighed, der kunde give Beskjæftigelse til det dobbeltartede Proletariat, som er ifærd med at udvikle sig hos os baade blandt dem, som opdrages til de frie Kunster og til at finde Levebrød i Statens Tjeneste, og som ikke kunne finde Livsopholdet ved Beskjæftigelse i disse to Retninger, medens de kun ere lidet skikkede til andre, og blandt dem, som fødes i for stort Antal under de landlige Forhold og ikke finde nogenlunde stadig Beskjæftigelse ved Landbruget. En Deel af de Førstnævnte tynge allerede paa Stat og paa Samfund som et gjærende Stof, ligesom ikke Faa af sidste Klasse bæres af Fattigvæsenet. Jeg har modarbeidet de kunstige Maader, hvorpaa Statslivet i mange Retninger søges udviklet, og jeg har stræbt at bringe det over paa en naturlig Grundvold. Man kan gjøre, hvad man vil, saa bliver Kjøbenhavn ikke til et Athen, ligt det gamle; vogter man sig ikke, saa kan det blive ligt det nye Athen, hvor Embedsjægerne ere nærved at overvælde Finantsministeren, og hvor Dagdrivere søge Beskjæftigelse ved Oprør og Statsomvæltninger.“ Ligesom Tscherning havde bekjæmpet Forfatningen af 18de November 1863, hørte han ogsaa efter dens Gjennemførelse til dens ivrigste Modstandere, og da man efter Fredsslutningen i 1864 vedblivende lod den staa ved Magt og kun igjennem den vilde reconstruere Danmarks Forfatningsforhold, bad han, der ikke kunde see andet, end at Forfatningen maatte være bortfalden samtidig med det reale Grundlag for den, og dermed Junigrundloven atter traadt i Kraft, og som tydelig forudsaae de Indskrækninger i Friheden, som den modsatte Fremgangsmaade vilde have til Følge saavelsom til Hensigt, i December Maaned 1864 sig fritagen for at være kongevalgt Medlem af Rigsraadets Landsting og ophørte samtidig at give Møde. Fritagelsen indrømmedes ham i Januar 1865. Da Resultatet af den derpaa følgende to-

aarige Forfatningskamp, i hvilken Tscherning som Medlem af Rigsdagen i øvrigt havde taget Deel*), forelaae i Skikkelse af den reviderede Grundlov af 28de Juli 1866, forlod han, der under Kampen ikke havde faaet den forventede Støtte af sine Meningsfæller, som følte sig isoleret, og som saae en ny Tid og nye Mænd fremtræde, den politiske Kampplads for bestandigt**).

---

*) Som et charakteristisk Træk skal det ikke lades uomtalt, at Tscherning end ikke, efter at Lovforslagets Vedtagelse i begge Thing var sikkret, og dets Indstilling af Ministeriet til kongelig Stadfæstelse en afgjort Sag, opgav sin Kamp for Junigrundloven, men i Forening med afdøde Biskop N. F. S. Grundtvig søgte Audients hos Kongen for at formaae ham til igjennem sit Veto at forhindre dets Ophøielse til Lov. Denne Audients blev ham afslaaet.

**) I en igjennem „Nørrejydsk Tidende" offentliggjort Skrivelse, der er henvendt til en Del politiske Meningsfæller, som for ham havde udtalt deres Beklagelse over, at han havde trukket sig tilbage fra den offentlige politiske Virksomhed, fremfører han de Grunde, der havde bevæget ham hertil. Det hedder:

„Mine Medborgere kunne være overbeviste om, at det kun er efter moden Overveielse, at jeg har ophørt at søge Plads i den lovgivende Forsamling. Alt ved tidligere Leilighed har jeg udtalt mig om Grundene til denne min Beslutning, dog skal jeg her igjen nævne disse.

En Grund ligger naturligviis i min fremrykkede Alder. Det var mig imod at overleve mig selv i den her omtalte Virkekreds. I Forbindelse hermed og maaskee endnu i høiere Grad har den Overbeviisning ledet mig, at min Nærværelse i Repræsentationen ikke mere vilde have samme Betydning for mine politiske Meningsfæller som hidtil. Jeg og de Mænd, som jeg i en Række af Aar havde arbeidet sammen med, vi havde tildeels ophørt at forstaae hverandre, ja hvad der var værre, den gjensidige Tillid var ikke mere den samme som tidligere. Under den Kamp, der maatte føres for at forsvare Rigsdages Eneret til i Forbindelse med Kongen at afgjøre alle Lovgivningssager, der kun angik Kongeriget alene, fremfor alt Kongerigets Forfatningssager, mod dem der opretholdt Grundloven af 18de November 1863 for Kongeriget Danmarks og Hertugdømmet Slesvigs Fællesanliggender, efterat

Man vil have seet, at Tscherning i de Fragmenter, han har efterladt sig, næsten ganske tier om den mere private og personlige Side af sit Livsløb. Det efterfølgende har til Hensigt i Korthed at yde et Bidrag til Belysningen heraf.

Hans Barndom og tidligste Ungdom er alt i det Foregaaaende skitseret.

Fællesmonarchiet var sunket i Gruus, alt Fællesskab i Anliggender ophørt, de dertil knyttede Institutioner altsaa i Gjerningen ophørt, under denne Kamp havde jeg allerede tidlig maattet erfare, at Mænd, saavel blandt Repræsentanterne som blandt Vælgerne, paa hvis Samstemning jeg havde haabet, ikke havde modstaaet Tidens Tryk og dens Fristelser, men gave sig hen til, ved Hjelp af Rigsraadet for Kongeriget Danmarks og Hertugdømmet Slesvigs Fællesanliggender at ville ad Lovgivningsveien opnaae Formaal, der ligeoverfor Forfatningssagen vare af en underordnet Natur, men som gav den Paastand Medhold, at Rigsraadet, der kun lovgav for Monarchiet, kunde udgjøre en Deel af den lovgivende Magt i det af alt Fællesskab udskilte særlige Kongerige.

Med denne Kjendsgjerning var Rigsdagens Ret opgivet. Vi, der stode paa 5te Juni-Grundlovens Standpunkt ɔ: opretholdt Aarhundredets store Tanke, den politiske Lighed, havde herved faaet en næsten haabløs Stilling.

I Rigsdagen viste det sig desværre ogsaa for snart, at mange Rigsdagsmænd henskjøde sig under at være bundne ved de i Rigsraadet saa snildt anvendte Overeenskomsters Baand.

Med denne Uklarhed, Vaklen og Mangel paa Paalidelighed for Øie paa Kampens sidste Trin, besluttede og udtalte jeg, at saafremt Rigsdagen ikke gjenvandt sin Ret til, ene i Forbindelse med Kongen at afgjøre Forfatningssagen, men denne blev afgjort af Rigsraadet og blev et Efterladenskab af Grundloven af 18de November 1863, saa vilde jeg ikke mere indtræde som Rigsdagsmand.

Idet jeg fattede hiin Beslutning, blev jeg ledet af de samme Grunde, som i 1864 bragte mig til at udtræde af Rigsraadet. Ministerium og Rigsraad vare dengang ifærd med at enes om at lade Rigsraadet gjælde for Deel af Lovgivningsmagten i Kongeriget; men jeg, der nys under Krigens Tryk og Rigets Forladthed havde været med at afstaae Hertugdømmerne

Paa Fredriksværk, hvor han jo efter sit første Ophold i Udlandet tilbragte et længere Tidsrum (8 Aar), levede han meget eensomt og isoleret, dog har han alt paa den Tid staaet i Forbindelse og knyttet nært Bekjendtskab med sine senere Omgangsfæller. Af enkelte Breve fra denne Tid synes det tillige, som Tscherning en Tid lang har tænkt paa at gifte sig; han opgav imidlertid dette Forsæt tildeels sikkert paa Grund af hans

---

Lauenborg, Holsten og Slesvig til Keiseren af Østerrig og Kongen af Preussen, jeg der derved havde bidraget min Skjærv til at gjøre det umuligt at have forfatningsmæssige „Fællesanliggender“ med noget af disse Hertugdømmer, jeg indsaae ikke, hvorledes jeg endnu kunde „ubrødelig holde Grundloven for Kongeriget Danmarks og Hertugdømmet Slesvigs Fællesanliggender.“ Hvor var den, som længere var berettiget til at sammenkalde et Fællesrigsraad? Hvem kunde være berettiget til at holde det sammen? Der kunde ikke mere lovligen vælges eller udnævnes Nogen til at indtræde deri.

Det var ogsaa disse Betragtninger, som ledede mig til at foreslaae Ministrene satte under Anklage. De havde, meente jeg, brudt deres Forpligtelser til at haandhæve Freden og skaffe den tilbageværende Deel af det danske Rige den Sikkerhed, som var tilsigtet gjennem de bragte Offere, idet de havde tilraadet at opretholde en Forfatning, som omfattede og repræsenterede de aftraadte Landsdele, de havde brudt deres Forpligtelse til at opretholde det tilbageblevne danske Kongerige i dets forfatningsmæssige Rettigheder.

De samme Grunde ere tilstede til at holde mig fjern fra en Repræsentation, valgt i Henhold til Grundloven af 28de Juli 1866; den er jo Udbyttet af hiint Rigsraad og hine Ministres forenede uberettigede Virksomhed. Min Modstand mod disse Overgreb er udgaaet af en dyb Overbeviisning og var alvorlig meent; ved at indtræde i den Rigsdag, som udgik af de af mig som ulovlige bekjæmpede Skridt havde jeg maattet vække Tvivl, om jeg virkelig havde meent, hvad jeg hidtil havde gjort og sagt.

Efter Grundlovssagens Udfald kunde jeg ikke mere tvivle om, at den Tid jo var forbi, hvor min Virksomhed, mine Anskuelser havde Betydning for mine tidligere Meningsfæller. Det har viist sig, at jeg i saa Henseende har dømt rigtigt.

ringe pekuniære Vilkaar og Udsigter. Saa kom han tilbage til Kjøbenhavn og traadte her snart i Forbindelse med den Kreds af yngre Mænd, som paa den Tid stode forrest i Kampen for politisk Frihed. Ved Siden heraf færdedes han igjennem ældre og yngre Familieforbindelser i flere af Kjøbenhavns bedste og høit dannede Selskabskredse. Tscherning selv deeltog med Glæde, ligesom han var en velkommen Gjæst, i Datidens tarvelige Aftensammenkomster, hvor en Kop The udgjorde hele Tractementet. Af saadanne Kredse kunne nævnes den Hei-

---

Skjøndt nu udenfor Rigsdagen, har jeg dog underkastet flere af de i denne Samling forelagte Forslag en offentlig Drøftelse. Under mit Navn har jeg offentlig undergivet Lovene om Hær- og Marineorganisationen og om Nedlæggelsen af nogle af Kjøbenhavns Fæstningsværker en meget fuldstændig Prøvelse. Naar nu de ærede Brevskrivere undersøge Forhandlingerne om disse Love, saa ville de see, at min Stemme saagodtsom har lydt i Ørken. Især det sidsnævnte Lovforslag, der i 1852 gjennem Rigsdagen fik den Afgjørelse, som jeg nu atter har søgt at haandhæve som den rette, der i 1860 paany afgjordes i samme Retning, viser hvorledes Meningerne have skiftet. Da det nu atter fremkom iaar, og Hr. Jacob Jensen gjør sig til Talsmand for disse, tidligere af Folkethinget og nu af mig i mine offentlige Udtalelser hævdede Anskuelser og stiller de dertil fornødne Ændringsforslag til Regjeringens Forslag, saa har kun et lille Mindretal af mine tidligere Meningsfæller fulgt ham, og det uagtet de Mænd, som ellers ansees for de kyndigste i Sager af denne Natur, erkjendte hans Forslag for de rigtige."

Dette er Efterklangen af den Maade, som Rigsdagsmedlemmer have vænnet sig til at behandle Lovgivningsværket paa under Grundlovssagen. Det umiddelbare Demokrati, der lader sig friste til at deeltage i saadan Fremfærd, bereder sin egen Tilsidesættelse. Jeg kan ikke, saaledes som de ærede Vælgere, sætte nogen Skranke herimod, min Stemme høres ikke. Ville Vælgerne have det anderledes, saa maae deres Repræsentanter vide det fra Vælgerne selv — mig følge de ikke. Vel har Mange sagt mig, det vilde være anderledes, naar jeg selv var mødt i Thinget, men jeg har den Overbeviisning, at Skaden var bleven den samme, og Spotten var kommen til."

bergske, Saint Aubains, Buntzens og flere andre og tillige flere af vore store Handelshuse, som Suhr og Owens. Den tidligere omtalte 5aarige Reise til Udlandet i 1833 skilte ham vel for en Tid fra disse Venner, men hans Omgangskreds tabte ham ikke af Syne, og da han i 1838 atter vendte hjem, modtog alle de fordums Bekjendte ham med Varme.

Som tidligere anført giftede han sig i 1845. Det første Barn, en Datter, fødtes den 11te April 1847, og siden kom der 4 andre Børn, stadig med 2 Aars Mellemrum, saa at det sidste Barn, ogsaa en Datter, fødtes da Tscherning var 60 Aar gammel.

Saa kom 1848, der voldte en heel lille Revolution i de huslige Forhold. I selve Sommeren 1848 var han saagodtsom aldrig hjemme. Lange Tider var han bortreist, og medens han var hjemme, boede han paa Amalienborg, hvor Krigsministeriet var, og hvad han saae til sin Familie, var den korte Tid, han brugte til at nyde sin Frokost og Aftensmad, som hans Hustrue personlig bragte ud til ham fra deres Hjem. Dette var hans Hviletid, naar han sammen med hende og en af sine Adjutanter eller anden god Ven sad i Privatværelset bag Ministeriet ved Thekjedlen, der kogte paa en Spirituslampe, og et tarveligt Maaltid blev pakket ud af den lille Sypose.

Kort derpaa skiftede Familien Opholdssted og flyttede ud paa Landet til Papirfabriken Ørholm et Par Mil nord for Kjøbenhavn. Børneflokken voxede nemlig, uden at Indtægterne steg i samme Forhold, og dette i Forbindelse med, at Tscherning og hans Hustrue delte den Anskuelse, at Opdragelsen paa Landet vilde gavne Børnene, var Grunden til denne Forandring. Nu var det kun den korte Tid om Sommeren, naar der hverken var Rigsraad eller Rigsdag, at Tscherning kunde offre sig for sin Familie; saalænge Samlingerne varede, maatte han boe i Byen og kom kun hjem hver Søndag Morgen for atter med Lyngby Omnibus Mandag Morgen at tage ind

til sine Forretninger, Rigsdagsmøder og Udvalg. Han overlod saaledes sin Hustrue Børneopdragelsen for den væsentlige Del, og hun maatte tillige sørge for, at de ingenlunde rigelige Indtægter*) kom til at slaae til.

Ogsaa paa den Tid af Aaret, da Tscherning levede hjemme paa Landet, optoges han væsentlig af politisk Beskjæftigelse, men ved Siden heraf laae ogsaa Børnene ham paa Sinde, og han tog selv Deel i deres Underviisning, som, medens Familien boede paa Ørholm, heelt foregik i Hjemmet. Som Huusfader var han bestemt, men aldrig overdrevent streng, og medens han fordrede Lydighed imod Forældrene ikke som en Følge af Raisonnement, men i Kraft af deres Myndighed, var Midlet hertil dog ikke at have Riset bag Speilet, og dog gik hans Huus i det Hele med en fortrinlig Orden og Accuratesse. Medens Børnene saaledes holdtes under en omhyggelig Control, var Tscherning tilbøielig til tidlig at lade dem selv tage deres Bestemmelser, saa vidt det lod sig gjøre, idet han altid først fremsatte sine Raad. Havde han overladt en Handlings Udførelse til et af Børnene, og den ikke svarede til det Ønskede, saa var han ikke paafærde med haarde Ord og ærgerlige Udbrud. Han viiste, hvad der var galt, og regnede paa, at med Alderen kom nok bedre Forstand.

Da Sønnerne vare komne i Skole (Døttrene have aldrig besøgt nogen Skole, men deres Underviisning foregik heelt i Hjemmet) lod han dem saavidt muligt selv arbeide sig igjennem deres Lectier, og kun naar den faderlige Hjelp paakaldtes, var han tilrede med Raad og Veiledning; men saa var han heller ikke tilbøielig til at holde Huus over en mindre god Characteer, ligesom han aldrig gav Belønning for de gode Characterer. Man har

*) Tschernings aarlige Indtægter have aldrig naaet 3000 Rdl., naar hans Pension 1600 Rdl., Rigsdagsdiæter og Rigsraadsgage samt hans smaa private Rentepenge lægges sammen.

railleret over, at Tscherning lod sine Sønner studere, og over at en af hans Døttre blev Kunstnerinde; man har drevet det til som Fru Heiberg at sige ham reent ud, at det var en blid Straf for hans Angreb paa Intelligents, paa Kunst og paa Videnskab. Der er en Miskjendelse af Tscherning Natur og tillige noget Overfladisk i denne Opfattelse. Det var en Hovedsag for Tscherning at udvikle Evnen til Selvstændighed og Selvhjelp hos sine Børn. Det var ham om at gjøre ikke med sin halvhundredaarige Erfaring forud for dem at øve et Tryk, der let vilde kunde blive for stort, paa deres Udvikling. Derfor kunde han ikke modsætte sig det Valg af Livsbane, som det fremfor alt havde været ham magtpaaliggende, at hans Børn maatte kunne foretage saavidt muligt med bevidst Frihed og saa tidligt som muligt. Og det kan vel tillige ikke ret godt falde nogen ind, at en Mand af Tschernings Natur, hvor han saae en sand Aandsudvikling, en stærk og bestemt Tilbøielighed, skulde falde paa ved Tvang at søge at holde den nede. Han var og maatte i saadanne Forhold være den liberaleste Opdrager af Verden. Dertil kom, at han neppe kunde see synderlig Fare ved at lade sine Sønner slaae ind paa Universitetsdannelsens Veie. Ved Siden af den Udvikling, de modtoge i den lærde Skole, stod Hjemmet med sin nok saa stærke. Hvor ofte havde de ikke her hørt Faderen paapege og angribe alle de Mangler, der klæbede ved Universitetsdannelsen og paavise alle de Feilgreb, hvori den danske Intelligents havde gjort sig skyldig. Tschernings Indflydelse i det Hele med Hensyn til Børnenes aandelige Udvikling har sikkert været meget stor. I denne Henseende havde han altid Tid. Timer itræk kunde han sammen med dem drøfte en eller anden Sag, som der var bragt paa Bane, og hvorom den barnlige Forstand nok kunde trænge til veiledende Oplysning. Det er characteristisk nok, at Formen for denne Veiledning altid var den forstandsmæssige Discussion. Den mere end

50 Aar ældre Fader hørte villig og gjerne ethvert Raisonnement, og gik ufortrødent ind paa de vel ofte saare ungdommelige Opfattelser, som han saa igjennem Samtale søgte at rette, men aldrig at standse eller trænge tilbage med en Henviisning til sin egen paa Kundskaber og Erfaring støttede Myndighed. Han behandlede dem i denne Henseende som sine Ligestillede, og undertiden har han sikkert havt Møie med at bevare Alvoren, naar Børnene i disse Discussioner fremførte deres iltre Meninger saa skarpt og uforbeholdent ligeoverfor ham, som nogen af hans jevnaldrende Modstandere paa Politikens og Offentlighedens store Arena.

Under sine Sommerophold paa Landet brugte Tscherning den Tid, der levnedes ham, til at sysle i den store Have, som er ved Ørholms Hovedbygning; han beskar sine Viinranker og Frugttræer, han stak sine Asparges og var utrættelig til at grave Kvikgræsset op mellem Jordbærrene, og man kunde hyppigt vente at finde ham ved saadant Arbeide, gaaet til Haande af sin Hustrue og Børn, ja hun tog sig maaskee som første Mand af det hele Havevæsen, hvilket jo Tschernings Fraværelse paa lange Tider medførte. Men heller ikke om Sommeren hvilede Politiken; han skrev sine Artikler, udarbeidede sine Lovforslag og gav Raad til hvem, der søgte ham, og det var ikke saa faa endda, der kom, skjøndt han boede saa fjernt fra alle Slags Communicationsmidler.

I sine senere Aar deeltog Tscherning ikke meget i Fornøielser. I sin tidligste Ungdom havde han nok kunnet være med ved et lille Lag af Kammerater, men det var altid med et vist Maadehold. Han skal aldrig have været drukken, men mere end eengang have maattet holde igjen paa de andre. Det laa i flere Grunde. Han drak aldrig Brændeviin og havde naturligviis derved en Fordeel fremfor sine Kammerater; tilmed var han en kraftig Natur, som Spiritus kun tog lidt paa, og det fortælles, at han engang i et Lag, da Stemningen begyndte at

blive ham for høi, men Bollen endnu ikke var tom, og de andre vilde drikke den tilbunds, reiste sig, svor paa, at de ikke maatte drikke mere, og da de andre nok vilde see, hvorledes dette Forbud kunde iværksættes, tog han Bollen for Munden og tømte den. Han gik gjerne i Theatret i sine unge Dage og for dem, der af Tschernings Theaterpolitik maatte vilde slutte, at han var blottet for Sands og Interesse for den sceniske Kunst, skal det være sagt, at han var en taknemmelig Tilskuer som kun faa. Fru Gyllembourg erklærede ham for den, hun helst gik i Theatret med; thi hun havde kun seet faa græde og lee saa inderligt over Stykkerne. I sin senere Alder gik Tscherning kun yderst sjeldent i Theatret, men kom han der, saa var han med, ligesom naar han læste en Bog, der gik ham til Hjerte. Som et lille hermed beslægtet Træk skal det anføres, at i Tschernings huslige Kreds var der maaskee neppe nogen, som med saa spændt Interesse fulgte Feuilletonen i „den Berlingske“ som han, og han kunde ved en Katastrophe i Fortællingen komme i den dybeste Rørelse. Vi anføre disse Smaatræk, fordi de pege hen paa noget Naivt, Friskt og Elskværdigt, som maaskee Mange neppe havde ventet at finde hos Politikeren Tscherning. Ved selskabelige Sammenkomster havde han i sin Ungdom været en persona grata, hvad enten det var ved et tarveligt Bord i en Familiekreds eller det var i en større Forsamling. Hertil bidrog deels hans gode Humeur, deels hans Gave til at tale og samtale. Ogsaa senere hen saae man ham med Glæde i en Selskabskreds, men med Undtagelse af et Par enkelte Familier, til hvem han var bundet ved et gammelt Venskab, som Politiken ikke havde overrevet, eller som den endog havde knyttet fastere, kom han ikke til nogen. Thi den hele Kreds af Mænd, i Forening med hvem han i tidligere Dage havde ført de djærveste Slag, havde kun daarligt kunnet indlade sig paa at følge Tschernings demokratiske Politik til de Consequentser, som han vilde,

og med mange, ja med de fleste af disse var Brudet gaaet videre end til Politiken. Dog en stor Mængde selv af Tschernings heftigste Modstandere vedligeholdt en saa dyb Respect for hans Person, at de gjerne havde ønsket hans Omgang. Han selv har rimeligviis følt den store Vanskelighed ved at vedligeholde den selskabelige Omgang med Mænd, som han i Politiken skaanselsløst maatte bekjæmpe, og hvis Opfattelser og Interesser han bestandig maatte angribe og af denne Grund holdt sig tilbage. Thi han vilde have Lov at angribe heftigt, ja hensynsløst; han fandt sig selv i de laveste og meest nærgaaende Beskyldninger med en Godmodighed, der havde sin Rod i, at han under Skjældsordene opsøgte, hvad det var Angrebet var rettet imod; herpaa samlede han da sin Opmærksomhed og lod Skjælsordene ligge. Men var han saaledes tildeels efter eget Valg ude af alt Selskabsliv, saa var han dog alt andet end menneskefjendsk; og det var en Fornøielse at see det Liv, hvormed den hvidhaarede Olding kunde deeltage i en selskabelig Samtale, om end meget deraf nok kunde trætte ham. Tscherning var en kraftig Natur, hvad det legemlige angik. Han var sjeldent syg, og naar undtages en Brystkatarrh i 1861, som han nogle Aar havde Mindelse af, saa nød han i sine sidste Leveaar en god Helbred. Men netop derfor havde hans Kreds ogsaa vænnet sig af med at tænke paa, at han saa at sige stod med den ene Fod i Graven, og derfor kom Budskabet om hans Død overraskende for mangeog meest for dem, der kun faa Dage i Forveien havde mødt ham gaaende saa rask som faa 79-aarige eller havde hørt ham samtale med en Livlighed, som kudne maale sig med mange Unges.

Tscherning var ingen troende Christen. I mange Aar havde han ikke gaaet i Kirke uden ved en eller anden festlig Leilighed. Han forkastede alt, hvad der paa nogen Maade kom ind under Miraclet, men han havde saa meget af forrige Aarhundredes Rationalisme i sig, at

han søgte at opstille naturlige Forklaringer af Miraclerne. At opstille hans System i religiøs Retning vilde ikke være let; men man kan sige, at han fulgte sin Fornuft og ikke andet; han saae, at denne skortede paa et Punct for ham som for Enhver, og han erklærede, at man fra dette Punct kun havde to Ting at bygge paa: sine Sandser og Troen, hvor altsaa Sandserne ikke kunde strække til, der maatte man tage tiltakke med Troen. Forkastede han saaledes Christendommens Troeslærdomme, saa havde han til Gjengjæld optaget Selvfornegtelsen og Kjærlighed til sine Medmennesker som sine Grundprinciper. Og det er ikke En, men Mange, der have søgt og faaet Hjelp hos ham, der havde saa lidt for sig selv.

Tschernings sidste Dage vare lige saa fredelige, som hans Liv havde været bevæget. Aftenen før han blev syg, havde han en flere Timers Samtale med en yngre Bekjendt, med hvem han talte frit og livligt. Hans Søvn var urolig, og han følte sig syg, men hans Utilbøielighed til at være til Besvær eller fordre Tjenester bragte ham til at ligge stille, til han hørte sin Hustru i Sideværelset staae op, først da lod han sin ældste Søn kalde ind til sig. Han fordrede bestemt at staae op, men var saa svag, at han neppe kunde hjelpes fra Sengen over i sin Sopha.

Om Aftenen gik han for sidste Gang i Seng. Han var angreben af en Lungebetændelse, som i 5 Dage gjorde Ende paa hans Liv. I Begyndelsen syntes hans kraftige Natur at staae imod, men saa gjorde hans Alder sin Ret gjældende, og han bukkede under. Han var saa taalmodig som nogen og rolig overfor Tanken om Døden, som han flere Gange udtalte, dog vist stadig med et Haab om Livet, som han trods sin høie Alder hang ved. Kun eengang gav han en dybere Bekymring Luft: han vilde endnu gjerne have seet begge sine Sønner som Candidater, men da hans Hustrue erindrede ham om, at han havde været lykkeligere end de fleste, saa blev han

mere fattet og yttrede ikke flere Skrupler for sin Families Vedkommende før den sidste Aften, da han paa alt kunde mærke, at Døden nærmede sig. Der trak et Tordenveir op, og der kom flere voldsomme Tordenskrald. Skjøndt han dengang kun daarligt kunde tale mere, lod han dog sin Søn kalde ind til sig og sagde ham, at han jo vidste, hvor hans Papirer af Betydning fandtes, og dersom nu Lynet slog ned, saa maatte han tage disse Papirer og hente en Drosche og kjøre med ham (Faderen) og Papirerne hen til Communehospitalet; thi de Papirer vare en stor Deel af Familiens Velfærd. Senere hen paa Aftenen, da Lægen kom, sagde Tscherning til ham: „Ja, nu kjære Doctor, seer jeg jo nok, at De mener jeg skal døe, men De maa holde Livet i mig til den 1ste Juli (han døde d. 29de Juni) for at min Kone kan faae den Maaneds Pension.“ Og da hans Hustru bebreidede ham, at han tænkte paa den Art Ting, saa sagde han til hende, at det maatte hun huske, at hun kunde nok trænge til den Nødskilling.

Tschernings Begravelse fandt Sted som den tarveligste Mands. Han havde mere end eengang yttret et bestemt Ønske om at begraves saa stille som muligt, og det fandt Sted. Han blev begravet den 3die Juli Kl. 9 om Morgenen, uden at der havde fundet nogen Bekjendtgjørelse Sted om Tiden for Begravelsen, fulgt af nogle faa Venner, der underhaanden havde faaet det at vide, blandt dem Kongens Repræsentant. Ved Graven holdtes ifølge hans Ønske ingen Tale. Han havde ogsaa ønsket, at der intet fremtrædende Monument maatte sættes paa hans Grav. Den findes nu omgivet af et simpelt Jernstakit paa en afsides Plads paa Garnisons Kirkegaards nordre Del i Nærheden af hans forlængst afdøde Onkel Lützows og ikke langt fra Generalerne Ryes, Mezas og andre Officerers Grave.

To Breve fra Tschernings Forældre

1812 og 1813.

Fredriksværk d. 8de Decbr. 1812.

Min kjære Anthon.

Jeg lykønsker dig og mig til din tilstundende Fødsels-Dag, fordi du indtil dette Øieblik stedse har opført dig saaledes, at du er dine Forældres Glæde og Haab. Føler du, hvad der ligger i disse to Ord, vil du vist vedblive saa brav en Søn som hidtil, og din største Belønning være den Selvtilfredshed, som følger Opfyldelsen af de helligste Pligter.

Sædvane — og Tilbøielighed — fordrer en Gave til din Fødselsdag. Jeg har henlagt min til et kjønt Meubel, naar du er bleven Officeer. Men jeg vil sende dig strax en langt kostbarere Gave, din faderlige Vens Raad, som Erfaringer have frembragt.

Det første og fornemste gjælder din gode moralske Opførsel. Ved den har du bestandig erhvervet dine Foresattes Godhed og dine Kameraters Agtelse. Disse to uendelig store Fordele vil følge dig, saalænge du vedbliver, men tabes ved det første Feiltrin, kunde det endog skjules.

Det andet angaaer dine Videnskaber. Ansee alle som du skal lære, for lige vigtige, og dyrk især dit Modersmaal for at erhverve det lette, tydelige og rigtige skriftlige Foredrag, uden hvilket du ikke er i Stand til at overtyde andre om Tilstrækkeligheden af dine Kundskaber. Din Stiil har vundet meget, men feiler endnu indtil Fuldkommenhed. Erinder dette ved din Hidkomst

i Julen, og jeg skal ved faa Regler, give den sin sidste Politur.

Det 3die angaaer dine Følelser. Tro altid, at du mangler Kundskaber, og trænger til Underviisning. Afviis aldrig noget Tilbud, hvoraf du kan lære, om du endog overseer Læreren. Især lad aldrig Egensind lede dig til at skille dig ved en nyttig Veiledning. Den høieste Kundskab bestaaer i at føle, at man endnu mangler meget. Den ædleste Følelse er den af sin egen Ufuldkommenhed, forenet med Stræben efter det bedre.

Det fjerde angaar dit Forhold mod din Familie og Venner. Elsk dem af dit inderste Hjerte. Søg at opdage deres skjønne Egenskaber og bær over med deres Svagheder og Feil. Ved denne Opførsel vil du erhverve dig den Overbærenhed, som du i din Alder vist ofte trænger til. Paa disse Raad veed jeg ikke at skrive andet, end at jeg er din hengivneste Ven og Fader

Tscherning.

Fredriksværk d. 10de August 1813.

Min eneste Søn.

Saa har du da endelig naaet det Maal hvorefter du har tragtet. Gid det maa være din Lykke, og at du aldrig maa fortryde, at du gik den Vei. Husk paa, at der gives nu just endmere Leilighed til at danne dig ikke alene til en god Officeer, men ogsaa til en Mand af Verden, ikke at jeg hermed vil sige en fiin Mand, endskjøndt ogsaa dette hør til, men at du søger at gjøre dig skikket til at leve iblandt Menneskene, som de ere, og ikke som man ofte i sin Indbildning troer, de burde være. Husk paa, at du ikke alene lever for dig selv, men og for det Hele. Jeg troer vist nok, at du har ret gode Grundsætninger, men sæt dog for alting ikke for megen Tillid til dig selv, thi Erfaring i Verden har du

dog ikke. Din Fader har talt om at du maaskee kom til Holsteen. Dette vilde jeg ikke gjerne, ikke fordi jeg derved mistede dig, thi dette vil vel dog engang være Tilfældet, men fordi det var dig vist selv tjenligt at blive ved dine Studeringer, som da reent vilde standse, desuden ønsker jeg ikke at ofre min eneste Søn for en fremmed Magts Storhed. Jeg skal hilse dig fra Peter Hertel; han er her i disse Dage. Det er et vakkert ungt Menneske, og er i en god Vei, hvor han kan gavne om nogle faa Aar sit Fædreneland og sig selv. Jeg har sendt til Moder, hvad jeg har til din Frokost, og bedet hende besørge, hvad der mangler, for min Regning. Nu har jeg da nydt den Glæde at see dig i Vei; gid jeg saa vel saae dine ældste Søstere forsørgede, de yngste vil jeg ikke tænke paa, thi saa længe ønsker jeg ikke, mine Dage skulde blive. Ja min gode Anthon, jeg beder til Gud hver Dag, at mine Dage snart var forbi, thi jeg veed aldrig, naar jeg staaer op om Morgenen, om jeg har Ro til Aften. Lev nu vel min Gode og tænk engang imellem paa din evig hengivneste

Moder Mikke.

Uddrag af Breve og Dagbøger

fra 1815—19.

Efteraaret 1814.

Kjære Fader.

Dit Brev af 15de September har jeg modtaget, det indeholder mange faderlige Raad, som jeg vist nok skal benytte mig af, naar der gives Leilighed dertil, dog hvor sjelden gives den ikke; du raader mig f. Ex. at gjøre mig bekjendt med Konster og Manufacturer, og hvorledes det; naar man vil gaae ind i et Værksted for at see, for at opmaale, eller for at lade sig underrette, maae man være beredt paa at kunne give nogle Drikkepenge, men vi har ikke til Livets Nødvendigheder med Spise, Drikke og Klæder mindre til Drikkepenge.

Bedrøveligt er det, at Soldaten meest af Alt maae frygte at være i sit eget Land, og dette er virkeligt Tilfældet. For at du ikke skal troe, at jeg klager ubillig, saa vil jeg blot fremstille for dig vores nærværende Forfatning.

Du veed at vort Troppecorps er rykket ind i Holsteen for at forblive der Vinteren, som det hedder, eller i det mindste til nærmere Ordre. Næppe ere vi komne over Elben, førend vi modtage en Skrivelse fra Ordinateuren, som forkynder os, at vi skal have vores Gage i Rigsbankdaler, saaledes at vi istedetfor 18 Rdl. slesvigholsteensk Courant faaer 9 Specier, og strax derefter en Forordning, som siger, at Indqvarteringen skal skee efter en Forordning af 9de Mai 1806. Indholdet af denne Forordning er omtrent, at Officerene skal betale Alt,

deres Logis undtagen, og at Værten i Kjøbstæderne ikke er forpligtet til at bespise Officeren, da han der kan søge Værtshusene, Folkene derimod er han forpligtet til at give et Maaltid varm Mad. Denne Forordning, der er givet, da Officereren virkelig havde sine 18 Rdl., skal vi følge, der ikke har stort over halvt saa meget, under Omstændigheder, hvor Priserne ere stegne i det mindste om $^1/_3$ Deel.

Misfornøielsen stiger ogsaa daglig, ja jeg tør sige at den er saa almindelig, at der af 100 Officerer ikke er 2 eller 3, som ikke ere i høi Grad misfornøiede. I Begyndelsen da disse Afdrag skete (omtrent for 2de Aar siden), da fandt de fleste sig rolig i sin Skjebne, man troede maaskee, at det var nødvendigt for Staten at gjøre disse Offere, men nu da Staten intet taber ved at lade os beholde, hvad vi have og bør have, idet at en fremmed Magt lønner os, nu raaber Alle det er ubilligt! Det er uretfærdigt.

Jeg troer at have overveiet Alt, hvad i denne Henseende er at tage i Betragtning, og troer, at min Pligt, baade mod mig selv og mit Fædreland, byder mig at tage min Afsked og søge mit Ophold, enten i et andet Fag (hvilket vil koste mig megen Overvindelse) eller i en fremmed Magts Tjeneste, hvor jeg tillige kunde faae Leilighed til at danne mig som Kriger, for med Tiden at kunne gavne mit Fædrene Land, naar dets Forandringsperiode kommer, hvilken ikke synes at være langt borte. Dog vil jeg, førend jeg tager nogen bestemt Beslutning i denne Henseende, bede dig om dit faderlige Raad. Skulde du finde, at jeg har taget en rigtig Beslutning, vilde du da ikke have den Godhed at forespørge dig, om ikke Officererne af Linietropperne, der ønske at afskediges, kan haabe samme $^2/_3$ Gage i Pension, som Kongen har tilbudet de anneeterede Bataillоner, især da jeg kun fordrer den, indtil jeg igjen er kommet i Vei.

Da Hurtighed ved en saadan Leilighed ofte gjør Udslaget, saa kommer jeg til at bede dig om Svar saasnart som muligt.

Mit Legeme befinder sig forresten i alle Henseender særdeles vel, hvilket er en naturlig Følge af en Bevægelse saa passende til min gode Constitution.

Hav den Godhed at hilse Moder og Søskende fra din hengivne Søn

A. F. Tscherning

Hav den Godhed at sige Moder, at hun maae love mig at lade sin Indqvartering, om de oftere skulde faae nogen, spise i Huset, om ikke andet, saa dog i det mindste for Betaling, thi det er Synd at nøde dem til at søge Værtshusene.

March fra Bremen til den hollandske Grændse 1815.

4de December marscherede jeg som Qvarteermester fra Oberneuland gjennem Bremen til Ipium eller rettere først til Delmenhorst, hvorfra Qvarterer bleve os anviste i Kirchspiel Harberg, Batteriet kom ved Ipium. Byerne i denne Egn ligge ikke samlede, Husene ligger ofte flere Hundrede til 1000 Skridt fra hinanden. Skjøndt det langt fra er Marskland, staaer om Efteraaret dog mange Marker, ja selv Veiene under Vand, saaledes at Passagen der til sine Tider er næsten umulig. Denne Oversvømmelse foraarsages ved en Mængde smaa Bække, som gjennemkrydse Egnen paa langs og paa tvers. Bønderne ere ret velhavende, men kuns faae af dem reenlige og de flestes Boliger slette. Veiret denne Dag var næsten utaaleligt, det regnede saa stærkt, at man næppe kunde see for sig, og den halve Deel af Veien, som ikke var brolagt, var meget opkjørt og tung. Mit Qvarteer i Ipium var hos en Bondeenke v. Seckern — hvor jeg

tilbragte 2de Rastdage, d. 5te og 6te. Huset, hvor jeg laae i, var nyt opbygt og i mange Henseender godt indrettet, dog manglede Brolægning i alle Staldene. Paa mit Spørgsmaal om Aarsagen dertil, svarede man mig, at det var nødvendigt for at faae den til deres Agerbrug nødvendige Gjødning. Alle Husene vare omplantede med Træer hvoriblandt mange Frugttræer, en Indretning som findes hos de fleste af denne Egns Bebeoere.

Den 7de om Morgenen fortsatte jeg min March igjennem Delmenhorst til Wildeshausen. Paa samme Tid, som jeg kom til Byen, vare de tilbagemarcherende oldenburgske Tropper rykket ind for at holde rendevous, og bleve beværtede der i Byen. Soldaterne fik Brød, Brændeviin og Øl og marcherede ufortøvet af til det for dem bestemte Cantonnement, — de fleste Officerer derimod bleve tilbage for at ende deres begyndte Frokost —. Da alle Byens Embedsmænd ogsaa vare forsamlede her, saa blev jeg nødsaget til at gaae ind, jeg blev meget galant imodtaget, drak adskillige Glas Biskop, men kunde ikke formaa Billetteurerne til at forlade Selskabet og maatte vente næsten en Time, inden jeg fik Qvarteer. De oldenburgske Tropper, som bestod af 2de Batailloner Infanteri, vare godt munderede og armerede, de førte 2de erobrede Feldtkanoner med sig. Som oven for allerede er anmærket, blev jeg efter mange Omstændigheder indqvarteret og just hændelsesviis paa det samme Sted, hvor jeg havde ligget forrige Aar. Det var hos en Kjøbmand, der saavidt jeg veed, hedder Schiöter. Han var gal før, og han er gal endnu, dog yttrer hans Galskab sig anderledes. Forrige Gang havde han ganske omskabt sig til Kosak, dennegang var han paatrængende høflig. Han førte mig hen i en Klub om Aftenen, og plagede mig den hele Aften igjennem snart med Drikke snart med Spise; han gik saa vidt, at han forfulgte mig med et Glas Viin ind i en anden Mands Stue, hvor jeg havde taget min Tilflugt, og da vi om

Aftenen Kl. 11 vilde til at gaae hjem, saae han just en Reisende sætte sig til at spise varm Mad, og nu var der næsten ingen Udvei meer, førend jeg paa en næsten uhøflig Maade erklærede ham min Uvillie. Konen i Huset og næsten hele Huset, naar jeg undtager min Stue og en ret net Huusjomfrue, var smudsig og uordentlig.

16de December. Endelig er jeg da kommet saa vidt, at jeg med nogenlunde Beqvemmelighed kan fortsætte mit Skriveri; en à to ulykkelige Bylder har forhindret mig i de fleste af de foregaaende Dage, saa at jeg hverken har kunnet ligge, sidde, gaae, staae eller kort sagt befinde mig i nogen Stilling uden at føle Smerter. For at faae Tenen fuld, maa jeg knytte Traaden og begynde at spinde paanye. Altsaa den 8de December fortsatte vi vores March paa en smuk, men temmelig kold Dag til den nuværende oldenborgske forhen mynsterske Stad Cloppenborg. Veien gik gjennem store Heder, hvor store Faareflokke, nogle vist paa 200 Faar, blev vogtede. Hyrderne saa besynderlige, om just ikke romantiske ud, de bære nemlig over deres øvrige Klæder en Art spansk Kappe efter Udseende forfærdiget af et eller flere Hestedækkener, den naaer dem omtrent til Knæerne. I Nærheden af Staden er Jordbunden bedre og dyrket med megen Fliid, man finder der ikke nogen udyrket Strimmel Land, Alt er deelt i temmelig lange og smalle Agere, som ere pløiede høit i Midten og adskilte ved dybe Agerrender. Man seer sjelden eller aldrig nogen Ager bestemt til Hvede; hvad der ikke allerede er besaaet med Rug, kan man see er bestemt til at besaaes til Foraaret, formodentlig med Havre, hvilken tilligemed ovennævnte Kornart ere de almindelige der i Egnen. For at kunne vedligeholde denne Dyrkningsmaade udfordres naturligviis megen Gjødning, hvilken man forskaffer sig deels ved Fliid deels ved at Slags Svineri. Hver Bonde har nemlig foruden sit Agerland et betydeligt Stykke Hedeland, som han aldrig søger at dyrke,

men som maa formere hans Gjødning. Han afskræller nemlig Skorpen med den derpaa voxende Lyng (kaldes i Bondesproget plakren) og bringer det sammen i en Hob, hvorfra det, naar det er halvt forraadnet, bringes i Møgdyngen. Det afskrabede Land frembringer snart igjen en fiin Lyng, hvorpaa Faarene græsser. For at faae virkelig Gjødning, gjør man Staldene som ere ubrolagte. kun yderst sjelden rene hverken for Heste eller Qvæg, strøer derimod temmelig flittig under dem, skjøndt dette sidste vel hjelper noget, saa er Stalden dog saa fugtig og smudsig, at man knap kan gaae i den. At Strøelsen paa denne Maade forraadner stærkere, er rimeligt, imidlertid troer jeg, skulde man næsten opnaae det samme ved at rense Stalden ofte, og kaste Gjødningen tillige med Strøelsen i en fugtig Fordybning. (Besynderligt er det, at man ikke finder Hegn i en Egn hvor man bearbeider sin Ager med saadan Fliid). Hvad ovennævnte Dyrkningsmaade angaaer, saa troer jeg den kun fordeelagtig, saafremt Bondens Hedeland er ganske udyrkeligt, da jeg imidlertid har fundet mange udyrkede Heder, som bestode af et leerholdigt Sand, der vist ikke er uskikket til Dyrkning, saa troer jeg, at Bonden paa saadanne Steder vilde finde stor Fordeel ved at drive Heden. saaledes at han kunde lægge Stykker af sit bedste Land ud til Græsning, som de sædvanlig feiler ganske. Skjøndt de vel erstatter dette Tab ved Staldfodring, saa troer jeg dog, at det græssede Qvæg kunde malke stærkere og i det mindste forskaffe Bonden, uden at forstørre hans Udgifter, en bedre Levemaade, saa at han kunde drikke Melk istedetfor Vand og spare en Deel af det meget Brændeviin og Kaffen, som i disse Egne nydes. Men det er paa høi Tid at forlade Landet for at komme til Kjøbstaden. Jeg fik Qvarteer hos en Hr. Assessor Bothe. Min Stue var bedre om Sommeren end om Vinteren, da Kakkelovnen var temmelig liden og Stuen stor. Jeg havde seet, at man for at faae en Steg eens stegt,

overalt vender den paa et Spid for Ilden, denne Erfaring lod jeg mig komme til Nytte og dreiede mig saalænge langsomt om for Ilden, indtil jeg blev gjennemvarm. Ved nærmere Bekjendtskab med min Vært, fandt jeg, at han havde en god lille varm Stue og en ret net 14 Aars Datter, og fra nu af var jeg bestandig hos ham. Da Huset var omringet med Vand, saa fandt jeg beqvem Leilighed til at løbe paa Skøiter og benyttede mig deraf, da vi den 9de holdt Rastdag.

10de December marcherede jeg til Lønningen, atter igjennem forskjellige Heder, overalt hvor ingen Byer laae. Byerne faaer her i det Hele en anden Dannelse, Husene blive mindre, og Faarestalde, som ere adskilte fra Husene, udgjøre ofte smaa Byer for sig selv, eller endnu oftere Forstaden til Byerne, saaledes har Lønningen en ikke liden Forstad af lutter Faarestalde og Udhuse. Lønningen selv, som maaskee har 150 Huse, er kun maadelig bygget og har mange fattige Indbyggere. De ringere Borgeres Huse bestaae af en eneste Stue, hvori saavel Mennesker som Dyr lever, her er Stald, her er Kjøkken, her er Dagligstue, Stadsestue og Sovegemak, alt forenet i et (allerede i Cloppenborg begyndte denne Bygningsmethode). Bønderne her i Egnen befølger ogsaa denne Bygningsmethode, og for at forskaffe sig den fornødne Varme tilstopper de alle Sprækker med Straae. Husene, som ere klinede af Leer og af et yderst fattigt Udseende, har ingen ordentlige Vinduer. De ere undertiden forsynede med et Par enkelte Ruder, der ere klinede fast i Væggen, men det er og alt. De have sædvanlig en Skorsteen af Træe, indvendig beklinet med Leer. Jeg blev i Lønningen indqvarteret hos Madamme Mynzebrok, en artig gammel Kone, der havde en smuk, lyshaaret, blaaøiet 16aarig Datter. Da jeg om Aftenen drak Thee hos Hr. Kapt. Gerstenberg, kom en Deel af Byens Damer, som bade ham om at synge og spille paa Guitar for dem. Efter at vi længe havde bedet ham

derom, indlod han Damerne og opvartede dem efter Ønske. Iblandt disse Damer vare et Par ret kjønne, Resten var kun maadelig. Den, ene en Datter af Huset, hvor Capt. Glahn laae i Qvarteer, og som synes at have kastet sine Øine med Velbehag paa Lieut. Malling, lignede en udklædt Skruptudse.

11te December marcherede vi til Hasellüne og, efter vores Dislocation, tilbage til en stor Bondeby Hertzlach.

14de December fortsatte vi vores Vei gjennem Hasellüne til Meppen, hvortil vi efter den forandrede Marschbestemmelse maatte marschere istedetfor over Lingen. Da jeg ikke kunde taale at ride, maatte jeg kjøre, hvorved jeg befandt mig særdeles vel. Da den største Deel af Veien var fuld med Hede, saa var den yderst kjedsommelig, og jeg formedelst min ømfindlige Bag, kun lidt skikket til at nyde af det gode, som jeg antraf der.

Mit Qvarteer hos en Gjæstgiver var yderst kjedsommeligt, det bedste jeg saae vare 2 Tjeneste-Piger, som vare sande Caricaturer.

15de December gik Touren atter til Vogns fra Meppen til Vellhuisen. Kaffedrikken gaaer vist intet Sted saa stærkt i Svang som her, Bonden drikker Caffe om Morgenen, igjen Kl. 10, strax efter at han har spist, Kl. 4 om Eftermiddagen, og endelig igjen Kl. 7 om Aftenen, NB. om Sommeren drikker de saavel Kl. 6 som Kl. 9 om Aftenen, altsaa 5 Gange om Sommeren og 6 Gange om Vinteren.

17de December. Paa Marchen fra Vellhuisen til Hardenberg passerede vi den Bentheemske Flekke Neuhausen, en ret net lille Bye, bygget aldeles i hollandsk Smag. Af den hollandske Reenlighed saa afstikkende mod den hanoveranske Smudsighed saae man her allerede tydelige Spor.

March gjennem Holland 1815—16.

Vi kom den 14. Decbr. til Hardenberg, den første hollandske Stad paa denne Kant af Holland. Byen er ikke meget stor, men er temmelig godt bygget, og alle Husene faae et smukt Udseende ved den udmærkede Reenlighed, som allerede her tager sin Begyndelse. Byen har Skibsfart, formedelst en liden Flod, som har sit Løb der forbi. Hos Captain Haffner, der laa som Marchcommissair heri Byen, læste jeg Conventionen, der var afsluttet med den hollandske Regjering; den bar det fuldkomne Præg af at hidrøre fra en Kjøbmands-Nation. Man modtog os her med den yderste Velvillie; alt, hvad vi kunde ønske, stod til vor Tjeneste.

Den 18. Decbr. forlod jeg Hardenberg og marcherede til Dalphsen, en Landsby. Jeg var saa lykkelig at komme hertil, efterat alle Qvartererne vare belagte, og Borgemesteren fandt sig selv nødsaget til at tage mig i Qvarteer. Borgemesteren var en Baron v. Millerts, en temmelig rig Mand, og vist en god Mand, thi alle de simple Folk i Egnen roste ham meget. Han var gift med en ung, elskværdig Kone, med hvem han havde 2 Børn. Konens Søster, som var der i Huset, havde vel et ældre Udseende, men var desuagtet ret vakker. I dette Selskab tilbragte jeg Dagen ret behageligt, og fik god Øvelse i at forstaa det Hollandske. Jeg spiste her en Suppe, kogt paa Løg, og drak Chokolade Kl. 11½ om Natten.

Den 19. Decbr. fortsatte jeg Marchen til Zwoll. Efter al Rimelighed har Zwoll tilforn været befæstet, thi man finder endnu store Levninger af Volde og Grave. Byen er temmelig stor og har adskillige ret smukke Gader. Jeg fik her et ganske ypperligt Qvarteer; man behandlede mig, som om jeg kunde været en Søn af Huset. Manden var saa lykkelig over at kunne forstaae mig, at han svor paa, jeg kunde Hollandsk. Datteren, en Pige paa imellem 14 og 15 Aar, var ret smuk. Hun havde

sit Skab staaende i min Stue, hvilket gav mig Anledning til at see hende ofte, thi hun hentede ret tidt af sit Tøj, som laa der. Den gamle Bedstefader, Konen i Huset, kort, Alle der i Huset vare ret artige Folk. Den 20. Decbr. havde jeg bestemt at besee Staden, men deels var Veiret slet, deels borttog Forretninger ved Batteriet mig en Deel af Tiden, og Resten anvendte jeg paa at besee min Verts Genever-Brænderi, som jeg kun løselig fik seet, dog bemærkede jeg, at det ikke var meget forskjelligt fra vores Brænderier. Han bryggede ogsaa Eddike; men da dette kun kan fortsættes med Fordeel om Sommeren, saa laae det nu stille. Mærkværdigt er det, at han præparerer sin Eddike af Drank. Foruden disse 2 Dele har han endnu en 3die Næringsvei, nemlig ved at tilberede Liqueurer, hvilket Arbejde han selv uden nogen Underviisning har begyndt, og efter hans eget Sigende været ret heldig med. Han sagde mig i Anledning af hans Eddikebryggeri, at det enten var en tydsk eller fransk Opfindelse, og sagde tillige, at disse Nationer gjøre Opfindelserne, men vi, nemlig Hollænderne, have Pengene til at udføre saadanne Projecter, til at raffinere dem og til at trække Fordelen deraf.

Den 21. Decbr. forlod jeg Zwoll og marcherede til Nunspeet til Hest for første Gang, efterat mine Bylder vare curerede.

Den 22. Decbr. forlod jeg Nunspeet temmelig sildig. Jeg kom næsten først i Mørkningen til Putten. Borgemesteren var yderst galant; han talede bestandig Fransk. Vores Bestemmelse var at gaae videre til Ammersfort den næste Dag, men vi bleve standsede af en Ordre, som befalede os at gjøre Holdt, indtil paa nærmere Ordre. Aarsagen hertil var Iisgangen ved Færgestedet ved Leck. Jeg forblev saaledes den næste Dag i Putten, og tilbragte Aftenen hos min Vert, i Selskab med Borgemesterens smukke Datter og en Comtesse der fra Egnen, paa en høist behagelig Maade. Endnu samme Aften fik

vi Ordre til at marchere til Neukirchen. Vi forbleve her til 4. Januar. Floderne vare stegne saa høit, og Iisgangen var saa stærk, at ingen Tropper kunde passere. Jeg var i al denne Tid indqvarteret hos Apotheker Pypers. der var næsten altfor høflig imod mig; naar jeg undtager, at jeg ikke havde nogen varm Stue for mig selv, saa havde jeg et godt Quarteer her. I Byen findes der adskillige Religionssecter, som alle synes at være meget religiøse; man seer dem hver Helligdag at fylde Kirkerne; især forekom det mig, at Fruemtimmerne vare flittige Kirkegjængere. Bønderkonerne kom ude fra Landet med deres store Straahatte paa og deres Ildkasser i Hænderne. Men endnu større end deres Religiøsitet er deres Nysgjerrighed; den bevæger dem endog til at forlade Kirken for at see gjennemmarcherende Tropper, og de samle sig flokkeviis for at see en af os staae til Hest. For at more os maatte vi søge Selskab mellem os selv, ride, spadsere etc. Den sidste December gjorde jeg en saadan Promenade til Hest. Min Bestemmelse var til Putten, men jeg forfeilede Veien ud af Byen; for ikke at ride tilbage igjennem Byen, besluttede jeg at ride Tverveien ad den Direction, hvor jeg vidste, at Veien til Putten gik. I Begyndelsen gik det godt, men efterhaanden bleve Veiene mere og mere fulde af Vand, og tilsidst saae de mere ud som Aaer end som Veie. Efter saaledes at have redet længe, kom jeg til et Stykke Vei paa 50 Alen, hvor Isen endnu ikke var tøet, jeg prøvede at ride over, Hesten blev bange, da Isen brak, sprang til Siden, og faldt med mig i en Grøft, hvor jeg nær var bleven stikkende. Da jeg kom ud af Grøften, passerede jeg Isen, og kom rigtig til den søgte Vei; men det begyndte allerede at blive Aften, og jeg maatte vende tilbage til Byen, hvor jeg kom, efter at have irret flere Timer omkring. Dagen derpaa gik min Tur lykkelig for sig til Putten. Dagen efter, den 2. Januar, blev der indsat en ny Øvrighed i Neukirchen, og i denne Anledning var et

Selskab foranstaltet om Aftenen i Klubben, til hvilket vore Officerer bleve indbudne. Hovedøiemaalet for dette Selskab var at drikke, dog kom de Fleste ædrue hjem, skjøndt det varede til Kl. 3 om Natten.

Den næste Dag modtog vi vores Marchroute, og jeg afgik Dagen efter, den 4. Januar, til Ammersfort.

Den 5te gik Marchen til Utrecht. Veien her er fortræffelig; det er Chaussee, lagt med Muursteen, og altsaa saa glat som et Stuegulv. Denne Vei var allerede begyndt en Time foran Ammersfort. En Deel af den Egn, som vi passerede, var Hede, og efter Hollændernes Mening store Bakker, den sidste Del af Veien derimod var besaaet med smukke Lyststeder og gik saagodt som igjennem en stor Plantage. Utrecht har ligesom Ammersfort en gammel Ringmuur med Taarne og Grave. Byen er stor og for en Deel ret smuk; man seer her Gader under hverandre, og langs omkring med Kanalerne boer Folk i Stuer, som ere byggede under Gaderne, der hvile paa Hvælvinger. Mit Qvarteer var i et Vertshus, hvor Bønderkarlene gik op paa Markedsdagen med deres Kjærester og leiede et Værelse paa en halv Timestid, og hvor man, strax efter at jeg var kommen, stjal en Kaarde fra mig.

Den 7de marcherede jeg til Gorcum. Paa Veien mødte vi mange brabantske Tropper, som skulle garnisonere i Holland for bedre at kunne disciplineres (allerede i Utrecht laae forskjellige). De bestode af ganske unge Folk. Man klagede meget over deres slette Opførsel; de hade Hollænderne.

Den 8de forlod jeg Gorcum og marcherede til Emminkhafen.

Den 10de passerede jeg en Time fra Emminkhafen en Arm af Maas, og kort efter den anden Arm ved Fæstningen Gertrudenburg, som jeg kom igjennem. Den har ingen af Stederne nogen betydelig Bredde; over Gertrudenburg marcherede vi til Breda.

March gjennem Belgien 1816.

Den 11. Jan. forlod jeg Breda og tillige Holland, hvis Grændse er omtrent 3 lieues derfra. Den første belgiske By, hedder Vanstwesel; det er en Landsby, som for Resten aldeles ikke er mærkelig.

Den 12. Jan. Fra Vanstwesel gik Touren til Antverpen, en stor, riig, men ikke meget smuk By, Gaderne vare smaa og meget vildsomme, saa at jeg var nødt til at vende tilbage til det store Porttaarn, hvergang jeg vilde gaae fra et Sted til mit Qvarteer, for ikke at forvildes i Smaagaderne. Tiden var altfor kort til, at jeg skulde være istand til at besee nogen af de virkelig mærkelige Ting, som findes her.

Den 13. Jan. forlod jeg Antwerpen i den stærkeste Regn omtrent ved Middagstiden, og kom ganske vaad til Mecheln om Aftenen. Jeg fik her Qvarteer hos en Kniplingskræmmer, og fik derved Lejlighed til at see nogle af de fineste Sorter af denne Slags Varer.

Harnes den 20de Febr. 1816.

Kjære Fader.

Jeg har, som du seer, fulgt dit Exempel med at nummerere mine Breve, og sender dem saavidt muligt med Artillericorpsets Post, saavel for Sikkerhed som for Kostbarhedens Skyld.

Den Qvarteerforandring, som jeg i mit sidste Brev skrev til dig om, er nu gaaet for sig til stor Fordeel for os; skjøndt vi endnu bestandig cantonere hos Bønder, og endog længere fra Kjøbstæderne end tilforn, saa have vi dog truffet paa et godmodigt og mere reelt Folkeslag, end det forrige, hos hvem vi vare. Besynderligt er det, at finde en saadan betydelig Forskjel blot paa en Strækning af 2 Miil. Her gaar Alt, som det pleier, vi høre sjelden eller aldrig Klager, Soldaten er tilfreds med sin Vert og omvendt. Paa det forrige Sted derimod vare

idelige Klager, og det dertil de urimeligste Klager af Verden. Skulde ikke denne Forskjellighed have sin Grund fra Revolutionstiden, i hvilken det er noksom bekjendt, at der i Arras blev begaaet mange Grusomheder.

Desuden haves her den Fordeel, at man af og til hører Folk tale Fransk, istedetfor det almindelige Patois.

Batteriet har for Øjeblikket sine Qvarterer mellem Douais og Lens, i en frugtbar og stærk befolket Egn. Da Befolkningen er for stor, saa finder man en Mængde Fattige, hvorimod der paa den anden Side igjen er adskillige, som kunne kaldes rige. Foruden Kornavlen drives her i Egnen stærk Høravl, Rapssædavl og andre til Oliefabrikationen nødvendige Planter, hvilken sidste drives stærkt. Hørren, som her frembringes, er meget lang og saa fiin, at den endog bruges til Kniplingstraad; den præpareres med den største Flid. Olien fabrikeres meest til at brænde i Lamper, imidlertid har man den og fiin nok til at spises. Af Kvæg findes kun lidt. Af Heste holde kun de mange, som kjøre Fragt til Kjøbstaden. Hestene ere forfærdelig store og svære, godt skikkede til at trække i stadig Gang, men due slet ikke til at løbe; de ere saa klodset byggede, at man vilde holde det for en Fabel hos os, naar man fortalte om en saadan Hest.

Stemningen er ganske mod Napoleon og synes meget kongeligsindet; man finder Tegninger af Lillier og vive le Roi overalt, lige indtil paa Vandhusene. De faae Napoleonsindede, som findes, ere forhadte af de Andre, med hvem de aldeles ikke omgaaes, ligesom og de faae Jacobinere afsondre sig ganske fra begge de andre Partier. De ere uenige i Alt, undtagen i at sige la France est perdue, hvilket alle tre Partier forsikkre med lige Iver, og hvortil hvert Partie har sine forskjellige Grunde. Revolutionens Ødelæggelser sees endnu tydelig overalt, især kjendes de ved den Mængde Ruiner af Geistlighedens Bygninger, som her findes. Jeg har iblandt Andet seet

nogle Ruiner af et Abbedie Mont St. Eloi, som endnu tydelig bære Præget af fordums Pragt. Det var bygget paa et lille Bjerg, og havde omtrent indtaget det dobbelte Rum mod Frederiksberg Slot. Haven, som hørte dertil, var omgivet med en Muur af 4 Alens Høide og er vist større end en Bondegaards Marker. Af Kirken stod endnu Halvparten unedreven, skjøndt dog fordærvet, hvoraf man kunde slutte sig til den øvrige Deels Skjønhed, ogsaa stode tvende smukke Taarne endnu tilbage.

Jeg haaber, at du passerede den 2den Febr. glad og fornøiet. Jeg har ikke glemt, at det var min Faders Fødselsdag, fordi jeg var fraværende; jeg vilde blot ønske, at denne Dag maatte indtræffe saa ofte, som jeg erindrer den, og jeg er da overbeviist om at leve stedse sammen med dig. Jeg skriver fornøiet, ganske vist har disse mange Forandringer, der skal være sket i Danmark, ikke bidraget dertil. Vi ere her endnu ganske uvidende om dem; enkelte Rygter rose dem just ikke.

Jeg befinder mig vel og beder dig hilse Moder, Søstre og andre gode Venner fra din hengivne Søn

A. F. Tscherninng.

Lad Moder især ikke troe, at jeg forglemmer hende, fordi jeg ikke skriver, men Breve til hende kunne ikke gaae med Corpsets Post. Bed hende at antage hvert Brev til dig, som det var til hende tillige.

Harnes d. 26de Marts 1816.

Kjære Fader.

Jeg skylder dig Svar paa 2 Breve nemlig paa Nr. 3 og 4, paa hvilket sidste Nummeret manglede. Du beklager dig i dem begge over ikke at have faaet mine Breve, uagtet jeg med Nøiagtighed har fulgt den antagne Regel at skrive maanedlig een Gang, og afsende dem alle med Corpsets Breve, som ere afgaaede fra Major Bille. For Sikkerheds Skyld have de været adresserede til Of-

ficerer i Corpset, som jeg igjen har paalagt at besørge dem til dig.

Du roser Landets Beboere meget, og virkelig ere de i den Egn, hvor vi ere, heller ikke saa ganske ondartede. Imidlertid er det ikke Hannoveranere eller Danske. Deres temmelig store Mistro til en Fremmed er Beviis paa en skjult Charakteer, en Aarsag til en mindre god Forstaaelse mellem Indbyggerne og vore Tropper. Foruden dette er Gjerrighed en almindelig Fejl her, og som en Følge heraf maa man vogte sig for at blive bedraget af dem. De elske Frihed, men ledes dog næsten bestandig af deres Interesse; man anseer dem overalt for gode Kongeligsindede, men jeg troer, at hver især tænker kun til Fordeel for Kongen, fordi han i dette Øieblik selv har Fordel deraf.

Deres Landbrug er fortræffeligt, og maa være det, som en Følge af den stærke Befolkning. Hver Mand har kun lidt Jord, og kan lade den for en Deel drive ved Haandkraft, da Daglønnen er saa ringe. Jeg har seet Arbeidere her arbeide en heel Dag igjennem for 6 Sk. lybsk. De have især deres største Fordeel af at avle Frø til Oliefabrikation og af Høravl. Iøvrigt staae de tilbage for vore Bønder i Kvæg- og Hesteavl, to Ting, der ikke ere skikkede for et Land, hvor man dyrker alle Marker og ikke kjender til Engbund. Alt Kvæg fodres her paa Stalden, og finder man kun sjelden mere end 4 til 6 Køer hos nogen Bonde, ja mange have endog kun een eller to, for hvilke de en Gang om Dagen koger Foder. Deres Stalde ere sjelden brolagte, men for at forebygge det ellers altfor store Svineri, som vilde følge heraf, saa strøe de meget stærkt. Deres Princip at anvende al deres Halm til Møg er meget Aarsag til deres gode Korn. Dersom jeg saae saameget af Fæstningsværker og Tøjhuse som af Bøndergaarde, saa skulde jeg vist heller ikke vælge dem til Materie i mine Breve, men det er hidtil ikke faldet i min Lod. Desuden have

vi gode Grunde til at lade al Reisen fare, saasom vi endnu ikke have faaet udbetalt fuld Gage for den Tid, vi have været her, og endnu mindre de Diæter, som vi skulde have, istedetfor vore Portioner, som man har taget fra os. Det er dobbelt ubehageligt, da det synes, som Skylden ligger hos vore Chefer, og ikke hos den franske Regjering. Naar vi engang kommer saa vidt, at man betaler os til rette Tid og rigtig, saa beløber vore Indtægter sig til omtrent 172 Frcs maanedlig, eller 36 Rd. slesvigholsteensk Courant.

Jeg ønsker dig ret til Lykke med dit Avancement og din Afskedigelse. Du kan i Fredstid ikke gjøre nogen større Lykke, og i Krigstid vil man nok søge din Tjeneste, om du da igjen skulde attraae at tjene dit Land som Soldat, og maaskee føre din Søn mod Fjenden.

Jeg tager mig den Frihed som Slutning at bede dig at hilse Moder og Søstre ret mange Gange fra mig, og at forsikkre dem om, at jeg ikke har glemt dem, fordi jeg ikke skriver til dem alle. Du maa ogsaa ønske Becks til Lykke i deres nye Huus, og have den Godhed at formelde min Kompliment til Saint Aubains. Din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Bouchain d. 26. Juni 1816.

Kjære Fader.

Jeg har nu over en Maaned forgjæves ventet paa Brev fra dig. Jeg skulde dog ikke befrygte, at der er indtruffet nogen Ubehagelighed, som har bevæget dig til at tie saalænge, eller har du maaske ikke faaet mine sidste Breve. Men hvorledes det endog er, saa haaber jeg snart at faae Svar, da Vished under alle Omstændigheder er at foretrække for Uvished.

Siden jeg sidst skrev dig til, har jeg gjort et Par smaa Reiser her i Egnen, hvoraf den ene især gav mig Anledning til at see en af Europas Mærkværdigheder. Det er nemlig Foreningen af Schelden og Sommen,

som er ledet i Hvælvinger under Jorden. Floderne vare nemlig adskilte ved store Bakker, saa at deres Forbindelse ved almindelig Canalgravning næsten var umulig. Man har derfor ledet Canalen under Jorden paa 2 Steder, hvoraf det ene er 9000 Alen, det andet 1000 Alen langt. Det Første har jeg seet. Det bestaaer i en lang Hvælving, som er udhugget i Bakken, og som, forsaavidt at Naturen ikke selv har givet Hvælvingen Fasthed, er muret med Muursteen (den mangler endnu disse murede Hvælvinger paa mange Steder). For at anlægge den, har man anvendt 54 Mineer-Brønde, som alle ere anlagte efter en paa Overfladen afstukket Linie, og udførte med en saadan Nøiagtighed, at man i Canalen ikke bemærker den mindste Krumning, saaledes at man i den ene Munding af Canalen seer den anden Udgang som en Stjerne. De dybeste af disse Brønde ere 220′. Naar Aabningerne af disse Brønde ikke vare, og den opgravede Jord, som for en Del bestaaer af Kalk og Flintsteen, var jevnet, saa var intet Spor mere af Canalen ovenpaa Jorden. Man seer Byer og Landeveie, som ligge ovenpaa den. Den forsyner sig for Størstedelen selv med Vand, hvilket den endog har i temmelig Overflødighed. Ved at passere den, maa man saagodtsom udholde en vedvarende Regn. Ved Anlæget har man ofte truffet paa Kilder, som man har været nødt til at aflede ved Render og forlægge til andre Steder af Bakken. Arbeidet har varet i 5 Aar, og havde omtrent endnu varet 1 a 2 Aar, førend den havde været fuldendt; men for Øieblikket kan dette Arbeide ansees for stoppet. Heller ikke har denne Forbindelse saa stor Vigtighed, som under Krigen, da Nederlandene hørte til Frankrig.

Jeg havde foresat mig en Reise til Paris med det Første, og vilde derfor bede dig om din Caution for 500 Francs, som jeg vilde laane til denne Tour, og som jeg vilde forbinde mig til at afbetale i 6 Maaneder, naar vi bleve her, men man taler nu om, at vi skal marchere

hjem med vores Batteri, i hvilket Fald jeg maa slaae slige Fluer af Hovedet, da det i Danmark vil være umuligt at existere, naar jeg har en saadan Gjæld at afbetale. Med mange Hilsener til Moder og Søstre forbliver jeg din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Bouchain d. 20de August 1816.

Kjære Fader.

Jeg har modtaget den Caution for 500 Francs, som indeholdes i dit sidste Brev, og takker dig ret oprigtigt derfor, uagtet jeg for Øieblikket ikke kan afbenytte den; thi hverken kan jeg faae Permission at gaae til Paris, førend i tilkommende Maaned, da man venter at faae Revuer for Wellington, og heller ikke har Prindsens Svar paa min Ansøgning om Laan været saa ganske gunstigt. Da jeg har hørt, at der i Danmark hersker en stor Pengemangel, saa har jeg ikke villet anmode dig om at gjøre mig dette Forskud, kunde du imidlertid gjøre det, uden at det skulde trykke dig altfor meget, saa skete mig en stor Tjeneste, og jeg skal bestemt lade en saadan Summa staae maanedlig, at det snart kan være betalt dig tilbage. Jeg venter dit Svar herpaa saa snart som muligt.

Du har været tilfreds med den Beskrivelse, jeg har gjort dig over Sousterrainnet ved Castellet, og ønsker at faae en lignende Beskrivelse over Bouchain, hvilket jeg i dette Brev skal bestræbe mig for at udføre saa godt, som det staaer i min Magt.

Bouchain er en befæstet By, som ligger paa Scheldens Bredder imellem Cambray og Valenciennes, nemlig 3 lieues fra den Første og 4 fra den Sidste. Saavel Scheldens gamle Leie som den nye, gravede Canal passere Byens Værker, ligesom og Canalen ved denne By modtager Vandet af den lille Flod Senne. Byen bestaaer af 2 Dele, kaldede ville-haute og ville-basse, som skilles fra hinanden ved den nye Canal og ved Fæst-

ningsværker. Ville-haute, som udgjør Hoved-Fæstningsværket, er et befæstet Trapetium. Hovedvolden er bygget efter den gamle nederlandske Smag, og er ifølge sin Alderdom snart faldefærdig (man har nylig begyndt at reparere den). Bastionerne ere meget smaa og indskrænke Skytsets Betydning, da man knap i Bastionerne kan placere de dertil fornødne Redskaber. I Hovedvolden er en Deel Cassematter, men ikke nok for at kunne logere hele Besætningen i, men derimod findes et saa vel bygget Minegallerie, at det tilnød kunde indrettes til Caserner. Graven har den Fordeel, at den paa de 3 af Fæstningens Sider kan sættes under Vand eller lades tør efter Omstændighederne. Udenværkerne, som skulle være anlagte af Vauban, ere ret smukke, men dog ikke saa fuldstændige, som man seer dem paa de nyere Constructioner. Hovedvoldens forunderlige Construction har gjort det vanskeligt at slutte Udenværkerne, som de burde, hvorved er indtruffet den Feil, at man fra en Høide udenfor omtrent i 1200 Alens Afstand kan anbringe sine Skud i Hovedvoldens Grundvolde. Den 4de Side af Graven udgjør Canalen, som altsaa stedse er vaad. Udenværkerne bestaa her i et Hornværk, som, da det vender ind imod ville-basse, er af lettere Bygningsart. Da en Deel af Terrainet udenom er temmelig dominerende, saa er en af Bastionerne forsynet med en Cavaleer, et Værk af liden Betydning, da det kun er besat med 1 Kanon. Af samme Aarsag findes nok et Værk, som er eget i sit Slags. Det er nemlig et Taarn, som bestaaer af 3 Etager godt hvælvede Magaziner, med et fladt, befæstet Tag, hvorovenpaa er anbragt en Kanon, der kan skyde til alle Sider og, saavidt jeg kan skjønne, dominere hele Egnen. Hvor dette Taarn, som kaldes la tour d'Ostrevant, staaer, stod rimeligvis den første Befæstning, anlagt af Pepin den Lille som Greve i Grevskabet Ostrevant. For den ene Side, ud imod Canalen,

kan Oversvømmelser anbringes. — Om ville-basse's Befæstning skal skrive i næste Brev.

Jeg tager mig den Frihed at bede dig hilse Moder, Søstre og øvrige Familie fra mig. Hvis jeg ikke skriver til dem Alle, saa er det ikke fordi jeg glemmer Nogen; jeg tænker daglig paa dem Alle. Din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Jeg beder endnu engang om hurtigt Svar.

Bouchain d. 10de Septbr. 1816.

Kjære Fader.

Mit sidste Brev endte med at beskrive den Deel af Bouchain, som kaldes ville-haute, dette begynder derfor at beskrive den anden Deel, nemlig ville basse. — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —

Jeg vil anvende den sidste Side af mit Brev for at gjøre dig adskillige Spørgsmaal, som jeg haaber, at du vil have den Godhed at besvare i dit næste Brev.

Det første bliver at spørge dig om, hvorledes du og Moder og Sødskende befinde sig. Det er nu en Maaned siden, jeg fik Brev fra Danmark.

Hvorledes gaaer Høsten fra Haanden hos os? Jeg tænker daglig derpaa ved at see, hvormeget der gaaer spildt ved det vedvarende Regnvejr. Levnetsmidler stige daglig i Priis, og Hungersnød skal allerede have yttret sig paa forskjellige Steder. I Lille har Folket med Magt nødt Bagerne til at bage og til at sælge.

Endelig har jeg endnu et 3die Spørgsmaal at gjøre. Hvorledes er Sverigs Forhold for Tiden til Danmark? har Sverig virkelig forlangt Caroline til Gemalinde for Prinds Oscar, hvad Svar har det faaet, og hvilke Følger vil dette Svar kunne have? Hvad har Holsteen faaet for sine Bestræbelser (man har talt her om Stænder)? Kan Danmark ikke vente det samme?

Hvis der i Danmark forefalder noget, som udfor-

drer Mandsgjerning, saa glem ikke, at du har en Søn, som ønsker at kunne erhverve sig det store Navn af en Mand, og som brænder af Begjærlighed efter at tjene sit Land og at vise sig din værdige og hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Bouchain d. 14de Oktbr. 1816.

Kjære Fader.

Du vil let indsee Aarsagen, hvorfor jeg saalænge ikke har skrevet, naar jeg siger dig, at jeg først for 4 Dage siden har modtaget dit Brev, som var dateret fra d. 6te August og fra d. 10de September. Ubegribeligt er det, at enkelte Breve kunne være saalænge underveis. Jeg har tilligemed Brevet modtaget den indlagte Anviisning, for hvilken jeg ikke noksom kan takke dig. Den er kommen mere end betimeligt nok, thi jeg kan ikke faae Permission at reise, førend den combinerede Maneuvre, som Hertugen af Wellington vil udføre med Armeens høire Fløi, er endt; man venter, at den vil begynde den 21de og vare i 3 til 4 Dage. Da Batteriet er gjort immobilt, saa vil jeg ikke blive andet end Observateur, hvilket ved en Maneuvre er den nyttigste og behageligste Forretning.

Jeg har seet tre forskjellige Revuer, nemlig over det danske Contingent, over Sachserne og over Hannoveranerne.

Man forsikrer, at Wellington skal have sagt til Prindsen, at han havde isinde at gjøre nogle Maneuvrer for Hertugen af Cambridge, og da han ønskede noget Smukt, saa indbød han Prindsen til at deeltage deri med sine Tropper. Efter at have seet denne Maneuvre, troer jeg at turde sige, at vore Tropper behøve kun at blive brugte for at kunne maale sig med de bedste Tropper i Europa.

Bouchain d. 26de Deremher 1816.

Kjære Fader.

Indlagt følger det længe lovede Croquis*) med tilsvarende eller idetmindste tilhørende Beretning. Jeg haaber at du er saa god at give mig en Bedømmelse derover i dit næste Brev.

Du skriver mig i dit sidste Brev, at du ønsker en oprigtig Beskrivelse af mine daglige Beskjæftigelser, og jeg skal give dig den, følgende Sandheden ganske nøiagtig. Jeg kan, for at angive et Mellemtal, sige, at jeg begynder min Dag Kl. 8, almindeligviis med at læse, hveranden Morgen Fransk uden Lærer, og tre Gange om Ugen Engelsk med en Irlænder, som kjender ret godt det Franske, og som man har sagt mig meget godt det engelske Sprog. Fra Kl. 11 til 12 læser jeg enten Ventureni over Taktik eller jeg tegner. Kl. 12 gaaer jeg, naar det er min Tour, til Paraden, og efterat den er forbi, passerer jeg gjerne en Time enten paa min Hest eller ved at løbe paa Skøiter eller ved at spille et Par Partier Billard. Resten til Kl. 2 anvender jeg sædvanlig paa mit Værelse, uden at jeg kan angive nogen bestemt Beskjæftigelse. Fra Kl. 2 til 4 spiser jeg (denne Spisetid synes dig noget lang, men er mere anvendt til at tale end til at spise). Fra Kl. 4 til 5 spadserer jeg og spøger med Smaapigerne, naar Veiret er godt, eller jeg gaaer hjem og beskjæftiger mig sædvanlig til Kl. 8 med at læse Fransk eller Engelsk, med at skrive forskjellige Ting, med at læse Manuel de l'Artillerie eller med at læse Ventureni fra 8 til 10; Kl. 11 er jeg gjerne i vores Klub.

Undertiden tilbringer jeg Aftenen hos en eller anden af mine Kammerater, hvor vi da spille et Parti Boston, dog ikke høiere, end at ingen af os bliver fattig derved, og spise da vort Smørrebrød, saaledes som i Kjøbenhavn,

*) Det i Noten Side 16 nævnte Croquis.

paa Tøihuusvagten. For at gjøre Gjengjæld kommer ogsaa undertiden Nogle hos mig Et saadant Gjæstebud. bestaaende af 5 Personer er omtrent en Udgift af 4 Rigsbankdaler. Dog maa jeg endnu tillægge, at jeg af og til gjør smaa Toure for at besøge en eller anden Kammerat, fordums Vært eller smuk Pige paa Landet eller i Douai, hvilke da borttage 1 eller 2 Dage, og at det først er i de sidste 2—3 Maaneder, at jeg er saa meget hjemme; medens Sommeren varede, var jeg mere i Marken og tilbragte en Deel Tid med at dressere Heste, hvilket endnu stedse er en af mine største Fornøielser. Min sædvanlige Sengetid er Kl. 11.

Jeg troer nu at have været saa oprigtig som mulig, og ikke at have forglemt Noget, og jeg venter med Længsel at høre din Mening om det, jeg har skrevet.

Jeg takker dig meget for, at du har udvirket hos Kongen, at jeg kommer til at ligge i Paris. Befalingen derom skal allerede for flere Uger siden være kommen til Prindsen; min Kammerat, som formodentlig bliver Rothe, har seet den; men der er os endnu Intet communiceret derom, hvorfor veed jeg ikke, og at spørge derom vilde være upassende. Hvis Kongen vilde udvirke denne Naade for mig paa flere Aar, som let kunde skee, hvis Contingentet bliver saalænge i Frankrig, saa skal han, hvis Gud vil som jeg, ikke komme til at fortryde det. Jeg lover ham da, og jeg lover for at holde det, at jeg skal blive en god Soldat; det staaer i min Magt at love, thi baade min Aand og mit Legeme ere sunde og stærke. Man har ofte seet, at Øvelsen har gjort en god Soldat til en god General. Rothe, der, som jeg sagde ovenfor, maaskee kommer til at gjøre Følgeskab med mig, er en Klasse ældre end jeg, men jeg haaber desuagtet at kunne kappes med ham; dog har han Noget forud, og det er, at han er mindre stridig, og at hans Fætter Abrahamson saa ofte har viist ham den Sang: „Min Søn, vil du i Verden frem, saa buk", at han snart begynder

at lære den og at fatte Lid til den ved at see Virkningen af dens Kræfter. Dog har han hidtil været og er endnu stedse anseet for en reel Karl, og virkelig imellem Mange kjender jeg Ingen, som jeg hellere reiste med.

Du har været saa god at nævne mig en god fransk Mathematiker. Jeg har længe villet kjøbe mig en god mathematisk Bog, men kun savnet Navnet. Jeg ønsker mig ofte: gid jeg blot havde lidt af dit Bibliothek her hos mig.

Jeg veed for Øjeblikket Intet at skrive mere, undtagen at bede dig bringe mine Hilsener til Moder og Søstre og takke dem for den store Skjenk, og sige dem, at hvis jeg ikke forud har fortjent min Lykke, som jeg ikke heller er mig bevidst, saa skal jeg fortjene den bagefter, for ikke at have faaet Noget for Intet. Din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Den i det foregaaende Brev forventede Befaling til at gaae til Paris, indtraf faa Dage efter fra Hovedkvarteret, idet der under 31. December herfra bekjendtgjøres Tscherning, at han den 3die Januar 1817 sammen med Lieutenant Rothe skal tiltræde Reisen til Paris for at uddanne sig i artilleristisk Retning. En Række Breve, som han under sit Ophold her skrev til Faderen, er bevaret og giver en ret god Forestilling om Tschernings daglige Beskjæftigelser. Originalerne ere for Øvelsens Skyld skrevne paa Fransk, og Brevene foreligge derfor i Oversættelse.

Som Supplement følger et ganske kort Uddrag af en Dagbog, som Tscherning, saaledes som han havde for Skik paa sine Reiser, førte ogsaa i dette Tidsrum.

Paris d. 7de Februar 1817.

Kjære Fader.

Jeg vilde være kommet dit Ønske i Forkjøbet, hvis du ikke havde fremsat det saa tidligt. Allerede længe har det været min Hensigt at skrive til dig i det franske Sprog, men jeg vilde endnu have ventet i nogen Tid, for at mine Fremskridt kunde falde dig lettere i Øinene.

Jeg sætter imidlertid min Forfængelighed tilside for din Villie og skynder mig at efterkomme den.

Sandt er det, hjemme hos os træffer man saagodtsom ingen oplyste Haandværkere, og hvoraf kommer det? Sikkert fordi vi savne et Institut som Collège de France, hvor Enhver, der er Sproget mægtig, kan skaffe sig Kundskaber uden at have til Hensigt at blive Jurist, Præst eller Videnskabsmand, det sidste Ord taget i den Forstand, hvori det almindelig bruges. Hvis man hos os vil skaffe sine Børn mere end den almindelige Skolekundskab, maa man lade dem blive Studenter og sysselsætte dem med Ting, som ikke give dem den Kundskab og Indsigt, som er nødvendig for den praktiske Virksomhed, hvorved de kun spilde den Tid, som burde anvendes til praktisk Uddannelse, der for dem er langt vigtigere end Boglærdom.

De nødvendige Midler til Oprettelsen af et saadant Institut vilde altid findes, især hvis Folket styrede sig selv, eller rettere sagt var i Besiddelse af constitutionelle Rettigheder, som kunde værne det.

13de Februar.

— — — — Jeg troer ikke, at man kan beskylde mig for Dovenskab, fordi jeg anvender enkelte Aftener til at gaae i Theatret. Jeg troer endogsaa, at det er min Pligt at benytte det enkelte Gange for at danne min Smag, og især for at uddanne mig i Sproget. De gode Skuespilleres Udtale paa Theatre Français er blevet hele Byens, ja hele Landets Norm. Dersom man kommer i Strid om Udtalen af et Ord, støtter man sig altid paa Skuespillernes Udtale og ender sin Drøftelse i Skuespilhuset (d. v. s. i Theatre Français, hvilket man giver Fortrinet). Men da jeg nu er kommet til at tale om Theatrene, saa kunde det maaske more dig at erfare, hvor mange der er og af hvad Art.

Jeg forbigaaer dog de smaa Forstadstheatre, hvoraf der, saavidt jeg veed, er flere, men de ere kun lidt

kjendte; jeg vil kun tale om dem, hvis Opslag man seer hver Dag.

Først er der Théatre français. Det ligger nærved Tuillerierne og Palais Royal i rue Richelieu. Tilskuerpladsen er større end den i vort Theater, men Decorationerne ere mindre elegante end mange af vore. Jeg antager, at Huset kan rumme 2 à 3000 Mennesker, som da alle sidde. Directionen er sammensat af de bedste Skuespillere og Skuespillerinder, som dele Indtægterne og betale de ringere Skuespillere. Dragterne ere fortrinlige. Det er Skuespillerne selv, som anskaffe dem. Det er her man spiller de store franske Forfatteres Tragedier og Comedier, som Racine, Voltaire, Corneille, Molière og mange Andre. Det er her, at Talenter som Talma, Lafon, Fleury, Damerne Dugenois, Mars osv., Alle berømte paa Scenen og kjendte over en stor Deel af Europa, optræde. Du han tænke dig, hvilken Nydelse man har af at see disse Skuespillere, naar jeg siger dig, at hver i sin Genre er idetmindste lige saa fortrinlig som Frydendahl hos os i sine bedste Roller.

Paris d. 15de Februar 1817.

I mit sidste Brev begyndte jeg en Beskrivelse af Theatrene i Paris. I dette vil jeg fortsætte. 2) Sálle royale de musique eller den store Opera. Jeg har nævnet den efter Théatre français, uagtet jeg egentlig burde have sat den som Nr. 1, men næsten alle Parisere give det sidste Forrangen, idet de sige, at det er her, man faaer Skuespilkunsten eller mere bestemt Skuespillernes Kunst at see, medens man i Operaen ofte applauderer en Kunstner, som ikke spiller saa godt, men som henriver ved sin Sang. Bygningen ligger som Théatre français i rue Richelieu, men nærmere ved Boulevarden. Tilskuerpladsen er noget større end den anden, og den er tillige bedre decoreret. Maskineriet er saa fortrinligt, at det intet lader tilbage at ønske. Illusionen er fuldstændig: man

seer Skyerne, Havet, Træer, Huse, og man er nær ved at troe, at det er et Prospekt ude i Naturen. De Bevægelser, som frembringe disse mærkelige Virkninger, ere tredobbelte, medens de kun ere dobbelte hos os; derved have de en stor Fordeel. Da jeg ikke er Musikkjender, gaaer jeg ikke saa ofte derhen, tilmed da Priserne ere høiere der end andre Steder. Jeg havde nær glemt at sige dig, at det er der, man giver Balletter.

Efter den store Opera følger:

3) Opera comique. Dette Theater findes i rue Feydeau, i Nærheden af det Sted, hvor rue Richelieu støder sammen med Boulevarderne. Navnet er nok til at vise, til hvad Genre de Stykker høre, som spilles her. Tilskuerpladsen er stor, især meget høi, men der er ikke lagt tilbørlig Vægt paa Decorationerne, tilmed udføre de bedste Skuespillere og Skuespillerinder i dette Theater deres Roller med mindre Omhu.

4) Italiensk Opera findes i Nærheden af de tre nævnte. Navnet antyder allerede, hvad der opføres her. Skuespilhuset er ret pragtfuldt. Orchestret, omendskjøndt det ikke er det største, er dog det bedste, der findes i Paris. Det er her den berømte Catalani, som for et Aar siden har gjennemreist næsten alle Europas Lande, og hvis Talent som Sangerinde man har beundret saa høit, lader sig høre. De andre Theatre ere théatre de l'odeon, som tidligere var, hvad théatre Français nu er; men det har tabt sit Renommé. Det ligger i Nærheden af Slottet Luxembourg. Theatret er et af de skjønneste i Paris. Variététheatret, Vaudevilletheatret, théatre du port St. Martin, Gaité og théatre de l'ambigu comique gaae almindelig under Navnet de smaa Theatre. Der opføres her kun smaa Skuespil og Farcer, der af og til udstyres med lidt Dands. Endnu regnes til de offentlige Skuespil et théatre pittoresque de monsieur Pierre og Cirque olympique de monsieur Franconi. Det Sidste er en Ridebane, hvor man fremstiller Heste

og andre fortrinligt dresserede Dyr som Hjorte, og paa samme Tid Mennesker, der udføre gymnastiske Øvelser paa Hestene.

Paris d. 2den Marts 1817.

Jeg har længe villet rette et Spørgsmael til dig, men har hidtil opsat det, da jeg ikke har kunnet fremsætte det tilstrækkelig klart. Efter nu i nogen Tid at have overveiet det, troer jeg, at jeg er istand til at fremsætte det saa tydeligt, at du vil forstaa det, og jeg stiller derfor følgende Spørgsmaal til dig:

Troer du, at hvad man kalder Cours afhænger af Banken eller af de Handlende? Hvis den afhænger af Banken, kan den da forbedres, saalænge Kongen er Herre over at bemægtige sig den til enhver given Tid. Det vil sige, kan vor Cours forandres meget til vor Fordeel, saalænge Kongen er Souverain, eller er det nødvendigt, at han først renoncerer paa sine Rettigheder og tilstaaer Folket en fornuftig Constitution. I det Tilfælde, at en Constitution var nødvendig for at bringe en Slutning paa et Onde, som i 8—9 Aar har bragt Landet Ulykke, var det da ikke muligt, at Folket fordrede denne Ret uden derved at støde Kongen, og er det ikke et Tegn paa Svaghed, at man ikke gjør det? Hvorfor skal Danmark være det eneste Land i den civiliserede Deel af Europa, hvis Fyrste vægrer sig ved at tilstaae denne Frihed (Rusland og Tyrkiet ere for Øieblikket de eneste, der dele denne Skjæbne med os), og endnu et, hvis Kongen døde, havde man da mere Ret til at fordre denne Frihed af hans Efterfølger, end man har havt til at fordre den af ham selv.

Jeg forstaaer det ikke ret. Hver Dag bemærker man hos Kongen en Hjertens Godhed, som udmærker ham fremfor de fleste andre Fyrster, og det er sandsynligt, at han vil det Gode, men hvorfor vil han da ikke gjøre dette lille Offer. Det var, som det synes mig, den

simpleste Maade at vinde alle sine Undersaatters Tillid. Er det da ikke nu det gunstige Øieblik? Hele Europa er beskjæftiget med at skaffe sig Constitutioner. Og den største Deel af Fyrsterne ere saa at sige i Krig med deres Folk. Hvis Kongen af Danmark under saadanne Omstændigheder gav Folket af sig selv, hvad de Andre give nødtvungent, troer du da ikke, at det vilde gjøre en stor Sensation, og at han vilde vinde Agtelse overalt i Europa? Man siger ofte, at den Frihed, som et Folk nyder under en constitutionel Regering, kun er indbildt, at det undertiden er mere undertrykt under en constitutionel Regering end under den absolute Konge, men denne indbildte Frihed er det ikke netop den, der giver Folket Energie, og som danner store Mænd. Enhver vil tage Deel i Styrelsen og søge at skaffe sig Kundskaber.

Den 5te Marts.

Med Hensyn til det Emne, hvorom jeg talte iforgaars, maa jeg omtale, at Hr. Andrieux, der er Professor i fransk Literatur, en Mand af stor Retsindighed og Aand, gjorde den Bemærkning ved at foredrage et Sted af Lafontaines Fabler, hvor denne Forfatter siger, at man kunde ikke udtale for megen Roes over sin Gud, sin Konge og sin Elskerinde, at det var for meget sagt, at man ikke kunde rose sin Konge for meget, og at Lafontaine havde havt Uret ved at udtale disse Ord, som kunde være farlige for hele hans Land. Er det ikke Lovtalerne. som man har udøst og endnu udøser hver Dag over Kongen, der bringer ham paa den Idee, at Folket er tilfreds med ham. Hvor dog en Konge er ulykkelig, naar han ikke har en eneste Mand ved sin Side, der vil bringe ham ud af den Vildfarelse, og som vover at sige ham Sandheden. Jeg havde endnu mange lignende Spørgsmaal at rette til dig, men jeg vil vente dit Svar, før jeg stiller dem.

Jeg undlader ikke at underrette dig om en Begivenked, som beskjæftiger hele Paris for Tiden, og som,

uagtet den i og for sig er en Bagatel, dog paa Grund af Tidsforholdene medfører mange Følger. To Boghandlere, som havde forenet sig om at give en ny Udgave af Voltaires og Rousseaus Værker, averterede for at skaffe sig Subscribenter dette i de offentlige Blade. Parises Præsteskab sluttede sig sammen og offentliggjorde et lille Skrift, hvori det fordømte Boghandlernes Plan og søgte at lægge Værkerne for Had i Mængdens Øine. Det sagde blandt Andet, at det var dem, som havde fremkaldt Frankrigs Ødelæggelse, og som havde draget Folket fra den sande Tro. Naar man læser dette Skrift, troer man, at det er en Bog fra det 8de eller 9de Aarhundrede og forstaaer ikke, hvorledes man har vovet at skrive slige Ting paa et Tidspunkt, da den mindst Oplyste maa finde dem latterlige. Der er f. Ex. et Sted, hvor der siges: Gud, tilgiv os, at vi sige det, men hvis Du ikke forskyder disse to Værker fra Dit Rige, saa er Du fortabt“. Denne ene Sætning forekommer mig at være nok til at vise, af hvad Beskaffenhed hele Arbeidet er. Seer jeg Leilighed, skal jeg sende dig den sammen med de to Boghandleres Svar, som er meget vel skrevet. Følgen af disse Demonstrationer har været, at en stor Mængde Mennesker have abonneret paa Udgaven, og at Voltaires og Rousseaus Grundsætninger derfor ville blive endnu mere udbredte.

Den 14de Marts 1817.

Jeg har her for nogle Dage siden seet et Museum for alle Slags Maskiner; de vare opstillede ved Siden af de paa dem forfærdigede Producter. Maskinerne ere deels i Model, deels i samme Størrelse, hvori man finder dem i Fabrikerne. Saasnart de ti Aar ere forløbne, i hvilke den, som har gjort Opfindelsen, har Privilegium paa at holde den hemmelig for at han kan høste Fordeel ved at være den Eneste, der kan betjene sig af den, er han forpligtet til at forære Samlingen enten en Model

eller en fuldstændig Maskine med nøiagtig Beskrivelse af Constructionen og Brugen, og da kan Enhver gaae derhen for at see den og derefter construere lignende. Jeg har der seet en fuldstændig Modelsamling af alle de Maskiner og Utensilier, hvoraf man betjener sig ved Krudtfabricationen. Det vilde være umuligt at beskrive dig alle de Maskiner, som der ere samlede. Man finder der i een Bygning alle Fabriker i hele Frankrig. Der er ansat Lærere ved dette Etablissement. Hvis jeg bliver her næste Vinter, vil jeg der studere Mechaniken under en af disse Læreres Veiledning, og derefter troer jeg at være istand til at besøge det franske Artilleries Etablissementer, hvis Centrum er Metz, og hvis jeg maa vende lige hjem, kan jeg see og forstaae Indretningen af de Fabriker, jeg møder paa min Vei.

Den 23de April.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Man har atter aabnet Udstillingen i Louvre, som man havde lukket i nogle Uger for at ordne Udstillingen af de Malerier, Tegninger, Stik og Billedhuggerarbeider, som Frankrig har frembragt i de sidste Aar, og især af det, som ikke har været offentlig udstillet. Denne Udstilling omfatter 808 Oliemalerier, 135 Billedhuggerarbeider, 11 Bygningstegninger og 106 stukne Arbeider (iblandt dem flere, som ere stukne i Steen). Da jeg ikke er Kjender, saa vover jeg ikke at udtale mig med Hensyn til disse Arbeiders Værd, men jeg troer imidlertid at kunne sige, at der Intet findes, som overgaaer vor Eckersberg, men jeg maa ogsaa tilføie, at Frankrigs betydeligste Maler, den berømte David, ikke har udstillet noget Billede. I det Hele troer jeg at have bemærket, at der er mere Correcthed i Tegningen end Skjønhed i Farverne. Den franske Skoles Billeder forekomme mig at være correcte, men ikke livlige, som de italienske. Jeg kan ikke nævne dig et eneste af disse

Billeder, som har slaaet mig uden et ganske lille, der viser det Indre af et Huus. Der er flere, som tiltrække sig Mængdens Opmærksomhed, men det er mere ved Sujettet end i deres Egenskab af Malerier. Blandt disse udmærker sig et, som forestiller en Scene af Krigen i Spanien. En lille fransk Troup bliver overrumplet og nedsablet af en 800 Mand stærk Guerillabande. Selve Kunstneren (en vis General Lejeûne) førte Commandoen over de Franske. Det er næsten umuligt at faae dette Billede at see, saa mange Nysgjerrige stimle altid sammen om det. Det er rimeligt, at man ikke har udstillet de Billeder, der handle om de store Begivenheder fra Napoleons Tid, og som udentvivl ere udførte af de største Knnstnere for at pryde de mangfoldige Bygninger, som denne store Fyrste har ladet opføre. Fyrstehadet gjør Kunsten stort Afbræk, naar det ikke er tilfreds med at forfølge Modstanderens Person, men udstrækker sig lige til Billederne af ham. Man har saaledes vansiret en af Luxembourgslottets skjønneste Sale (nu Pairskammerets Sal) ved at sætte slette Tapeter ovenpaa meget gode Billeder, der fremstille Episoder af Napoleons Historie.

Den 27de April.

— — — — — — — — Idet jeg tænker paa den Ed, som vi have aflagt til Kongen, forekommer det mig, at Formularen knytter os altfor fast til Kongens Person som absolut Souverain, og udsætter os for at blive Meenedere i det Tilfælde, at Kongen kom i Strid med sit Folk, et Tilfælde, som man har seet finde Sted; thi hvorledes skulde jeg kunne bære Vaaben imod et Folk, der fordrer de Rettigheder, som hver Mand bør nyde? Nei, jeg vilde aldrig støtte den enkelte Mands Overmod imod mine Landsmænd. Jeg skulde være rede til at døe for at frelse min Konges Liv, men aldrig vilde jeg drage min Kaarde for at forsvare den absolute Kongemagt, som jeg h a d e r ligesaameget som jeg elsker Kongens Person.

Kunde man ikke finde paa et Middel til at forandre denne Formular, idet man forestillede Kongen, at det grændser til Tyranni at aflægge Ed efter den som den er, hvilket jeg er vis paa, han misbilliger. Dersom Armeen, eller idetmindste Størsteparten af Armeen, bad ham om at forandre den, vilde han saa ikke gjøre det? Hans naturlige Godhed og hans Charakteers Loyalitet taler til Fordeel for os. Jeg tvivler ikke om, at Kongen, naar han var ene, ikke et Øieblik vilde nægte sit Folk en moderat Constitution, men han veed ikke, at man saa ivrigt ønsker denne Constitution, og Hoffet, som drager Fordeel af den absolute Magt, faaer ham til at tro, at kun gjennem Absolutismen kan han være lykkelig. Hvis han tænker paa at drage Fordeel af Omstændighederne for at forene de tre Kroner (og Danmarks Konge maa altid stræbe hen imod dette Maal), maatte hans egen Interesse oplyse ham om, at aldrig vilde Norge, og i Særdeleshed aldrig vilde Sverig have en Konge, som ved alle Leiligheder lod skinne igjennem, at han havde en afgjort Tilhøielighed til at bevare den absolute Magt.

Det forekommer mig, at en Dansk maa skamme sig over at see Nationen med saa stor Lethed hengive sig til Trældom, at den lader disponere over sit Gods uden at faa Rede for, hvorledes man gjør Brug deraf, og alligevel er der ikke en Eneste, som har Mod til at reclamere den Ret, som man før har havt, og som Nationen aldrig har givet Afkald paa. Det 'er sandt, Nationen modsatte sig ikke Frederik den 3die, som forstod at benytte de gunstige Omstændigheder for at gjøre sig uafhængig, men det er ikke at indvillige.

Hvortil nytter os alle vore rige Herrer, som Lykken har givet Ret til at tale for sig selv og for os andre, dersom de ikke benytte sig af denne Ret, dersom deres Patriotisme bestaaer i, at de betale deres Skatter og spise deres Penge op; det er ikke Kongen, man maa

bebreide den Søvnens og Svaghedens Tilstand, hvori vort Land befinder sig, nei, det er over os selv, det er over det oplyste Parti i Nationen, vi maa beklage os. De Mænd, som ved deres Alder, ved deres Bekjendtskaber og ved deres Loyalitet have vundet deres Landsmænds Tilslutning, dem er det, der maa tale først, de ere visse paa at blive hørte af Regjeringen og støttede af os andre; man vilde hos dem kalde Mod, hvad man hos en Mand uden Navn vilde kalde Galskab. Øieblikket er gunstigt; thi vi ere ikke udsatte for, at vore Naboer skulle blande sig i vore Affairer for at drage Fordeel af vor Uenighed, da de ere beskjæftigede med at ordne deres egne Sager, og desuden vilde Uenigheden vel ikke blive stor, eftersom hele Nationen ønsker en Forandring. Hvor maa dog en Mand føle sig lykkelig, naar han kan sige: „Jeg har gjort mit Land en Tjeneste".

Hils Moder og mine Søstre, jeg tænker hver Dag paa dem, og ønsker, at de boede i Paris, eller at jeg engang imellem kunde flyve til dem, men dette maa jeg undvære. Hils de øvrige Medlemmer af Familien, glem ikke at hilse Oberst Saint Aubain og hans Familie. Mindet om dem er mig altid kjært. Jeg siger dig selv Farvel med det Ønske, at jeg en Dag kan kalde mig mig din værdige Søn.

A. F. Tscherning.

Den 20de Juni 1817.

Jeg har havt Leilighed til at gjøre Bekjendtskab med flere Officerer af Gardeartilleriet, den eneste Afdeling af denne Vaabenart, som er i Garnison i Parises Omegn, de har modtaget os med megen Høflighed; en af dem, til hvem Rothe var anbefalet, har ladet os see de Værksteder, over hvilke han har Inspection, og har indbudt os til Middag for at præsentere os for flere af sine Kammerater. Vi have havt Leilighed til at see dette Artilleri skyde blindt og kaste Bomber; man maa tilstaa,

at de gjøre det godt, men ikke bedre end vi, som man har villet overtyde os om; om de ogsaa skyde lidt bedre, saa er det vist, at deres ridende Artilleri hverken manœuvrerer med saa megen Hurtighed eller saa megen Præcision som vort; hvad de gjorde bedst, var deres Ricochetskud, som gjordes for at demolere de Piecer, der vare opstillede bag et Brystværn; af 24 Skud have 3 ramt Affutagerne og sønderslaaet dem, 4 ere gaaede ind i Brystværnet. En Bombe, som forvildede sig lidt, rettede sig imod mig, jeg fik neppe Tid til at fjerne mig 2 à 3 Skridt, før den slog i Jorden paa det Sted, som jeg lige havde forladt.

Den 3die Juli 1817.

Kjære Fader.

Før jeg begynder mit egentlige Emne, vil jeg fortælle dig en Begivenhed, som er ganske morsom. Den kaster just ikke noget ærefuldt Lys over de Mænds Kundskaber, der omgive Kongen og meddele ham, hvad der vedkommer Rothe og mig. Du veed, at man efter Studiet af den theoretiske Chemie foretager den saakaldte chemiske Analyse, hvilket ikke er andet end en Repetition af Alt, hvad man har lært, eller med andre Ord, Anvendelsen af chemiske Midler for at komme til Kundskab om de forskjellige Stoffers Sammensætning. Eftersom vi maanedlig maa indgive Rapport om, hvorledes de af os fulgte Øvelser skride frem, saa have vi ogsaa indberettet, at Thenard vilde begynde paa den chemiske Analyse. Denne Rapport kommer til Kjøbenhavn, og der forfærdes de gode Herrer over Ordet Analyse. Idet de nemlig altid have hørt Tale om Analysen i Mathematik som noget rædsomt Noget, der ogsaa kaldtes høiere Mathematik, troe de, at den chemiske Analyse er noget Tilsvarende og skynde dem at sende mig et Forbud mod at fortsætte Studiet af den „høiere Chemie“. Da jeg fik

denne Ordre*), vidste jeg først ikke hvad jeg skulde gjøre; imidlertid tænkte jeg som saa: der findes Intet, som hedder høiere Chemie, du kan da fortsætte dine Studier i al Ro. — Vare kun alle Ordrer saa lette at bringe i Udførelse.

Den 13de August 1817.

Jeg har modtaget dit Brev af 29de Juli; det er kommet til mig i en højst besynderlig Tilstand. Convoluten havde været brækket og atter forseglet med Oblater, man havde med Traad bundet dertil — ti danske Skillinger, indsvøbt i Papir. Jeg var ude, da Brevet blev bragt fra Postvæsenet, jeg kunde saaledes ikke gjøre Indsigelser, men jeg kommer udentvivl til at betale disse danske Skillinger meget dyrt.

Du raader mig til at søge General Reigner med al Iver, jeg har Intet forsømt i saa Henseende, men det synes, at han for bestandig har opslaaet sin Bopæl paa Landet, siden de sidste Tildragelser have sat ham ud af Virksomhed. Jeg veed godt, at en saadan Mand kunde være mig til megen Nytte, naar jeg kunde træffe ham. Men hvorledes skulde jeg kunne fremstille mig for ham, hvem skulde indestaae ham for, at jeg ikke var en Bedrager, der under et falskt Navn søgte at indsnige sig hos ham for at aflure ham hans hemmelige Følelser

*) Som Curiosum anføres her den allerhøieste Ordre, som forbyder Tscherning Studierne af disse høiere Grader af Chemie. — „I Anledning af de os under 15de ds. indsendte Rapporter fra Lieutenanterne Tscherning og Rothe, som studere i Paris, indsee Vi ikke Nytten af at studere de høiere Grader af Chemie; thi saadant kan vel være nyttigt og nødvendigt for den, der skal være Lærer i denne Videnskab eller er bestemt til Forretninger, hvorved samme er Hovedsagen, men for en Officeer finde Vi, at sligt Studium er til liden eller ingen Nytte, og Hovedhensigten af, at Vi sende disse Officerer til Paris er dog unegtelig den, at perfectionere dem udi Videnskaber, som ere til Nytte og nødvendige for en Militair“.

angaaende den nuværende Regjering. Han har havt Exempler nok paa lignende til at kunne blive mistroisk. Det er ikke her som hjemme hos os, hvor Rygtet følger Personen, her er man høflig mod Enhver, men man har altid Mistillid til Fremmede, det er en Følge af Statsrevolutionen, du behøver kun at læse de Processer, som i den sidste Tid have verseret for de franske Domstole, og du skal see, hvorledes falske Venner af den Anklagede er gaaet til ham i Fængslet, og have modtaget hans Fortrolighed, og bagefter have skadet ham ved at optræde som Vidner imod ham.

De Forretninger, jeg har havt for hans Højhed Prindsen, har været at skaffe ham Oplysning om den Kunst, som her gaaer under Navnet Lithographie, det vil sige at trykke Skrift eller Tegninger ved Hjælp af en Steen; han har villet vide', hvorvidt denne Kunst til at mangfoldiggjøre Tegninger var anvendelig paa Militairkort. Jeg har maattet udføre flere Tegninger paa Stenen og ladet dem trykke, men da man gjør en Hemmelighed af, saavel hvorledes Stenen tilberedes, som hvorledes Blækket og Blyanten tilberedes, har jeg maattet bruge megen Tid og mange Penge (af min egen Lomme) for at være istand til at give en rigtig og udførlig Beskrivelse om, hvorvidt denne Kunst kunde være til Nytte for Armeen.

Espingolvaabenet forekommer mig nyttigere end Raketterne, som jeg sammenligner med de Balloner, ved hvis Hjælp man havde til Hensigt at gjøre Landgang i England. Jeg troer ikke, at det vilde være nyttigt at føre med Armeen Bomber af et saa stort Caliber uden at være nødt til at danne et betydeligt Train for at transportere Morterer. Det forekommer mig umuligt at kunne rette dem med Nøiagtighed, naar jeg seer den store Mængde Tilfælde, som kan føre dem ud af deres Vei; see blot, hvorledes ved Bomber, der kastes med Morterer, det ene Skud varierer fra det andet, og det er dog et

Vaaben, som man har forbedret paa i lang Tid, og paa hvilket de ydre Omstændigheder ikke influere saameget som paa Raketterne; jeg har desuden en Forkjærlighed for de lette Vaaben, jeg holder ikke af Kanonade paa lang Distance, den tjener kun til at opmuntre Fjenden. De heftige Angreb derimod overrasker og forfærder ham. Dersom jeg var saa lykkelig en Gang at forsvare mit Fødeland i Spidsen for en Armee, vilde jeg ikke svække den ved lange Hesitationer.

Du siger mig, at F. har talt meget til min Fordeel, han gjør det maaskee for at nøde mig til ikke at tale ondt om ham, for han kunde ikke være forfængelig nok til at mene, at jeg skulde tale godt om ham. Han har paa en Maade Ret i at sige, at jeg har commanderet Batteriet; jeg var altid hos ham, og da han var for svag til at commandere alene, har jeg paa en Maade havt den absolute Magt, medens han lod, som om han havde den, ikke desmindre var denne Stilling ikke meget behagelig, den fremkaldte jevnlig Trætte med mine Kammerater, saa jeg blev glad ved at blive Qvarteermester, hvor jeg ikke havde med Regnskaberne at gjøre, hvilket jeg havde, til jeg forlod Batteriet.

Jeg maa endnu tilføie, at jeg aldrig har blandet mig i Fouragesagerne uden for at modtage, jeg har aldrig givet mig af med at fordele Fouragen, jeg har indskrænket mig til at gjøre mine almindelige Iagttagelser derover. Følgende Anecdote kan give dig en Idee om, hvorledes jeg stod mig med ham.

Vort Batterie laa i Bremens Omegn, vi havde alt været flere Dage i de samme Qvarterer, og efter al Rimelighed skulde vi blive endnu mindst en Maaned. Rationerne formindskedes, flere af mine Kammerater talte derom og vilde, at man skulde protestere; jeg gik til Capitainen og sagde ham ganske venskabeligt: „Tag Dem i Vare for Deres Underofficeer, der uddeler Fouragen, han er dem vist mere hengiven, end De egentlig

kan ønske, idet han gaaer saa vidt, at han formindsker Rationerne. Capitainen, der følte Bebreidelsen, blev rød i Hovedet, takkede mig for mit Venskab imod ham og for min Iver for at gjøre ham Tjenester, han lovede, at han skulde nok faa disse Misbrug rettede, hvilket jeg antager, at han har gjort, da jeg lang Tid efter ikke hørte Klager.

Jeg takker dig for dit Tilbud om at forstrække mig med 300 Francs, især fordi jeg deri seer et Tegn paa din faderlige Godhed, men jeg troer ikke, at jeg trænger til dem for Øiebliket; maaskee kommer der en Tid, hvor mine Finantser ville være i en mindre heldig Forfatning, da forbeholder jeg mig Ret til at gjøre Brug af din Godhed.

Jeg beder dig hilse min Moder og mine Søstre, tænk ofte paa din Søn.

A. F. Tscherning.

Paris den 7de November 1817.

Kjære Fader.

— — — — — — — Du skal ret have Tak for dine Bemærkninger om min Stil og Retskrivning. Selv har jeg gjort de samme Iagttagelser, men trods al min Umage har det ikke været mig muligt at aflægge disse Feil. Min Tanke, heelt optaget af det foreliggende Stof, faaer ikke Stunder til at anvende den tilbørlige Omhu paa Ortographien og mit Øie savner den fornødne Lethed i at følge Pennen. Det er nu mere end 10 Aar siden, at jeg begyndte at lære at læse og skrive mit Modersmaal og med Skam maa jeg tilstaae, at jeg endnu kan begaae grove ortographiske Bommerter; for en Deel troer jeg, at Aarsagen ligger i den Forskjel, som der er mellem Skriftsproget og Talesproget, en Forskjel, som jeg idetmindste troer, at man maa søge saa meget som muligt at bringe til at forsvinde. — — — —

Din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

20de November 1817.

I mit sidste Brev har jeg berørt en Plan, som jeg havde lagt til en Reise, som skulde gaae for sig til næste Aar. Den er, det tilstaaer jeg, temmelig omfattende, og det bliver maaskee nødvendigt at gjøre Indskrænkninger i den; men ligemeget, jeg vil meddele dig den i sin Heelhed.

Henimod Juni Maaned tænker jeg at have tilegnet mig de Kundskaber, der ere nødvendige for at kunne reise med Fordeel. Paa den Tid tænker jeg da paa at forlade Paris og gjennemreise Frankrig, især har jeg i Sinde at anvende Sommeren og Efteraaret til at besøge Havnene, Arsenalerne o. s. v. Dersom Tiden skulde tillade det, kunde jeg have Lyst til at gjøre en Afstikker til Spanien for at see de smukke Miner, som er der, Saltværkerne, de Provindser, hvor Salpeteret dannes af Naturen o. s. v. Efter denne Spadseretour vilde jeg vende tilbage og tilbringe en Deel af Vinteren 1818 i Paris for at tænke over, hvad jeg havde seet, og for at raadføre mig med Bibliotheker og Professorer om Alt, hvad der var forekommet mig at fortjene Opmærksomhed og mig fremmed. I Februar Maaned 1819 vilde jeg begive mig til Holland for at see Oversvømmelserne og de Midler, som man anvender for at bortskaffe Vandet og istandsætte Diger og Sluser. Fra Holland vilde jeg gaae op ad Rhinen og besøge de fortrinlige Fabriker, som findes i disse Egne. I Metz vilde jeg saa tilbringe nogle Uger for at overvære Artilleriets Prøver og Øvelser; det har her sit Hoveddepot og sin specielle Skole for de Officerer, der ere udgaaede som Elever fra école polytechnique. Fra Metz har jeg i Sinde at gjennemreise Elsass og de badensiske Lande, hvor der findes Fabriker og Bjergværker, Broer, Fæstninger o. s. v. I August Maaned vilde jeg kunne være i Schweitz, hvilket netop er den Aarstid, der er heldigst, naar man vil besee dette skjønne Land. Efter at have reist gjennem Schweitz,

ønskede jeg at opholde mig nogle Maaneder i Italien, og vilde da lægge min Reise saaledes, at jeg kunde tilbringe Vinteren enten i Wien eller i en anden tydsk By, hvor der fandtes et godt Universitet. Sommeren 1820 vilde jeg anvende til at gjennemreise og besee Tydskland, og mod Slutningen af dette Aar vilde jeg da vende tilbage til mit Fædreland og til Eder og alle mine Venner. Jeg vilde da være en endnu ung Mand og istand til at anvende mine Kræfter til Bedste for mit stakkels Land, thi det er nødvendigt, at vi alle uegennyttigt offre det vore Kræfter, hvis vi skulle bevare vor Uafhængighed. Du vil sige, at dette er altsammen meget net stillet op, men Pengene. Nu vel, du skal da see, hvorledes jeg har gjort min Beregning med Hensyn hertil. Hvis Kongen vilde overlade mig min Gage (ɔ: heri ikke indbefattet de Tillæg, som jeg nu nyder) og give mig et Tillæg paa 20 hollandske Ducater om Maaneden, saa mener jeg næsten at kunne slaae mig igjennem med Hensyn til Bestridelsen af Udgifterne ved min Reise. Hele Summen vil da ikke overstige 600 Ducater, der betales i circa 3 Aar. — See dette er mine Ønsker; uagtet store, kunne de dog sammenfattes i faa Ord. Jeg vilde juble, dersom min Plan havde Held, men jeg skal ikke være bedrøvet, om den skulde strande. Jeg havde nær glemt et meget vigtigt Land, det er England; maaskee kunde man opgive Italien for at faae England at see.

Frederiksværk den 18. December 1817.

Min kjære Søn.

Jeg skylder dig Svar paa dine sidste Par Breve. En Sygdom, for hvis Eftervirkninger jeg endnu ikke er ganske befriet, forsaavidt mine Øine ere meget svage, har forhindret mig i at skrive. Om kort Tid haaber jeg midlertid at være fuldkommen rask.

For dine interessante Iagttagelser om Krudttilvirkningen er jeg dig megen Tak skyldig. Jeg er saa nogenlunde istand til at danne mig en rigtig Forestillig om de nye Fabrikationsmethoder, som bruges i Essone.

Til Oberst Maissiat staaer du i stor Gjæld. I et Brev til Kongen, hvori han takker ham for en Naadesbeviisning, har han rost dig i stærke Udtryk. Hans Majestæt har viist mig den Naade at sende mig en Afskrift.

Da jeg forleden gjorde Kongen min Opvartning, benyttede jeg Leiligheden til at tale om dit Ophold i Frankrig og om dine Reiseplaner. Jeg er bange for, at jeg ikke vil formaae at skaffe dig Understøttelse for længere Tid end et Aar, og at du derfor kommer til at opgive Planen om at besøge Havnebyerne i Frankrig og Spanien, ligesom det paatænkte Vinterophold i en eller anden tydsk By. Men hvis du er heldig nok til at komme til at see Schweitz, reise til Italien og derfra gjennem Tyrol til Wien og saa nedad Rhinen til Holland, vil allerede dette være dig til stor Fordeel og godt medtage et Aarstid. Naar du saa dertil kunde gjøre en Afstikker til England paa Hjemveien til dit Fædreland og opholde dig der en tre Maaneders Tid, og endelig besøge Sverrig og Norge, saa er det alt, ja mere end jeg tør haabe og vente.

Din Bestefader har været Døden nær, men er kommen sig fuldstændig; han er nylig bleven Commandeur af Dannebrog. Hele din øvrige Familie og Bekjendtskabskreds, din Moder og dine Søstre befinde sig alle vel og har den 12te sidstleden tømt et Bæger paa din Sundhed. Jeg kunde kun sidde hos. Vi ønske dig alle i det kommende Aar Helbred og godt Mod.

Jeg er som altid din Fader og oprigtige Ven

Tscherning.

Uddrag af en Dagbog, ført under Opholdet i Paris.

Den 1. Januar 1817. Igaar Aftes just som jeg var beskjæftiget med at lave mig til for at gaae paa en Concert, som blev givet her, modtog jeg Prindsens Ordre til at begive mig til Paris den 4de. De nærmere Underretninger herom skulde jeg afhente hos ham selv den 2den; jeg tilbragte derfor en stor Deel af Dagen med at ordne mit Tøi og med at gjøre forskjellige Aftaler angaaende min Reise. Nytaarsdag er en endnu langt travlere Tid i de franske smaa Byer end den, saavidt jeg har bemærket, er hos os. Foruden den almindelige Kirkegang og Lykønskning, naar man møder hinanden, er det endnu Skik, at man løber fra Huus til Huus for at lykønske, ja der sees saa nøie derpaa, at flere Dage ere bestemte til dens Opfyldelse, for at hver En kan faae Tid til at gjengjælde de modtagne Visiter.

Den 15de. Formiddagen tilbragtes som sædvanlig paa Forelæsningerne. Om Eftermiddagen kom Cpt. Abrahamson til os og bragte os en Indbydelse fra Ministeren til at spise hos ham til Middag. Jeg havde en Disput med Cpt. Abrahamson, som paastod, at vores Konge slet ikke var bunden til sine Love, men at han kunde gjøre Undtagelser, naar han vilde; jeg derimod paastod, at Kongen, saa længe han vilde lade en Lov staae i Kraft, var nødt til at følge den, men tilstod vel, at han kunde hæve den, naar han vilde. Jeg sagde fremdeles, at jeg troede, at jeg ikke var min Konge videre Pligter skyldig, naar han ophævede de menneskelige Love, som stode ved Magt, da jeg svor, og blev sine Undersaatters Tyran.

Den 17de. Hr. Heiberg havde den Godhed at forelæse os et Stykke, som han har skrevet over de senere politiske Tildragelser; det fører Tittel af Svar paa det fra det Ebeltoftiske Videnskabers Selskab opgivne Prisspørgsmaal: „Med hvilken Ret tør Fanden blande sig i Opdragelsesvæsenet?“ (For nogle Aar siden havde der

været et Spørgsmaal opgivet i Danmark, som lød lignende, kun at der stod Staten istedetfor Fanden, men udenpaa Bindet havde Sætteren af en Feiltagelse sat Satan). Han gaaer i denne Piece især ud paa at laste de Indretninger, som gjøres til Oplysningens Forhindrelse og det især Frankrig betræffende. Indledningen, som var det, der behagede mig meest, var en Undersøgelse, om hvem og hvad Fanden var, og slutter med at bevise, at han var en Konge. Fra denne Slutning gaaer han siden ud og siger, hvad Konger tør gjøre, tør Fanden altsaa med samme Ret, og ved at anføre Exempler beviser han Fandens Ret. Efter dette beviser han, at han (Fanden) allerede har blandet sig deri, og han slutter med at advare Folkene, sigende, at, som det synes, er Fanden nær ved at undertrykke dem. Især da Hæren (Præsterne), som er bestemt til at bestride ham, synes at være underkjøbte og at være af hans Partie. Hans Lignelse imellem de jordiske Kongers Adfærd og Fandens, saaledes som Bibelen omtaler ham, ere yderst vittige og bidende.

Den 18de. Cpt. Abrahamson fortalte mig en ret mærkelig Historie om, hvorledes de endnu staaende Ørne vare blevne frelste fra Døden, der var dem tiltænkt; medens man var i bedste Gang med at dræbe dem, bad Forstanderen for Monuments français om en af disse Fugle, da der imellem dem fandtes de største Mesterstykker af Billedhuggerkunsten; man blev opmærksom herpaa og for at redde nogle af disse Mesterstykker, fandt man paa at bemærke, at Ørnen havde været brugt tilforn af den bourbonske Familie, at den i det Hele var et Tegn paa Noblesse, og at den i mange Kirker fandtes paa Alteret anvendt til at bære Bibelen, og forandrede desaarsag Dommen dertil, at kun de, der vare kronede skulde ødelægges. Billedhuggerne, som havde deres Børn

kjære, benyttede den gode Leilighed og frelste dem ved om Nætterne at hugge Kronerne af dem og sætte Fjær paa i Stedet for den kongelige Pynt.

Den 25de. Et tydeligt Bevis paa, hvor lidet det franske Folk elsker Adelen, havde jeg i Dag i Hr. Andrieux's Time. Da denne talte om Forfængelighed og citerede nogle Vers, som især sigtede paa Ahnestolthed, saa applauderede strax det hele Publicum.

Den 27de. I Tuillerihaven traf vi Heiberg, med hvem vi gik Gangen flere Gange op og ned; vi talte om Museet, og han fortalte os, at ogsaa her havde de Allierede fulgt Napoleons Exempel, thi mange af de Stykker, som de toge bort, havde Frankrig ikke taget, men faaet istedetfor Pengesummer, som de Stater, Stykkerne havde tilhørt, skulde have betalt til Frankrig. Han fortalte os ogsaa en Tildragelse, som meget oplyser Napoleons Characteer. Medens han var i Bayonne blev der indbragt adskillige Breve, som man havde opsnappet, blandt andre et, hvori Carl den IV skrev til sin Søn om sine Pligter imod Folket. Heiberg oversatte det og gav det til Ministeren, denne gav det atter til Napoleon, som, da han læste det, sagde til Ministeren: „Deres Oversætter er et Bæst, han har ikke oversat rigtigt, der har bestemt i det været Tale om Folkets Pligter imod Kongen“.

Den 31te. Andrieux sagde om Fruentimmerne i Anledning af Indbildningskraften: „Jeg siger det saa sagte, men jeg troer, at Fruentimmerne have mere Indbildningskraft end Fornuft, og at man burde søge at svække den første og at uddanne den sidste“. „Saaledes“, sagde han, „har Musikken ofte henrevet Sandserne ved at spænde Indbildningskraften“. Ved en anden Leilighed anmærkede han, at det rimeligviis var falskt at sige, at Sprogene forfinedes, alt som Sæderne fordærvedes. „Thi“, sagde han, „det franske Sprog er forfinet meget i de sidste 35 Aar, og Sæderne ere i denne Tid snarere blevne for-

bedrede end forværrede". Disse 35 Aar betyde siden Revolutionen, og Andrieux er en stor Liberalist.

Den 11te Februar. Jeg underholdt mig i Aften en Times Tid med min Vert og nok en Franskmand og indlod mig i politiske Forhandlinger med dem; besynderlig fandt jeg, at de yttrede deres Meninger meget frit om Regjeringen, hvilken de ikke elskede meget; man forundrer sig ikke over de Franskes store Fremskridt, naar man blot lægger Mærke til den store Tiltro hver enkelt Mand har til sine Kræfter, ogsaa heri ligger deres Ulykke, thi den kommer unegtelig af deres altfor store Overmod. Man kan f. Ex. høre dem sige: „Naar den franske Nation var enig, saa kunde den let overvinde hele Europa, at de kunde uddrive den allierede Armee, om de endog kun vare bevæbnede med Stokke" og flere Ting af samme Slags.

Den 4de Marts. Andrieux bemærkede, at Voltaire var som Tragoediedigter betragtet maaskee en af de meest christelige, som har existeret, og forelagde i denne Anledning et Stykke af et af hans Værker. Denne Bemærkning kom meget beleiligt i en Tid, hvor Præsterne have søgt at gjøre ham og Rousseau saa forhadt. Han sagde blandt andet, at det næsten vilde være lettere at gjøre 3 Literaturcursus uden at citere andet end Værker af Voltaire, end at gjøre dem uden at citere ham.

Den 28de April. Den saa almindelig besøgte Promenade, kaldet Long-champ, begynder allerede i Dag. Alleen i Champs élysées var allerede fuld af Vogne, som og Spadseregangene ved Siden af vare temmelig opfyldte med Mennesker. Jeg traf Heiberg her og fulgte et Stykke med ham; han fortalte mig, at Anledningen til denne Spadseren havde fra Begyndelsen været, at der i Paaskedagene blev sunget særdeles smukke Choraler i et Kloster, kaldet Long-champ, som laa ved bois de boulogne; lidt efter lidt var det udartet, og endelig, da man ikke mere fandt Klosteret, saa blev man i Champs élysées,

og Valfarten bestod nu i, at hver kjørte i sin bedste Eqvipage eller red paa den bedste Hest eller gik i sine bedste Klæder. Moderne bestemmes her for hele Aaret.

Den 10de Mai. Marschal Massenas Begravelsesdag. Man fortæller, at Kongen sendte Marschalstaven til hans Kone, af Frygt for at man skulde begrave ham med den gamle, som han endnu bestandig havde. Følget var talrigt, mange gamle Marschaller fandtes med. Mærkværdigt, at man saae Officerer i den gamle Uniform.

Heiberg forelæste os et Stykke, hvori han beviser, at Folket har Ret til at revoltere sig imod sin Prinds. Jeg billiger alt, undtagen hvad han siger om, at endog, naar Folket gjør Opstand mod en Konge, der handler ret, endog da har det Ret; Beviserne herfor maae jeg nærmere see igjennem, før jeg fatter dem.

Den 5te Juni. Var om Formiddagen hos Heiberg, saae hos ham to Stykker, som viste Præsternes Misbrug og de Skjændigheder, som disse bedreve. Det ene Stykke angik et Syn, en Hyrde havde havt i Egnen af Bordeaux. En Helgen nemlig havde viist sig for Hyrden paa det Sted, hvor hans Capelle fordum havde staaet, og forlangt, at denne skulde sige Øvrigheden, at han ønskede at see sit Capelle opbygget igjen; at de paa et Sted, som han angav, vilde finde de fornødne Stene, og at Communen let vilde blive enig om Bekostningen; alle disse Fordringer bleve fulgte af Løfter og Trudsler. Præsten, som Hyrden først henvendte sig til, vilde ikke troe, eller lod som han ikke troede det, og Hyrden forlod ham meget misfornøiet; men den samme Person viste sig paany for Bonden, og denne henvendte sig til en Souspræfect der i Nærheden, som lod søge efter Stenene, fandt dem, som det var blevet sagt, og lod Capellet bygge.

Det andet Mirakkel er næsten endnu mærkeligere end dette første. I Languedoc (saavidt jeg erindrer) var fundet et Brev, skrevet med gyldne Bogstaver af Jesu Christi egen Haand; det paalægger Afholdenhed fra Ar-

beidet om Søndagen, paalægger Kirkegang, Faste, gaae til Præsterne etc. og truer med Forbandelse, hver som ikke følger slig Advarsel. Det ender med at paalægge den, som finder det, at bekjendtgjøre det for Folket og lade enhver, som vil, afskrive det. Hvo som har det i sit Huus, skal vorde velsignet, hvo der finder det og gjemmer det, skal vorde forbandet; den derimod, der offentligt gjør det bekjendt, skal faae alle sine Synder tilgivne, naar han blot skrifter dem til en indviet Præst.

Talen om den catholske Geistlighed bragte Heiberg til at udvikle sine Grunde, hvorfor han troede, at Præstestanden (den catholske), ligesaa skadelig som den nu er, har været gavnlig før, og det just ved sine sære Indretninger. Det var den eneste Stand, hvori den Fattigste kunde vente at stige til Souverain, i denne Stand var Souverainen underlagt Love, hvilket gav et godt Exempel for Folket, og da de ikke kunde gifte sig, saa kunde de ikke blive en Stand, der kun indeholdt udelukkende Frænder og Slægtninge.

Den 9de. Heiberg, hvor vi ogsaa vare, gjorde en Bemærkning om, hvorledes det første Kammer i en Stat, hvis Constitution fører to Kamre med sig, kunde indrettes. Det skulde bestaae af 25 Medlemmer, nemlig 5 Geistlige, som stedse vare, f. Ex. den ældste Bisp, den ældste Stiftsprovst, de to ældste Sognepræster. Af Armeen den ældste General og ældste Admiral, de to ældste Regimentschefer og den ældste Commandeur af Søetaten. Fra Lovkyndighedsmænd den ældste Stiftsamtmand, den ældste Amtmand, den ældste Dommer, den ældste Sorenskriver og den ældste Foged. Fra Videnskaberne den ældste Professor fra hvert Facultet og den ældste Rector. Endelig de 5 resterende skulde Folket selv udvælge i deres Kammer. Ethvert af disse Medlemmer, de 5 sidste undtagne, tiltraadte deres Plads i Kammeret, saasnart de have faaet den Rang, som fører denne Forret med sig.

Efterat Tscherning havde opholdt sig omtrent halvandet Aar i Paris, lært de derværende militaire Etablissementer at kjende og nogenlunde erhvervet sig Færdighed i Sproget, mente han at kunne anvende den Tid, hvori han endnu tilligemed Kontingentet skulde opholde sig i Frankrig, med større Udbytte for sit Fag og for sig selv, hvis det blev ham tilladt at besøge de vigtigste Vaabenpladser, særlig Metz med sit udmærkede Bibliothek i artilleristisk Retning og sine øvrige Samlinger og derfra at foretage en Reise til Sydfrankrig, hvor de store Staal- og Krudtfabrikker fandtes. Han andrager herom hos Kontingentets Øverstkommanderende, Prindsen af Hessen, og da denne ikke er tilbøielig til at gaae ind paa hans Planer, fremkommer den nedenstaaende Brevvexling mellem den 21aarige Secondlieutenant og Hans Durchlautighed, Kongen af Danmarks Svoger.

In Ihrem an Mich eingesandten Gesuch wünschen Sie, Herr v. Tscherning, eine Reise nach Metz und andern Orten des südlichen Frankreichs zu machen, um sich bey den dortigen Schulen und Werkstellen über Artillerie und Ingenieur-Arbeiten umzusehen und zu unterrichten.

Ich möchte Ihnen hierin auch gerne willfahren, wenn es nicht mit einigen Schwierigkeiten verbunden wäre, denn Sie müssen, Herr v. Tscherning, bedenken, dass Sie von Sr. Majestät dem Könige nach Paris commandirt sind, um sich da so viele Kenntnisse als möglich zu sammeln und nicht auf Reisen in den Provinzen zu gehen.

Die Zeit, die Sie ansetzen, geht dabey so weit hinaus, dass es nicht unwahrscheinlich ist, dass das Contingent schon vor Ablauf derselben nach dem Vaterlande abmarschirt seyn wird. Die von Frankreich zu zahlenden Zulagen fallen also weg, und Ihre Einnahme wird bedeutend vermindert werden.

Die Academie zu Metz wird jetzt schon vom Capitain v. Abrahamson besucht, und von ihm erwarte Ich eine genaue Beschreibung über die dortige Artillerie- und Ingenieur-Schule. Es wäre also überflüssig, dass auch Sie dahin gingen.

Ich kann Ihnen daher nur den Rath geben, wenn Sie eine Reise in's südliche Frankreich zu machen wünschen, dass Sie sich deshalb an Sr. Majestät dem König wenden und zugleich bemerken, dass Ihnen die zur Reise erforderlichen Kosten gesichert werden, wenn das Contingent vielleicht im Herbst abmarschiren sollte.

Hauptquartier Lewarde, den 11ten Juny 1818.

Friedrich Pz. Hessen.

Underdanigst Promemoria.

Igaar den 14de har jeg havt den Ære at modtage Deres Durchlauchtigheds Skrivelse af 11te Juni til Svar paa min for nogle Dage siden gjorte Ansøgning; det smerter mig naturligviis at have faaet et Afslag, men jeg kjender for vel mine Pligter til at ville gjøre nye Forestillinger desangaaende; dog, da Deres Durchl. Skrivelse synes at tilkjendegive, at De misbilliger mit gjorte Forslag, saa troer jeg at turde vove at retfærdiggjøre mig, uden at paadrage mig Deres H. Durchlaucht. Utilfredshed.

Deres H. D. synes at troe, at min Attraae har været at forlade mine Arbeider i Paris for at gjøre en Reise. der vilde mindre give mig Anledning til at studere med Fliid og saaledes opfylde H. M. Villie, end mit Ophold, hvor jeg er. I denne Anledning maae jeg have den Ære at bemærke, at jeg for vel føler hvor meget jeg er blevet mit Fædreland skyldigt ved den Naade, Hs. Maj. har viist mig, at lade mig i over et Aar tjenstfri nyde min fulde Gage med Emolumenter til at ville spilde noget Øieblik for at sætte mig i Stand til i Tiden ved mine Arbeider at afbetale denne Gjeld; mit Ønske om at gaae fra Paris og til Metz har da alene være grundet derpaa, at jeg troede der at kunne anvende min Tid med større Nytte end i Paris, hvor ogsaa Forelæsningerne. jeg der freqventerer, snart høre op, og hvor altsaa hovedsagelig kun

Bibliothekerne giver mig Arbeide; men disse ere mindre skikkede for mig end Bibliotheket i Metz, hvilket alene er indrettet for mit Fag; vel sandt, at dette Bibliothek ikke er offentligt, men jeg har grundet Haab om at erholde Tilladelse til at benytte det; videre maae jeg lægge til, at om et Par Maaneder lukkes alle Bibliotheker i Paris. Min Mening med at gaae til Metz har ikke været at blive der nogle faae Dage for flygtig at besee Skolen der, men derimod at tilbringe 6 à 8 Uger for at belære mig ved Hjelp af de mangfoldige Midler, som Etablissementet der frembyder mig. Endnu kunde jeg lægge til, at jeg ved at opholde mig i Metz kommer til at leve imellem franske Artillerister og derved faaer megen Anledning til at faae Efterretninger, som jeg ikke kan faae her.

Hvad den øvrige Deel af den Reise angaaer, som jeg har ønsket at gjøre, da har det ingenlunde været min Hensigt at fare fra Provinds til Provinds, fra By til By, hvilket jeg haaber Deres H. D. let kan overbevise Dem om ved at betragte, at jeg kun maanedlig havde henved 300 Francs; min Attraae var at gaae til nogle enkelte Steder og opholde mig en tilstrækkelig Tid paa hvert, især var mit Ønske at see Staal- og Vaabenfabrikerne, som ere i de Egne; jeg troede nemlig at kunne see disse med Nytte, da jeg har været opdraget imellem saadanne Fabriker, ja endog selv har lært en Deel af Haandværket.

Hvad min Ansøgning angaaer med Hensyn til Penge, da maae jeg underdanigst bemærke, at jeg har søgt om Forskud indtil December, fordi jeg troede at netop det vilde blive ved den Epoque, at Contingentet kom til at marschere, thi jeg indseer heel vel, at mine Emolumenter maatte ophøre med Contingentets Afreise, og at jeg isaafald maatte tilbagebetale, hvad jeg havde faaet formeget.

Dersom jeg nu maatte have været saa heldig at overbevise Deres Durchl. om, at det ikke har været min

Mening at forlade Paris for at ophøre at arbeide, men derimod for at arbeide mere eller i det mindste mere nyttigt, da vilde jeg ansee mig særdeles lykkelig, thi sandelig den Tanke nedtrykker mig, at Deres Durchl. skulde troe om mig, at jeg under Navn af at gjøre Nytte skulde blot have søgt en Anledning til at more mig og saaledes at bedrage mit Land for de Penge og den Tid, som det skjenker mig, et Bedragerie, som jeg anseer for et af de største, og som jeg, saafremt min Alder og Stilling tillod og fordrede det, vist vilde være en af første til at paatale.

Deres Durchl. har den Naade at raade mig at ansøge Hans Maj., men hvorledes kan jeg det, saalænge jeg troer, at min Plan mishager Deres H. F. Durchlauchtighed.

Underdanigst
A. F. Tscherning,
Art.-Lieutenant.

Da der Herr Lieutenant in Ihrem letzten Schreiben erklärten, Sie könnten sich nicht an Sr. Majestät den König wenden, um Erlaubniss zu der von Ihnen projectirten Reise zu erhalten, so sah Ich Mich dadurch veranlasst Sr. Majestät die Sache vorzulegen.

Allerhöchstderselbe hat Mir mit der letzten Post geantwortet, wie Sie aus der Anlage ersehen werden.

Sollte der Herr Lieutenant von dieser Allerhöchsten Erlaubniss Gebrauch machen, so muss Ich Ihnen aufgeben solche Veranstaltung zu treffen, dass Mir Ihr Aufenthaltsort beständig bekannt ist, damit Ich Ihnen das etwa Erforderliche mitzutheilen im Stande bin.

Dem Commissariat werde Ich aufgeben Ihnen, wenn Sie es verlangen sollten, Ihre Gage und Indämnitäten pro August und September vorschussweise auszuzahlen. Auf eine längere Zeit hinaus kann Ihnen für's erste

ohne besondere Königliche Erlaubniss, keinen grössern Vorschuss aus der Feldkasse ausbezahlt werden.

Hauptquartier Lewarde, den 21sten July 1818.

Friedrich Pz. Hessen.

Underdanigst Promemoria.

Idag den 15. August, netop som jeg var i Begreb med at afreise til Metz, modtog jeg en Skrivelse fra Oberkrigscommissair von Fischer, som tilkjendegav mig, at de Qvarteerpenge og øvrige Tillæg, maanedlig beløbende omtrent 92 Francs, hvilke hidtil ere mig udbetalte, skulde aftrækkes mig pro August og September og fremdeles; denne Ordre blev mig notificeret som kommende fra Hr. Oberstlieutenant von Lesser.

Saafremt nævnte Ordre skulde opfyldes, saa bliver det mig umuligt at udføre Hans Majestæts allerhøieste Villie at besøge Metz. thi Bekostningerne af Reisen til og fra Metz ville borttage mine øvrige Indtægter. Jeg har derfor vovet at troe, at denne Ordre maatte være en misforstaaet Fortolkning af Deres høifyrstelige Durchlauchtigheds høie Villie og indkommer derfor underdanigst med en Forestilling imod dens Iværksættelse. Følgende Grunde troer jeg at gjøre mig dette Skridt til en Pligt.

I Haab om, at min Stilling i Metz skulde blive den samme som i Paris. da det Modsatte ikke var befalet, henvendte jeg mig til den danske Ambassade for ved dens Mellemvirkning at erholde Adgang til de militaire Etablissementer i Metz: min Ankomst der er altsaa ventet, og vil min Udeblivelse vække Forundring, og rimeligviis vil man i Fremtiden blive mindre villig til at opfylde Begjeringer. som blive uden Følge.

Hvad Tillæget angaaer, som hidtil har været mig tilstaaet til Sproglærer, da har jeg sluttet efter Analogie og troet, at jeg skulde beholde det, thi for omtrent to Maaneder siden blev det Lieutenant v. Rothe tilstaaet at beholde samme, skjøndt han indmeldte, at Sprog-

underviisningen ophørte. Dog, jeg anfører ikke dette som en Grund, hvorfor jeg skulde troe at have Ret til at beholde det, thi det var en Naadesbeviisning, der altsaa ikke kan tjene til Regel.

Endvidere maae jeg have den Ære at anføre, at i den Ansøgning, som Deres Høifyrstelige Durchlaucht. havde den Naade at indsende til Hans Majestæt, fandtes indført og specificeret de nævnte Tillæg, med Clausul at jeg kun kunde reise, saafremt jeg beholdt dem; Hans Majestæt Kongen har bevilliget Reisen, uden at befale at Tillægene skulle bortfalde.

Mit allerunderdanigste Ønske bliver da, at jeg maatte vedblive at beholde de hidtil havte Tillæg. Hvis Deres Høifyrstelige Durchlaucht. ikke skulde ville bevillige dette, da kan jeg ikke afreise til Metz og ansøger underdanigst om Ansættelse ved Contingentet og om, at mine Reiseomkostninger fra Paris og hertil samt Tillæg indtil den Dag, da det er mig tilkjendegivet, de skulle ophøre, maatte vorde mig udbetalte og om Tilladelse til at indmelde til Hans Majestæt, hvorfor jeg ikke har opfyldt hans allerhøieste Villie. Hans Majestæts gjentagne Naadesbeviisninger troer jeg gjør mig dette til en Pligt.

Bouchain, den 15. August 1818.

Underdanigst
A. F. Tscherning,
Art.-Lieutenant.

Vor einiger Zeit sandten der Herr Lieutenant Mir ein Gesuch, in welchem Sie wünschten eine Reise nach Metz und Städten des südlichen Frankreichs machen zu dürfen, um die Militairschule der erstern und die Fabriquen in den letzteren besuchen zu dürfen, weil, wie Sie anführten, Ihr Lehrunterricht zu Ende sei in Paris.

Ich erwiderte Ihnen hierauf, dass Sr. Majestät der König hierüber entscheiden mögte, und bat Sie, deshalb mit einem Gesuch allerunterthänigst einzukommen.

Auf diese Antwort haben Sie Mir schon höchst ungeziemend geantwortet, und Ich hätte damals schon anders gegen Sie verfahren können.

Ich habe es nicht gethan; Ich habe Ihre Briefe an Sr. Majestät eingesandt und Mich dabei Mein Urtheil gänzlich enthalten.

Sr. Majestät hat allergnädigst entschieden, dass Sie die gewünschte Reise bis zum etwaigen Abmarsch des Contingents von Frankreich machen können, und im Fall des Abmarsches desselben mit demselben zurückmarschiren sollen.

Dies ist Ihnen wörtlich communicirt worden, und Ihnen dabei mitgetheilt, dass Ihnen Ihre Gage und Emolumente von Dänemark und Frankreich pro August und Sept. Monat vom Commissariat ausbezahlt werden würde. Mehr habe Ich vorläufig nicht thun können, weil Ich nicht weiss, wann das Contingent zum Abmarsch kommandirt werden wird.

Der Herr Lieutenant äussere Sich hierüber in Ihrem Schreiben vom 15. d. M. abermals in einem Ton, dem Ich von Meinen Untergebenen nie gewohnt gewesen bin, und dem Ich auch nie gestatten werde. Mit Bescheidenheit und Respect höre Ich einem Jedem. Hätten Sie in diesem Styl geschrieben, so würde Ich Ihnen auf dieselbe Weise geantwortet haben.

Ohne Mich näher auf Ihr letztgenanntes Schreiben einzulassen, wird Ihnen hiemit bedeutet, Sich zu erklären, ob Sie unter den angebotenen Umständen die gewünschte Reise nach Metz antreten können oder wollen, oder nicht. Sollte letzteres der Fall sein, so werde Ich Ihnen bald Gelegenheit geben, nach dem Vaterlande zurück zu gehen, weil das Contingent Ihre Dienste nicht mehr bedarf.

Hauptquartier Lewarde, den 18. August 1818.

Friedrich Pz. Hessen.

P. S. Es wird hiebei annoch bemerkt, dass Ihr Brief vom 15ten d. erst dem 18ten d. Mittags bei Mir augekommen ist.

Underdanigst Promemoria.

I en Skrivelse af 18de August opfordrer Deres Høifyrstelige Durchlauchtighed mig til at erklære, om jeg vil afreise til Metz, naar jeg kun beholder Gage som Secondlieutenant i det danske Artillerie og Emolumenter, saaledes som mig tilkommer ved Contingentet. Dersom det kun beroede paa min Villie, da skulde jeg ikke tøve et Øjeblik, men jeg er uden Formue og kan ikke. hvilket jeg alt oftere har havt den Ære at erklære, bestride Reiseomkostningerne med den blotte Gage og Emolumenter, — maae altsaa opgive min Reiseplan. Jeg eier hidtil kun min Sabel og mit Liv og min Ære som Dansk, stedse beredt til at ofre de tvende første for min Konge og mit Land og at sørge for at bevare den sidste ukrænket, for at den i Modgang kan være min Støtte og Trøster.

Med dyb Følelse af Erkjendtlighed indseer jeg, hvormeget jeg er Deres Durchlauchtighed skyldig for Deres Godhed at love mig snart at gjensee mit Fødeland, og vover jeg at frembringe min underdanigste Tak derfor. Hvilken Dansk stræber ei did, saa ofte alvorlige og gavnende Beskjæftigelser ikke kalder ham derfra.

I Deres Høifyrstelige Durchlauchtigheds ærede Skrivelse af Dags Dato staaer anført, at da Hans Majestæts allernaadigste Resolution af 9de Juli 1818 blev mig meddeelt, blev det mig tillige erklæret, at der skulde udbetales mig Gage og Emolumenter fra Danmark og Frankrig for August og September, „dass Ihnen Ihre Gage und Emolumente von Dänemark und Frankreich pro August und September Monat vom Commissariat ausbezahlt werden würde“; herved maa jeg have den Ære at bemærke, at i omtalte Meddelelsesskrivelse af 21de Juli 1818 — den

eneste, som mig er kommet ihænde — staaer kun „Ihnen, wenn Sie es verlangen sollten, Ihre Gage und Indämnitäten pro August und September vorschussweise auszuzahlen“ — uden Tilføielse af Danmark og Frankrig — og intet mere. Da Ordet Indemnitet almindeligviis bruges om enhver Skadesløsholdelse, saa har jeg troet, at i det mindste Skadesløsholdelse for det militaire Qvarteer ogsaa maatte forstaaes under dette Ord, og er det alene af denne Grund, jeg har tiltraadt min Reise.

Deres Høifyrstelige Durchlaucht. Ædelmodighed imod mig, at troe mig strafskyldig og kun at søge min Straf i mine egne Følelser, føler jeg i sin hele Storhed, og smerter det mig ret inderligt at have tildraget mig Deres H. D. Misfornøielse, men at forsøge at retfærdiggjøre mig under nærværende Omstændigheder frygter jeg kun vilde blive at opirre mere, og maa jeg lide i Taushed, indtil en gunstigere Leilighed vil tilbyde sig. Maatte mine Handlinger blive min Retfærdiggjørelse, da vilde jeg føle mig dobbelt lykkelig.

Underdanigst
A. F. Tscherning.

Aus dem Schreiben des Herrn Lieutenants vom 18ten dieses sehe Ich, dass Sie sich gegenwärtig nicht im Stande fühlen, die von Ihnen gewünschte Reise nach Metz unternehmen zu können. Wären Sie gleich von Paris dahin abgereist, und hätten Sie sich nicht erst nach Bouchain begeben, wohin Ich Sie nicht commandirt habe, so wären Sie schon eine geraume Zeit in Metz und hätten die Reisekosten nach Bouchain gespart, die Ich Ihnen unter diesen Umständen nicht erstatten kann.

Ich will Sie dagegen wieder in derselben Lage setzen, in welcher Sie willens waren von Paris nach Metz zu reisen und Ihnen gegenwärtig, da der August Monat beynahe verflossen ist, auch die Gage und Emolumente pro October Monat vorschussweise vom Commissariat

ausbezahlen lassen, nemlich Gage, Cantonnementszulage, die Vergütung einer Portion Indämniteten von Frankreich und die Vergütung des Quartiergeldes, welches Ihnen in Paris berechnet worden ist, von der Zeit an, dass Sie letztern Ort verlassen haben. Die Unterrichtsstunden an den französischen Sprachmeister fallen von der Zeit Ihrer Abreise von Paris weg, weil Sie dieselben nicht mehr geniessen.

Auf solche Weise wird Ihrer Reise nach Metz hoffentlich weiter kein Hinderniss in den Weg seyn, und so wünsche Ich, dass Sie bald dahin abreisen, wenn Sie Mir erst geziemend davon die schriftliche Meldung gemacht haben.

Hauptquartier Lewarde, den 29sten August 1818.

Friedrich Pz. Hessen.

Som det fremgaaer af Prindsen af Hessens sidste Skrivelse, opnaaede Tscherning alt det, for hvis Skyld denne Brevvexling havde udviklet sig. Efterat han endnu — sig selv tro — i en Skrivelse til Hovedqvarteret havde gjort Rede for de Grunde, der havde bragt ham til at lægge Veien over Bouchain, reiste han derfor til Metz, hvor han forblev indtil han efter Ordre meldte sig ved Contingentet den 1ste November for sammen med det at drage tilbage til Danmark.

De følgende fire Breve slutte sig til den ovenfor gjengivne Korrespondance og vise, hvad der jo var naturligt nok, at Striden — skjøndt den dreiede sig om en i og for sig ringe Ting — dog for den unge Officeer havde været en Begivenhed af ikke ringe Betydning.

Den 17de Juli 1818.

Kjære Fader!

Alt i nogen Tid har jeg utaalmodigt og med Uro ventet paa Efterretninger fra dig. — — — Hvad mig angaaer, saa har jeg det, som du skal see, ikke for godt. I mit sidste Brev fortalte jeg dig, at Prindsen havde afslaaet min Begjæring om at reise til Metz. Hans Skrivelse til mig indeholdt bl. a. Bebreidelser, fordi jeg vilde

forlade mine Studier for at spilde min Tid med Reiser og saaledes være ulydig mod min Konges Villie, at skaffe mig de bedst mulige Kundskaber. Du begriber, at denne Anklage maatte overraske mig. Jeg ansaae det for min Pligt at retfærdiggjøre mig, og jeg skrev til Prindsen. [Herpaa følger i Udtog det først aftrykte P. M. fra Tscherning til Prindsen af Hessen.]

Da dette Brev kom til Hovedkvarteret i Lewarde, tog man det meget ilde op; rimeligviis have Prindsens tydske Omgivelser, som paa den Tid havde den overveiende Indflydelse (Abrahamson var bortreist), ikke forstaaet det rigtigt, og man svarede slet ikke. Da Abrahamson kom tilbage, blev det ham fortalt, at man strax havde tænkt paa at lade mig udsone min Forseelse i Bouchains Fængsler, men at man havde skiftet Sind og valgt den mildere Fremgangsmaade at sende min Ansøgning og min Skrivelse til Kongen. Alt afhænger nu af Maaden, paa hvilken man har indsendt disse to Actstykker. Hvis det er gjort, uden at man har tilføiet nogen Klage over mig, skulde jeg næsten troe, at Kongen intetsomhelst strafværdigt vil finde i dem; tvertimod maa jeg mene, at han vilde faae mere Anledning til at komme mit Andragende imøde. Men hvis man har ladet ugunstige Yttringer om mig falde, maae jeg være forberedt paa Alt; thi i saa Fald vil man straffe mig uden at høre mig. Jeg er belavet paa Alt, og jeg finder mig ikke i nogen arbitrair Dom. Jeg har skyndt mig med at meddele dig disse kjedsommelige Nyheder af Frygt for, at de skulde forstyrre din Rolighed mere, naar de kom til dig gjennem urene Kilder, og jeg beder dig under alle Omstændigheder være forvisset om, at jeg bestandig skal have den Grundsætning for Øie, som du saa tidt har indprentet mig og sidst i dit seneste Brev: at gaae den Vei, som vor Samvittighed byder os, uden at bekymre sig om Følgerne. Ja jeg føler det. Den,

som bestandig er tro mod dette Princip, er en Mand. — — — Din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Kjære Fader!

Jeg iler med at underrette dig om min Triumph for at trøste dig for den Bekymring, som mit sidste Brev muligen har kunnet forvolde dig.

Igaar har jeg faaet Kongens Tilladelse til at gaae til Metz og videre, hvis Tiden tillader det. Men Tiden er sandsynligviis ikke lang, thi jeg skal vende tilbage med Occupationsarmeen, saaledes er hans Majestæts Villie. Du kan ikke troe, hvor stor min Tilfredsstillelse er ved at see mig retfærdiggjort paa en saa eclatant Maade. Kongens Brev er affattet paa en saadan Maade, at man ikke kan skimte den mindste Unaade fra hans Side.

Med den Meddelelse, som Prindsen har tilstillet mig, fulgte et Brev, der ikke var skrevet i samme Tone. Uagtet det ikke indeholdt noget, som kunde give mig Anledning til at beklage mig, kan man dog see. at den, der har conciperet det, ikke har været synderlig tilfreds med dets Indhold. Jeg er overbeviist om, at det ikke er Prindsen, der har dicteret det, thi hans Hjerte er hævet over Nag, især i Sager af saa ringe Vigtighed.

I Henhold til hans Majestæts Brev afreiser jeg altsaa snart til Metz.

Cambray den 18de Juli 1818.

Kjære Tscherning!

Ret havde De i Deres Ansøgning, og Uret havde De ikke i, hvad De siden skrev; men derfor kunde De gjerne have ladet et Par Udtryk, der saa gevaltigen skurrede, blive borte. Jeg ærer Deres Stolthed, Tscherning, som jeg allerede seer flere Prøver paa, Deres Selvstændighed var mig stedse saare hæderlig; men fordi man ikke vil bukke, derfor behøver man ikke at være altfor alvorlig.

Det er ikke Uret, naar man hverken er Hykler eller Smigrer, da at rette sig lidt efter Folk; Ingen er mere end Menneske, og disse, saamange som de ere, have i mere eller mindre Grad den Svaghed at ville, at man skal lade, som fandt man deres Syn godt, vare de end tvungne til tredobbelte Briller. Naar denne Laden, der ved Talen letteligen bliver Smiger og Hykleri, ene er negativ, lidt vel anbragt Taushed imellem, der, hvor hverken Alder eller Stilling, for at bruge Deres eget Udtryk, gjør det til Pligt at hæve Stemmen, — saa anseer jeg det paa ingen Maade som Uret; jeg gaaer videre, jeg paastaaer, at den er Pligt, naar man ei er aldeles ene, naar man har Forældres Rolighed at sørge for. Jeg veed nok, hvad De tænker herved: at det ei er godt at classificere Ondt, men at det er bedre at slaae en rask Streg og holde sig paa den ene Side af den, uden mindste Afvigelse. Jeg gjentager kun: er man ei aldeles ene, saa troer jeg ikke, at man har Lov dertil.

Ikke sandt? det var jo dog Deres Mening, at jeg som Kammerat og Ven skulde aabenhjertigen besvare Deres Brev? — Detail om Publicums Sindelag, naar vi sees — da i det Hele mere derom. Om 14 Dage er jeg maaskee hos Dem.

J. Abrahamson.

Bouchain den 1ste September 1818.

Kjære Fader!

Du forundrer dig vel over at see, at jeg endnu ikke er videre, men Tingen er ret naturlig; da jeg kom her for at hente mine Penge, bleve de mig først udbetalte, men siden forlangte man igjen nogle af dem (Qvarteerpengene) tilbage. Jeg gjorde Reclamationer, men det hjalp intet; da søgte jeg om Ansættelse ved Contingentet, paa Grund af at jeg ikke uden omtalte Tillæg kunde bestride Reiseomkostningerne. Herover blev man meget forbittret og gav mig to Alternativer at vælge imellem,

nemlig enten at vælge at reise uden at faae omtalte Penge eller at gaae hjem. Da jeg havde forlangt Pengene, fordi jeg maatte have dem og ikke kunde undvære dem, saa valgte jeg at gaae hjem og lavede mig allerede til at reise, da jeg paa engang faaer et Brev, som tilkjendegiver mig, at man vil give mig mine Qvarteerpenge, siden man seer, at jeg ikke kan reise uden at faae dem. Hvad synes Dig om saadanne Historier, ere de værdige det danske Contingents Hovedqvarteer? Om nogle Dage reiser jeg da.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Vore Tropper, som staae her, have faaet et ganske andet Udseende, der er pyntet forfærdeligt paa dem; derimod ere de (Infanteriet) kun saa maadeligt dresserede, uagtet de ideligt exercerer; men der er ikke Energie hos Cheferne, derfor kommer der intet ud deraf. Artilleriet, som er her, troer jeg er bragt videre, end noget dansk Batterie endnu har været. Cavalleriet rider godt og har god Anstand. Din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Uddrag af Breve og Dagbøger

1819—29.

Fra den Samlingen forudskikkede Skildring af Tschernings Liv vil det være i Erindring, at Størstedelen af dette Tidsrum (1820—28) optoges af hans Virksomhed som Assistent hos Faderen paa Frederiksværk. Livet i den lille og afsides Provindsby har neppe frembudt Synderligt af Interesse for ham, naar undtages den daglige Virksomhed, som hans Stilling medførte, og hvortil han, følgende et naturligt Anlæg, vides at have hengivet sig med Lyst og Iver. De fra denne Periode efterladte Breve angaae derfor ogsaa — med Undtagelse af tvende, som meddeles nedenfor — udelukkende Sager vedkommende Fabrikens Drift, de ere af rent technisk Indhold og uden Betydning for Almeenheden. Af de tvende, som aftrykkes, er det ene fra 1825 og skrevet til P. A. Heiberg. Med Hensyn til det andet, som maae skrive sig fra den sidste Tid af Tschernings Ophold paa Frederiksværk, har det af Conceptet ikke været muligt at see, til hvem det har været stilet, idet Adressen mangler. Udgiverne have imidlertid ikke betænkt sig paa at optage det i Samlingen, deels fordi det bidrager til at kaste Lys over Tschernings trykkede og kun lidet gunstige Stilling paa denne Tid, deels fordi det i sin Simpelhed afgiver et smukt Vidnesbyrd om den Uegennyttighed og ærlige Tænkemaade, som i Forbindelse med den mandige Frimodighed, hvoraf det bærer Præg, var et Særkjende for Tscherning. Fra den Reise til Grækenland, hvorpaa han, kort efter at han havde forladt Frederiksværk, begav sig, foreligger derimod en Række Breve og Dagbøger, som i Uddrag gjengives nedenfor.

1825.

Hr. Heiberg!

Allerede oftere har De været saa god at tilsende mig af Deres Skrifter og derved gjort mig en uendelig Glæde baade ved at give mig Leilighed til at læse saa

nyttige Ting, som de indeholde, og derved fuldstændigere uddanne mine Begreber om de vigtigste statsborgerlige Gjenstande, som især ved at see, at en Mand, paa hvis Agtelse og Velvillie jeg sætter saa megen Pris, endnu og midt i et fremmed og paa Begivenheder rigt Land vedbliver at erindre sig mig, der dog kun har havt saa lidt Leilighed og ringe Evne til at erhverve mig Deres Agtelse. Det skulde inderlig glæde mig engang i mit Liv at komme til at vise i Gjerningen, at de Lærdomme, som De saavel i Samtale som Skrifter har været saa god at meddele mig, have fæstet stærke Rødder hos mig; hidtil har Omstændighederne forhindret det.

Det er for Øieblikket vanskeligt for en lille Stat at gaae frem til det Bedre, de større holde dem i Ledebaand; Exemplet byder Forsigtighed, om man ikke vil skade sit Land mere end gavne det. At være beredt paa at gribe det heldige Øieblik er vist det eneste, som sandt Borgersind kan bringe det til. Den, som skynder paa med utidig Iver, kan let bibringe den Tro, at han ledes af ærgjerrige og egennyttige Hensigter.

Den Opmærksomhed, De saaledes har viist mig, lader mig ogsaa smigre mig med, at De ikke uden Interesse vil læse en lille Fortælling om, hvordan det er gaaet mig, siden jeg var hos Dem. Ved min Hjemkomst aandede alt den dybeste Fred, og de militaire Beskjæftigelser vare ingenlunde af den Beskaffenhed, at jeg kunde finde mig vel ved udelukkende at give mig af dermed. Desuden blev min Fader Aaret efter min Hjemkomst svagelig, saa at han maatte tildeels overlade sine anstrengende Forretninger til sin Assistent. Denne var uduelig udenfor Comptoiret og ikke ædruelig, han maatte skille sig af med ham og ønskede min Nærværelse. Hans Majestæt tillod eller paa en Maade befalede da min Ansættelse som Assistent ved Fabrikerne paa Frederiksværk. I denne Stilling er jeg endnu og kan ikke negte, at den er baade lærerig og interessant, men den er meget an-

strengende og især ulønsom, det vil sige: at Organisationen af Bestyrelsen er af den Beskaffenhed, at den forhindrer enhver ret alvorlig Fremskriden til det Bedre og gjør En Livet suurt med Smaating. Der maatte da meget forandre sig, om jeg skulde attraae at blive her ved Fabriken. Min Fader søger om at gaae af, og jeg bliver vist ikke længere, end jeg troer, at hans Bekvemmelighed fordrer det.

For Øieblikket er min Fader og jeg beskjæftigede med at organisere Udgivelsen af et Ugeblad til Læsning for Landalmuen*). Dets Bestemmelse skal være at give Lecture for de Personer, som ved den bedre Skoleunderviisning ere satte istand til paa denne Vei at erhverve Kundskaber; dog skal det ikke alene indeholde Afhandlinger, der ligefrem docere Landvæsen, det skal tillige optage historiske, geographiske og naturhistorske Stykker, ja endog Fortællinger, Digte, Viser etc., som kunne give en morsom Time. Folk vil i Almindelighed heller more sig end lære, og jeg troer, at et Foretagende som dette kun kan lykkes, naar man gaaer Folket imøde og ikke fordrer, at det skal komme hele Veien til os. Man maae gjøre som Kræmmeren, sætte lidt af alle Varer i Vinduet, ved at see paa Legetøiet, seer man tillige det Nyttige, faaer Lyst til det og kjøber det. Det skulde glæde mig meget, om denne Plan maatte finde Deres Bifald. De vil let see, at den ikke er født i min Hjerne, jeg har laant den hos Brougham.

Major Abrahamson, der er saa god at besørge dette Brev, har ofte givet mig Efterretning om Deres Befindende, ogsaa har flere af vore hjemkomne Danske fortalt mig om Dem, og Alle været enige om, at De stedse beholdt den samme Aandsstyrke og et sjeldent godt Befindende for Deres Alder. Gid dette saaledes maae vedvare i mange Aar, og da Egennytten dog stedse er lidt med i Spillet,

---

*) Udgivelsen af dette Blad blev aldrig til noget.

gid De stedse med Velvillie maae erindre Deres ærefrygtsfulde

A. F. Tscherning.

Lieutenant Dalberg har sagt mig, at De havde talt til ham om ganske eller tildeels at lade det Tillæg ophøre, som Administrationen foreløbig har tilstaaet ham for hans Deeltagelse i Værkets Forretninger. Jeg maae formode, at De er kommet paa denne Tanke, fordi mit Ophold er blevet forlænget over det Tidspunkt, inden hvilket jeg haabede at kunne forlade Frederiksværk. Det gjør mig paa den ene Side særdeles ondt uforskyldt at være bleven Aarsag i en for Værket trykkende Udgift, og paa den anden Side om jeg, som meget har bidraget til at bringe Dalberg herud, overbeviist om den Nytte, Værket kan have deraf, skulde være Skyld i, at hans pecuniaire Stilling blev forværret. Imidlertid trøster jeg mig med, at jeg har en Fordring paa Værket, som jeg ikke har gjort gjeldende, og hvormed jeg i Nødsfald kan dække Udgiften til Dalberg, saalænge den ikke stiger meget høit, idet jeg i et Par Aar har givet frit Huusly til Lauritzens Enke i mine Værelser og derved sparet en Huusleilighed for Værket, og senere givet Støbemester Hornhaver fri Bolig, hvilken Værket ellers skulde forskaffe ham. Havde jeg i den Tid bortleiet mine Værelser til andre Personer, kunde jeg inddraget 40 til 50 Rdl., maaskee derover, aarlig for dem. De kan iøvrigt være forsikkret om, at jeg ikke skal forsømme saa snart som muligt at uddrage mig fra Værkets Forretninger, og at jeg kun er her endnu, fordi min Stilling ikke tillader mig at være ganske ligegyldig ved Kongens Velvillie, derfor ikke kan brusquere, men maa søge lempfældig og uden at vække Uvillie at trække mig ud herfra. Det er blevet en saa almindelig Vane at søge og modtage Embeder hovedsagelig for Indtægten, saa at de Fleste finder det en Særhed af mig ikke med al Flid at efterstræbe en

Post, som man i Almindelighed troer, jeg staaer nærved at faae, ja mange ansee det endog umuligt og mene, at det ikke er mit ramme Alvor, naar jeg tvertimod søger at drage mig herfra, og dog behøver jeg kun at fremføre een Grund for at vise, at jeg saaledes maa mene det, nemlig:

Ingen mere end jeg tilskynder og har tilskyndet min Fader at forlade en Post, hvortil hans Legemskræfter ikke længer strække til, og hvori han har maattet lide mange Krænkelser og Tilsidesættelser for Personer, der vist ikke have hans Iver, Fliid og Indsigter. Hvad maatte jeg nu dømme om mig selv, hvad maatte min Fader, hvad maatte Verden dømme, om jeg nu søgte hans Plads; alene her er fuldgyldig Grund, hvorfor jeg ikke kan stræbe efter at succedere min Fader, om han fik sit Ønske om Afsked eller Forflyttelse opfyldt. Jeg har flere Grunde, som synes mig fast lige saa gyldige: At blive her i min nuværende Stilling, til jeg bliver graa, at trælle fra Morgen til Aften for den mindste Løn af alle Værkets Embedsmænd, uden Udsigt og stedse med Overbeviisningen om det unyttige i mine Bestræbelser, idet jeg overalt seer fremskinne Principer i Bestyrelsen, som efter min inderlige Overbeviisning ere incoherente med Industri, kan vel neppe ansees ønskeligt. Det er en besynderlig Ting at tænke sig, at Alt, hvad der angaaer den Sag, hvorfor man maa offre al sin Tid og Fliid, som forekommer En saa vigtig, kun kan være en Bisag for dem, paa hvis Afgjørelse Alt beroer, hvortil de kun kan levne nogle faa for dem fra væsentligere Forretninger sammensparede Øieblikke, neppe tilstrækkelige til at decidere det, som de aldrig har havt Anledning til, maaskee endog ei Interesse for at gjøre sig grundig bekjendt med. Alt hvad smigrende der bliver sagt mig om den Nytte, jeg stifter etc., rører mig kun lidt, jeg hører derpaa og glemmer det strax, kun den Anvendelse, man gav mig, viser mig, hvad man mener om mig, og her har jeg følt en Tilsidesættelse, som viser mig, hvad

Haab jeg kan gjøre mig om Forfremmelse ved Værket. Søge gjør jeg altsaa ikke mere, idetmindste ikke saalænge min Ansøgning skal gaae den Vei, og uden at søge faaer jeg Intet, see der er nok en vægtig Grund for min Fratrædelse.

For at handle conseqvent maae jeg desuden ikke blive, thi da forhindrer jeg den Eenheds Tilblivelse i Værksbestyrelsen, som jeg selv ved hver Leilighed har paadrevet. Jeg maa vise, at min Idee herom ikke var bundet til nogen Person, derfor raader jeg min Fader at gaae herfra, derfor ønsker jeg mig selv bort, da kunne de, som ere saa heldige at besidde større Tiltro end vi andre, bringe Eenheden tilveie. De vil tydelig see, at jeg har gjort hvad der stod i min Magt for at lette dem Veien i Henseende til Berigtigelsen af de vanskeligste Forhold her, hvoraf nu de fleste ere paa taalelig Maade opløste; jeg vil nu ogsaa gjøre mit til at lette dem Veien fremad til Værksbestyrelsen, og det skal være mig kjært, om De ved Deres Indflydelse kan udrette mere end vi ved vore Anstrengelser.

Af Ovenstaaende haaber jeg, De er ganske vis paa, at min Intention virkelig er ikke at attraae eller søge Inspectoratet her, saalænge Bestyrelsen er saaledes indrettet som nu, og da det vist aldrig har været længere fra en Forandring heri end nu, saa seer De ogsaa, at mit varmeste Ønske maa være at forlade den Stilling, hvori jeg er, hvilket jeg ogsaa paa beleilig Tid skal lægge for Dagen; men for det første maae jeg vel blive, til Batteriet er færdigt, saaledes har idetmindste Kongen forlangt.

Toulon den 19. Octbr. 1828.

Kjære Fader!

Vi ere da komne i god Behold til denne Havn, hvorfra vi neppe komme bort førend Onsdag eller Torsdag. Her var netop ankommet Bestemmelse angaaende

vor Indskibning; den nærmere Ansættelse etc. faae vi først at vide hos Maisson. Man er her fast saa uvidende om Expeditionens videre Bestemmelse, dens Varighed etc., som i Kjøbenhavn; dog troe de fleste, at den snart maae ende, da der ikke tages Forholdsregler for at forstærke den, og den, især efter Russernes Uheld, neppe kan bestaae i den nuværende Udstrækning. Det synes kun, som man endnu savner et passende Paaskud. Hvordan det end gaaer, saa har jeg dog alt seet Noget, der kan nytte mig, et prægtigt Svovlraffinaderi i Marseille og en Svovlsyrefabrik sammesteds. Hiint er meget vel beskrevet i Bothe, kun faa Haandgreb ere at bemærke. Foreløbig vil jeg blot bemærke for Dig, at deres Forme ere af Buxbomtræ, hele Rør, temmelig coniske, med en Pind til at støde op i den tynde Ende. Svovlstangen tages ud øieblikkelig efter Indstøbningen, endnu førend den er ret tør (har faaet sin rette Couleur). Formen dyppes i Vand for hver Indstøbning. Svovludtagningen, Støbningen, Udtagningen af Form etc. skeer af 4 à 6 Fruentimmer, som arbeide samtidigen.

Reisen hid er iøvrigt gaaet saa hurtigt, at vi kun have seet meget Lidt af de Lande, vi ere farede igjennem, ofte om Natten endog, saaledes det deilige Heidelberg, Cassel, Darmstadt og mange flere, hvorom vi kun vide, at her skiftedes Heste. Avignon, som vi ligeledes kom til i Mørke, forekom mig saa liden Opmærksomhed værd, at dens Rolle før og i Revolutionen er mig ubegribelig.

Den 20de.

Vor Indskibning er endnu ikke fastsat; imidlertid have vi travlt med at ruste os, saa jeg kun har faaet et Par Timer til at see Søværftet. Det saavelsom selve Orlogsbassinet er af mindre Omfatning end vore Holme, Smedeværkstederne mindre betydelige; men her er forskjellige Indretninger, som ere høist mærkværdige, saaledes f. Ex. tvende dækkede Beddinger (Skure til at bygge Orlogsskibe under), der ere udmærkede; høie

Steenpiller med Buer bære et rundt Tag. Et Hovedmagasin, som er en virkelig Pragtbygning. Slaveriet og dertil hørende Hospital, begge skjønt indrettede. Slaverne her bære rød Uniform, saa de i vore Øine naturligviis see ud som lutter fornemme, pyntede Folk; der er noget haardt ved saaledes at see sin Stadsfarve misbrugt. De anvendes meget ved Arbeider paa Værfterne, til Saugskjæring. Tømmertransport etc. De anvendes ogsaa til Sygevogtere i Militairhospitalet og flere slige Arbeider og synes ikke at være frygtede.

Nær havde jeg paa Veien fra Strassburg til Marseille tabt Krediten for det franske Folk og Rige, Intet forekom mig at bære noget nationalt Præg, Intet at svare til min Idee om det Charakteristiske ved det franske Folk; men ved Marseille og her er Alt anderledes, hvilket livligt, vakkert og smukt Folk, hvilken Rigdom paa Frembringelser; Marseille især har noget meget tiltrækkende. Sværmen af Mennesker er overordentlig, især i visse Gader, Sælgekoner, Lastvogne. Dragere, Diligencer etc. krydse i alle Retninger, og dog ingen Skrig, ingen Drukkenskab, intet Politi, ingen Uorden; Havnen myldrer ofte af Folk og er dog rolig. Jeg saae dog engang et Par Fiskerkjærlinger skjændes, af deres Provençalske forstod jeg ikke et Ord. men deres Gestus vare expressive, de talede utroligt hurtig, satte Næserne lige tæt paa hverandre og istedetfor virkelig at uddele Ørefigen, sloge de med Hænderne over Hovederne paa hverandre.

Midt i al denne Hurlumhei tænker jeg dog hyppigt paa dem hjemme og længes inderligt efter at høre noget om dem Allesammen og om Dalberg og Værkets Sager, Strøms og Larsens og andre gode Venner, om man endnu somme Tider taler om os, og hvorvidt Alt igjen er kommet i Folder efter det pludselige Opbrud. Tine eller Sara maae i dit Brev tilføie nogle Linier om slige Smaating. I Lyon tænkte jeg tidt paa dem ved at see deilige Silketøier. Moder vilde more sig i disse Byer.

hvor man i deilig Skygge sidder hele Dagen paa Gaden og seer paa mange Folk. Her er Liv.

Den 23de.

Endnu ere vi her, Vinden er contrair. Meza vilde finde dette Klima deiligt, men her er Trækvind. Hils dem Alle mange Gange. Schlegel beder ogsaa hilse ret meget. Lev vel og skriv snart til din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Paris den 29de October 1828.

Høystærede Ven!

Da jeg af Aviserne allerede i nogen Tid havde erfaret Deres Bestemmelse til Morea, hvor jeg dog meget frygter for, at De, efter Deres eget Udtryk, vil komme som *moutarde après diner*, ventede jeg at see Dem her i Paris, og at jeg tillige ønskede det, derom beder jeg Dem at være fuldkommen overbeviist. Skjebnen har ikke villet det, og jeg maa nøyes med Deres Brev af 20de October, som jeg modtog igaar, og som jeg strax idag besvarer.

Det gjør mig usigelig ondt, at det er mig en plat Umulighed at opfylde Deres Begjering, saa let som det vilde have været mig at vise Dem denne saare ubetydelige Tjeneste for nogle Aar siden. Dette haaber jeg at gjøre Dem aldeles klart og tydeligt, saa meget mere som jeg kan hente mine Undskyldninger ikke blot fra Politiken, men endog fra Religionen. Bibelen siger etsteds, jeg erindrer ikke hvor: Vi vente en nye Himmel og en nye Jord. Denne Spaadom er gaaet i Opfyldelse her i Frankrig for tretten eller fjorten Aar siden. Uagtet jeg i den gamle Himmel ikke havde Adgang til det Værelse, hvor Gud Fader selv opholdt sig, saa kunde jeg dog saare ofte vise mig ikke blot i Antichambrerne, men i nogle af de Salons, hvor Cherubim og Seraphim havde deres Pauluner. Senere kom den nye Himmel, hvor jeg siden 1816 ikke har havt eller

har villet have det mindste Maskepi med Lakeierne og Trappetøsene, saasom jeg er aldeles udelukket fra de høiere Regioner. Og nu kommer den nye Jord, som jeg deler i to Dele: 1. Armeen. Denne er, som De formodentlig veed, aldeles nye organiseret. De gamle Moustacher ere satte tilside, og nye ere komne i deres Sted. Af disse sidste kjender jeg aldeles ingen, da jeg derimod i den gamle Armee havde endeel Venner. 2. Den øvrige Deel af Nationen, eller rettere sagt af Parises Indvaanere, og fra dem har jeg, siden min Søns Afreise fra Paris, aldeles trukket mig tilbage. Det er en Sandhed, som jeg paa Ære og Samvittighed kan bekræfte, at jeg i de halvsyvende Aar, der ere forløbne siden min Søns Afreise fra Paris, ikke har modtaget halvsyvende Invitationer til Selskab, hvorover naturligviis mine Venner ere blevne kjede af at invitere mig. Jeg har desuden trukket mig reent ud fra alle Selskaber og Samkvem, og det af mange Aarsager, hvoriblandt jeg regner den, at mit Syn er saaledes svækket, at jeg ikke tør vove paa at gaae paa Gaden om Aftenen udenfor den lille Cirkel, hvori jeg daglig gaaer rundt, og hvor jeg saa at sige kjender alle Brostenene. Jeg lever i Paris, som sagt, i meer end sex Aar som en fuldkommen Eremit, hvilket alle de Danske, der i den Tid have været her, kunne bevidne; jeg gaaer aldrig ud førend Klokken imellem to og tre, da jeg vandrer til Golignanis Læsekabinet, og her opholder jeg mig til Klokken sex, Notabene de Dage, da jeg spiser Middagsmad, som er kun hveranden Dag; thi til denne Levemaade har jeg vandt mig, og derved befinder jeg mig meget vel. Naturen, siger jeg, er en Rakkermær, der kræver i en bydende Tone, hvad hun vil have, og dette maa man nødes til at give hende; men naar hun tier stille, saa tier jeg ogsaa, og tager mig vel i Agt for at smigre hende. De andre Dage sidder jeg i Læsekabinettet og fordærver end mere mine Øine, indtil Klokken syv, da jeg gaaer i et Kaffe-

huus, hvor jeg sidder over en Kop Kaffe til Klokken otte. Derpaa spadserer jeg i Palais Royal, hvor jeg træffer nogle gamle Stødere som jeg. Disse have engang været en halv Snees i Tallet, men Døden har, tilligemed andre Omstændigheder, kaldet den største Deel af dem bort, saa at den faste Stok nu er kun to eller tre. Klokken 9 gaaer jeg i et andet Kaffehuus, hvor jeg drikker en Bouteille Øl, og Klokken 10 er jeg hjemme. I de sidste syv Aar har jeg ikke sat min Fod paa noget Skuespilhuus.

Efter dette Skriftemaal, høystærede Ven, vil De let indsee, at De har henvendt Dem til den urigtige. Tro for alting ikke, at det er Villien, men blot Evnen, der mangler mig, og havde blot Omstændighederne tilladt Dem at gaae over Paris, saa vilde jeg dog nok have fundet Middel til paa anden eller tredie Haand at sætte Dem i Forbindelse med Folk, der havde kunnet være Dem til Nytte.

Uagtet det foregaaende tilstrækkeligt overbeviser Dem om, at De med ligesaa stor Nytte kunde have henvendt Dem til en Hest, der dreier Hestemøllen, haaber jeg dog at De ikke vil aldeles slaae Haanden af mig, men at De vil have den Godhed engang at lade mig vide, hvorledes det staaer til i det Land, til hvis Befrielse De agter at bidrage. Men, som Ordsproget siger: Forord forvolder ikke Trætte, saa behag at samtykke i følgende Aftale: Dersom det skulde hænde sig, at jeg var død, inden Deres Brev ankom hertil, saa maae De undskylde min Taushed og ikke tage mig det ilde op, at jeg lader Deres Brev ubesvaret.

Deres Ven Bendz seer jeg ofte, det er at sige, saa ofte som hans Forretninger og den lange Afstand, der er imellem vores Boliger, tillader det. Jeg skal imidlertid lade ham læse Deres Brev, for at han kan see, om han ikke iblandt de Bekjendtskaber, som han har gjort her i Landet, skulde kunne finde En eller Anden, der kunde

vise Dem den Tjeneste, som Omstændighederne gjør det umuligt for mig at vise.

Uagtet jeg ikke har den Ære at kjende eller at være kjendt af Deres tre Herrer Reise-Compagnons, skal jeg dog bede Dem hilse disse Herrer fra mig og ønske dem af deres Foretagende al den Satisfaction, som det er muligt at erholde, og som det ædle Formaal, hvortil de have besluttet at bidrage, synes at berettige dem til at vente. Af dette Ønske ville De behage, høystærede Ven, at tage Deres Deel. Jeg tilføier et velmeent Raad: Skulde det lykkes Dem at erobre et tyrkisk Serail, saa brug Maadehold.

Tilgiv mig nu min lange Snak, som De maaskee vil kalde Vaas, og modtag det oprigtigste og mest velmeente Ønske til Sundhed og Held i alle Deres Foretagender. Saaledes sluttes dette lange Brev af

Deres særdeles hengivne
Heiberg.

Frederiksværk den 9de November 1828.

Kjæreste Anthon!

At vi Alle modtog dit Brev af 19—23. Octbr., hvori dit gode Lune og din gode Helbred fremlyser, med Glæde, behøver jeg ikke at sige dig, og uagtet jeg iler med at besvare det, har jeg dog den Tro, at Svaret først vil naae dig i Morea. Du maa endelig forsyne dig med gode Oblater til at forsegle med, thi din Konvolut sprang op ved den sagteste Berøring. Endskjøndt du og jeg ikke have andre Tanker at vexle end saadanne, som kunne trykkes for hele Publicum, maae det dog være ubehageligt for den Uvedkommende, i hvis Hænder et saadant aabent Brev falder, at læse andre Folks smaae Familiesager!

Det er klogt af det franske Krigsministerium, at det har overladt General Maisson eders Ansættelse, som først med Bestemthed kan skee ved Armeen. Vi have her

havt samme Begreber om Toget til Morea, som dit Brev indeholder; de have forandret sig med Varnas og Silistrias Erobring. Tak for dine Efterretninger om Svovlraffinaderiet; jeg havde gjerne ønsket at vide Temperaturgraden, det smeltede Svovl har i Destilleerkammeret og ved Indstøbningen; derpaa beroer efter mit Begreb dets Blødhed og tilkommende Farve.

Jeg indseer, at 13 Dages Fart fra Hamborg til Toulon kun har levnet dig lidt Tid til at gjøre dig bekjendt med de Steder, du har passeret; thi det er jo næsten Estaffet-Hastighed. Maaskee deri ogsaa ligger Grunden til, at du har mistydet Characteren hos Lothringer etc., som et nærmere Bekjendtskab vilde gjort dig mere tilfreds med. Folket i Lothringen og Burgundien har vel ogsaa en anden Grundtone end de øvrige franske Folkestammer, især de livlige Provençaler, som altid have været bekjendt for deres Munterhed. Du har glemt at skrive mig, hvorledes man i Frankrig har optaget de danske Korsridderes Ankomst.

Hvad du skriver om de dækkede Beddinger i Toulon, finder man i større Maalestok i Carlscrona; der gives 8 saadanne dækkede Beddinger, indhugne i selve Klippen, hvorpaa Taget hviler. Hver Bedding er forsynet med sin Sluseport, og alle disse løbe i et Cirkelsnit til et fælleds Bassin, hvor Kranen til Masteindsætning findes.

Det morede mig at erfare Slavernes Munderingsfarve, saa liig vor Stadsuniform. Franskmændene have vist ikke tænkt paa os, men paa deres Gjenboer, ved at give den.

Det glæder mig inderligt, at du midt i den fremmede Tummel ikke glemmer Hjemmet, der dog altid beholder Prisen for den aldrende Mand ved de mange Minder, som knytte sig til det. Vi befinde os alle vel, især er jeg usædvanlig rask, og skjøndt ikke gigtfri dog raskere end i de sidste 5—6 Aar. Jeg har nydt den Naade, uden at forfremmes, at blive tilsagt til Formælingen*), og af

*) Prinds Frederik Carl Christian (Frederik VII) med Vilhelmine.

mit inderste Hjerte taget Deel i denne Fest, som du veed, at jeg altid har betragtet som en Lykke for Danmark. Jeg har ved den Leilighed levet ganske mod min Sædvane, drukket ublandet Viin og holdt ud alle Dage med de andre, uden at min Helbred har lidt. Det var en virkelig Fest for hele Landet, og er høitideligholdt overalt uden ringeste Uorden. Illuminationen i Kjøbenhavn og paa flere Steder var udmærket smuk, kun Guldberg er falden igjennem med sine Blaalys, baade ved deres Priis og Beskaffenhed. Ogsaa paa Frederiksværk var Fyrværkeri og Illumination efter fattig Evne, og vi gjorde, hvad ingen andre kunde, vi støbte den store Klokke.

Ja den store Klokke er støbt, staaer som en Helt oppe af sit Bur og bliver pudset til sit Indtog, som jeg tænker at holde med den sidst i denne eller først i næste Maaned. Den faaer Navnene Frederik og Vilhelmine.

Med Dampmaskinen nærmer vi os ogsaa vor Ende. Alting er lykkelig støbt, og Dampcylinderen vel boret og sleben. Det har havt mange Vanskeligheder med at rette de begangne Feil ved Grundlaget; thi næsten intet var, som det skulde være, da det kom til Stykket. Patientia et labor omnia vincit, og dertil har jeg føiet en god stiv Villie, som intet kan bøie, og som jeg har i Sinde at beholde til min Embedsdød. Det har heller ikke gavnet os, at det nye Valseværk er anlagt, før Dampmaskinen var færdig, thi det er kommet os hist og her i Veien. Du er lykkelig undgaaet alt dette Virvar.

Med Dalberg lever jeg i den bedste Forstaaelse og befinder mig vel ved hans ufortrødne Anstrengelse. Saalænge han omgaaes mig aaben og oprigtig, skal jeg handle mod ham som en Fader mod sin Søn.

Din hengivneste Ven og Fader

Tscherning.

Modon den 13de November 1828.

Kjære Fader.

Endelig ere vi her efter en meget hurtig Overreise. Ugunstig Vind opholdt os i Toulon til den 1ste Novbr. om Eftermiddagen Kl. $2^1/_2$, da en god vestlig Vind førte os ud af Havnen. Der afseilede paa engang fra Toulons Rhed et Linieskib, vor Brig og 16 Transportskibe; Veiret var herligt og Vinden inde i Rheden netop stærk nok til godt at fylde Seilene, saa det Hele havde et ret stort Udseende. Indseilingen til Toulons Rhed er temmelig snever, mellem Klipper, men dyb og sikker, saa at Skibene nærme sig tæt til Landet, hvor det behøves. Da vi først bleve indskibede paa Voltigeuren, var der med os 6 andre Passagerer og circa 40 Mand Kanonerere, saa at Skibet var proppet fuldt; til al Lykke fik Orlogsskibet Trident Ordre til at seile saa hastigt som muligt, og alle paa Hansen, Schlegel og mig nær bleve flyttede paa et andet Skib; om det var Høflighed eller Uhøflighed, der bragte dem til at lade os blive paa det lille Skib, veed jeg ikke, men visselig veed jeg, at vi stode os godt; thi skjøndt Linieskibet seilede ene, kom det dog først til Navarino $^1/_2$ Dag førend vi, og vi vare meget godt placerede paa Briggen, med vakkre og forekommende Officerer. Den eneste Lidelse, jeg havde, var Søsyge, som for største Delen forhindrede mig fra at være oppe i Skibet; saalænge jeg laae, leed jeg kun lidt, men naar jeg stod op, brækkede jeg mig strax, ligedan naar jeg spiste, saa at jeg den 2den og 3die kun spiste det allerhøist nødvendige. Den 4de seilede vi langs Sardinien, havde en jevn Landvind uden Søgang, saa jeg befandt mig taalelig, dog turde jeg ikke tage Deel i Kongens Geburtsdags Festligholdelse og maatte sidde paa min Seng og høre de andre jubilere; først efter Bordet var jeg lidt med. Hvad den 4de var god, var den 5te igjen ond; vi havde stærke Vinde og aaben Sø mellem Sicilien og Sardinien; den 6te var kun lidt bedre,

den 7de begyndte jeg at komme mig lidt, Veiret var roligt, næsten stille; de sidste Dage blev jeg bedre og bedre, og de to sidste var jeg ganske i Orden. Den 11te om Formiddagen løb vi ind paa Navarinos Rhed. Den er stor og prægtig, men omgiven af nøgne Klipper. Navarino er et Hul baade som By og Fæstning, selv Søbatterierne, der skulle være den bedste Deel af Fæstningen, ere elendige, deels ganske af Steen, saa at Artilleristerne ikke kunne udholde at staae bag dem, naar de beskydes; dertil kommer at de største Skibe i smult Vande kunne lægge til Batterierne paa en Afstand af 200 Alen og ecrassere dem. Selv besatte med godt Artilleri ville de lide meget, og med Tyrkernes Artilleri aldeles ruineres; thi det, som findes i disse Fæstninger, er uslere, end det kan tænkes. Kanonerne, skjøndt meest af Metal, ere slette, f. Ex. huggede runde i Mundingen. istedetfor at bores, med Gruber af 2 à 3″ Diameter etc., Affutagerne endnu slettere, de lade sig ikke beskrive. de fortjene ikke Papiret. Den 11te bleve vi paa Rheden og aflagde Visitter hos Landsmænd paa de franske Skibe. Von Dirckinck, som vi alt kjendte fra Toulon, var kommet her med Trident. Van Dockum var paa Conquerant, Scholten og Polder, jeg veed ikke hvor; Suenson var fraværende. men kommer snart. De ere Alle vel, til Efterretning for deres Bekjendte, om du træffer dem. Den 12te gik vi i Land, besaae Byens Mærkværdigheder og forbausedes over det Svineri og den Elendighed, som kan herske i en tyrkisk By. Husene, der tildeels ere byggede af Brosteen og tækkede med gammeldags Tegl, ere faldefærdige, og skjøndt de Franske daglig rense og endog leie Grækere dertil, og da vi ankom alt havde arbeidet over en Maaned, saa saae Alt endnu jammerligt og høist skident ud. Da Hovedkvarteret er i Modon, begave vi os paa Veien did, vor Bagage paa 4 leverede Mulæsler med græske Drivere og vi selv tilfods. Veien er fast og lagt med Steen paa mange Steder, men høist besværlig over høie

Bjerge. Alt omkring er øde, kun faa Levninger af Beboelse, ingen existerende. Grunden paa mange Steder dyrkelig, men paa de fleste stenet og klippedannet. Hvor der er Vegetation, er den frodig. Græsset og Planter fra de koldere Klimater spire nu, thi nu er der Regn, og Varmen om Dagen er endnu 14 à 16 Grader i Skyggen midt om Dagen, Nætterne ere kolde og fugtige. Siden vi kom, er Veiret klart, tidligere skal det have været meget regnfuldt. Fra Bjergene her see vi alt Sneen i de mainothiske Høilande. Vi kom til Modon efter 3 Timers Marsch, maatte vente fast 2 Timer paa General Maisson, der var ude, og fik da Kl. 6 tilligemed en nysankommen fransk Secretair Qvarteer i en ganske tom Stue med sønderslagne Ruder i de faa Vinduer og Skodderne næsten ulukkelige. Skodderne høre ikke til Vinduerne, det er særskilte Lemme under samme, Gulvet aabent, fuldt af store Rottehuller og underneden et Rum med tyrkiske Levninger, der stank op gjennem Gulvet. Vi maatte strax gjøre Anstalt for at rede vore Senge med Kapper og Mantelsække og Dagen efter begynde at arbeide. Krigen er foreløbig endt, begynder den igjen. bliver det paa Attika. Patras er det eneste Sted. som kostede Blod, og det kun lidt, en Officeer af Artilleristaben blev haardt saaret under Øiet; han er nu i Bedring.

Hils Moder og Søstre, Meza og de smaa Rollinger og gode Venner paa Frederiksværk ret meget fra mig; jeg tænker tidt paa dem, paa Støberiet, Valseværket etc. Seer du Suhr, saa hils ham. Jeg sover hver Nat i de store Reisebuxer. Glem Ingen, Dalberg, Larsen, O. Pedersen, Meyers, Castbergs især, Strøms, kort Alle mere eller mindre fra din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Navarino den 24de November 1828.

Kjære Fader.

Jeg er her i et Besøg hos Lieutenant Suenson, og da han just skal seile til Frankrig, benytter jeg Leiligheden til at skrive. Du kan nok begribe, at jeg længes meget efter Efterretninger hjemmefra; nu er snart 2 Maaneder forløbne siden min Afreise, og endnu har jeg Intet hørt. Imidlertid indseer jeg tilfulde Umuligheden af endnu at have Svar paa mine første Breve. Vi befinde os Alle vel. Hansen boer ikke længere sammen med Schlegel og mig, som begge ere flyttede ind i vore respective Stabsqvarterer. Hansen har i vort Sted faaet tvende Englændere, som høre til Hovedqvarteret. Schlegel har travlt med Bygningsvæsen, thi her er Trang paa Ingenieurofficerer; jeg har været beskjæftiget først med at organisere vort forrige fælles Qvarteer, og derpaa har jeg havt lidt at bestille med at forandre et forladt arabisk Garveri til en Stald. Hidtil har vi ikke havt Leilighed til at gjøre lange Excursioner, dog har jeg ved de faae Vandringer, jeg har gjort, seet flere Spor af nylig Beboelse og fundet herlige Dale til Dyrkning. Hvem der vil omskabe smaae Capitaler til stor Formue, maae passe det Øjeblik, hvor Moreas Uafhængighed bliver anerkjendt, og kjøbe Land her. Det er paafaldende for os Nordboer at see Græsset skyde frodig frem i November Maaned. Veiret er deiligt, dog Nætterne noget kolde. Alt, som er ladt tilbage af Buske paa Jordens Overflade, er grønt. Livet omkring Byerne tiltager dagligt. Ved Navarino er en stor Trafik. Naar undtages Behageligheden af det selskabelige Liv, hvor begge Kjøn ere samlede, savne vi Intet, med mindre jeg skal regne magelige Senge. Jeg ligger stedse paa Gulvet paa min Campeersæk, stoppet med Hø, og min Mantelsæk under Hovedet, iklædt mine store lodne Buxer og min Kalmuks Frakke, dækket med mine Kapper. Vinteren nærmer sig dog med kjendelige Skridt, thi fra de omliggende Bjerge

see vi Sneen sænke sig dybere og dybere paa Mainos høiere Bjergstrækninger. Til at modstaae en Sneevinter have vi imidlertid kun slette Apparater og fast ingen Brændsel. Men Tid giver Raad, saaledes falder det mig ind i dette Øieblik at bygge en Kakkelovn af de store Vandkrukker, som findes her; af Steen tør man knap vove det, thi Husene taale ikke meget. Af Grækere see vi daglig flere og flere komme, og fast troer jeg, man gjør dem Uret, thi jeg har truffet flere, som idetmindste vare udholdende Arbeidere, og denne Egenskab er altid noget at bygge paa. Jeg har kjøbt en arabisk Hingst for 130 Francs, men jeg maa tilstaae, at den er temmelig gammel og mager som en Ræv. Jeg skal endnu have mig en lille Moreat, saa er jeg skjønt bereden. Hvorlænge Expeditionen varer, og hvad den egentlig bliver til, er større Gaade for os maaskee end for Folk i Danmark. Snart hedder det Krig, snart Fred. Det sidste er det rimeligste.

Jeg tænker i denne Tid tidt paa Klokken, den maa snart være ved sit Endeligt.

Er Veiret endnu godt om 14 Dage, saa ere vi tilende med alle Hovedindretninger for Artilleriets Casernering, og da troer jeg min Oberst vil gjøre smaae Excursioner.

Men Frokostbordet er dækket lige ved min Albue, og at blive fra dette vilde forspilde min halve franske Credit; jeg slutter derfor med de kjærligste og venskabeligste Hilsener til Moder, Lise, Karen, Sara, Tine, Mezas, Buntzens, St. Aubains, Strøms, Larsens, Suhrs, Meyers og andre gode Venner paa Frederiksværk, ikke at glemme Dalberg og Lieutenant Muderspach, Tøiberg, Sandberg, Agerlin etc. etc. og Moder og Søstre endnu engang fra din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Frederiksværk den 26de November 1828.

Kjæreste Anthon.

For at faae Tid til at meddele dig mine Tanker, begynder jeg mit Brev, inden jeg seer fra dig, hvilket jeg ei kan haabe før mod Slutningen af Aaret, da jeg efter Aviserne slutter, at du er afseilet den 1ste November fra Toulon og nu har været næsten i 14 Dage paa Morea for at lade dig fortælle Fæstningernes vidunderlige Indtagelse.

Jeg læser, at man har knap Tid paa Brød paa Morea, og formoder, at du kan gjøre din Lykke der ved at bygge Møller og Haandqværne som Hovedmaskineri til Basis for Soldaternes og Beboernes Existents. En Beretning har sagt, at Kartoffelavlen var i god Gang i det mindste paa een Kant af Landet; upaatvivleligt vil den snart spredes videre, og da kan en Maskine som Soelbergs blive af stor Vigtighed for at forvandle dem til Meel. I Aar synes det, at hans Værk kommer i Drift. Englænderne have bestilt 2000 Foustager, hvoraf han kun kan paatage sig Leverancen af 1200.

Blokvognen til den store Klokke har jeg maattet forandre, da Trykket af Klokkens Vægt tvang Bommen saa høit i Veiret, at Hestene havde maattet gaae paa Bagbenene. Jeg har anbragt Paaprotsningen over Foraxen, den er sikkrere saaledes, og da jeg ei behøver mere end $1/_6$ Vending med Fordelen af en saadan Blokvogn, bliver den endda i Stand dertil. Paa Loddet bag Hjulet har jeg anbragt en Hemindretning, hvorved jeg ved 2 Skruer kan bringe en 18″ lang Bue til og fra ethvert Baghjul, ligesom det behøves. Derved undgaaer jeg, at Lasten ved Slæbning ned ad Bakke ikke hviler mere paa den ene end paa den anden Axe, som kunde blive farlig, fordi Axerne gaae saa kort ind.

Du har vel hørt om dette Efteraars Foretagender paa Amager, hvorledes Fæstningen capitulerede, og Major Lundbye saa nedslagen som nogen Commandant maatte overlevere Hans Majestæt Nøglerne paa en rød Fløiels

Pude, hvorpaa Corpsets Chef udbad sig Tilladelse til at kalde Fæstningen Frederiksgave. Der var tre baierske Artilleriofficerer tilstede, som fandt stort Behag i Corpsets Foretagender.

Heiberg har forfærdiget et Stykke til Formælingsfesten, som har vundet udeelt Bifald og sikkret hans dramatiske Forfatterrenomé, thi det var ingen Vaudeville eller opkogt, omarbeidet, oversat Stykke, men en reel Komedie. Hans Modstandere have været ganske tause, og det er nok dens høieste Roes; den var ganske national fra Top til Taa og spilles ofte til Publikums store Tilfredshed.

Doctor Mynsters Brudevielse og Prædiken vare fortræffelige, indholdsrige, uden Svulst eller Smiger. I Prædikenen tog han Anledning af Dagen til at nævne den som Reformationens sande Jubilæum og sagde i den Anledning mange betydningsfulde og for denne Tid høist vigtige Ord.

I Kjøbenhavn har der dannet sig et Selskab til at udgive en litterair Tidende, bestaaende blandt andre af David, Heiberg, Møhl. Professor Clausen, i alt 14 udsøgte Mænd; jeg haaber meget godt af disse Mænds forenede Bestræbelser, da de alle besidde grundige Kundskaber og lys, fordomsfri Aand.

Den 11te December.

I Dag Kl. 10 holdt jeg med den store Klokke heel og holden uden mindste tilstødt Uheld ved Frue Kirke. Da jeg formoder, at Beskrivelsen af denne Reise kan interessere dig, vil jeg beskrive den omstændelig. Efterat Vognen var omgjort til at protse paa Axlen ved en Bolt i Stedet for Krogen, hvilket ved Prøve næsten bragte Bommen lige i Veiret, og efterat have anbragt paa Loddet en Hemindretning, lig den paa franske og nederlandske Diligencer, hvorved jeg ved stærk Rivning hindrede Baghjulene fra at løbe uden at slæbes, som let kunde havt Indflydelse paa de korte Bagaxler, blev Klokken sat paa

Lad saa nær Baghjulene som muligt. og Lastens vel store Forvægtighed hævet ved at lægge Klokkeslaget med andre tunge Ting paa Loddet bag Bagaxlen. Jeg havde sluttet Accord om Klokkens Transport ved 6 Par Heste for den overordentlig billige Priis 30 Rdl. med en Vognmand Johnsens Enke. Disse kom i Mandags med Dragkjæder fra Artillericorpset. Forud havde jeg hos Kreti og Pleti sørget for Broers Afstivning, Veies Udbedring paa de vanskeligste Steder. og selv sørget for Løvdalsveien ved at bortskjære dens Skraaning og skaffe et beqvemmere Sving. Da Dagene ere korte, kunde vi ei tænke paa Forspænding før Kl. 7 Morgen, og da den første Udrustning til et saadant Tog fordrer lidt Tid, ikke sætte os i March før Kl. 9½. Uagtet min Forsigtighed brækkede vi Spidsen af Vognstangen ved Svinget i Løvdalen, men opdagede, at den egentlig havde været saa meget for lang og hjalp os uden videre Reparation. Jeg fulgte til Fods til Enden af Thors Høie og igjennem Lyngbye Gader. Kl. 2 var Klokken i Frederiksborg, uden at Hestene pustede. Vi skulde fodre et Par Timer, og da det regnede, besluttede jeg at blive der, for ikke at kjøre gjennem Skoven i Mørke. Kl. 8½ næste Dag kjørte vi fra Frederiksborg og vare Kl. 5 ved Vibenshuus, hvor jeg atter lod holde for ei at kjøre ind i Staden i Mørke; tredie Dag bragte 3 Par Heste Klokken til Frue Kirke uden ringeste videre Brecage eller Udseende dertil. De 8″ brede Hjul gjorde megen Nytte. Det er et høist sjeldent Tilfælde paa Decemberveir, vedholdende Regnveir. I Morgen skulle vi bringe Klokken ind i Kirken, men hænge den op, kunne vi ikke, da Dhr. Bygmestre ei før om 14 Dage blive færdige med Klokkestolen.

Om den unge Prinds Frederik Carl Christian har man med Tiden de bedste Forhaabninger.

Din hengivneste Ven og Fader

Tscherning.

Modon den 27de December 1828.

Kjære Fader.

Jeg har modtaget dit Brev af 9de November og læst det med megen Fornøielse. Du seer, at det har været længe underveis og begriber, hvormeget jeg længtes. Besynderligt iøvrigt er det, at jeg alt for 14 Dage siden har faaet et Brev fra Suhr af 12te November; formodentlig er det kommet i et heldigt Øieblik i det udenlandske Departement. For ikke at tabe noget Brev ubevidst, vil jeg underrette dig om, at dette er det tredie til dig. Vor Frue kan da endelig faae sin Klokke paa; jeg gratulerer. Det er yderst behageligt og ret interessant, at de har kunnet støbe den den 1ste November. Det lader som Kongen, eller Gud veed hvem ellers, vil snyde mig for mit Avancement; saalænge jeg er her, er det mig ligegyldigt, men naar jeg kommer hjem, gad jeg nok beholde min Grad, og nu staaer vor Hjemmarch lige forhaanden. Imorgen indskibes alt 5000 Mand, bestaaende af tvende Regimenter, der ikke udgjøre over 1800 Mand, Convalescenter, der vel udgjøre 1500 til 2000, og Udtjente, der hjemforloves. Artilleri og Geni blive, til Fæstningerne ere satte i Forsvarsstand. Fra Ingenieurcorpsets Side betyder dette ikke saa lidt, især ved Navarino, hvor der graves en Fæstningsgrav om Hovedvolden og dannes en bedækket Vei. Det maa forekomme forunderligt at høre, at en Fæstning, hvorom der har været talt saa meget, end ikke har en Hovedgrav; men endnu forunderligere bliver dens Ry som Fæstning, naar der lægges til, at den er domineret i en ringe Afstand, har ikke Vand, naar Ledningerne udenfra afskjæres, og et yderst slet monteret Skyts. Imidlertid er denne Fæstning dog stærk mod Landsiden, naar dens Angribere ikke ere Herrer tilsøes, thi Veiene ere ufremkommelige for svært Skyts fra det Indre af Landet. Veie her vil sige Fodstier, der gaae over Stok og Steen, Bjerg og Dal, hvor i det høieste enkelte Steder have

været brolagte i 3 Fods Bredde i Venetianernes Tid, men hvor Stenene nu ligge op og ned, saa at Heste knap kunne gaae der. Det er Ridekunsten, man lærer i dette Land; jeg vilde nu ride ned af Stien paa Bjørnehoved paa min stivbenede Araber med samme Rolighed, som jeg før red paa en bred Landevei. Du, der har været i Norge og Sverrig, kjender vel tildeels dette Rytteri, som er noget ganske nyt for os Lavlændere.

Man forestiller sig almindeligviis Navarino som en taalelig stor By og Modon som en lille Bjergfæstning, men det er ingenlunde saa; Navarino er knap saa stor som Modon, og denne ligger aldeles ikke paa et Bjerg; en stor Plaine, knap 10′ over Havet, strækker sig over ½ Miil bort fra Byen i alle Retninger, kun mod Vestsiden kommer Enden af Bjergene mellem Navarino og Modon til Fæstningsværkerne, der paa det høieste Punkt ikke ere hævede saameget over Havfladen som Slagterbakkerne ved Frederiksværk. Fæstningen har kun een Front med tvende Bastioner mod Landsiden, Resten er en Odde ud i Havet, ved hvis yderste Spidse er anbragt som en Art afsondret Søforsvar et rundt Taarn med Forsvar i tre Etager. Skytset i denne Fæstning, især Affutagerne, ere ubeskrivelig jammerlige; det er en Art Carricatur-Artilleri og dog med alt dette ikke uden Værdi, thi en Deel Lavetter, der knap kan hænge sammen, har svære Jernaxler af den Art, der i sin Tid blev smedet til Algier; de ere naturligviis slet forarbeidede og oftest er en Axelarm 1 Fod længere end Navet. Lige ved Siden af en saadan stormægtig Jernaxel staaer en lignende Kanon med en lignende Lavet og en Axel af Træ alene, uden mindste Beslag, som ikke er sværere end hiin Jernaxel. Alt dette skal omgjøres og det i 2½ Maaned. For os, der er vant til at formaale os, saa at vore Sager ikke passe af bare Nøiagtighed, klinger dette fast utroligt; men her ere vi lovet være udenfor Commissioners Tilsyn,

og du kan tro der construeres. Til stor Lykke findes her nogle 6 Pds. ægyptiske Ammunitionsvogne, af disse tages Axler og Hjul, og med de faa Lavetplanker her findes gjøres Lavetter. En saadan Affutage med nævnte Hjul og Axel til en 24pundig Kanon blev prøvet forleden Dag og holdt; hvorlænge den vil holde, er vel usikkert, thi Hjulene tykkes svage, især for de knudrede Steenbrixer. Det er at haabe, at Modon ikke saasnart kommer til at udholde en Beleiring, og bedre end det var, bliver det, derom er ingen Tvivl.

Gid dog dette Land engang kunde faae en sikker Fred, hvormeget lod her sig ikke udrette. Det er interessant at see, hvorledes Stumperne af dette græske Folk alt samler sig om de besatte Steder. Vi see alt Plougen gaae (NB. Plougen lige saa raa som Lavetterne). Her kommer Sadelmagere, Kjedelflikkere, Vævere, Skræddere, Snedkere, Murere, kort sagt fast af alle Sorter, ikke at regne Kræmmere, som her vrimler af. Priserne falde paa alle Varer. Vildt og Fisk tilføres i stor Overflødighed. Man kjøber f. Ex. 6 Stkr. Kramsfugle for 15 sols (24 Sk.), en Vildand for 1 Mk. à 24 Sk. o. s. v. Forunderlige ere de Misforhold i Priser, som finde Sted. Saaledes holde alle Murerne og Snedkerne deres Arbeidsløn høi, skjøndt de langt fra altid kunne finde Beskjæftigelse. Saaledes bød jeg forleden en Knøs paa 16 à 18 Aar Tjeneste hos mig som Oppasser, lovede ham 10 Rdl. Sølv maanedlig, Føde og Logis samt saadanne Tjenersportler, som ofte falde af, men Knøsen vilde ikke; han hænger nu i en Boutik. Det er kjedsommeligt, at jeg har saa lidt Leilighed til at lægge mig efter Græsk; uden at tale med disse gode Folk lærer man dem ikke at kjende. Dersom det vil lykkes, haaber jeg snart at gjøre en lille Tour omkring i Morea i Selskab med en fransk Oberst d'Isson, hvis Bekjendtskab jeg har gjort ved von Schmidten. — At jeg lever vel, behøver jeg neppe at sige efter at have skrevet dette Brev. —

Hansen er i Smyrna, Schlegel bygger paa et Hospital, han er i Velgaaende og takker for Hilsenen.

Tak Moder og Tine ret meget for deres Deel i Brevet. Tine maa gjerne skrive paa en lille lukket Seddel og lægge den pent indeni, naar det morer hende mere, og hun saa har mere Skrivemod.

Ret beseet er jeg ret en talentløs Stakkel og dobbelt Stakkel nu, jeg atter ikke faaer at vide, om jeg maaskee virkelig er bestemt til at fægte for mit Brød. — Havde du ikke en Bondegaard ved Ammindrup, vilde jeg raade dig at kjøbe her, det er Stedet at faae meget for lidt. Lev ret meget vel og skriv snart til din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

E. S. Jeg har skrevet til Prinds Christian og taget Anledning til at gratulere.

Frederiksværk den 1ste Januar 1829.

Kjæreste Anthon.

Du har nu et ret tyrkisk Fremfærd for Øine, og naar jeg i dit næste Brev seer dine Tanker om Tyrkerne, venter jeg at finde skarpe Strøg. At Grækerne under en saa barbarisk Undertrykkelse ikke ere bedre, forundrer mig slet ikke; tvertimod undres jeg over, at de endda ere saaledes: stolte og opreiste med fast Gang. Det viser en stærk Grundcharacteer hos Nationen, som alle Lidelser ikke ganske har kunnet betvinge, og som ved passende Frihed snart vil hæve sig og efterhaanden frembringe noget stort. Man maa jo ikke bedømme Grækere efter Sammenligning med Europas cultiverede Nationer.

Jeg vil ønske dig Forretninger, som kunde føre dig lidt omkring i de andre Egne af Grækenland til Patras, Korinth etc.; jeg formoder Luften der er sundere. Du fandt vist bedre Folk i de Egne, som ei have lidt saameget, maaskee halvvilde. Heidegger har i de baierske Aviser ladet indrykke ret idylliske Beskrivelser over Moreas Regeneration efter dens Befrielse; hvorledes Folk

i Tusindviis strømme frem fra Bjerge, Huler, over fra Øer og Skibe, kysse med Taarer deres fædrene Grund, søge deres forladte Opholdssteder og bygge op det nedfaldne. Hvilket smukt Maleri, naar det var sandt; jeg troer det ikke, ligesaa lidt som de store Ting, han fortæller, at han selv har udført. See at skaffe mig lidt nøiere Oplysning. At Basarerne ere elendige, falder af sig selv; thi der maa være Kjøbere, førend der kan blive Sælgere. Hvad der kommer i dette Øieblik er vel meest beregnet paa den franske Armee i den Egn, du er, og ved denne er man vel forsynet med Isenkram. Grækerne have vel antaget den ædle Vane: at spise med Fingrene, efter deres Herrer. Kunde jeg formode Afsætning paa Knivsarbeide, blev jeg let fristet til at sende Peer Ramløse med en fyldt Karre derover.

Du har vist glemt at forsyne dig med en vigtig Nødvendighed: en Matroskøie. Den kunde du anbringe paa ethvert Sted og sovet saa magelig som en Prinds deri; den er let, lader sig bøie og tager kun lidt Plads i Bagagen; jeg kjender dens Nytte af Erfaring.

Dalberg kan endnu ikke blive fortrolig med den Tanke, at Assistenten paa Frederiksværk ganske bør glemme Artillericorpset. Overhovedet er hans Synskreds for snever inden Øieblikkets Grændse for at gjøre Slutninger, der føre til vigtige Resultater i Fremtiden. Han er brav, villig og flittig, han kommer sig vist. Han mangler Kundskab af mangesidig Omgang i Livet, thi før han kom hid, har han tilbragt sin Tid mellem Bøger og sin Familie. Han tager endnu enhver Ting for det, man udgiver den.

Din hengivneste Ven og Fader

Tscherning.

Modon den 12te Januar 1829.

Kjære Fader.

Da vort Tog meget snart er tilende, og Hansen er kommen tilbage fra Smyrna, saa have vi besluttet at

drage Morea rundt; dette vil vare omtrent 3 à 4 Uger; i denne Tid vil jeg ikke kunne skrive; jeg benytter derfor Leiligheden med Hansens Breve, som afgaae idag, for at underrette dig herom, at du ikke skal forundre dig, om du kommer længe til at savne Efterretninger fra mig. Jeg har kun faaet dit Brev af 9de November; dette er det fjerde jeg skriver fra Morea, mit sidste var af 27de December. Da dette formodentlig kommer til dig først i Februar, saa indslutter jeg heri mine bedste Lykønskninger til din Fødselsfest; gid de Arbeider, du har under Hænder, maae lykkes vel, og din Løn derfor maae blive en sorgfri Alderdom, hvori du med god Helbred i mange Aar kan samle og ordne Materialerne fra et daadfuldt Liv.

Da jeg ved mine artilleristiske Bekjendtskaber haaber at kunne samle gode Efterretninger i Frankrig, om jeg kan blive der i 5 à 6 Maaneder, saa har jeg søgt Kongen om Tilladelse til at gjøre et saadant videnskabeligt Tog istedetfor det krigerske, hvorfor jeg vendte Stevnen hid, det vil sige, jeg har skrevet til Haffner og Bülow og for en Sikkerheds Skyld ogsaa til Abrahamson. For denne sidste har jeg aabenbaret min hele Plan, som er den at see, naar jeg først er i Paris, hvorfra Correspondancen ikke er saa lang, at faae Reisepenge, for at gaae 4 à 6 Maaneder til England, hvilket jeg synes jeg halvt kunde fortjene som en Gratification fra Frederiksværk. Maaskee de nye Commandeurer ere mere genereuse end de gamle Riddere. For imidlertid ikke at tabe det alt ved at begjere det alt, saa er jeg ganske rolig. til jeg først faaer Bid paa en Krog.

Jeg gjorde igaar et langt Spadsereridt her i Egnen og saae med særdeles Fornøielse, hvorledes Befolkningen kommer. Store Hjorder af Faar og Geder ere komne ned fra de høiere Bjerge og græsse overalt. Smaae Landsbyer danne sig, rigtignok af de usleste Hytter, men som dog give en Begyndelse til Byer. Omkring disse seer man alt Plougen gaae og Hveden spire. Hvor

let har disse Folk dog for at leve, kunne de naae blot en Høst i Fred, saa ere de frelste, thi de kunne finde hos dem selv alt, hvad de behøve. Vi have her næsten aldrig under den Temperatur, som er almindelig hos os i September og October, saa at vi aldrig tænke paa at gaae med Kappe, Overkjortel etc. uden for Regnens Skyld, hvoraf vi rigtignok ofte faae rigelige Qvantiteter. Alt er grønt paa Marken, Blomsterne komme frem. Jordbærtræet er paa engang i Blomster og bær moden Frugt. Figentræet spirer, alt dette giver Naturen et Liv midt i Januar, som er paafaldende for en Nordbo, og mærkeligere, naar vi erindres om vor Vinter ved at Bjergenes sneehvide Toppe glimre i den stærke Sol. Jo mere man gjennemløber denne Egn, jo mere seer man dens Skjønhed, de yndigste Ravinner, smukke Dale, steile Klinter, store Sletter ere i den rigeste Afvexling. Havet, som danner mange Bugter, seer man snart heelt, snart som de skjønneste Indsøer. Tungt er det at see alle Huse tomme og i Ruiner i et Land, saa indbydende til Beboelse. Jeg passerede igaar gjennem en indhegnet Have paa flere Tønder Lands Størrelse; en Række Piller med Viinranker ved dannede en beskygget Buegang af over 100 Alens Længde og ved Siden fandtes en stor Viinplantning, der nylig havde tjent en Hyrde til Græsseplads, saa at alt var nedtraadt. Et temmeligt stort Huus var fast ganske i Ruiner. Vi kom fra Landsby til Landsby, til Møller etc., alt i Ruiner. Vi rede gjennem store Viinmarker, hvor Qvæget græssede, kort, vi saae, hvormeget her har været for 10 Aar siden. Sikkert maae denne Død føre til en bedre Opstandelse, og dog er Grækenlands Regeneration endnu et Problem.

Hils Moder og Søstre og de Smaae ret meget fra mig, jeg længes ret at høre fra dem. Vær saa god ogsaa at hilse Dalberg, Paludan, Strøms, Larsens og andre frederiksværkske Venner og Bekjendte fra din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Christianshavn den 21de Januar 1829.

Baade i Anledning af din Geburtsdag og det nye Aar har jeg mange gode Ønsker til Dig, saavel fra mig selv som fra min hele Slægt; men en nærmere Specification kan jeg ikke indlade mig paa, det maa Du selv om, som den, der bedst veed, hvad der er Dig tjenligt. Du er jo desuden nu engang saa godt i Skuddet med at forfatte Lister, at een mere eller mindre intet kan gjøre Dig. — Førend jeg sad mig ned, for at aflægge denne Visit paa Morea, forekom det mig, at jeg havde en Uendelighed af Nyt at berette Dig, som Alt kunde more Dig, men nærmere beseet er jeg egentlig i Knibe, da det slet ikke lønner Umagen at bringe det til Roskildekroe, end sige Resten af Veien. Tilmed har Buntzen formodentlig allerede tilmeldt Dig Alt videværdigt i de flere Breve, han har skrevet Dig til. Men hvad Du maaskee ei veed, det er, at Heiberg og Fru Gyllembourg have havt Mæslingerne, som par parenthese have grasseret stærkt her i Huset, og hvoraf alle 8 Børn have lagt syge, og lykkelig overstaaet dem, uagtet den første var temmelig angreben, især hvad hans forhen alt svagelige Gorge angik. Nu staaer Schmidten formodentlig for Touren, som har besøgt Fru Gyllembourg meget flittig, uden at vide om han havde havt denne Børnesygdom eller ei. Han befinder sig ilde og har alle Symptomer til at være ligesaa nær som alle de Andre. Ogsaa Mad. Wexschall har maattet finde sig i at gjennemgaae denne Taalmodighedsprøve. Det var heldigt for Ludvig, at han, som har faaet en Tilvext baade i Gage og Forretninger ved at være bleven ansat som Theaterdigter og Oversætter med 600 Rdl. Sølv aarlig, mod at levere uden Betaling aarlig 4 Oversættelser og skrive enkelte Sange o. s. v., men intet ubetalt Originalstykke, netop faae Dage forud havde endt Flyveposten, som nu er lagt til Hvile i eet Aar, ellers havde han været slemt i Knibe for at faae den besørget. — B. er kommet hertil igjen, $1/3$

tykkere og dobbelt saa komisk som forrige Gang; imod Alles Forventning har han ingen Kone medbragt, og Partiet er nok alt gaaet saa godt som overstyr, thi han taler selv folgendermaassen om hende: „Ja Mand! hvad skal man sige til det! det er nu engang saa forbandet, at jeg ikke veed, hvad det skal blive til; thi Embede maae jeg have for at gifte mig, men til Algier vil jeg sgu ikke mere, og hun vil ikke til Danmark, thi hun troer, at her gaae Bjørne om Natten paa Gaderne, som komme trækkende ind fra de umaadelige Skove, naar det er blevet stille, og det hjelper ikke, at jeg siger: For Guds Skyld, det er ikke Bjørne, Mademoiselle, der gaaer paa min Ære ikke andre end crieurs de nuit, fredelige Folk, som intet andet Loddent have end Huerne. Nei! det hjelper altsammen ikke! og saa vil hun partout ikke skilles fra sin Moder, og det fik jo endda at være, hvad det var, hun er gammel, hende kunde man jo sagtens tage med; men hun holder nok næsten ligesaa meget af sin Broder i Algier som af mig, og ham vil hun heller ikke skilles fra, og jeg kan jo dog for en Ulykke ikke føde den hele Familie". Saa gaaer det vel overstyr, B.? — sige vi Andre til denne lange Tale, hvorpaa han svarer med fuldkommen Rolighed: „Ja, jeg veed sgu ikke, hvad jeg skal sige derom, jeg vilde dog gjerne om muligt have fat paa hende, thi hun er saa lille og saa nysselig, ja de skulde bare see hende; hun ligner meget Dem, Fru Buntzen, og saa er hun saa lille, at hun accurat kan staae under min Arm. Aa! det er rart! — men det forstaaer sig, faaer jeg ingen Embede, saa kan jeg ikke gifte mig, og hertil vil hun ikke, det er ganske afgjort". — Er det da ikke saa godt som hævet mellem dem? — „Nei, hille min Sjel! hvor vil De hen? nei sgu er det ikke; men — — see i min Alder er saadant jo egentlig mere en mariage de raison, og saa maae man tage Philosophien med til Hjelp, og den Steen, man ei kan hæve, la'er man ligge; men nydelig

er hun, og jeg vilde virkelig dog gjerne have hende!" — Det var B. At vi more os mere over ham saaledes, end om han havde medbragt en Kone, kan Du let tænke. Men nu har han næsten været her saa længe, at den første Moerskab er forbi, og da Talen bestandig falder den ene Dag som den anden, saa kan vi nu ganske udenad, hvordan det egentlig staaer til mellem ham og Demoiselle Therese J. Han reiste til Marseille for at see hende, men det gik ham ligesom Klister i de Uadskillelige, han sværger og forbander sig paa, at han i de 14 Dage, han var der, kun talede eengang med hende i en halv Time uforstyrret, og i den Tid kunde han nok mærke, at Moderen havde altfor meget at sige hos hende, og at hun brød sig mindre om en Forening med Tyksakken paa europæisk Bund og Grund, end mens de vare i Algier. „Jeg fortryder endnu, at jeg gjorde den Reise til Marseille, det havde været meget moersommere at gaae gjennem det deilige Italien og over Wien og Dresden". Men saa havde De jo ikke faaet Deres Kjæreste at see, B.! — „Nei, det er rigtig nok sandt, det havde jeg ikke; men jeg vidste jo nok, hvordan hun saae ud, før jeg kom til Marseille. Vi havde jo levet længe sammen i Algier". — Med Undtagelse af ovennævnte og nu noksom omtalte Person, er alt fuldkommen ved det Gamle, endogsaa det iberegnet, at Anton endnu kun er Reconvalescent paa Garnisonshospitalet, hvor han nok var draget ud med Podagra, inden Du reiste. Vi have for Resten vor gode Helbred endnu, og det er egentlig ogsaa Alt, hvad vi have at glæde os ved, men det er jo endda ikke saa ringe. — Intendanten S. er nærved at brække sin Hals paa sin Gemalinde; der skal være stort Oprør i hele den kongelige Kjøkken-Etat, og man mener, at det er hende, der giver stadig Anledning dertil ved at blande sig med altfor stor en Iver i Affairerne; hun er ogsaa nok Kjælling for at gjøre mere galt, end den stakkels

skikkelige Mand kan redressere igjen. I Prinds Fritz's Kjøkken har der været en formelig Revolution, og Ophavsmanden, den italienske Kammertjener Thomasini er sendt med Politie over Grændsen. Saadanne ere de seneste Hofrevolutioner; smaae, men yderst interessante. Din gode Chef speculerer nok paa at blive Generallieutenant en af Dagene, i det mindste skal han flere Gange have ladet et Ord falde om, „at Corpset var egentlig en Commando for en Gen.-Lieut., og da det for Resten gik udenfor Armeens almindelige Etat, kunde Chefen gjerne have den Tittel, uden Præjudice for nogensomhelst anden Officeer i Armeen". Det er Præliminarierne. — Gjennem Fru Hansen har jeg en Hilsen til Dig og dine 2 Kammerater i Morea fra hendes Mand, han opholder sig for Øieblikket i Paris og morer sig ganske vel. Der gik engang her det Rygte, at gamle Heiberg var død, men det er ugrundet, og man har senere havt Efterretninger fra ham. Krigsraad H. kommer sig, det raadne Asen, efter de senest udstedte Sundhedsbulletiner, det vilde jeg have forsvoret. Men vor Justitiarius her er kun slet, efter et Fald paa Trappen, og man mener at det endogsaa er meget farligt, saameget mere, sige onde Tunger, som Hovedet — hvor han netop har stødt sig — næsten altid har været de Bornemanners svage Side. Man mindes heller ingen Justitiarius i umindelige Tider, som har længe overlevet at blive Excellence. — Fra Feddersens Familie har jeg mange Hilsener til Dig, ogsaa Fru Ørnflycht mindes Dig med Venskab, „Du saae dog ganske fransk ud, naar Du var klædt til din Fordeel". Hun er bestandig lige gal, og har i høi Grad frapperet Edouard Buntzen, som i Søndags var inviteret der til Middag og ved den Leilighed gjorde hendes Bekjendtskab. Foruden disse Hilsener har jeg en Mængde til Dig fra andre Folk, hvoriblandt mange, troer jeg, blot fordi den skal sendes saa langt bort, thi mange spørge til Dig og bede Dig hilset, som jeg troer

Du ikke personligt kjender noget til. Alle misunde Dig at kjæmpe for Friheden og den gode Sag. Ja, den ridderlige Tænkemaade har altid været stor herhjemme bag Kakkelovnen. — Sara vil ogsaa skrive, jeg overlader derfor næste Side til hende og til Moder, som ogsaa gjerne vil bringe sig i Erindring hos Dig. Det glæder det ganske Huus altid, naar der kommer Brev fra Dig, og Gud skee Lov, hidtil er vi temmelig ordentlig bleven sammenkaldte for at høre Brev forelæse fra Morea. Lev vel, og husk af og til paa dine kjøbenhavnske Venner. Hils Suenson og Schlegel, naar Du støder paa dem. De andre kjender jeg ikke, og Hansen bryder sig ikke om Smaafolk. Lad os snart høre fra Dig. Din hengivne Ven

A. St. Aubain.

Modon den 1ste Februar 1829.

Kjære Fader.

Mange Tak for Efterretningen om den store Klokke, jeg kan ret forestille mig, hvor fornøiet du har betragtet den, hængende i sin Stol i godt Selskab med sin mindre Broder og de samtlige Klokkebørn, der skulle omgive dem. Dampmaskinen vil da ogsaa nogenlunde holde Ord og bevæge sit Stempel i behørig Tid, thi fast heel opsat, som den har været, kan den endelige Opsætning ikke være seen.

Af mine Breve vil du see, at Grækenlands Stilling ikke lader tænke paa Indretninger af nogen Art for offentlig Regning, mindst nu, da de franske Tropper forlade Morea for største Delen, og de faae Indtægter, man har, meest ere rettede mod det blivende Statsforsvar. For en Mand, der havde en lille Formue, var her noget at gjøre, den lod sig snart forøge femdobbelt ved en forstandig Anvendelse; dog var det klogest at oppebie den endelige Fred, thi endnu staaer denne Stats Existents kun paa svage Fødder. Hvad der i Journalerne fortælles

om dette Land er fast altsammen Løgn, saaledes ogsaa den tiltagende Kartoffelavl. Det er først i de sidste to à tre Maaneder, at Befolkningen begynder at komme tilbage i de hærgede Lavlande. I Bjergene begriber du let, at Agerbruget kun er ringe, helst hvor der er talrige Hjorder og ingen Beskyttelse for Eiendommene; omkring Napoli di Romania har Egypterne ogsaa hærget, og værre end de, Palikarerne, som leve af de faae arbeidendes Flid. Endnu er ingen Fordeling af Eiendommene foretaget; den, der vil dyrke, søger sig en Plet, krasser den med en ussel Ploug og saaer lidt Hvede eller Byg, som han bedst har det. Den herlige Jordbund frembringer med rund Haand, men først til forestaaende Høst. Men selv efter denne Høst bliver Subsistentsmidlet, saaledes fremkommet, høist localt i et Land, hvor der ikke findes Veie, hvor al Transport i det Indre maae skee paa Lastdyr, hvor i Vintertiden Strømmene, uden Broer, blive inpassable. Her i Messenien, der ansees for Lavlandet, er Terrainet endnu saa raat, at Plougmanden fører Plougen paa Hestens Ryg fra en lille Dal til en anden. Befolkningen er desuden endnu for ringe til at bringe noget stort frem ved Agerbrug. Det er vanskeligt at beregne, hvor stor den egentlig er, men tager jeg de Angivelser, jeg hører, for nogenlunde rigtige, saa bestaaer Hovedmasserne i omtrent

20,000 i Maina, eller rettere det hele Bjerglag,
6,000 i og ved Patras,
2,000 ved Napoli di Romania.
3,000 i Coron, Modon, Navarin,
2,000 i Arcadien

33,000.

Antaget endog at jeg fordobler denne Summa, saa seer du klart, at denne Befolkning giver et altfor ringe Antal til at vente noget ivrigt Agerbrug, helst da en stor Deel beskjæftiges ved Handel og paa Søen og som Hyrder, der

ere lige godt hjemme overalt, langt lettere skjuler deres Hjorder i en Kløft mod Røverhaand end Agerbrugeren sin til Jordsmonnet bundne Afgrøde.

Som Militair kunde jeg let finde en høist anstændig Ansættelse; Artillerichefen (den græske) er her for at faae et Materiel og om muligt Officerer; jeg kunde uden Vanskelighed blive hans Næstkommanderende; men deels er jeg bunden ved Kongens Naade imod mig, deels veed du af mine foregaaende Breve, at jeg alt har søgt om en ny Gunst, det vilde altsaa see temmelig vaklende ud, om jeg saa hurtig igjen tog en nye Bestemmelse. For imidlertid at sætte andre istand til at benytte denne Udvei, sender jeg dig indlagt en Lønningsstatus for de forskjellige Grader, som du kunde være saa god at flye Dalberg, for at lade den circulere underhaanden i Corpset. Du vil see, at de pecuniaire Fordele ikke ere store, men der maae bemærkes, at alle Artikler af første Nødvendighed ere godt Kjøb, og at der let findes Leilighed til at erhverve Eiendom og fremtidigt Udkomme. De, der ville gaae hertil, maae kunne Fransk og om muligt lidt Italiensk og være ædruelige. Obersten lover at forskaffe en Grads Avancement ved Indtrædelsen; han har beholdt min Adresse; jeg har tillige underrettet ham om, at vi levere Krigsfornødenheder og opgivet ham Suhrs Huus, saafremt han skulde behøve nogen nordisk Fornødenhed.

Hvad der ogsaa meget vanskeliggjør ethvert industrielt Foretagende er de maadelige Haandværkere, her findes, og deres ublue Forlangender. En Stymper af en Snedker f. Ex. forlanger 2 à 3 Fr. om Dagen og arbeider derfor høist 8 Timer med temmeligt maadeligt Værktøi; de blive derfor ikke rige, thi de finde ikke stadigt Arbeide og maae vandre vidt og bredt omkring, men netop derfor vil de betales, naar de behøves. Slige Folk kunne knapt gjøre et taaleligt Vindue, mindre en Mølle. De Levninger, vi her have fundet af fordums Møller (meest Oliemøller), ere i en aldeles Raahedstilstand, de fleste

indrettede til at trækkes med Haandkraft, faae med en Hestegang uden Hjulværk, og hvor der findes Hjulværk er det plumpt i høi Grad. Til Vindmøller er her kun Leilighed om Vinteren. Sommeren giver, som det lader, ogsaa hyppig Vindstille og faae jevne, stadige Vinde, saa at ogsaa dette Middel er ugunstigt. Om her findes Kul eller Tørv veed jeg ikke, Brændeqvas er det eneste Brændmateriale, som findes almindeligt, saa at man vel maatte betænke sig, førend man anlagde Dampmøller. Hestemøller blev saaledes Hovedudveien, men Hestene ere smaae og uvante til Dræt, der maatte anvendes mange, og det veed du er en daarlig Anstalt. Hvad der vil gavne dette Land uendeligt er den Expedition af Lærde, som snart ville ankomme fra Frankrig; ved deres Hjelp vil man lære dette Lands Natur noget nøiere at kjende, og først da kan den Industrielle ret vælge sin Gang.

Hansen og Schlegel ere afreiste den 28de Januar til Malta for derfra at gaae til Italien og videre hjem. Vort Streiftog paa Morea blev forhindret deels ved det idelige Regnveir, deels hvad mig angaaer ved en lille Guulsot, som har varet omtrent 14 Dage, men som nu er ganske forbi.

Din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Frederiksværk den 14de Februar 1829.

Kjæreste Anthon.

Dit Brev af 27de Decbr. modtog jeg den 13de Febr. formedelst Postens Sinkning paa denne Aarstid; det er det tredie, jeg har modtaget. Fra 9de Novbr. til Datum har jeg skrevet 4, og dette er det femte Brev. De to første ere nogenlunde ordentlig afsendte; det tredie, skrevet i December, laae endnu i Februar i det udenlandske Departement i et Overtræk af J. St. Aubain, hvis Gemæssighed jeg nok for en Deel har at takke for deres langsomme Gang; den 2den Febr. blev det

fjerde afleveret med Løfte om hastig Befordring, og dette sender jeg i Morgen til Kjøbenhavn. — Suhr har nok sendt sit Brev ad den ordentligere Korrespondentvei og derfor har du faaet det hastigere; thi Schlegel klager paa samme Tid som du over, at han ei har faaet Brev.

Biskop Münter hilser dig venskabeligst. — Om du kommer til at gjøre en Tour paa Morea, gjør han dig opmærksom paa: Acrocorinth, Neptuns Tempel paa Isthmus, Argos og dens Borg Larissa, Mycene og Atridernes Skatkammer, Epidaurus med Æsculaps Tempels og Hospitals Ruiner, i Navarino Ruiner af Pylos og Olympia, etc. etc., hvorom findes udførlig Efterretning i Pausaniæ Reisebeskrivelse over Grækenland, oversat paa Fransk af Abbé Gedryn. Han beder dig, at, dersom Hændelsen skulde føre dig sammen med en græsk Biskop, da at hilse denne fra en dansk Biskop, som Grækernes Vel ligger meget paa Hjerte, give ham hans Adresse og skaffe ham Grækerens igjen. Han troer, at du bør søge Capo d'Istria, hos hvem han mener, at du som Dansk vil finde god Modtagelse, da han har Elephant-Ordenen; kort, han ærgrer sig over din Hjemkomst. Alle disse skjønne Efterretninger møde dig nu desværre enten ved Indskibningen, eller naar du gaaer i Land i Toulon.

Mig er det ærgerligt, at du har forfeilet Hovedhensigten af din Reise: at bivaane et Feldttog; dog har jeg det Haab, at Tiden vil forandre Omstændighederne, og at Russernes kraftige, faste Skridt i Forening med den for Tyrkerne mislykkede Vintercampagne, hvori de nu forøde deres Kræfter, vil bestyrke de Franske i deres Forsæt, og ikke lade dem bortkaste store Pengesummer uden Hensigt. — Med dine Talenter kommer du ingen Vei, hvor der ikke skal handles, saalænge du ikke vil vænne dig til at skrive som andre dannede Folk: Substantiver med store, alle andre Ord med smaae Bogstaver, og bruge ordentlig Interpunction: Komma, hvor en Sætning, Punctum, hvor en Mening er sluttet; Semi-

colon, hvor en Sætning er endt og den næste ikke ved som eller og staaer i Forbindelse dermed; Colon, hvor noget skal anføres, som den foregaaende Sætning antyder; Udraabs- og Spørgsmaalstegn tilkjendegive sig selv. Den rigtige Skriver bær altid Palmen for den rigtige Udfører, hvor der ikke skal handles, fordi Bedømmerne næsten alle ere bedre Skrivere end Udførere. Kun i den Skrift, hvori ingen Mening er, har man Lov at sætte hvad Tegn, man vil eller slet ingen; men da dette ikke er Tilfældet med dig, saa overvind dit Egensind; thi andet er det ikke.

Saavidt jeg kan spore, er dine Kammeraters altfor store Begjerlighed efter Capitains Characteer lige saa tidlig som du Aarsag i, at baade du og de endnu ikke har den. Strax, da Kongens Bestemmelse med dig var bekjendt, fik de Chefen overtalt til at gaae ind med Forestilling for dem; det har nok stødt Kongen. Havde de oppebiet din Udnævnelse, var det nok falden af sig selv for dine Formænd. Senere, baade ved Formælingen og Kongens Fødselsdag, skal Chefen have havt Forslag inde, men taget saa mange paa Listen, at jeg mener, at det derved er faldet igjennem. — Horn og Prunst ere døde, Suckow med flere søge samme Emploi, saaledes maae det jo snart falde af sig selv.

Du har herligt beskrevet Navarino og Modon, og meget berigtiget mine Begreber om disse to Stæder, især om den sidste; men paa Morea, saa nær de Steder, hvor Grækerne efter Aviserne tumle sig lystigt med Tyrkerne, maae du jo dog i Hovedqvarteret høre noget om disse Sager. Meddeel mig lidt derom. Den sidste Avis meddeler, at Ypsilanti har jaget Tyrkerne ud af Byen og indesluttet dem i Castellet Lepanto lige over for Patras, og at Kolokotroni marscherer til Messolungi; det maae jo dog rygtes hos eder, deres Allierede og Medstridere. Hvad Begreb kan man gjøre sig om saadanne Skarer? det er vel i strængeste Forstand vilde Bander uden sand Soldateraand, som slaae ved Overfald, og kun formaae

at tage Fæstninger ved Udhungren? Jeg seer imidlertid deraf, at der dog er kommen en Slags Eenhed i græske Operationer.

Hvor lokkende end Nedsættelse paa Morea kunde være, er jeg dog nu baade for gammel og svag dertil. Ogsaa efter denne Klokkehængning plages jeg af en dygtig Forkjølelse, som har svulmet det halve Ansigt. Hvad forslog desuden Værdien af min Bondegaard til et Etablissement der? Kunde jeg endog for 1000 Rdl. kjøbe en Eiendom 3 Gange saa stor, saa forslog neppe 10,000 Rdl. til at sætte den i Drift og leve imidlertid. Grækernes ringe Lyst til anstrængende Arbeider vilde ogsaa afskrække mig. Min Phantasie er ganske veget for Fornuftens kolde Overlæg.

Om Raadet ei kommer for silde, har jeg tænkt paa, at du maaskee lettest overtalte en ung Græker til Tjeneste hos dig ved at love ham Underviisning f. Ex. i Regning. Jeg anseer Forfængelighed som en stor medvirkende Aarsag til, at de ikke ville tjene, især en Fremmed. Ved det Tryk, hvorunder de have levet, ere Grækerne blevne en Art Jøder: krybende og høist forfængelige.

Din hengivneste Ven og Fader

Tscherning.

Frederiksværk den 22de Marts 1829.

Kjæreste Anthon.

Dit Brev til Prinds Christian har jeg læst med megen Fornøielse og sendt til sin Bestemmelse. Din Fremstilling er meget interessant, rigtig og klar, og neppe er Tingenes Stilling her saaledes opfattet uden af meget faae, og disse mangle endda et bestemt Begreb om Partihøvdingerne. Tilligemed dit Brev fik jeg fra Lise Underretning om, at dit Ønske var bevilget ved en Tilladelse til at opholde dig 4 Maaneder i Frankrig efter overstanden Qvarantaine. Hun skriver tillige, at du har

faaet Ordre at blive paa Morea, saalænge de franske Tropper blive. Træffer denne dig betimelig, saa er du der endnu.

Du har gjort klogt i ikke at træde i nogen Forbindelse med det græske Artilleri under dine nærværende Forhold; men om du nu bliver paa Morea og den franske Armee ligger uvirksom, kunde du da ikke hjelpe Chefen med Artilleriets Organisering og Dressering til Gavn baade for dem og dig. Du fik derved større Bekjendtskab til Landet, dets Styrere og dets Sprog. Gud veed, hvad det kunde føre til i Tiden. Jeg har ladet Dalberg tage Afskrift af din Gageringstabel, og han er af den Mening, at der nok fandtes Liebhavere, naar de havde Reisepenge. Den franske Sergeants Sang*) er høist vittig, og saa naiv en Beskrivelse over Campagnen i Morea, som jeg endnu har seet. Jeg tog en Afskrift, men lader den ei cirkulere før 8 Dage, efterat Prindsen har faaet sin. — Du veed vel, at ogsaa Prunst er død, og at Fensmark har faaet hans Batteri i Castellet; men du veed ikke, at han er besunget som en Helt og Vidunder i Kundskaber i Bladene, og at dette har givet Anledning til at besynge den længe forhen hensovede Horn. — Corpset har nu overdraget mig at skaffe det øvrige manglende Træ til Lavetter etc., ja endog spurgt, om jeg vilde paatage mig Leverance til flere Batterier; derpaa vil jeg ikke indlade mig, da jeg vil herfra.

I hele Landet har jeg næsten ingen Forandring sporet, undtagen at Landmanden faaer sin Sæd vel betalt, indtil 10 à 11 Rdl. for Td. Hvede og 22—24 Mk. for Td. Byg, som har hjulpet mange paa Benene. — Udenlandske Nyheder kjender du vel bedre end jeg, f. Ex. at Russerne have taget to Fæstninger og brændt Flotillen ved Nikopolis paa Donau, og rykke stærkt frem mod Donau for at gaae over paa flere Steder. Engelsk-

*) Se Noten S. 230.

mændene emancipere og sige hverandre haarde Sandheder, som intet skikkeligt Menneske hørte upaatalt i noget andet Land. Ministrene synes stedte i Kattepine. Spanien og Portugal ere og blive apostoliske, dog det første lidt honettere end det sidste. Østerrig ynder Jesuiterne og vilde gjerne fabrikere en Pave efter deres Sind, som Frankrig søger at afværge.

Du har læst, at Moder og Tine skrante lidt endnu, og jeg kan ikke rose mine Been under denne Veirforandring; alle Øvrige, Slægt og Venner, hilse dig kjærligt i bedste Velgaaende. Du er ofte Gjenstanden for vore Samtaler og endnu oftere for mine Drømmerier. Det skulde inderligt glæde mig at see din Person til min næste Geburtsdag, efter en vel anvendt Tour i Frankrig og England, hvor du især maa gjøre rundt Krudt, Forgyldning paa Staal og smuk Formning i Jern- og Metalstøberier til nogle af dine Hovedgjenstande, Horns og Beens Opløsning og Presning ikke at forglemme, især om jeg kunde modtage dig paa Rosenborg Slot og der tilbyde dig frit Bord og fri Bolig hos din hengivneste Ven og Fader

Tscherning.

Marseille den 12te April 1829.

Kjære Fader.

Jeg iler for at lade dig vide, at vi endelig efter en Seilads af 32 Dage ere ankomne her paa Rheden i Eftermiddag Kl. 4 og skal imorgen sættes iland i Qvarantaine, hvorfra jeg sender dig dette Brev til fuld Sikkerhed for min Existence i god Behold paa det franske Fastland. Da det er et Goddagbrev, saa maae det begynde, hvor andre ende, med mange Hilsener til Moder, Søstre, Svogre, Bedstemoder, Cousiner, Onkler, Tanter, Venner og Veninder, Bekjendtere og Bekjendterinder, Velyndere og Velynderinder. Du begriber let, at en saa langvarig Søreise paa et saa kort Stykke ikke er en Følge af

heldig Vind, dog have vi fast lidt mere af Stille end af Storm og stedse, indtil de sidste 3 à 4 Dage, havt den uheldige Skjebne, at al Medbør var svag og al Modvind stærk. Vi have iøvrigt ogsaa prøvet en lille Stormbyge paa Africas Kyst og krøbe i Lye bag Cap Bon, en rebet Merseilskuling ved Sardinien og anløbet Cagliari; en temmelig Storm paa Provences Kyster, stukket i Søen om Natten og krøbet i Lye nær ved Toulon, og ere endelig ankrede her med en haard Kuling, der endnu voxer og stedse nøder at stikke paa Ankertouget, saa at Natten endnu kan see os i Søen; men i saa Fald kommer dette Brev ikke afsted, ergo er Brevets Afgang et sikkert Tegn paa, at Natten er vel overstaaet. Denne lange Reise har imidlertid gjort mig mere søstærk, saa at kun svære Slingringer og haardt Veir gjør mig søsyg. Saaledes i Forgaars, da vi slingrede saa stærkt, at min Nabo ved Bordet faldt om med sin Stol. Vi afseilede fra Navarino med en Convoi selvtrettende, en Stormnat skilte os ad paa Sardiniens Kyster, og vi ere de første og eneste ankomne. Vor Quarantaine skal vare i 25 Dage, idag iberegnet; derpaa agter jeg at blive i Marseille, til jeg har faaet lidt Klæder paa Kroppen, hvortil jeg regner 4 à 5 Dage, og dersom ingen allerhøieste Ordre imidlertid anderledes forordner, gaaer jeg til Toulouse, hvortil jeg har de skjønneste Breve, og over Bayonne, Bordeaux etc. til Paris, hvor jeg regner at ankomme i Slutningen af Mai eller Begyndelsen af Juni. Jeg skriver idag til Legationen i Paris for at bestemme mine Breves Adresse, og tør neppe haabe at see Svar fra dig paa dette førend i Paris. Dit sidste Brev, jeg har modtaget, er af — — Jeg kan i dette Øieblik ikke finde det, men du har nok alt mit Svar derpaa, og jeg maae gjøre kort Besked, da jeg har mange Breve at skrive, for at anmelde min Ankomst for Consuler, Legation etc. etc., for at forhindre Breve en unyttig Reise til Morea. Fra Quarantainen faaer jeg Tid nok at skrive lange Breve; det næste, du

faaer, skal have mere Kjerne. Mine Kammerater i Quarantainen ere en Trainofficeer og tvende Infanterister, som jeg uden at bagtale godt kunde sætte i en annecteret Bataillon; enten ere de eller jeg forbandet kjedsommelige.

Endnu engang de kjærligste Hilsener til Moder, Søstre og alle, som ere mig kjære, fra din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Marseille Quarantaine den 29de April 1829.

Kjære Fader.

Dine Breve af 1ste og 14de Januar, 14de Februar, 15de og 22de Marts har jeg alle modtaget efter min Ankomst paa fransk Grund. Det har været et velsignet Land for mig med Breve, der ere saaledes strømmede ind paa mig, at endog et af dem, jeg selv havde afsendt til en Mand i Paris, ved en Forsømmelse af Budet, der har bragt det paa Posten, er kommet tilbage. Saadan gaaer det i vort vandrende Liv, snart har vi Overflod, snart har vi Mangel. Jeg har ikke villet svare dig førend mod Slutningen af Quarantainen, for at du bestemt kunde vide, naar jeg var paa fri Fod. Vore Fangevogtere have denne Gang været naadige, de have afkortet vort Fængsel; iovermorgen, den 1ste Mai, vandrer jeg ud af dette Indelukke og installerer mig for nogle faae Dage i Marseille for at faae civile Klæder i Orden; derpaa gaaer jeg i smaae Dagmarcher til Toulouse, det vil sige, bliver een Dag i Montpellier, een i Nimes og een i Narbonne. Mit Ophold i Toulouse er ubestemt; saalænge jeg finder noget at bestille der, som er nyttigt, bliver jeg. Jeg havde en umaadelig Lyst til at smutte over Grændsen til Barcelona for at see lidt spansk og de berømte Pyrenæer. Under alle Omstændigheder gaaer jeg til Bayonne for at see de saa berømte Basker i deres Land, over Bordeaux og Angoulème til Paris. Hvor jeg finder Anledning dertil, skal jeg ikke glemme at lægge Mærke til de Puncter, du har opgivet mig. Den engelske Reise har jeg Haab om

at faae bevilget; det værste er, at Haffner længes saa rasende efter mig, hvilket han har ladet mig vide i et meget venskabeligt Brev. Det hedder deri: „at Corpsets eller Institutets Tarv krævede, at Fraværelsen herfra ikke vedvarede længere end de nævnte 4 Maaneder, hvilket Hans Majestæt Kongen billigede“; endvidere: „Jeg haaber, at De vil selv ønske snarest muligt at blive virksom her“. Alt dette forhindrer ikke, at man har raadet mig fra god Haand lidt længere hen at skrive lige til Kongen. Bülow lader til at ville befordre Sagen; men det bliver ganske mellem os; man maae desværre liste sig om paa Tæerne, for ikke at vække Opmærksomhed. Jeg kan ret glæde mig ved at forestille mig Klokkerne ophængte og Dampmaskinen gaae, Krudtmøllen opbygget, kort, alle dine strængeste Forpligtelser opfyldte. Kan du ikke nu, da de atter ved Schulmeisters Død have inddraget noget, bringe et Arrangement istand, hvorved du til næste Nytaar kunde resignere til Fordeel for Dalberg og beholde en betydelig Pension. Naar de f. Ex. til din Gage lagde 700 Rdl., og du da deelte de derved indkomne 2200 Rdl. saaledes, at du beholdt 1400 og Dalberg fik 800 i de første 5 Aar, dernæst du 1300 og han 900 i de næste 5 Aar, og endelig du i Resten af din Levetid 1200 og han 1000 Rdl. Ved forstandig Sparsommelighed maae han kunne leve paa denne Maade; mere end een i hans Sted vilde antage det. Desuden veed man jo, at en velhavende Bedstefader er aldrig til Skade for Børnebørnene. Det skulde ret fornøie mig at see ham ansat fast ved Værket, førend jeg kommer hjem, des sikkrere er jeg for enhver Tilskyndelse om at tiltræde igjen, og man kan aldrig vide, hvad der kan falde dem ind, naar jeg har været i England. Du veed blandt andre, at Prinds Christian havde sat sig det fast i Hovedet, at jeg var tilskaaret for Frederiksværk. At vente paa Rosenborg Slot turde maaskee være forgjeves, og skal du faae det, saa skal det netop være ved at opholde dig stadigt i

Byen; under alle Omstændigheder takker jeg for det tilbudte Værelse; det maae, tænker jeg, have noget kongeligt ved sig, at boe paa et Slot.

Du veed formodentligt ogsaa, at jeg har faaet Tilladelse til at togte fremdeles med den franske Armee, dersom der begynder noget nyt Krigsforetagende, medens jeg er her i Landet; men denne Tilladelse bliver sandsynligt uden Nytte, thi det algierske Tog er opsat, og noget andet er neppe i Gjering. Jeg frygter meget for, at Kanonerne til Deien er et heelt unyttigt Foretagende. For det første seer jeg ingen Mulighed for hvorledes de skulle komme ind i den bloquerede By, og dernæst begynder og ender maaskee det franske Tog, førend de ere færdige; thi om jeg forstaaer ret, bliver dette Tog foretaget, saasnart Freden er sluttet i Østen, og jeg kan ikke troe, at den kan længe udeblive, medmindre der bliver en almindelig Krig, og i dette Tilfælde kunne vi ikke afsende dem. Frankrig burde forene sig med alle de til Algier skatydende Magter om at knække den algierske Magt, skaffe dem skattefri, mod at disse Magter i en vis Række Aar, f. Ex. 10, betalte til Frankrig som Krigsomkostninger, hvad de ellers betalte til Algier.

Da jeg tog Afsked fra General Maisson, sagde han mig de artigste Ting af Verden, og da jeg kom her, fik jeg et Brev fra Koss, hvori han underrettede mig om, at Krigsministeren havde meddeelt ham, at Rapporterne fra Morea indeholdt Lovtaler over vort gode Forhold; see, saaledes gaaer det, ofte roses man umaadeligt for ingen Ting, og ligesaa ofte roses man slet ikke, hvor man gjør noget.

Du har Ret i at laste mig for min skjødesløse Orthographi, men det er ikke saa let en Sag for mig at rette, som du troer. Jeg veed godt alt, hvad man kan sige derom, men jeg kan ikke bringe Reglernes Udøvelse til at blive en mechanisk Færdighed, og Sujettet, af hvad

jeg skriver, medtager min hele tænkende Opmærksomhed, saa at deraf intet bliver for Orthographien.

S.'s Død anseer jeg nyttig for ham, for Familien og for Værket; med B. er det værre, thi Værket kommer i et slemt Dilemma, da det engang har været antaget som Princip, at Konerne ikke bør have Værkstederne; har man engang overtraadt denne Regel, kan man vanskeligt igjen komme tilbage til den. Hvad min personlige Mening angaaer, saa veed du, at den er meget liberal i denne Sag, idet den tilsteder enhver, der stiller tilbørlig Sikkerhed, Adgang til at faae Værksteder i Leie, og ønsker al Eneret afskaffet. Jeg anseer det for et af Grundprincipperne ved Frederiksværk, at undgaae al kjøbstedagtig Laugsindretning. Eneret bør ikke mere dække den simple Haandtering, den bør høist anvendes til at dække Capital, anlagt udenfor det almindelige Maal i en eller anden Industrigreen og til at sikkre i et Tidsrum Opfinderen en Fordeel af sin Opfindelse.

Det gjør mig ondt baade for Biskop Münter og mig, at jeg ikke har kunnet fare mere omkring i Grækenland. Det eneste mærkelige Sted, jeg har været ved, er Mycene, hvorom jeg skal fortælle dig noget i et lille Hefte, hvori jeg samler denne hele lille Reise. Jeg kjøbte hvad her var at faae af gamle Mynter, men de due ikke, det er lutter Kobber- eller Metalmynter, og de fleste uden Præg; der er maaskee 2 mærkelige af 20. Fra Sparta, hvor jeg dog ikke selv har været, har jeg en Steen; den er til hans Tjeneste, thi jeg for min Part sværmer ikke for slige Minder.

At jeg ikke oftere har fortalt dig noget om Grækernes Tog i Rumelien, ligger deri, at Efterretningerne, vi havde derom, vare modsigende og usikkre; vi vidste ofte, at de circulerende Rygter vare Løgn, men ikke hvad der skulde sættes istedet. Vist er det nu, at Capo d'Istrias Broder Augustin har aabnet sin krigerske Løbebane ved at tage Slottet Lepanto, men da dette nok mere har været en

Handelssag end et krigersk Foretagende, saa er det ikke saa forunderligt, saasom han har været Handelsmand. Det er iøvrigt et stort Beviis paa hans Ærlighed, at han har givet Tyrken Pengene og ikke beholdt dem selv, som de fleste Grækeranførere vilde have gjort i hans Sted.

Den 1ste Mai.

Nu er jeg endelig paa fri Fod og seer igjen det travle europæiske Liv i en stor Handelsby; hvilken Forandring? Hvormange Midler sættes her i Bevægelse for at vinde Livets Ophold, medens der paa Morea kun behøvedes uforstyrret Ro; men hvormange Nydelser have ogsaa ikke Mennesket tilkjempet sig, som ere fremmede for Østerlænderne.

Jeg har havt den Fornøielse, at træffe Søofficeren Scholten her; han er kommet her fra Toulon paa et Par Dage. Der skal snart et Skib afsted, for at gjøre hvad man kalder en Verdensomseiling; han er halvt i Begreb med at gaae med det.

Farvel og lev vel, hils Moder og tak hende, fordi hun ogsaa af og til skriver mig til; tak ogsaa Karen, hils Lise, Meza og Dalberg, hils ogsaa Paludan, Born, Muderspach; gratuleer von Wurden til Dampmaskinens Tilendebringelse og Hornhaver til hans heldige Støbninger og O. Pedersen til det nye Lavetarbeide; siig noget til hver især af de gode Frederiksværkere. Hvordan lever Castberg? Tænk tidt paa din hengivne Søn

A. F. Tscherning.

Uddrag af efterladte Dagbogsoptegnelser paa denne Reise.

Den 27de November 1828. Om Middagen spiste Doctor Roux med os. Denne Oberlæge er et Slags Instrument, hvorpaa man føler Generalens Sindelag som Varmen

paa et Thermometer. Han er ikke uden Kundskaber, men er en stor Sluddermads og vist underfundig. Han har været i Holsteen og taler lidt Tydsk. Om Aftenen kom Oberst Odois af Ingenieurerne første Gang efter hans Tilbagekomst fra en Tour i Morea. Det er en middelstor, mager Mand, med et ærligt, jevnt Physiognomie. Hans Beretninger om Grækenland vare mindre ufordeelagtige end alt, hvad jeg hidtil havde hørt. Han nævnte Strækninger om Argos som høist frugtbare og mindre ødelagte. — Fortet i Nauplion som et Exempel paa Orden og Reenlighed og udmærket ved den Masse af fortificatoriske Hjelpemidler der vare sammendyngede. Heidegger, baiersk Oberst, er Commandant og en Russer Pladsmajor. Taktuos eller de Regulaire vare endnu i en Caricaturtilstand, derimod havde han seet et græsk Fricorps, som var i god Tilstand. — Stillingen paa Isthmen kan let gjøres utilgjængelig. — Acrocorinth er en Fuglerede, som overseer alt omliggende Terrain, saasom Athenen, Parnasset, Megara, Salamine. — Som eneste Alderdomsmærkværdighed nævnede han Messene.

Den 28de. Paa en Spadseretour med Doctor Roux kom jeg paa Spor efter, at min Idee om de Franskes Deduction til deres slette Dom om Grækenland var ganske rigtig, nemlig: Vi kom hid i Haab om dog at finde noget, der lignede vore behageligere Campagner; vi vare tildeels søesyge paa Reisen, vi fik i længere Tid salte Provisioner, vi maatte ligge i Telte, der var kun faae usle Grækere her, thi Tyrkerne havde jaget dem bort; Tyrkerne derimod havde det noget bedre; vi fik mange Syge, udsatte vort Liv uden stor Gevinst; Byerne, som Tyrkerne overleverede os, vare ogsaa usle, nogle Grækere Tyve, altsaa duer Grækenland ikke, og alle Grækere ere Tyve.

Den 30te. Militairmesse. De tvende Infanteriregimenter, det 35te og 8de, vare opstillede lige for Citadellet, ved Foden af dets Muur stod Alteret beklædt med Hvidt og besat med to brændende Voxlys, et Crucifix og

en ganske lille Feldt-Altertavle, alt ret pynteligt og uden Bram. Paa den ene Side af Alteret stod 8de Regiments Musik, Tamboürerne paa den anden. Officererne stode imellem Soldaterne og Alteret. Messen blev læst og Alterens Sacramente taget efter catholsk Sædvane, saasnart General Maisson var kommet. Den hele Messe varede knap $^1/_2$ Time. Efter Messen inspicerede Generalen Tropperne, som skuldrede compagniviis, og dernæst lod han defilere. Begge Regimenter vare godt paaklædte, men deres Evolutioner gik ikke med Præcision.

Der arbeides meget paa at ordne og rense Modon, men uden Plan, Sammenhæng og Forudseenhed. Grækerne bruges til at rense de groveste Ureenligheder ud og diverse Sjouerarbeider. De betaltes i Begyndelsen med gammel Biscuit fra Ibrahims Tid; nu denne er opbrugt, gives dem Riis, omtrent to Haandfulde, og 5 à 6 sols daglig. Hvorvidt disse Penge uddeles med Ærlighed, har jeg ikke kunnet bemærke, med Orden skeer det ikke.

Den 2den December. Mod Aftenen var Vinden gaaet sydlig, og Bygerne, som alt havde begyndt om Eftermiddagen, samlede sig. Henved Kl. 7 begyndte Lynild og Torden med stærke Regnbyger. Indhyllet i min Voxdugs-Kappe gik jeg paa Volden og saae for første Gang det oprørte Hav skyde sin Brænding ind paa Klippegrunden, næsten lige imod Voldens Fod. Man forundrer sig efter dette Syn ikke mere over Jordfladens Omdannelse ved Vandet. Hvilken Kraft, hvilken idelig gjentaget Bestræbelse.

Den 6te. Flere Uordener hører jeg daglig omtale, som vise, at hele den franske Armee ikke er fri for Feilgreb; saaledes melder den høistcommanderende Artilleriofficeer idag, at General Hegouet har befalet ham at bringe 6 Stykker Haubitzer og Bergartilleriet paa Volden af Patras, og at General Schneider har befalet Infanteriet at aflevere Patroner, fordi Krudtet ellers bortstjæles til Jagt. Om Trainhestenes Brug er en evig

Trætte, og Artillerichefen har endnu ikke i al den Tid, jeg er her, kunnet faae en eneste Hest hertil fra Patras, uagtet gjentagne Klager fra hans Side.

Den 9de. Besynderligt hvor man træffer Modsigelser i Verden. Jeg søger i denne Tid en Tjener; en græsk Kjøbmand har lovet mig at see at skaffe en. For nogle Dage siden fremstillede han en af et taaleligt Udvortes, men denne havde ingen Lyst til at passe Heste. Idag fremstillede han en, som saae fattigere ud, hans Klæder vare endog hullede, saa man vel kunde troe, at han trængte til Fortjeneste. De fattige Grækere arbeide for Brødet og 6 sols daglig, jeg bød ham Kost, Logis og 30 Fr. maanedligt foruden Douceur, om jeg var fornøiet; men han vilde ikke, forlangte idetmindste Betænkningstid.

Vor Oberst skjelder daglig Grækerne for deres Tyvagtighed og glemmer sine egne Folk; end ikke idag, hvor han blev underrettet om, at nogle Artillerister havde overfaldet og bestjaalet nogle Grækere, talte han mildere om dem.

En Gendarmeunderofficeer forsikkrede mig, at Grækerne vare lidenskabelige Spillere, at Kjøbmænd fra Basaren samles om Aftenen paa et daarligt Kaffehuus og spille høit Spil.

Den 18de. I Coron har en fransk Sergeant med to Soldater taget deres Vaaben af Leiren, gaaet til den nærliggende Landsby og dræbt en nygift Mand, sandsynligviis for at faae fat paa Konen.

Den 21de. Paa en Spadseretour udenfor Byen fandt jeg endnu alle Græsvæxter i fuld Fremspiren, de afhuggede Citronstammer skjød rask fremad. Ved et Huus fandt jeg en Ager, dyrket med Ploug. Agrene ere lagte flade i en Brede af circa 5 Skridt, og Vandrender ere trukne i Diagonaler. Fra dette Sted gik jeg op i det lille græske Qvarteer paa Skrenten ved Navarinoveien og saae her flere ret taalelige græske Huusholdninger; dog ved de bedste var Mændenes Klædedragt

langt bedre end Kvindernes og nogen anden Deel af deres Eiendom. Et Sted fandtes en Væv, hvorpaa vævedes en Art grov Catun; Skyttel, Skede etc. vare som paa vore Væve. Tøiet var omtrent 3 Qvarteer bredt, Garnet grovt, men eensformigt. Dette Garn spindes paa Haandtene.

Den 23de. Grækernes Fruentimmerdragt er Skjørt, et Tørklæde over Brystet, en løshængende Trøie, en rød Hue, med Fletning lagt rundt omkring og en nedhængende glat Haarlok ved hver Kind.

Seet en Kobbersmed, en Græker, etableret tæt udenfor Byen. Han havde ingen Bælg, brugte i det Sted et Pusterør, gjorde Ild med Brænde. Sad paa Gulvet som en Skrædder paa et Bord.

Den 25de. Spiist hos General Maisson med Oberst Favier. Denne er over Middelstørrelse, stærk og slank Bygning med et kraftfuldt Udtryk, dog uden at noget tyder paa høi Grad af Spiritualitet. Jevn i Sæder, noget mørk i sin Tale, der er uden Sammenhæng, mere sammendyngede Ideer end grundigt Raisonnement.

Maisson fortalte os, at flere Generaler i Napoleons første Fremskriden havde foreslaaet ham at tage Forholdsregler for at redde Republiquen, at han havde tilbudt at myrde Napoleon paa Paraden, naar de andre saa ville staae ved og erklære Sagen som skeet til Republiquens Frelse; de andre tabte Modet ved et saa dristigt Forslag, og han holdt sig for Fremtiden ganske fra dem. Han troer, at Napoleon kjendte alt, hvad der saaledes var passeret. Om Bernadotte, hvis Stabschef han var i flere Aar, siger han, at han var ganske overfladisk og meget Charlatan.

Den 28de. Gjort et Spadsereridt med hele Artilleristaben, været circa $1^1/_2$ Miil inde i Landet, hvor der findes store Plateauer af den ypperligste Jordbund, der bære Spor af en nylig Dyrkning, og store Strækninger Levninger af Egeskov, der skyder frodig frem. Disse Plateauer ere gjennemskaarne af dybe Ravins, hvor selve

Passagen for Heste ofte er vanskelig. Vi saae Jordbærtræet bære Frugt og Blomster. Store Flokke af Faar vare alt komne hid fra fjernere Egne. Disse Faar ere ikke store, men særdeles smukke og bære en lang silkeblød Uld. Flere Flokke havde kastet saa rigelig Lam, at der var flere Lam end Faar. Vi kom gjennem flere Hyrdebyer; de bestaae omtrent af 6—7 Hytter, byggede af Grene og Græshalm, omtrent saa store som et Infanteritelt.

Hytterne adskilles ved Rishegninger, der danne Faaregaardene, og hvorved er en lille Gaard alene for Lammene af de Faar, som malkes. Vi fandt af Beboerne hjemme kun gamle Koner og Børn, af disse sidste en stor Mængde. Konerne vare de usleste, stygge og kun lidet rene, Hytterne indvendig saae reenlige og ordentlige ud. Foruden Faareflokke traf vi hele Flokke Heste.

Den 10de Januar 1829. General Maisson har en stor Fripostighed i sine Forlangender. Han har fra første Stund, han ankom her, bestandig havt i det mindste 6 Haandværkere i sit Huus. Han har taget tvende smaae 3 Punds Kanoner og forlangt Lavetter til dem; han har forlangt en Pakvogn, han har forlangt Stole gjort (foruden dem han har faaet gjort af omtalte Haandværkere); han har idag givet tvende Kanoner til Generalerne H. og S., uden at Artilleriobersten engang har faaet Communication.

Den 19de. Været i Forstaden og seet andendags Bryllup hos en Grækerfamilie. Huset, hvori hele Festen gik for sig, var ikke længere end et almindeligt sjællandsk Huusmandshuus, uden Afdeling indvendig og uden Loft. Kl. var omtrent imellem 3 og 4, da jeg var der. Jeg fandt Mandfolkeselskabet siddende i den ene Ende paa Maatter omkring nogle Planker, de røg Tobak, medens en spillede Violin og sang, understøttet af en anden paa Guitar. Alle vare høist deeltagende. I Midten af Huset, ved den ene Væg, vare de ældre Fruentimmer beskjeftigede med Madlavning, hvortil de havde tre

Kjedler paa Ilden. I den anden Ende af Huset vare Fruentimmerne, flere af dem vare i Silkerober, de vare fast tause Tilhørere. Forsamlingen var ikke stor, Drukkenskab mærkede man ikke Spor af endnu; medens jeg var der, begyndtes Serveringen, som bestod i en Art Risengrød. Man lod ikke til at tage Notice af mig. Bruden, saa vidt jeg forstod, gik under Maaltidet bort at omklæde sig. Det var paafaldende, hvor mange kjønne Mennesker af begge Kjøn her findes.

Den 22de. En Græker skal atter være overfaldet af franske Soldater, man har tre Underofficerer af 8de mistænkt. De have villet tage Penge. Obersterne klage høit over, at slige Excesser ikke straffes haardt nok og forfølges med Eftertryk.

Oberst Cubière af 29de Regiment, der har bereist Morea med General Sebastiani, var til Middag hos os. Han omtalte Capo d'Istria som en Mand af et behageligt Udvortes, gjennemtrængende Blik, gode Talegaver, men reserveret. Maurokordato som en ret vakker Mand, Trikoupis som svær og langtrukken, Miaulis som simpel og jevn i Sæder, Varias Capo d'Istria som en Slyngel.

Præsidenten selv taler om Grækerne som høist fordærvede og troløse. — Paa en Øe ved Milo skal findes et Nonnekloster, der er en Art Bordel, hvilket endnu skriver sig fra Sørøvernes Tid. Præsidenten har sendt en Commission did for at ordne Sagen; det hedder, at de have sovet hos Nonnerne.

Den 24de. Idag blev en for Desertion dømt Soldat af 24de underkastet Straffens Udøvelse. Hans Dom er 10 Aar at bære Kuglen om Benet og i den Tid at være hensat i Bagnoerne. Synderen blev ført frem paa Paraden med afrevet Krave og raget Hoved. Et Tørklæde bandtes for hans Øine, han maatte lægge sig paa Knæ midt for Fronten, medens en Underofficeer oplæste en Oversigt af Sagen og Dommen, derpaa fæstedes Kuglen om Benet, og Forbryderen førtes, stedse blindet, for Fronten. Han

bragtes nu tilside, og Paraden defilerede forbi ham. Tørklædet løstes fra Øinene, og Synderen leveredes til Gendarmeriet. Ved en besynderlig Hændelse hed den heromhandlede Mand Coquin; han var dømt for Desertion og lader til at være en stor Misdæder. Hans Ansigt viste mere Fæiskhed end Ondskab.

Den 28de. Den græske Artillerioberst spiste til Middag hos vores Oberst. Han har i sin Tid været Bataillonschef i det fransk-corsicanske Artilleri, siden har han været employeret af de Engelske en kort Tid. Det er en Mand over Middelstørrelse, af et forstandigt Udvortes. Han udtrykker sig godt og synes at have rigtige Ideer. Om Heidegger sagde han, at han mere var Administrateur end Militair. Fabvier havde, tvungen af Omstændighederne, ikke kunnet indføre Disciplin i sine Tropper.

Den 31te. Kolokotroni været og gjort Visit hos Oberst Lahitte med en 3 à 4 mindre Chefer, der have sluttet sig til ham. Hans Dragt af Carmoisin-Fløiel med Guld var lige saa rig som Nikitas'es var simpel. Han er alt en gammel Mand, dog er det kun hans Skjæg, der begynder at graane. Han er temmelig høi, har svære Lemmer, et stort Hoved, der ikke rager høit over Skuldrene, en kroget Næse, buskede Øienbryn, det sorte glatte Haar hængende ned om Skuldrene. Han er ikke ulig de Portraiter, man har af ham. Han sender en Søn til Frankrig for at opdrages og anbefalede ham til vor Obersts specielle Omhu. Med ham fulgte tre andre mindre bekjendte Kleftchefer, som alle vare rigt klædte. De reise til Hest. Deres Heste vare ikke ilde, især en tyrkisk Hingst; deres Ridetøi er ganske af tyrkisk Form og pragtfuldt. Et af dem idetmindste var ikke taget fra Tyrkerne, thi der var broderet bag paa Sadlen Minerva paa den ene Side og Fuglen Phønix paa den anden og i Midten de Kristnes Bannerfører med Korsflaget. Vaabendrageren, der holdt Hesten, kaldte Eieren Pemexta. Hver af disse Høvdinger

havde sin Vaabendrager, der holdt hans Hest. Disse deres nærmeste Svende havde kun temmelig simple Klæder, men kostbare sølvbeslagne Vaaben. Foruden dette nærmeste Tjenerskab fulgte et Tros tilfods af over 20 Mand, der førte en Deel Pakdyr. Hele dette Væsen fører uvilkaarligt tilbage til Middelalderen; det viser os dens hele Luxus, som Romancesangerne beskrive saa glimrende, men tillige dens Elendighed, som de saa gjerne glemme — Pjalterne lige ved Siden af Fløielet.

Den 3die Februar. Overtaget Huusholdningen, hvori det forrige Tjenerskab havde indført en saadan Uorden, at intet forslog. Vi have f. Ex. fortæret 100 Æg i 4 Dage, spiist for 10 Francs Lammekjød (Prisen er 5 Sk. pr. Pd.) i 2 Dage. Paa hver Flaske Olie tog de 6 sols Profit, 12 Spegepølser opspist i 14 Dage, kort alt i samme Smag.

Hvor man seer franske høiere Officerer sammen, høres Klager over Soldaternes Uordener. Der er altsaa en Grundfeil i Armeen. Den første Dag Grækercavalleristerne begyndte deres Functioner fik de 3 Mand saarede af Hestene.

Den 6te opdagede Hennocque en italiensk Skipper, beskjeftiget med at udskibe Jern af det, som for en Tid siden var stjaalet ved Artilleriværkstederne. Skipperen blev arresteret og angav som Sælgere tre Grækere; disse bleve paagrebne og angave Artillerister som dem, der igjen havde solgt til dem. Man samlede Artilleristerne og førte Grækerne frem. En af disse gik igjennem Rækkerne og paaviste 3 Artillerister, hvoraf den ene, en Haandværker, strax tilstod at have solgt Affald fra en Tid, han havde arbeidet for General Maisson, hvilket ogsaa Grækeren vedgik. De andre tvende nægtede og bleve arresterede; Sagen undersøges. Flere Exempler paa slige Tyverier findes og næsten altid Franskmænd som Tyve. Bomber ere stjaalne i Havnen lige for en Skildvagts Næse. En Morteer taget paa Volden. I Coron

er taget Blye i Arsenalet og en lille Kanon paa Volden. To for Tyveri og Desertion dømte Soldater ere undvegne af Fængslet ved at gjøre et Spring af fast 10 Alen. Af de med sidste Convoi afsendte Skibe ere flere komne tilbage med Haverie.

Den 9de. Reist med Cmd. Hennocque til Coron. Vi afreiste Kl. 11 og tilbagelagde Veien i $4^1/_2$ Time uden at gjøre et forceret Ridt. Efter at have passeret Redouten, der ligger paa Høiderne omtrent $^1/_2$ Miil fra Modon, og tvende Ravins, hvori der er Levninger af de venetianske Veie, men fast inpassable, kommer man paa en stor Slette, tildeels aaben mod Havet, et herligt Terrain, der bærer Spor af en nylig tilintetgjort Cultur; strax ved Nedstigningen findes tilvenstre en Kilde, man seer Levninger af Boliger og nogle nye Colonister hist og her i Slugterne; førend Veien dreier ind i den Deel af Sletten, der ligger bag Bjergene, seer man en ophøiet Plet tæt ved Havet, med Levninger af Mure og en skjøn Beplantning, en Plet, der af Naturen synes udvalgt til en hellig Lund. Paa Bjergene seer man et rundt Taarn, saaledes som der findes flere paa Kysten, og som sandsynligen have hørt til Kystforsvaret, maaskee ogsaa tjent til Mærker for Søefarende. Dalen gjennemskjæres i Midten af en Strøm, hvis Bredder af fast Leer ere 10 à 12′ høie og ganske steile. Strømmen danner en stor Mængde smaae Krumninger. Veien krydser Strømmen paa en smal Broe, der paa den ene Ende næsten er nedfalden (NB. den krydser samme Flod ved tvende Vadesteder). Efter at have passeret Floden begynder man at bestige Bjergene paa et Stykke af den venetianske Vei i jammerlig, maadelig Stand og steil (dog var det muligt at udbedre den for Artilleriet). Efter at have besteget denne Høide, fulgte et smukt Plateau, der jevnt stigende dannede Marker og Plantager i flere Terrasser; paa en af de øverste fandtes Levninger af Landsbyen Griso, hvis skjønne Beliggenhed er paafaldende. Man har en skjøn Udsigt mod Modon, en lille

Bæk danner paa denne Tid af Aaret en smuk Cascade, Jordsmonnet af en stor Frugtbarhed giver en rig Væxt. Det var Halvveien; vi hvilede $^1/_4$ Time for at give Hestene Pusterum. Veien steg fremdeles paa en stenet Grund, der vilde frembyde Vanskeligheder for at gjøres passabel for Artillerie. Flere Steder finder man smaae dyrkelige Strækninger og Levninger af Beboelse. Omtrent paa $^3/_4$ Vei er Culminationspunctet, og man begynder at stige ned paa en gruusagtig, stenet Grund, passerer en Ravin med en lille Strøm og bestiger det temmelig høie, fladere Terrain, der omgiver Coron. Dette er ganske beplantet med Oliventræer og opfyldt med Levninger af Landsteder, Byer, Landsbyer, Oliemøller etc., men alt i Ruiner. Et Landhuus, som jeg besaae noget nærmere, laae paa en lille Forhøining, næsten omgivet af tvende Bække. Huset selv var tre Etager høit, fiirkantet, med Aabninger alene i den øverste Etage, hvortil førte en Steentrappe, adskilt fra Huset og formodentlig fordum forbunden med samme ved en Vindelbroe. Flere mindre Huse dannede en fiirkantet Gaard udenom Hovedbygningen, i tvende af disse Localer vare Oliemøller (Steenmøller). I en ringe Afstand fandtes en betydelig Have, omgivet af en Muur. Veien for den øvrige Deel er næsten god overalt, leerblandet Sand, den fører gjennem flere Byer; den mærkeligste er Caracopio, som alt begynder at beboes, og hvorhen en til for kort siden i Nærheden camperet Bataillon af det 24de Regiment har draget nogle Handelsmænd.

Coron selv er bedre bygget end Modon og Navarino, Basaren er bredere, og Husene i bedre Stand. Den er anlagt paa den Deel af en Landtunge, som hænger sammen med Kysten, saaledes at en Deel af Landtungen, omtrent 200 Alen lang, er bag Fæstningen mod Havet. Paa denne Landtunge findes endnu Levninger af svære Mure fra fordums Befæstning, flere ikke ubetydelige Cisterner og i den dyrkede Jord meget Bygningsgruus.

Havet, som aarlig angriber Kysten, har formodentligt tilintetgjort den største Deel af denne Befæstning; man seer paa flere Steder paa Kysten nedfaldne Stykker af Muur ved Siden af de nedstyrtede Klippestykker. Paa Pynten findes flere svære Kløfter, deels dækkede, deels aabne, hvori Havet har banet sig Vei. Et Sted paa Kysten findes en Caterne, aaben mod Søen, og det ved Foden liggende Klippestykke indeholder den manglende Deel af Caternen. Da rimeligen Caternen ikke har været tæt ved Muren, saa afgiver dette et stærkt Beviis paa Havets Virkninger. I Byen findes en betydelig Ruin af et gammelt Fæstningstaarn, og foran Indgangen til Byen findes ogsaa Levninger af Mure, saa at Fæstningen fordum enten maae have været betydelig større eller havt flere forskjellige Beliggenheder. De nuværende Fæstningsværker skrive sig fra Venetianernes Tid, hvis St. Marcus Løve findes overalt. Ligesom ved Modon er alt bygget af Steen, Murene meget høie, og alt gjort for at dominere Omgivelserne, men Forsvaret selv af Værkerne indbyrdes er svagere, og kun Beliggenheden, der giver ringe Plads for et regulairt Angreb, gjør den stærk. Den savner Grave, har ingen bedækket Vei, thi en Ringmuur ved Foden af Volden er mere til Skade end til Gavn. Den frembyder en Bastion med en Cavaleer mod Angrebet. Russerne, der i Catharina II's Tid have angrebet Byen, have havt flere Batterier etablerede mod Byen, men i for stor Afstand. Den egentlige Handelsbye ligger paa den lavere Kyst ved Bugten, nordvest for Byen.

Ved vores Tilbagekomst fandt vi Commandant Esperonnier kommet tilbage over Land fra Napoli di Romania. Han beskriver Landreisen som mindre besværlig end den almindelig antages for. Præsidenten omtaler han med Agtelse, men troer, at nu, da Grækenlands Existence mere beroer paa den indre Organisation end paa politiske Combinationer, var det bedre, om Landet fik en anden Regent. Capo d'Istria lever afsondret paa Ægina, taler

foragteligt om Grækerne, fortroer sig til ingen og skaffer ingen Virksomhed i Forretningerne. Fabvier, troer Esperonnier, er mere tilbagestødt af personlige Hensyn, grundet paa fordums Fortroligheder mellem dem, end af politiske Hensigter; dog troer han vel, at Præsidenten tillige anseer F. som et Redskab for fransk Interesse. Han troer neppe, at de komme til Enighed. Esperonnier anseer Fabvier som reen Græker uden Bihensigter. Heidegger, som han personlig har kjendt fra den baiersk-franske Alliancetid, anseer han som en redelig Mand, men hvis Fortjenester dreier sig i en snevrere Kreds. Orden er et Hovedtræk hos ham, men han bliver smaalig og en svagelig Helbred forhindrer ham fra at tage kraftig Deel i Forretninger. Maurocordato, Grivas, Zaimas Trikoupis, Ducas og Miaulis vare alle tilstede i disse Egne. Maurocordato er en fiin og beleven Mand, der taler godt for sig, ogsaa de andre have i det Udvortes fine Sæder, men om deres Dannelse kan man ikke gjøre sig Idee, da de ikke tale fremmede Sprog. Grivas er udmærket smuk og høist forfængelig. Ved Megara fandt de Chefen for det irregulaire Cavallerie, Agio Christo, en ret brav Mand. Hans Trop var kun lille, men raske, vakkre Folk, nogenlunde af samme Art som Mamelukkerne; de bruge temmelig lange Landser. En Ulykke for Grækenland er den store Mængde Personer, der vil ansees for Officerer, og især Generaler, der findes fast flere end Soldater. Den europæiske Soldaterdragt er Grækerne imod; Fabvier har den fornuftige Idee ligesom Skotterne at indføre en Compositionsdragt.

Den 12te. Steenmasserne, der udgjøre de høieste Bjerge paa Veien til Coron, ere dannede af Rullesteen, sammenklinede med en kalkagtig Cement til Mosaikmasser, der igjen have afrundede Former, som om de havde været beskyllede af Havet og ligge opdyngede een Masse paa den anden. Nærmere mod Coron er Steen-

arten farvede Kalksorter, meest rødlige og formodentligt Marmor paa flere Steder.

Den 13de. Capitain Brieux kommet tilbage med det halve Compagni Broca fra Patras. Befolkningen der tiltager betydeligt; han antager fast 12,000 Personer i og om Patras; deres Boliger ere imidlertid endnu kun Brædeskure og deres Tilværelse kun maadelig, dog findes flere Familier, som ere i Velstand. Præsidenten nyder i denne Egn Agtelse og Tillid. Slottet ved Patras er for en stor Deel bygget af Stykker af Colonner. Tibaudier kom tilbage fra Coron med Resten af Detaschementet, han havde faaet Sneebyger underveis. Sneen sees idag paa de høieste af de omliggende Bjerge, Veiret er stormfuldt med Torden-, Regn- og Hagelbyger. Temperaturen er knapt 10^0; naar Veiret er godt, er det som en Sommerdag i Danmark. Anemoner, Iris, Tacetter og en høist ordinair Art Tulipaner blomstre. I de Stæder, hvor Grækercolonierne have taget Consistence, er Geistligheden ganske traadt i Function, og Kirker satte istand. Kirkerne ere almindeligviis smaae, uden Skjønhed, opfyldte med Helgenbilleder. Gudstjenesten er fuld af Ceremonier, men uden Høitidelighed (Tilfældet med al stort Ceremoniel, hvor Fattigdom er med i Spillet). De indtrædende i Kirken bestænkes med Vievand og gaae een efter een omkring og kysse Helgenbillederne. Nadverens Sacramente uddeles i Symbol af de blandede Elementer ved at give de Troende en Skefuld af Brød, blandet med Viin. Udenfor Kirken finder flere forskjellige religieuse Ceremonier Sted, saaledes f. Ex. Havets Daab eller rettere Sanctification. Den Geistlige, fulgt af Mængden, gaaer i Optog til Strandbredden, et Kors indvies ved Bestænkelse med Vievand og kastes derpaa i Havet. Smaadrengene, fast ganske afklædte, vente paa dette afgjørende Øieblik, styrte sig i Havet og brydes om at faae Korset.

Udenfor Kirken finder flere Ceremonier Sted, der ikke ere religieuse, men folkelige. Saaledes ved Bryllupper. Bruden bekastes med Riis, Korn og Salt fra de Huse, hun kommer forbi; føres hun til en anden By, saa ligesom indføres hun i Communen ved at føres om i Gaderne, hvor hun ligeledes bekastes. — Efter en Begravelse fremsættes for de Tilstedeværende en Bakke med kogt Korn, hvoraf hver spiser noget. Ved Begravelser af Betydenhed findes Grædepiger, som under Hulken og Graad udraabe den Hensovedes Egenskaber og spørge, hvorfor han er dem berøvet. — Med Hensyn til Fruentimmernes Kyskhed er Sæderne strænge. De unge Piger holdes gemeenlig indelukkede, saa at de ikke engang gaae i Kirke; Fruentimmerne i det Hele søge gjerne deres Fornøielser afsondrede fra Mandfolkene. Er en ung Pige forvoven nok til at give sig af med et Mandfolk, om det kun er ved at tale med ham fra Vinduet, hilse ham venlig eller deslige, saa faaer hun Hug. I det 12te à 13de Aar ere Pigebørn almindeligviis mandbare. Har Forlovelse først fundet Sted, saa have de Paagjældende alle mulige Friheder.

Man hører almindeligt de Franske udraabe Grækernes Feighed, og i det samme Lag hører man Beretninger som den følgende: For omtrent 2 Aar siden enedes man om at forsøge et Overfald paa Coron, hvis Styrke og vanskelige Tilgængelighed vi alt have omtalt. En ung Mand, Demetris, ikke 20 Aar, fra Coron sattes i Spidsen for et Parti paa circa 80 Mand og escaladerer virkeligt Castellet, hvori han holder sig flere Dage, men det andet Parti fra en anden Kant udfører ikke sit Angreb, og Demetris maae søge at undslippe med 30 Mand, som endnu var tilovers.

I Sagen mod Artilleristerne angaaende det stjaalne Jern fandt Retten ikke tilstrækkelig Grund til at kjende Artilleristerne skyldige; den var ikke overbeviist om sin Competence over Grækerne og skrev til Præfecten for at

blive underrettet, om der existerede græsk Rettergang. Paa Præfectens benægtende Svar dømte Retten (den militaire) Grækerne til forskjellig Fængselsstraf og til en Bøde. Som Defensor for Grækerne var befalet en fransk Officeer. Som grundmaadelig ved den franske Militair-Rettergang synes deres Indretning med Forhøret at være, den dertil udnævnte Officeer synes stedse at behandle det med Skjødesløshed, derfor blive ogsaa kun de Forbrydelser opdagede, hvor Forbryderen tages i Gjerningen. Tyverier ere meget hyppige. Den indre Tjeneste er formel, men ikke reel.

Den 14de. Sneebyger blandede med Regn.

Spiist til Middag igaar hos F., som stedse er i Unaade hos Generalen. Saavidt jeg kan forstaae har han, anbefalet af den parisiske Grækercomitee, været sendt med Expeditionen eller rettere forud, for at benytte sit fordums Bekjendtskab til Grækenland (han har været Philhellener i tre Aar), og skaffe Efterretninger, nyttige for Armeen, samt announcere dens Ankomst for Præsidenten. Rigny, som han først henvendte sig til, tog ilde imod ham og lagde i det første Udbrud sin Misfornøielse med Expeditionen for Dagen. Capo d'Istria, mere forsigtig og fiin, blev alvorlig og kold. General M. og Admiral R. bleve begge stødte over F.'s uafhængige Mission. Efter Ministerens Ordre skulde han indberette directe og henlede Maissons Opmærksomhed paa Grækenlands Tarv. Maisson benyttede ham ene som Tolk. Han bemærkede hans Brevvexling med Ministeriet og forpurrede den; fra dette Øieblik behandlede han ham som ministeriel Spion. Generalen brugte i sine heftige Øieblik mange Udtryk mod Grækersagen og Præsidenten, som i det mindste bør kaldes uforsigtige. Præsidenten sendte ham, medens ferske Levnetsmidler vare vanskelige at erholde, Faar til Foræring; Generalen tilbød at betale og afslog Foræringen. A. Mauromichali kom under Paaskud af at tilbyde Mainoternes Hjelp mod Coron

til Generalen og klagede over Præsidenten. Generalen svarede: Frankrig vil overholde Grækernes lovmæssige Frihed. A. Maurom. indlod sig videre med F. over sine Klager og truede endog med Mainoternes Fjendskab, om Franskmændene vilde beskytte Præsidenten, som han kaldte Despot. Paa disse Propos har F. svaret nøie, som Ministeren ved slige Leiligheder har foreskrevet, „at Grækerne maatte bemærke, at deres Institutioner først kunde meddeles dem, efterhaanden som de udviklede sig, og at de tre Magter kun arbeidede for deres Uafhængighed, forsaavidt som de forbandt dem nøie med Præsidenten, der var den Mand, til hvem Magterne havde Tillid".

F. har strax indberettet denne Samtale til det franske Ministerium og senere advaret Præsidenten mod Maurom.'s Machinationer. — I F.'s Instrux findes klart fremsat hans Mission hos M., der slet ikke er at være Tolk, men en Art Agent, der endog er berettiget til at give Raad.

I en Beretning til Ministeriet har F. meget vel udviklet Vanskelighederne i Præsidentens Stilling, viist hvorledes han har gjort Ret i først ved Municipalbestyrelse at vænne til Lydighed, førend han indsatte Retterne. Vanskeligheden ved at afskedige de Irregulaire, der vare blevne til uafhængige Røvere, Vanskeligheden og især det unyttige i at inddele dem i regulaire Regimenter, thi i indvortes Tvistigheder ville de dog kunne vende tilbage under deres gamle Chefer. Nytten af at sende dem ud af Morea og derfor Nødvendigheden af den nordlige Expedition.

Den 15de. Efter at have henvendt mig til Luthroth for at faae en Leilighed til Frankrig, fik jeg en Seddel fra ham, der indeholdt Efterretning om en Brigs Afseiling om Torsdag Aften. Om Aftenen gik jeg til Generalen for at forlange min Passage, og fik hans Tilladelse, saafremt der var Plads, hvilket Tresselle

skulde oplyse. Denne bad mig begive mig til Adjutanten paa Admiralskibet for at faae nærmere Oplysning. Her blev jeg snart underrettet om, at Pladserne vare optagne, at det første Fartøi, bestemt til at afseile, var en lille Skonnert, men at der sandsynligviis om 14 Dage vilde afseile et større Skib. Min Reise, saaledes udsat, bragte mig paa den Idee at benytte det gode Veir, som nu begyndte, til at gjøre en Reise til det fordums Messenien.

Den 16de. Om Mandagen i Navarino spiste jeg Frokost hos Colonel d'Isson, der bestyrkede min Beslutning, at gjøre denne lille Tour. Jeg gik til Lagarde, for at foreslaae ham at reise med; han indvilligede meget snart, og Afreisen fastsattes til den 18de om Morgenen. Jeg tog alle fornødne Forholdsregler for at forsyne Huset medens min Fraværelse. Lieutenant Vial af Haandværkercompagniet var min anden Compagnon. Vi bestemte fem Dage til Reisen, bestemte at leie Heste for ikke at have med Fourageringen at bestille og at gjøre vores Provisioner og Bagage saa knappe som muligt.

Den 17de anvendt til at leie Heste og anskaffe Risengryn, Fedt og Ost til Reisen. Vi accorderede tvende Heste til $3^1/_2$ Francs om Dagen, som skulde møde ved vort Logis næste Morgen Kl. 6. En ny Reisefælle, Capitain Brieux, stødte til os; Alt var belavet til Afreise, da General Maisson forlangte istandsat et egyptisk Feldtbatterie for at levere Grækerne som Tak for en Deputation, der var annonceret fra Præsidenten til Generalen, hvilket foraarsagede en Forhindring i Vials Afreise. Selskabet bestod da kun af Lagarde, Brieux og mig. Vore Provisioner bestode i 4 Brød, hvert 2 Rationer, en stegt Bedekølle, 2 Pd. Riis, 2 Pd. Fedt, en Eidammerost, et Stykke Skinke, noget Sukker og Kaffe og 7 Flasker Viin paa en Bimbel (i min Feltflaske var Spiritus vini).

Den 18de. Morgenen kom, men Hestene ikke: Veiret var regnfuldt. Mine Reisekammerater, især Brieux,

ønskede at opsætte Reisen, især da Hestene endnu ikke vare komne Kl. 9; men jeg stod fast. Vi leiede andre Heste, tre for Lagarde og mig, til 4 Francs pr. Stk. daglig (Brieux's Hest var ankommet), og kom endelig i Marsch Kl. henved 9½. Vor Vei gik naturlig skraae over Modons Plaine i nordostlig Retning. Vi vare fastende og gjorde derfor et Holdt omtrent paa Høiden af Navarino ved en Bro over en lille Aae. der falder i Bugten ved Navarino. Veiret blev godt. og vi fortsatte Reisen med det bedste Haab. Paa Høiderne (hvorfra Navarino forsynes med Vand) saae vi en meget smuk Cascade, hvorom nærmere. Udsigten over Fjorden er smuk. Ravinnerne blive her meget rige. Egnen begynder alt at dyrkes med mere Fliid og Landsbyer af Hytter have begyndt at danne sig. Efter i nogen Tid at have gaaet mod Nordost, fortsatte vi vores Retning mere østligt og kom snart ind i en betydelig Skov, meest Eeg. Denne Skov er ilde behandlet. de bedste Træer ere borthuggede, og de, der ere tilbage. staae adspredte, ere lave, krogede og mosgroede; dog findes der mange Steder ung Opvæxt, der ved rigtig Behandling snart gav god Skov. Terrainet er høist gunstigt. store Strækninger en fugtig, steenblandet Leergrund. Passagen over den lille Aae, der falder i Coronbugten, frembyder smukke Skovpartier, der endnu om nogle Maaneder maae tage sig langt bedre ud, thi endnu ere Eeg og Ahorn ikke udsprungne; men den Mængde stedsegrønne Træer, som Myrten, Jordbærtræet o. s. v. gave dog et herligt Liv. Det var især Veien op fra Vadestedet, som var smuk. Dalen er snever, Bjerget steilt. Strømmen bugtet og voldsom (om Sommeren fast tør); Veien snoer sig langs ad Bjergsiden. Veiret var blevet klart, og Solen skinnede mellem Trætoppene og varierede Belysningen. Resten af Skovterrainet til Floden Bias er temmeligt fladt. Bias er om Foraaret temmelig strid, i Vadestedet gik Vandet til Bugen af

Hesten. Aftenen begyndte at nærme sig. Efterat vi havde passeret Floden, kom vi i et aabent Terrain; vi bestege en noget sandet Høi, hvorfra vi saae hele Coronbugten (som vi alt havde skimtet fra flere aabne Steder), Kysten ved Petalide, Coron, Cap Matapan. Vi mødte en Jæger, der bragte en herlig Due fra sin Jagt, og kjøbte den for 10 sols. Paa Plateauet af denne Høi førte vores Førere os til et lille Huus, bygget af Grene og Straae og Græstørv ved Siden, og lod os forstaae, at vi her maatte tage vort Herberg. I Hytten, som var at ansee som Gjæstestuen, fandt vi alt flere Personer. Ilden brændte godt og Pladserne bleve overladte til de fornemme Gjæster, der efter Landets Skik satte sig paa Maatter paa Gulvet. Jeg satte strax vor Kjedel med Vand paa Ilden og tilberedte vor Pilau, medens mine Reisefæller tillavede Duen, hængte den i en Snor ved Ilden og stegte den ved at dreie den rundt. Der kom flere Selskaber af Reisende til, som hvert dannede sig i en Gruppe om sin Ild i Gaarden, ved hvilken hver især gjorde sit Kjøkken. Vore Førere lavede en Ragout af tvende Duer. Et Jagtselskab stegte en Due og dyppede iøvrigt deres Brød i Olie, medens de sparede en Hare til Salg. En Mand fra Callamata, der talte lidt Italiensk, underholdt os med Beretninger om Landet, hjalp ved vort Kjøkken og tog tiltakke med vor Mad. Han tiltrak sig især en af vort Selskabs Opmærksomhed ved Løftet om at skaffe ham Bekjendtskab med en lille tyrkisk Pige i Callamata. Vor Vert, en fordums Kleft, bevertede desuden en Deel Personer i sit Huus. Da vort Maaltid vel var fortæret, beredte vi vort Leie ved at lægge Høe under Maatterne, vendte Fødderne mod Ilden og sov ind. Da vi vel vare placerede, fyldtes Hytten snart med de øvrige Gjæster, der søgte Ly og Varme; hver især strakte sig paa Gulvet, svøbt i sin Caban. Ilden slukkedes flere Gange om Natten; vi vaagnede af Kulde, tændte Baalet

paany og sov ind. Saalænge man er nær Gulvet mærkes Røgen ikke i disse lave Hytter. Ved Daggrye tillavede jeg vor Kaffe ved min Spirituslampe, til Grækernes Forundring, og gav os paa Veien ad Nisi til. Tæt ved vort Vertshuus stiger man ned i Dalen gjennem en Slugt, der frembyder de smukkeste Udsigter ved de forskjellige Maader, hvorpaa man seer det foranliggende flade Land, gjennemskaaret af en Bæk, Havet og Bjerget, hvorpaa man er. Veien her, som paa flere Steder er brolagt, ligner den mellem Navarino og Modon. Om disse Veie virkelig kun ere til fra Venetianernes Tid eller ere ældre, er vistnok uvist. Det flade Land, hvori man nu fortsætter sin Vei, er en Deel af den rige Dal ved Callamata, der udbreder sig paa begge Sider af Tamesus, og frembyder en Riigdom af Jordbund og en Dyrkning, der sætter den over Alt, hvad man forresten finder paa Morea. Efter at have opsøgt et Vadested nogle hundrede Alen fra en Mølle og være kommet over Aaen, kom vi paa et lidt høiere Jordsmon, bedækket med Oliventræer, Morbærtræer, Viinhaver, Figentræer, Orangetræer etc. Som Skjel findes allerede her Figuier d'Inde. Markerne begyndes at dyrkes og om Landsbyen Philipaki er Alt temmeligt livligt. Bevægelsen paa Veien og paa Markerne tiltager alt som man nærmer sig Nisi. Denne By har ved sin heldige Beliggenhed alt begyndt at stige frem af sin Aske. Vi, som vare vante til at see de slette Basarer i Modon og Navarino, overraskedes ved at komme i en temmelig bred Gade, dannet af ret smukke Huse, med temmelig store, velforsynede Boutikker. For første Gang saae jeg et Korntorv i Grækenland. Her var fuldt af Sælgere og Kjøbere. Vi holdt ved et Kaffehuus. Efter omtrent en Times Ophold fortsatte vi Veien gjennem Callamatas lerede, fugtige Slette (et reent Marskland) paa en Færge over Pirnatza gjennem Landsbyen Aslan Aga, der ligger støttet mod et noget ophøiet Terrain til

Callamata. ½ Miil førend Callamata ophører Marsklandet og afløses af en mere sandet Jordbund, der er beplantet og dyrket som ved Nisi. Man kommer endelig ad en temmelig steil Vei ned i Dalen, hvor Callamata ligger, fra hvilken man nu kun er adskilt ved Aaen af samme Navn, der her er en bred Seng, hvori den dog kun flød i enkelte Render den Dag, vi saae den. Vandet, der strømmer temmeligt rivende, er smudsigt af den graalige Sandbund, hvorpaa det flyder. Ved Callamata er flere Møller. Med vort Pas i Haanden henvendte vi os til Demogerontien, som vi efter nogen Søgen fandt samlet i et temmeligt lille, nyligt istandsat Værelse. Man indbød os til at sætte os paa Høisædet, der lykkeligviis bestod i en ret beqvem Divan, hvor man kunde sidde uden at lægge Benene overkors. De høie Hr. Raadmænd sad for os paa Gulvet. Ved Døren stod Publicum, i den anden Ende af Stuen sad tvende Fruentimmer og spandt. Den Demogeront, i hvis Huus vi vare, var en vakker, middelaarig Mand, klædt fast som en Tyrk med den store Pelts, en Perlekrands i Haanden for Tidsfordriv og Piben ved sin Side. Under Peltsen var han grækerklædt. Ved Siden af ham sad en noget ældre Mand, med mindre Anstand, men med et klogt, næsten snedigt Physiognomie; endnu var tilstede en meget gammel Mand, som bar Pelts ligesom de foregaaende og kun bekymrede sig om sin Perlekrands. En noget yngre Mand uden Pelts sad hos, han tjente til en Art Tolk og vedligeholdt ved sit slette Fransk kun en langtrukken Samtale om Grækenlands Stilling etc. De gode Mænd vare overlæssede med falske Rygter om Krig og Fred, som vi berigtigede det bedste muligt. Verten tilbød os sit Huus til Logis paa vort Forlangende om Logis; vi bad om et Vertshuus, og medens man gjorde Anstalt for at skaffe os dette, bød Verten Piber og satte sine Fruentimmer igang for at skaffe os Kaffe. Den ene af disse var Vertens Broderkone, den anden

var en lille tyrkisk Pige, som ved Krigsomvæltningerne var kommet i denne Kones Hænder, der havde opdraget hende og nu havde tilbudt hende at vende tilbage til sine tyrkiske Slægtninge, hvilket hun havde afslaaet. Da Kaffen var nydt, førte vor Tolk os til et nybygget Huus, hvor vi fik til Bolig en stor Stue i øverste Etage, endnu ikke færdig og aldeles uden Meubler. Vi gik herfra til en Restaurateur, hvor alt en Lieutenant af 16de Linie-Regiment med en Kjøbmand fra Navarino vare beskjeftigede med at bestille deres Frokost, som nu blev udvidet for os tre og vor nye græske Ven Tolken. Der hengik omtrent en Time, førend Frokosten stod paa Bordet. Den bestod af Omelette, kold Bedekølle, Riis (Pilau), Dadler og Appelsiner. Efter Maaltidet bestege vi Levningerne af den fordums Fæstning paa et Bjerg mellem Floden og Byen. Den danner en langagtig, afrundet Fiirkant, hvoraf den høieste Deel danner en Art afsondret Citadelle; den Deel, der er paa Skraaningen mod Byen, rimeligviis den ældre By, er ganske behersket af hiin. Portene bære venetiansk Mærke. Murene, Caterner etc. ere fast ganske conserverede, de ere ældre end Bastionairsystemet, maaskee bestemte til svært Skyts. Klinten mod Floden er ganske steil. Fra det øverste af Fæstningen overseer man fuldkomment den lavere Omegn og har Udsigt til en stor Deel af Taygeterne. Man seer langs ned af den mainotiske Kyst og seer paa Bjergtindingerne i 2 à 3 Miles Afstand en af de største Mainothøvdingers faste Slot. Seet herfra ligner det en sjællandsk Landsbykirke. En Callamataer, som vi kjendte fra Modon, der talte bedre Fransk, og som var kommet til os paa Veien opad, beskrev os dette Slot. Det bestaaer i en befæstet Gaard med et fiirkantet Taarn, har indvendig Boliger for Familiens Lemmer, har et Capel og forsvares af tvende Kanoner. Mainothøvdingernes større eller mindre Magt beroer paa deres Slægts Størrelse. Deres Undergivne af den simplere

Art maae tildeels trælle meget for dem. Deres Stridigheder med Tyrkerne er ofte afstedkommet, ved at Grækerne paa Sletten kaldte dem til for at faae Hævn over Tyrkerne. Callamata, der er ganske afbrændt af disse, bærer endnu Spor af fordums Glands i de store Mure, som endnu staae tilbage. Bispeboligen har været et lille Slot. En Mængde Huse have været paa 3 og 4 Etager. Hvad der nu bygges, er høist paa 2 Etager med Boutik i den nederste. De fleste Indbyggere, hvis Tal omtrent kan være 4000, boe i provisorisk dannede Hytter, tildeels støttede paa Murene af deres fordums smukke Huse. Der findes en Deel Oliemøller af en høist maadelig Construction. Den almindelige Industri er Bomuldsspinderi paa Haandteen. Bomulden findes i Landet. — Henimod Mørkningen begav vi os til vort Vertshuus og fik et ret godt Maaltid med en ret god Moreotviin. Fra Middagsbordet gik vi til en Café med Billard, hvor Byens beau monde var forsamlet, siddende paa Bænke langs Væggene, rygende af deres Piber eller tællende deres Perlekrands. Vi satte os i en Krog om det eneste Bord i Stuen og drak en Thee af Salvie, som med noget Sukker og Citron var ret behagelig. Kl. 9 gik vi tilsengs. Vor Vert og Demogeronten havde hver især sendt Bidrag til vort Leie. B. og Lg. fik Demogerontens Matrasse. Jeg fik en Maatte og et Tæppe. —

Den 26de. Stor Parade. Admiral Miaulis ankommet for at complimentere General Maisson. Admiralen er temmelig høi, bredskuldret, noget rundrygget, aabent, kjekt Ansigt, kroget Næse, graae Haar, ægte Sømandsstiil. Blaae kort Trøie med sorte Snore, blaae Vest, vide blaae Knæbuxer som Amagerne, Bomuldsstrømper og Skoe, sort Bælte, rød Kalot. Sønnen ung, noget forlegen; klædt ligedan, dog med blaae Snore, blaat Bælte og et sort Tørklæde løst om Halsen. General Maisson modtog Admiralen i sin Stue, hvor de forskjellige Taler

vexledes. Derfra kom begge høie Herrer paa Paraden og besaae Tropperne. Miaulis viste megen Værdighed og megen Høflighed, hilste ved at tage Kalotten af, roste Tropperne, beklagede, at de ikke vare gaaede til Athen.

Den 27de og 28de. Endt mit Regnskab for vort Ordinaire og fundet, at jeg fra $2^1/_4$ à $2^1/_2$ Francs daglig har reduceret Udgifterne til $1^{17}/_{26}$ Francs daglig, skjøndt Huset er vel forsynet, og Tjenerne have faaet 24 Francs til Deling. — Afleveret denne Forretning til Mr. Esperonnier. — Begyndt at pakke ind.

Den 1ste Marts. Græsk Carneval, festligholdt ved at gaae fra Huus til Huus og dandse. — Spiist Frokost med Artilleriofficererne. Været med nogle ved et af de fornemste Baller. Verten modtog os med Høflighed og bød os Viin, Damerne dandsede i den græske Maneer. Der vare nogle, hvis Underkjortler vare af Sirts og Kattun, medens deres Spencer var Fløiel med Guld og Foerværk. Nogle havde derimod Silke-Underklæder, ja der var endog En med en Fløiels Pels.

General Durieus Sendelse til Præsidenten har især havt til Hensigt at degagere den franske Expedition ved at formere en græsk regulair Armee. Den synes især at være strandet paa Fabviers og Præsidentens personlige Misforstaaelser og paa Præsidentens Ulyst til at fremskynde en Organisation, han frygter for ikke at kunne vedligeholde. — General Maisson med nærmeste Omgivelser været ombord paa Fregatten Hellas til Frokost.

Den 2den. Spiist til Middag hos Mr. St. Leon. Denne Mand har i sin Tid været meget yndet af Dronningen af Neapel, Madame Murat. Han har særdeles gode Sprogkundskaber og er høist behagelig i Omgang. Han kommer ofte om Aftenen og gjør sit Parti. Det var Lundi gras, og Svinekjød, særdeles vel præpareret, udgjorde ogsaa Hovedbestanddelen af Maaltidet, der var saa godt forsynet, at det uden Skam kunde serveres i Paris.

Den 3die. Været i Navarino for at see Fregatten Hellas. Miaulis var til Gjæst hos Admiral Rosamel. Vi kom ombord, just som Mandskabet skaffede; en græsk Baadsmand modtog os meget artigt og førte os til en engelsk Officeer, som tjener ombord paa dette Skib. Skibet er smukt og beqvemt indrettet. Admiralens Kahyt er af lakeret Valdbirk. Officererne og Underofficererne have meget Rum i Skibet. Det er vel holdt, skjøndt ikke saa pent som de franske Skibe, jeg har seet. Det har et Lag 32-Pundigere og paa Dækket 41 Punds Karonader paa Slæder. Biscuitgjemmet er foret med fortinnet Blik. Besætningen var smuk, havde et sundt og ægte Sømands-Udseende. Knebelsbarten og de brogede Klæder forundrer den, der er vant til at see vore nordlige blaaklædte Søfolk. Der var gamle Gubber og unge Drenge. Disse sidste vare især vakkre.

Den 6te. I Haab om muligen at faae Tilladelse til at gaae med le Conquérant til Malta og Neapel begivet mig til Navarino og gaaet ombord paa le Conquérant under Paaskud af at besøge van Dockum. Ved nærmere anstillede Undersøgelser fandtes Planen ugjørlig. Da jeg vilde hurtig tilbage, fordi jeg havde indbudt en af de franske Officerer, havde jeg ladet min Voxdugs Kappe blive i Grækerbaaden. Vinden blæste haardt op, og Grækerne nægtede at roe ind. Jeg maatte give mig tiltaals og spise ombord i Conquérant. Under Maaltidet faldt Vinden af, og Grækerne roede bort uden at avertere; jeg blev nødt til at blive ombord til Kl. 8, da et Fartøi fra Conquérant satte mig i Land. Havet var stille, hvert Aareslag gnistrede i det temmeligt stærke Mørke. Kl. henved 9 red jeg fra Navarino og kom efter en Deel Besværlighed med at finde Veien Kl. $11^1/_2$ til Modon.

Den 7de. Faaet min Indskibningsordre. Gjort Visitter. Veiret stormende, forhindret Indskibningen. Min bleven udsat til Mandag (iovermorgen). Generalen invi-

teret mig til imorgen Middag. Faaet Breve fra Hennocque og Esperonnier.

Den 8de. Efter Middagsmaaltidet tog jeg Afsked med General Maisson, som talte i de meest smigrende Udtryk og lovede sin fremtidige Protection.

Den 9de. Kl. 12 forlod jeg Modon. Hamart, Esperonnier og Vial fulgte mig tilhest og tog Afsked ret som gamle Venner. Udenfor Porten kom Peronnier og Boissé for at sige Farvel. Den første bragte mig et Anbefalingsbrev til en Officeer i Toulouse. Capitain Coteau, der havde faaet Tilladelse til at gjøre en Reise til Smyrna, fulgte med mig. Veiret var smukt som den Dag, da jeg kom til Modon. Men hvilken Forskjel med Hensyn til Landet, jeg gjennemvandrede; da jeg kom, var alting øde, nu steg Røgstøtter, Beboelsens Tegn, op fra mange Steder i Plainen. Ploven var igang, Pakdyr drog hyppigt hen ad Veien, kort, Menneskelivet var igjen opvakt i Modons frugtbare Slette; vil det kun aarligt i 10 Aar tiltage som i de forløbne 4 Maaneder, da er det en af Europas meest befolkede Egne. I Navarino var d'Isson, Obersten for 16de Regiment, alt reist med en Fregat, som netop ved vor Ankomst satte Seil til for at gaae til Smyrna; det var med dette Skib, at Coteau skulde have seilet, han kom forsilde og maatte vende hjem med Protest. Efter at have sagt Adieu til Navarinos artilleristiske Indbyggere (Hennocque sagde jeg Adieu udenfor Porten, han havde været i Forretninger i Navarino), gik jeg ombord til Admiral Rosamel, hvor jeg maatte vente en Stund for at faae at vide, at jeg aldeles ikke havde behøvet at komme der, da Lionnen alt havde Indskibningsordren. De Herrer paa Admiralskibet, der just i den Mellemtid holdt Middag, medens jeg ventede, nødte mig til at spise med dem. Gik derpaa ombord i Lionnen, hvor jeg ikke fandt nogen særdeles indbydende Modtagelse, blandt andet at Dispositionerne vare tagne saaledes, at Passagererne ikke fik noget tilgjængeligt Gjemme

for deres Tøi, at de maatte lade det altsammen passere i Lasten paa det allernødvendigste nær, saasom hvad der kunde rummes i en Natsæk, hvilken de fik Plads til i et Skab paa Dækket. Da jeg vilde benytte Baaden for at besøge Suenson, gik jeg strax ombord til ham i La Sirène, hvor jeg fandt et ganske prægtigt serveret Bord i Anledning af et Gilde. Jeg maatte spise, enten jeg peb eller sang, og passerede en lystig Aften. Ved min Hjemkomst i Lionnen, thi nu var her mit Hjem, fandt jeg mine trende Stalbrødre, Lieutenant Duprès af Trainet, Lt. Lamarche og Botau af 47de Regiment, alt installerede i deres Køier i Salle d'arme, hvor en fjerde hang ledig for mig. Man havde alt pakket mit Tøi tilside og ikke givet noget Dækken til Køien, saa at jeg maatte klavre i den i fuld Costume.

Den 10de. Den næste Dag maatte Lionnen levere Levnetsmidler til Transportskibene; da Nedgangen til Victualielasten netop var i Salle d'arme, og dette var det eneste Sted, hvor vi stakkels Passagerer kunde finde et eenligt Øieblik til at skifte, saa maatte jeg den Dag blive, som jeg var den forrige. Veiret var slet, Skibet red af paa en svær Dønning, og jeg blev søesyg. Det var koldt, og jeg frøs som en Hund i min Livkjortel.

Den 11te. Den næste Dag bragte jeg det endelig saa vidt, at jeg fik skiftet Klæder og iførte mig min Vams og mine Kalmuks Buxer, hvilke jeg ikke mere forlod førend paa Rheden ved Marseille. Endnu denne Dag maatte vi blive paa Rheden for Modvind, og min søesyge Tilstand vedvarede. Da man uden Naade pakkede vore Køier tilside, saasnart vi vare staaede op, kunde jeg slet ingen Lise forskaffe mig, men maatte holde Stand paa en Stol. De Øieblikke, hvori jeg var lidt bedre, anvendte jeg til at orientere mig og saae snart, at jeg var kommet i et ikke synderligt interessant Selskab. Lieutenanten paa Skibet (Enseigne de vaisseau i Grad), var en Fyr paa de 45, der havde tjent i den

keiserlige Marine som ældste Cadet, faaet Afsked ved Restaurationen, faret en Tid paa Handelsskibe og siden igjen var bleven optagen i Marinen. Han var træt af Tjenesten, foer for at faae Retraite (Pension), var for Øieblikket dobbelt træt, thi han var syg af en indvendig Svulst i Halsen og maatte bruge Diæt og Igler. Det er forresten en godmodig Mand, bær Præget af en honnet Characteer, taler gjerne om sine Togter paa Middelhavet, som han virkelig har gjennemkrydset paa langs og paa tværs, men er desværre noget tung i den fortællende Stiil. Han har forresten nogen Dannelse og gode Manerer, kort, han var den bedste af Flokken. Da han kom sig, vandt Selskabeligheden virkeligt betydeligt, hvilket er tungt at bekjende. Blandt andre hans gode Egenskaber maae ikke forglemmes hans herlige Appetit for haricot, denne de Søreisendes Trøster i Nøden, der er saa almindelig i Misgunst i Marinen. Efter ham fulgte Mr. Maistre, der ligesom hiin havde tjent en Tid, men kort, i den keiserlige Marine som Aspirant, havde faaet Afsked, tjent som Coffardicapitain og nu var indtraadt som Maanedslieutenant. Han havde mere end hiin optaget en Coffardimands Sæder, var ukyndig udenfor sin Metier, som han lod til at forstaae, er høist activ og har en indgroet Ærgjerrighed, som af Mangel paa Næring gjør ham hypochonder. Han hader sin Metier, fordi den har givet ham saa ringe Lykke, farer kun for at tjene Brødet til sin Familie, og græmmes end mere ved denne Tanke, da han derved stedse kommer ihu, at han i en lille Bye imellem Toulon og Marseille er født til at være en velhavende Mand, Eier af flere betydelige Huse etc., at han intet deraf har forødt, men dog ved Tidsomstændighederne, der i hans Bye aldeles har forringet Eiendommenes Værdi, er kommet til at eie næsten intet. En saadan Mand gav ikke stort Stof til Underholdning. M. Guerin, ligeledes Maanedslieutenant, havde ikke engang som den foregaaende faaet en vis Grad af

Dannelse ved at tjene en lang Tid i Marinen; uden at have nogen egentlig Lyde var han plump og ubehagelig, udannet og kun lidt anseet af de andre. Capitainen var misfornøiet med hans løie Tjeneste og havde udentvivl til Hensigt at skille sig ved ham snarest muligt. Guerin, som udentvivl anede dette og er i Trang, var ikke synderlig glad. For mig var denne Person iøvrigt ret beqvem, thi han spillede Schak. Mr. Candeau, Elev af 1ste Classe, som tjente som Lieutenant, er et artigt, godmodigt og velvilligt lille Menneske, der hverken er meget eller lidt, han er imidlertid vant til at leve i godt Selskab, har gode Manerer og kan nok blive ret lidelig. Doctoren, hvis Navn jeg har glemt, var ogsaa en af de lykkelige, der igjen var bleven ansat ved den stærke Bevægelse i den franske Marine, men hans Fraværelse i 6 Aar har ladet et dybt Spor. Det er en ægte Empiriker, der neppe søger nogen nye Oplysning; han slukker med Limonade Ilden i Indvoldene og curerer i det Hele i denne Genre. Hans Kundskabsforraad er ganske indtørret, og ligesaa tør er hans hele Underholdning. Spille Piquet er hans Hovedbeskjeftigelse. Han var Messechef (Chef de Gamelle), og fandt stor Behag i den Tilfredshed, hvormed jeg spiste Saltmad, da hans ferske Provisioner havde været noget knapt beregnede. De andre Herrer vare mindre lette at tilfredsstille, jeg følte hans knebne Stilling og sparede ham en Deel Ubehageligheder ved at træde i Skranken som Saltmadens Ridder, ligesom Lieutenanten for Bønnerne, og vi imponerede saa vel, at Doctoren for at belønne mig vilde gifte mig med en Pige paa 100,000 Francs, der snart skulde have 100,000 til i Arv. Commissairen, hvis Navn jeg ei heller erindrer, var en pen, smuk, aldrende Mand, ægte fransk i Sæder og Væsen, Artigheden selv, saalænge der intet gik ham imod, men heftig og glubsk som en Løve, naar nogen stødte an mod ham. For at holde de gode Sæder vedlige, saasom at hver tog af Fadet lige forhaanden, at

Delingen af Maden skete anstændigt etc., traadte han ufortøvet i Skrankerne, og, som det lod, havde han over slige Convenancer alt brudt Landsen med flere af dem. Til disse for Selskabeligheden ikke heldige Egenskaber kommer endnu, at der herskede Splid mellem disse Herrer, og at de alle farede for Skillingen, saa at Oeconomien ikke maatte tabes afsyne, hvilket ikke er en Vinding for Passagererne. Disse bestode af Duprès, Trainlieutenant, et høist indskrænket Menneske, stolt af at have været paa Skolen i Saumur og af at have lært lidt, som han troer er meget, enteteret, men dog nogenlunde omgjængelig. Lamarche, Lieutenant af 47de Regiment, uvidende, raae og uforskammet, af ligesaa ubehageligt et Udvortes som Indvortes, og dog stolt og forfængelig. Han forlod Armeen for Svagelighed, og var stærk som en Bjørn og spiste som en Tærsker. Til Lykke at Commissairen var endnu lettere opirret end jeg. han feiede ham og sparede mig og os andre Uleiligheden. Boteau, Lieutenant af samme Regiment, et Barn paa 36 Aar, men godmodig, ikke uden Forstand, men med en høist overfladisk Dannelse. Dersom denne gode Mand kun var halv saa flittig i det daglige Liv, som han var ombord, hvor han ideligt afskrev nogle Noticer over historiske Curiosa, som han fik hos Skibets Lieutenant, saa kunde han ved et velledet Studium snart samle en stor Rigdom af Kundskaber. Lægges hertil, at hele Søetaten paa Eleven nær var Provençaler, der hyppigt opvartede med deres Jargon, saa vil enhver let indsee, at der ikke var stor Glæde at hente i dette Selskab.

Den 12te. Endeligt bedagedes Veiret, og Vinden blev taalelig for at gaae ud, hvilket ogsaa strax iværksattes. Vi lettede om Morgenen Kl. 7. Convoien blev anført af Briggen Le Lynx og bestod af 11 Skibe foruden de tvende Krigsskibe. Veiret var særdeles smukt, min Søesyge var ovre for dengang, og jeg kunde ret besee for sidste Gang denne herlige Rhed med sine mange

Skibe, Navarino, de nøgne moreotiske Bjerge og den store Havflade lige for os. Vi kom saa tæt forbi La Sirène, at jeg kunde sige Suenson Farvel. Vi seilede og seilede hele Dagen og kom ingen Vegne; snart blev det ganske stille, Transportskibene krøb, især en ulykkelig Hollænder; den næste Morgen vare vi endnu i Sigte af Navarino, op ad Dagen fik vi Vind, men just ikke den, vi behøvede; vi vandt kun lidt i den rette Cours, boutede og skvulpede, saa at jeg paany fik Søesyge, og da denne lod til at vare ved, kom jeg endelig saa vidt, at jeg erklærede, at jeg vilde beholde min Køie ophængt om Dagen til Trods for den gode Orden og ikke staae ud af den, saalænge jeg var syg, medmindre man kastede mig ud. Denne Erklæring, der viste, at der dog var nogen i Verden, som turde bryde en Landse med en Skibschef, gjorde sin Virkning, og man lod mig have dette lille Herredømme, uagtet det meget generede Capitainens gamle sorte Tjener, der maatte krybe under min Køie for at komme til Capitainens Victualier. Efter nogle Dage var Havet igjen roligt, jeg paa Benene, men Vinden enten ingen eller imod. Hver Aften blev braset op for at vente Convoien, der nølede, hver Nat smaae Seil, og først den 10de Dag saae vi La Pantellerie, men fik vi den først seent at see, saa beholdt vi den des længer i Sigte, thi endnu den 26de var den ikke langt fra os. Vi saae Cap Bon og mødte La Pommone, en fransk Corvet, der krydsede der paa Kysten. Den havde fulde Seil, brasede op og leverede Breve til Commandanten; neppe havde den forladt os og nok saa stoltelig fortsat sin Vei til Tunis, førend en Byge paakom saa pludseligt, at den med Nød kunde bjerge sine Seil; Vinden hjalp den, den bjergede et Par ved at rive dem i Pjalter. Vi opgav alle Seil paa Fokken nær, som endda blev rebet, og strøg for Veiret ind i Læ af Cap Bon med en utrolig Fart. Convoien, der alt var noget under Vinden, faldt endnu længer fra, og den næste Morgen

saae vi ikke alle Skibene; da vor stedsevarende Fjende, Nordvestvinden, vedblev at rase, holdt vi det krydsende under Land næste Dag ved Fortet Gallipoli. Den 28de var det fast stille. Commandanten kom paa Siden og forlangte Vand for et af Transportskibene, der med en Ladning af circa 200 Mand knap havde Vand nok for 8 Dage. Vi vare alt i Begreb med at levere af vores Forraad, da flere Skibe kom med samme Erklæring, og der besluttedes næste Dag at søge Havn, alt som Vinden vilde føie. Vi fik en sydlig Vind og lod staae til mod Cap Bon for at søge Tunis. — Marsvinene dandse om Skibet i store Skarer. — Alt som vi kom mod Spidsen af Forbjerget voxede Vinden, og inden vi ret var forbi det, havde vi en saa frisk Kuling fra Sydsydvest, at vi kunde haabe i tvende Dage at naae St. Pierre paa Sardinien. Vi lode staae til, men alt inden Natten var Vinden gaaet saa vestlig, at vi ikke mere kunde holde Routen. Vi krydsede atter et Par Dage, naaede Høiden af Sardinien, men kunde ikke doublere den sydvestlige Odde og maatte endelig, efter fast at have tabt hele Convoien, søge Ly for Modvind og haardt Veir i Cagliari, hvor vi ankom den 1ste April (om jeg mindes ret) og fandt paa tvende nær alle de tabte Skibe. Cagliari ligger ret smukt paa et Bjerg i Form af en Sukkertop. Dens Bygninger synes anseelige. Den franske Consul, som i en Quarantainebaad nærmede sig vort Skib for at hilse paa Commandanten, fortalte, at dens adelige Indbyggere ere stolte, at Ceremoniellet fra gammel Tid er i fuld Hævd, at stor Rigdom findes her ved Siden af stor Armod, at et herligt Land, der fast kunde frembringe alle europæiske og alle tropiske Frugter ved dets forskjellige Jordbund og dets Beliggenhed, var slet dyrket; at Sommeren i flere af dets Egne er saa heed, at kun de climatiserede kan taale den. Han fortalte os ogsaa Pavens Død. Vi fik endeel Grønsager ombord, hvoriblandt herlig Spinat, Grønærter, Bønner, en Art Blomster-

kaal, Brocoli, Salat, Purrer, Oranger, som kun vare maadelige, etc., hvilke Herligheder ret gottede os. Dagen derpaa gik jeg iland i Quarantainebygningen og kjøbte, for at kjende Landets Producter, en Flaske Viin, 1 Pd. Smør og 1 Pd. Ost; denne sidste var især uhyre billig, 2 sols la livre, og var i sin Art ikke ilde, noget tør og salt, men skarp. Vinen bar Tittel af Malvoisier, var hvid, stærk og velsmagende; gjemt i flere Aar maae den være fortræffelig; Smørret var, uden at være særdeles delicat, spiseligt og godt. Vi saae i Quarantainen flere af de Bønder, som tilkjørte Vandet, de vare klædte i Sort fast fra Top til Taae: en sort Kofte, der hang løst og var uden Krave, en Vest af samme Tøi, et Læderbælte, men uden Vaaben, et sort kort Skjørt, sorte Støvletter over Knæerne; kun det lidet, der undertiden saaes af Underbuxerne og Linnedet ved Halsen, var hvidt; de af dem, jeg saae, vare ragede. Deres Kjøretøi bestod i en lille Kærre af Planker med lave Hjul; den droges af tvende Øxne. En Gendarm, der var i Quarantaine, var ganske klædt paa fransk Viis og talte dette Sprog taaleligt; en Skildvagt, vi saae paa Volden eller rettere Muren, havde ganske det europæiske Tilsnit, han var i Caputkjortel for Regnens Skyld. De faae Indbyggere vi saae, nemlig nogle Handlende, der kom i Quarantaine, vare klædte paa europæisk Viis og havde italienske Ansigter. I Consignen vare catholske Billeder. Bygningerne vi kunde see samt Fæstningsmurene etc. vare vel byggede. Nogle faae Fruentimmer, vi saae i et Par hundrede Alens Afstand, vare barhovedede. En Gade, som vi kunde see, var saa smal, at man stak Stænger tvers over fra et Huus til et andet for at tørre Klæder. Mandskabet fik ferskt Kjød og godt Brød, saalænge vi vare paa Rheden. Efter nogle Dages Ophold, da Vandet var indtaget, og Veiret noget bedaget, skjøndt Vinden stedse nordvest, lettede vi og stode ud efter; neppe vare vi ude, førend vi fik haard Vind og høi Sø; vi holdt det

krydsende hele næste Dag, men havde alt inden Aften tabt flere Skibe af Sigte. Om Natten kulede det haardt, og vi tabte Commandanten af Sigte. Om Morgenen blev Veiret smukt, næsten stille, men vi vare ganske ene; den Smule Vind, vi havde, blev brugt til at søge Briggen, men da vi mod Eftermiddagen fik god Vind til at doublere Sardinien, lod vor Capitain staae til, og vi vare saa heldige endelig at fuldbyrde dette store Værk, der havde kostet saa lang Tid. Nu gik det bedre, overladt til os selv benyttede vi vort gode Skib og var alt den 10de i Sigte af Frankrigs Kyst, ei langt fra Frejus, men da Veiret var haardt, og det var seent, maatte vi om Natten søge rum Sø og anvende hele den 11te til at krydse ind til en Ankerplads, hvor vi vare i Ly for Nordvestvinden. Alt om Morgenen ganske tidlig var Vinden gaaet østlig, vi lettede i en Fart for at fri os fra Kysten og stod for fulde Seil ad Marseille til. Vinden voxede stedse, og vi strøg forbi Toulon (hvor en Luggert kom for at høre Nyt) og til vort Bestemmelsessted. Inden vi naaede Marseille var Vinden saa haard, at Lodsen knapt kunde komme paa Siden; vi drev stærkere med opbrasede Seil end underveis i Følge med Hollænderen. Knapt fik vi Tid til at bringe Ankertouget i Orden, førend vi vare paa Ankerpladsen, og Kl. $4^1/_2$ sad vi alt i god Ro ved vores Middagsbord hos Capitainen, der denne Dag havde inviteret mig. Jeg har ikke tilforn omtalt denne Mand, fordi jeg i Begyndelsen fast aldeles intet havde at skaffe med ham. Den ringe Agtelse, hvormed vi modtoges, den ringe Omhu især, der vistes for vores Beqvemmelighed, udgik hovedsagelig fra ham; jeg antog det for at være den ikke ualmindelige Hovmod, der besjæler Skibschefer, og bringer dem til at see dybt ned paa alt, hvad der er under dem ombord; en saadan Mand søgte jeg ikke, og der hengik flere Dage, hvor vi ikke talte sammen og ikke hilste hverandre. Han fra sin Side, som jeg siden forstod,

havde fundet saa ringe Behag i mine Reisefæller, at han ingen Fristelse fandt til at indlade sig med os. Da han imidlertid hørte af Officererne, at jeg ikke var saa gal, kom han en Dag. da jeg for Søesyge endnu var i Køien, og spurgte til mig. Det første Skridt gjort bragte til en Nærmelse; gjennem Eleven blev jeg oplyst om, at han ikke ret havde fattet det ubeqvemme i vor Stilling i Begyndelsen og siden ikke troede at kunne forandre det engang skete; denne Oplysning tilfredsstillede mig, og fra nu af talte vi hyppigt sammen. Han var Søn af en Admiral, omtrent 36 Aar gammel, har som ganske ung Officeer været i Vliessingen med sin Onkel, og kunde ikke noksom rose de danske Besætninger; han talte godt for sig, har et behageligt Udvortes, har megen Verden og megen Læsning; uden at være bigot helder han til det religieuse Parti, hader Revolutionen og dens Indflydelse, haaber ikke meget af Constitutionen, men lider dog heller ikke de store adelige Fortrin. Han lader til at være stræng i Tjenesten, har en stærk Commando, men mangler et skarpt Syn. Hans Besætning var ganske ny, paa 14 Mand nær, hvoriblandt Baadsmænd, Overkanonerere, Tømmermænd og Qvarteermænd, var det første Gang, at disse Folk var paa Søen. Der blev derfor dagligt, naar Veiret tillod det, exerceret og nogle begyndte at kunne bruges til lidt; men kun faae blive nogensinde ægte Matroser, thi de fleste afskye deres Metier. Som paa alle franske Skibe nu var Mandskabet godt klædt og bespiist, og Skibet holdt reenligt. Mærkeligt var især det fortræffelige Brød, der spistes ved Officerernes Bord, det bedste jeg nogensinde har spiist.

Endelig steg vi den 13de April iland i Quarantainen i Marseille.

Allerunderdanigst Promemoria.

Deres Majestæt har havt den Naade at sende mig til det franske Corps paa Morea for at samle Kundskaber

i mit Fag og om muligt Krigserfarenhed. Af de offentlige Efterretninger og, som jeg formoder, ogsaa af Major von Hansens Beretninger, veed Deres Majestæt, at det ikke er sandsynligt, at vi faae Leilighed til at naae dette sidste Maal ved den franske Armee, der synes at have endt sine Operationer, medmindre Rygterne om et Tog til Algier i April Maaned maatte være sande. Krigen i disse Egne føres for Øieblikket af Grækerne alene, der søge at udvide deres Grændse norden for Morea saa meget som muligt; men de Franske understøtte ikke engang dette Foretagende med Officerer, og vi kunne altsaa ikke, efter den Stilling vi nu ere satte i, begive os did uden allerhøieste Ordre. Imidlertid haaber jeg, at mit Ophold dog ikke skal være ganske spildt; det er ikke en ringe Deel af Krigens Førelse at vedligeholde Armeens Organisation og dens Sundhed under vanskelige Omstændigheder, at have Vane til at benytte, hvad Omstændighederne tilbyde, og at skabe Resourcer. I denne Henseende have vi mange Exempler for Øinene. Der indrettes daglig i de slette Huse, hvoraf Modon og Navarino bestaaer, Kaserner, Hospitaler, Stalde, Stabsqvarterer, Værksteder, og alt dette med temmelig ringe Midler. Ved at indlemmes saa aldeles i en anden Armee faaer man først et frit Standpunct for at betragte den, hvortil man hører, man befries for eensidige Anskuelser. Jeg har havt den Fornøielse at bemærke, at Deres Majestæts Armee i mere end een Henseende kan staae som Exempel, skjøndt der paa den anden Side ogsaa i denne Armee er meget, der fortjener Efterligning. Den franske Armee erstatter ikke mere ved sin lange Krigserfaring sine organiske Feil, og disse ere ikke faae. Den nuværende franske Armee har sin Oprindelse i Revolutionen, af den er den skabt, til den skylder den Hovedmomenterne af sin Organisation. Republiquen kaldte sin skjønneste Ungdom, sine bedste Borgere til Vaaben og kjæmpede med dem for Frihed og Liv. I Soldaternes

Rækker fandtes tænkende, dannede Mænd; de fattede snart det rette Begreb om deres Stilling, indsaae Nødvendigheden af stræng Disciplin under Vaaben, som de derfor selv overholdt og som de vidste at forene med en stor Uafhængighed i Fritiden. Officererne, som fremdroges af de udmærkede blandt disse udmærkede, havde let ved at blive adlydte, den bedre Deel Soldater lød af Overbeviisning, Agtelse og Venskab, den slettere Deel bleve tvungne til Orden af de bedre. Napoleon fremtraadte og henrev ved sit Genie og sin Lykke disse krigsvante, høihjertede Skarer. Selv fremgaaet af Revolutionen kjendte han nøie dens Aand og benyttede denne saalænge som muligt. Men hans hyppige Krige, hans Kjæmpen imod den republicanske Aand i Borgersamfundet udtømte Kilderne til Recrutering og slappede Enthusiasmen. Krigsvanen var tilbage, den gamle Soldat havde seet sine Officerer saa udmærkede i Faren, han lød af Vane og Overbeviisning, den nye fulgte hans Exempel, og Krigsdisciplinen blev herskende. At skaffe Remplacenter var saare kostbart, Krigen lovede Lykke; de fleste unge Mænd, kaldte til Vaaben, mødte selv, og Armeen var godt sammensat. Restaurationen kom, den stærke, agtede Krigerhaand førte ikke mere Tømmen, og alt viste sig, at Disciplinens Element, saaledes som Revolutionen havde efterladt det, Soldatens Overbeviisning, ikke mere var passende, thi den førte nu kun til regimentair Eenhed, hver adlød kun den Chef, han agtede. Napoleon traadte igjen en kort Tid frem paa Skuepladsen, og den franske Armee glimrede endnu engang, førend den ophørte. Der skabtes en nye Armee af de meest heterogene Dele. Det første Princip var at udelukke hver Overofficeer, som i altfor høi Grad havde Soldatens Tillid, og hver subalterne Soldat, der havde udmærket sig i den gamle Armee, og besætte hines Pladser med Personer, hvis Hengivenhed man kjendte, og disses med unge ubetydelige Subjecter. Man indsaae snart, at denne

Maade at danne Armeen ikke lod sig saa ganske befølge. Ingenieur- og Artillericorpsets Officerer bleve snart, paa faae Individer nær, kaldte til Tjeneste. Infanteriet og Cavalleriet optoge flere og flere, og nu bestode Officeercorpserne af tjente Officerer og nye tilkomne, hvis eneste Fortjeneste var deres antagne Troskab mod Kongefamilien. En Strid fandt snart Sted mellem disse forskjellige Arter; hvor den ene var stræng, blev den anden mild, hvad den ene vilde, var den anden imod og omvendt, de kyndige lod de ukyndige istikken, og Disciplinen leed. Man følte Forskjellen, troede, at Feilen laae alene i de hvervede Soldaters slette Sæder. Hvervingen erkjendtes utilstrækkelig, og Conscriptionen indførtes paany. Det ringe Antal, der aarligt kaldtes til Vaaben og det ringe Haab om Avancement for Underklasserne nedsatte paa den ene Side Prisen paa Remplacenter og paa den anden Ungdommens Lyst til Vaaben. Selv de mindre Formuende dannede Assuranceselskaber, og Armeen fik snart som Recrutter lutter Individer af den ringeste Almuesklasse eller Remplacenter; disse, der stedse toge nye Remplacementer, bleve de gamle Soldater og gav Tonen an. Nu var det Moment, som saa længe havde været antaget at opretholde Aanden i den franske Armee, Soldatens Opdragelse og Overbeviisning, ikke mere, og intet var traadt istedet, ja Overbeviisningen om dens Tilstedeværelse er saa indgroet hos den gamle Stammes Officerer, at de ikke vil slippe den og sætte andre Midler istedet. Som Følge af dette Princip er det ikke Vane, ja ikke Ret at straffe saadanne Feil, der ikke ere Laster, saasom Drukkenskab, Raisonnering, Ureenlighed til en vis Grad, Forsømmelighed; først naar disse Feil indflyde paa Opfyldelsen af Tjenesten, straffes de; thi man venter, at Soldatens egen Følelse og Kammeraternes Exempel skal rette dem. Ved denne falske Anskuelse er blandt andet Drukkenskab blevet meget gjængse, hvilket maae være Enhver paafaldende ved en Armee, stillet af en saa

afholdende Nation. Ogsaa er Ordgyderi hos Soldaten ikke ualmindelig. Som en Følge af begge Dele mangler i flere Troppecorps en stræng Disciplin. Den spanske Campagne var for let, den lod ikke disse Mangler føles saa meget; den var desuden bestemt for at skaffe de høie Commanderende Soldatens Kjærlighed og Tillid, man undgik Strænghed, alt var Belønning. Imidlertid undgik ikke disse Mangler de tænkende Officerers Opmærksomhed, og saavidt jeg kan forstaae, tænker man paa at tage Forholdsregler herimod. Denne lille Campagne, hvor Savn og Anstrængelse en lang Tid var Dagens Orden, og hvor ingen Adspredelser kalder Officeren fra Soldatens Side, har vistnok aabnet Øinene paa flere, og den Overbeviisning er bleven mere og mere levende, at Officeren maae have Midler til at opdrage Soldaten og rette hans Feil, selv udenfor Tjenesten. Har jeg saaledes paa den ene Side viist Deres Majestæt denne Armees svage Side, maae jeg ikke glemme paa den anden at omtale dens fortrinlige Udrustning og Paaklædning, dens Krigslyst og gode Mod. Jeg er overbeviist om, at de herværende Tropper ville fægte yderst tappert, om de bleve førte mod Fjenden. For Øieblikket er Soldaten godt forpleiet her, og efterat man er rykket ind i Byerne ogsaa taalelig logeret. En mærkelig Anomalie, jeg her har seet, er den, at man har havt og har endnu Hospital i Telt, medens man har skaffet samtlige Heste i Huus, tildeels i nybyggede Barakker. Genitropperne, der i Begyndelsen have anstrængt sig meget, have havt mange Febersyge, medens Artilleriet, der har en stræng Disciplin, har mistet færre Folk.

Allerunderdanigst
A. F. Tscherning.

Til Hans Kongelige Høihed Prinds Christian.

Deres Kongelige Høihed har været saa naadig at befale mig at skrive Dem til fra Morea, naar Leilighed

gaves. Da netop Lieutenant Dirckinck reiser hjem iovermorgen for at gjenvinde sin tabte Sundhed, saa vil jeg benytte mig af Leiligheden, skjøndt jeg igrunden endnu er for lidt hjemme her for at kunne give nogen velgrundet Efterretning om de to Gjenstande, der for Øieblikket drager Opmærksomheden paa dette Land, Grækerne og den franske Occupationsarmee.

Af Grækere findes i Nærheden af den Deel, jeg har seet af den franske Armee, nemlig ved Navarino og Modon, kun tvende Sorter, Kjøbmænd og de usleste Dagleiere; hverken den ene eller anden Art er skikket til at give et rigtigt Begreb om et Folk. Hine have fra det første Øieblik benyttet Leiligheden til stor Fordeel og ere i stor Miscredit i den franske Armee, der desuden af Marinens Beretninger om Grækerne og ved at see de fangne græske Sørøvere ankomme i Toulon for en Deel vare forud indtagne imod dem. Denne Fordom har endog slaaet stærke Rødder hos de høiere Officerer, efterat et Par Tildragelser har fundet Sted, som de ansee for Utaknemlighed hos de græske Authoriteter. Saaledes blev paa en March gjennem Arcadien 15 Syge tilbage i en græsk By; da Tropperne vare borte af Egnen, og den for deres Forpleining forudbetalte Sum opspiist, vilde man ikke længer beholde dem; Soldaterne tilbød at betale selv og samlede deres Penge, som kun udgjorde 35 Francs. Grækerne vare ikke tilfredsstillede, forlangte 50 Francs og satte de Syge paa Gaden, da de ikke kunde betale. Disse fik imidlertid tilveiebragt Transportmidler og kom til Navarino; men kort efter kom en Regning for Pleie, Transport og Medicamenter paa 900 Francs. hvori skete en ringe Nedsættelse paa derom gjort Reclamation. Skjøndt denne Handling i høi Grad opbragte Chefen, saa synes det dog ikke, at der paa Stedet selv er gjort nogen Undersøgelse af Franske, kyndige i det græske Sprog. Er Princippet, at alt, hvad der leveres, skal betales, saa kan Sygepleie, Transport,

Medicamenter og Lægetilsyn for en Mand snart blive 60 Francs, saa denne Deel af Sagen synes ikke at fortjene en saa streng Dadel; hvad derimod den øvrige Fremfærd mod de Syge angaaer, saa er den vistnok et Tegn paa, hvor lidt dette Folk endnu har kunnet opgive lave, egoistiske Anskuelser. Som der handles mod os, saa handle vi, er en Lov hos mange flere end hos Grækerne.

De eneste Grækere, jeg har havt at gjøre med, om hvem jeg kan dømme, saavidt som det kan skee uden at forstaae dem, er de fattige Stakler, der samles udenfor Modons Porte, hvor de fordeles til Arbeide; der kom daglig circa 60 à 100 og derover. Hidtil betaltes de med Biscuits, levnede fra Araberne, tildeels bedærvede, som uddeeltes to Gange daglig. Herfor arbeidede de til Kl. 11 og siden fra 1 til 4, tilsammen knap 6 Timer; nu er dette Betalingsmiddel tilende, man har begyndt at uddele Riis og har Vanskelighed for at faae Arbeidere, ja selv ved at byde et Tillæg af 5 Sols i Penge har man ikke ret kunnet bringe dem igang. Det er en Selvfølge, at disse Folk ikke arbeide synderligt, næsten intet naar de ere ubevogtede. De have en ringe Opmærksomhed for deres andre Omgivelser; saaledes er selv de Bedres Leie tidt modbydeligt, Tilberedelsen af deres Mad ofte meget uordentlig, dog maae jeg tilstaae ikke værre, end jeg tidt har seet det i andre Lande. Denne usle Tilværelse gjør, at de behandles med Foragt af den franske Soldat. Grec er et Skjeldsord, og da man ikke forstaaer hverandre, skeer næsten hver Tiltale for at gjøre den udtryksfuld, haard og bydende. Hvad der ikke bidrager til at forøge den gode Forstaaelse og Armeens heldige Indflydelse paa Nationens Dannelse, er Manglen paa Tolke. Ved Hovedqvarteret findes vel tvende, men det er franske Philhellener, som paa den ene Side ingen Indflydelse har og paa den anden ingen Tiltro. En Art Commissair fra den græske Regjering findes her vel, men ogsaa denne synes

ikke at have nogen betydelig Indflydelse paa nogen af Parterne, saa man med Rette kan sige, der hersker kun en ringe Forbindelse mellem Grækerne og den franske Armee. Denne holder, som bekjendt, Fæstningerne Modon, Navarino og Patras med Slottet Morea besat, og har et Detachement i Coron, hvor iøvrigt Nikitas kommanderer. Dens første Ophold i dette Land har været høist besværligt. Som en diplomatisk Demonstration mere end som krigsførende Armee er den kommet frem paa Morea. Som det synes, har den fundet Landet langt under Forventning og derfor ikke været passende forsynet. Soldaten synes paa den ene Side at have lidt Mangel paa gode Levnetsmidler og Lye mod Veirliget, som den Tid var regnfuldt, og paa den anden Side været uden Beskjeftigelse og uden en ret kraftig Idee om sin Bestemmelse. Denne physiske og moralske Grund har frembragt Sygdom og Mismod. Sygdommen bestaaer meest i en voldsom Vexelfeber, der behandles med Chinin. Den har især i Begyndelsen kostet mange Livet, saa at Armeen, der i sin Begyndelse var 14,000 Mand, nu knap er over 12,400, hvoraf neppe mere end 10,000 til 11,000 ere Combattanter. Den Tilstand, hvori Tropperne fandt Pladserne, de skulde besætte, bidrog ikke til at hæve deres Mod. Husene vare usle og fulde af Uhumskheder, uden Mobilier og uden Indbyggere. Der maatte arbeides for at finde taaleligt Huuslye; imidlertid fandtes dette, og den Beskjeftigelse, som Soldaten herved fik, der dog havde et bestemt Maal for Øie, har meget bidraget til at hemme Sygdommens Fremskriden og oplive Soldaten. Beleiringen af Slottet Morea, saa lille den var, har ogsaa havt en god Indflydelse, Levnetsmidler er ankommet i tilstrækkelig Mængde af god Qvalitet; Grækerne have tilført en Deel Grønsager, Frugter og Specerier. Alt dette har havt en saa god Indflydelse, at man med Rette kan sige, den sunde Deel af Armeen er i complet Stand for at begynde en Campagne. Byerne, som den beboer, ere betydeligt

forbedrede, ja tildeels forskjønnede derved, at man har nedrevet en Deel høist maadelige Huse for at faae Byggematerialer og aabne Pladser.

Deres Kongelige Høihed vil see, at vort Ophold her hidtil kun har frembudt lidet af særdeles Mærkværdighed, og at vi meget have maattet føle Savnet af at kunne have været tilstede ved den Fest, der saa nylig har været feiret af det danske Folk. Imidlertid føler jeg en Trøst ved underdanigst at turde yttre min Glæde i denne Anledning og at bringe min Hyldest og Lykønskning personlig til Deres Kongelige Høihed. En Forening som denne er ikke en Familiesag, det er en Folkesag, og vil sikkert have de heldigste og lykkeligste Følger.

Underdanigst
A. F. Tscherning.

Til Hans Kongelige Høihed Prinds Christian.

Deres Kongelige Høihed har, haaber jeg, modtaget et Brev fra mig, skrevet strax efter min Ankomst; jeg staaer nu paa Springet at vende tilbage, og vover atter underdanigst at benytte Deres høigunstige Tilladelse til at meddele Dem mine Anskuelser over Landets Tilstand.

Fra en saa classisk Grund føler jeg fuldkommen, at Oldtidens Efterladenskab især maatte være de Gjenstande, hvorom jeg burde underholde Kunsternes ophøiede Beskytter; men Omstændighederne have forhindret mig fra at betræde de Egne, hvor det gamle Hellas endnu lever i sine herlige Ruiner, og hvad vi see nær om os, er af saa ubestemt en Alder, af saa ringe kunstnerisk Værd, at det ikke fortjener Opmærksomhed uden for den, der besad Midler til at søge frem, hvad der muligt findes begravet i Jorden paa de Steder, hvor Sandsynligheden peger paa fordums Beboelse.

Hvad derimod det nye Grækenlands Stilling angaaer, da kjender jeg en Deel mere deraf end for 3 Maaneder

siden; jeg har seet en Deel af de forskjellige Chefer, talt med Philhellener af forskjellige Farver, hørt forskjellige franske Officerers Beretninger om deres forskjellige Sendelser og endelig ofte hørt uvilkaarlige Udbrud af de franske Chefer over de Vanskeligheder, de mødte, saa jeg troer mig nogenlunde istand til at fremstille det hele i et klart Lys. Deres Kongelige Høihed har af de offentlige Tidender seet, med hvilken Lethed Reditionen af de moreotiske Fæstninger fandt Sted, Rapporterne derover ere sande (som en Parodie herpaa vover jeg at indslutte en Sang*) af en fransk Sergeant i denne Anledning). General Maisson, der saae sin Armee hjemsøgt af Sygdomme, og kjed af den underhandlende

---

*) **La Campagne de Morée.**

1.

N'en déplaise aux braves guerriers,
Vieux enfants gatés de la gloire.
Ils n'étaient que des écoliers
Dans l'art d'enchainer la victoire;
Ils massacraient le genre humain,
Vainqueurs, vaincus jonchoient la terre,
L'un aujourd'hui, l'autre demain.
Avez vous jamais vu la guerre?

2.

Qu'alloient-ils chercher à Moscou?
Qu'avoient-ils à faire en Espagne?
Ils se sont fait rompre le cou
Dans mainte inutile campagne.
Pour un peu de lauriers sanglants
L'un perdit la jambe au grand Caire,
L'autre la tête à Mont St. Jean.
Avez vous jamais vu la guerre?

3.

La Politique avec l'esprit
Ont détroné Mars et Bellone,
On prend les villes par écrit
Sans ôter la vie à personne.

Krig, tænkte strax paa at forfølge sin Lykke og trænge over Isthmen, tage Athen og Lepanto, og gjøre sig til Herre af det hele egentlige Grækenland. Rygtet om

---

Le canon, paissible, innocent,
A perdu sa voix de tonnerre,
On verse l'encre et non le sang.
Avez vous jamais vu la guerre?

4.

Pour punir les Grecs insoumis
Les Turcs envahient leur Contrée,
Et soudain la France a promit
De venger bientôt la Morée,
Mais déjà les Turcs sont battus,
Sans coup férir le Ministère
Au coin du feu les a vaincu.
Avez vous jamais vu la guerre?

5.

Cependant pour plaire au Français,
Affamés d'honneur et de gloire,
On ira chercher à grands frais
Un simulacre de victoire;
A ce bruit le fier Musulman
A dégainé son cimeterre,
Il voit nos drapeaux, et se rend.
Avez vous jamais vu la guerre?

6.

Déjà Modon ouvre son fort
Au son de nos trompettes guerrières,
Coron tente un sublime effort!
On s'empart à coups de pierres.
Le noir pacha des Égyptiens
Ne se defend qu'à coups de verres,
Et s'enivre avec des chrétiens.
Avez vous jamais vu la guerre?

7.

A l'aspect du Français vainqueur
Navarin a fermé ses portes;
Mais un seul guerrier, un sapeur,
Affronte ces noires cohortes;

Russernes Lykke opflammede den Mængde unge Officerer, der omgave ham, fast alle af de første Familier, der kun savnede et godt Paaskud for at vinde Ordener og Forfremmelse ved deres mægtige Venners og Slægtninges Indflydelse. Disse gjorde alt for at tilskynde Generalen, der selv saae Marchalstaven imøde med Utaalmodighed, og som godt føler, at hans Talent som General først

---

Il monte, il se fraye un chemin,
Il glisse!!! il va mordre la terre,
Un Turc le retient par la main.
Avez vous jamais vu la guerre?

8.

Eh quoi? Patras resiste encore!
Ses guerriers prêts à se défendre
Ont juré de braver la mort,
Sans jamais songer à se rendre
Soudain ils livrent leur château.
Qu'ont-ils perdu dans cette affaire?
Un cheval, un bouc, un chameau.
Avez vous jamais vu la guerre?

9.

Ainsi finit sans accidents
Cette mémorable Campagne,
Adieu cordons, titres, rubans,
Adieu les châteaux en Espagne.
Exilé loin de mes foyers
Au sein d'une terre étrangère,
Sans vin, sans femmes, sans lauriers.
Avez vous jamais vu la guerre?

10.

Et vous qu'un fortuné destin
Retient dans l'heureuse Provence,
Cessez de murmurer en vain
Et d'envier notre existence.
Sous les ombrages de Toulon,
Si nous choquons encore les verres,
Vous nous direz avec raison:
Avez vous jamais vu la guerre?

skinner paa selve Valpladsen, hvor hans bekjendte urokkelige Mod og sunde Blik giver ham store Fordele, medens han som Chef i den rolige Leir, kjæmpende mod tusinde smaae Trængsler, ikke er nær saa vel paa sin Hylde. Den engelske Indflydelse lagde sig derimellem. De havde ved at kjæmpe med mod Slottet Morea høit vedgaaet deres Part i Toget mod Morea, de støttede dem herpaa for at bevise deres Ret til at forhindre videre Fremskriden.

Den græske Præsident benyttede Omstændighederne, sendte Fricorps ind i Rumelien for at udvide Grændserne og søgte paa Congressen i Egina at bringe Ambassadeurerne til at bygge Grækenlands Størrelse paa status quo ved Fredens Slutning. Den russiske Minister, hvis Hensigt aabenbart maatte være at svække Tyrkiet det meste muligt, søgte at udvide Grændsen betydeligt mod Norden, ja fast synes det at skaffe en saadan, der ikke var synderligt fast, og som derfor snart maatte give Tvistighed og saaledes bringe Grækerne i stedse Forbindelse med Rusland. Den engelske Minister vilde kun indrømme Morea og Øerne, og den franske var saaledes istand til som en Mellemting at foreslaae Thermopylerne og Arta. Var Russernes Fremskriden vedblevet, saa var dette Forslag udentvivl blevet antaget; men da man mærkede, at Tyrkerne viste Kraft i deres Forsvar, fandt, som det synes, Englænderne det raadeligst at drage Sagen lidt i Langdrag, og under Form af at hævde tyrkisk Privateiendom forlangte man af Præsidenten mange vanskelige Oplysninger over disse Gjenstande. Endelig bliver man færdig og antager omtrent de franske Forslag til at forelægges for de diverse Cabinetter, men det engelske har alt hugget Knuden over ved at afgjøre mod dette franske, at Morea alene skal garanteres, og den nærmere Bestemmelse udsættes til den endelige Afgjørelse, at det franske Expeditionscorps skal trækkes tilbage, dog med Forbehold at Frankrig lader et Occu-

pationscorps tilbage paa Morea, om det findes fornødent. Imedens disse Underhandlinger foregaae, bestormes Præsidenten af de franske Emissairer for at gaae ind paa deres Synspuncter, der især gaae ud paa at skabe en græsk regulair Armee under franske Overofficerer og saaledes bringe den franske Indflydelse iveiret. Oberst Fabvier forlader Grækenland, vender paa kort Tid tilbage til Frankrig, udvikler for Ministeriet sine Anskuelser og udvælges til at optræde som Militairchef i Grækenland, hvorhen han ufortøvet retter sine Skridt. Præsidenten, der vistnok godt føler, hvortil hele denne Sag sigter, søger at undgaae at indlade sig i nogen betydelig Militairorganisation og søger at holde Ligevægt mellem Palikarcheferne og Partisanerne for den regulaire Organisation. De Franske holder de lovede Subsidier tilbage, og da Fabvier endelig kommer, sendes han til Præsidenten, understøttet paa det kraftigste af det franske Hovedqvarteer, der bestandig holder alle Subsidier tilbage. Dertil ere Sagerne nu komne, og det synes, som Præsidenten tildeels har maattet gaae ind paa de Franskes Vilkaar, thi græske Officerer og Mandskab ere ankomne her for at overtage Heste og Ridetøier fra det franske Chasseurregiment, og en Artillerioberst er her for at modtage et Bjergbatterie og diverse andre Artillerieffecter til Brug for Artilleriet, der skal formeres og tildeels er formeret paa 6 Compagnier, hvortil han ogsaa søger Officerer. Dog synes det som Fabviers Sag endnu er uafgjort, han forlanger nemlig at bestyre saavel det administrative som det personelle i Armeen, og Præsidenten, som godt føler, hvor lidt en saadan Militairchef hører hjemme i en Republique, henviser paa Oberst Heideggers Fortjenester som Administrateur og fordrer, at han skal vedblive at være i Spidsen for denne Branche. Hvorledes denne Tvist vil ende, er høist uvist, og ligesaa uvist, hvad der bliver af Ypsilanti og Church, de vigtigste militaire Concurrenter, thi de egentlige indenlandske Chefer

komme ved denne Leilighed ikke i Betragtning, deres Magt er brudt, nu da der er Rolighed i Landet, og en overlegen Magt, der forhindrer deres Røverier. Franske og Engelske ere lige ivrige i at undertrykke al russisk Indflydelse og søge derfor, især hine, at sætte Præsidenten i Miscredit, fordi de troe, at han er hiint Cabinet hengiven. Præsidenten har imidlertid mange Tilhængere og vilde have flere, dersom hans mange Underhandlinger ikke bandt ham til Egina, saa at han var istand til at være mere den allestedsnærværende; han har deelt Morea i Provindser (om jeg har forstaaet ret i 7) og indsat Præfecter og Befalingsmænd samt en Art Municipaliteter; ved denne Inddeling har han klogeligen udstykket Maina til 4 forskjellige Provindser og derved brudt den Mauromichaliske Families Indflydelse. Men hele denne Inddeling og disse Øvrighedspersoner er mere Form end Virkelighed, Hjulene er der, men Maskinen gaaer ikke; det synes virkeligt, som om de have Ret, der klage over Savn af Kraft hos Præsidenten. Man klager ogsaa over slet Valg af Fortrolige og Omgivelser, og anklager høit Varias Capo d'Istria som Bedrager. Disse Klager synes grundede, Præsidenten kjender dem og skiller sig ikke af med en saadan Mand. En stor Deel af de Personer, som Præsidenten for deres Dannelses Skyld maae benytte, ere af Kjøbmandsstanden, der i disse Lande er saa forfaren i Bedrag, at den vanskeligt kan aflægge sine Vaner; hvert Foretagende er for den en Speculation.

Af de indenlandske Chefer paa Morea er den, som har meest at betyde, upaatvivlelig Kolokotroni, der er riig og beslægtet med betydelige Familier paa Øerne; til ham har sluttet sig flere af de mindre Klefthøvdinger, der med deres Følge og deres Beslægtede danne hans Parti, der gjerne behandle Landet som Tyrkerne før dem, men som under nærværende Omstændigheder ikke vove sig til at gjøre Indgreb mod den bestaaende Orden. Vi saae ham nylig her i stor Pomp med 6 af sine

allierede Chefer og et Følge af circa 50 Personer. Han lagde i sin Tale de fredeligste Hensigter for Dagen, fortalte, at han vilde sende en Søn til Frankrig for at opdrages, og lod egentligt til at være her paa en Handelsspeculation. Gjerrighed er, siges der, Hovedtrækket i hans Characteer, og seer han først en større Vinding ved at bruge sine Penge i fredelig Syssel end i Krig, saa nedlægger han Haandværket.

Nikitas, hans nære Slægtning, kan ansees som den vigtigste Moreothøvding efter hiin. Det er en Mand af erkjendt Ærlighed, fattig og simpel; han staaer i stor Anseelse for sin Tapperhed, synes at mene det vel med sit Land og at være Regjeringens Støtte. Han har været græsk Commandant i Coron efter Overgivelsen, derved har han været i idelig Berørelse med den franske Armee, og er agtet af alle.

Den Mauromichaliske Familie synes mindre at have beskjeftiget sig med Moreas indvortes Krige end med Caperier, ved hvilke den nok har fortjent betydeligt. Den har med Held forsvaret sit bjergede Land mod alle fremmede Indfald. Sagen er ikke vanskelig, da der findes Strækninger, hvor Indtrængen fra Landsiden fast er physisk umulig. Der skal findes af de yngre Lemmer af denne Familie Personer af ret god Opdragelse, bekjendte med europæiske Skikke og Brug; formodentlig ville de fremtræde paa den nær forestaaende Repræsentantforsamling.

Af de Høvdinger, som fægte i Rumelien, kjende vi ingen her anderledes, end de kjendes i Europa i Almindelighed; dog synes Tzavellos og Ypsilanti de eneste ret notable.

Øerne fremstille, som det synes, en bedre Befolkning, Lovmæssighed er der almindelig, og Cheferne hyppigt Folk af Opdragelse; det er ogsaa fra dem, at Mængden af de i Morea ansatte Embedsmænd komme. Dette vil give dem betydelig Vægt i Forsamlingen.

Af fremmede Navne i den græske Sag staaer Fabvier for Øieblikket øverst baade ved sine personlige Egenskaber som fortrinlig ved sine franske Forbindelser. Han er en Mand af en fast, maaskee halsstarrig Villie, Jernudholdenhed, ærlig, men vistnok noget phantastisk, ikke insinuant og vistnok udsat for at tabe sit Hovedmaal af Sigte, medens han med Halsstarrighed forfølger en Bisag. Kan han først skabe en virkelig regulair Krigsmagt, der bliver lønnet og bespiist, vil han sikkert gjøre god Tjeneste; men jeg troer Grækerne har Ret, naar de sige, han forstaaer ikke deres Krig, han vil slaaes med Fjenden, de ville kun slaae deres Fjende ihjel. Hans hyppige Uheld har meget forspildt hans Anseelse, og hans Bekjendtskab med mange forefaldne Bedragerier gjør ham frygtet og hadet af mange af de meest Formaaende.

Nærmest efter ham staaer Oberst Heidegger. Han ansees almindelig mere som god Administrateur end som Militairchef. Hans Indflydelse har været saare gavnlig paa de Rester af regulaire Tropper, der endnu existere. De Officerer, der have reist, og som dømme upartisk og med Sagkundskab, indrømme alle, at hans Omgivelse i Napoli di Romania bær Præget af Orden og Fremskriden mod det bedre; han synes virkelig udenfor det ellers saa almindelige Plyndringssystem, og dersom Fabvier, der synes at være i aldeles Uvenskab med ham, beskylder ham for Bedragerier, da kommer det nok meest deraf, at Fabvier vil vælte al Skyld for sine mislykkede Foretagender paa Mangel af Understøttelse i Penge og Levnetsmidler og troer at maatte betegne Heidegger som den, der kunde have understøttet ham og har forsømt det af egennyttige Hensigter, medens Heidegger beskylder Fabvier for at have opoffret den fremspirende regulaire Magt ved at have ført den endnu umoden og udisciplineret paa eventyrlige Tog, istedetfor rolig at samle og uddanne den til et Hele og saa først træde i Skrankerne. Af disse gjensidige

Beskyldninger fremgaaer tydeligt, at begge have feilet og begge bragt for meget af deres Personlighed ind i deres offentlige Liv. Church har jeg hørt for lidt paalideligt om; ere de Beretninger, som i den senere Tid kommer fra ham, blot tildeels sande, som rigtignok er en Sjeldenhed ved de græske Beretninger, saa synes han virkelig at være den første fremmede Chef, der har forstaaet at fægte med Grækerne, og isaafald maae hans Indflydelse idelig voxe, og han snart hæve sig over sine Medbeilere; hans vedblivende Krigen norden for Isthmen, efterat det engelske Cabinet saa stærkt har udtalt sig for at indskrænke Grækersagen til Morea og Øerne, synes at vidne meget for hans Uafhængighed af al fremmed Indflydelse.

Demetrius Ypsilanti, der paa eengang er Græker og Fremmed, staaer i denne Henseende i en høist gunstig Stilling, men som det synes, saa har han ikke store Talenter, hans Udholdenhed og Redelighed ere hans Hovedegenskaber; han maa stedse, som det synes, blive i de adlydendes Klasse.

Om Maurokordato høres fast ikke mere Tale, han er lieret med Øcheferne og vil formodentligt igjen træde frem paa Repræsentantforsamlingen. For at vælge til denne gjøres nu alle Foranstaltninger, og den omflakkende Bevægelighed hos de forskjellige Chefer er udentvivl i denne Anledning.

En Militairperson, der begynder at faae en Art Vigtighed, er den nye Chef for det græske Artilleri, Oberst Piery, tillige Chef for det militaire Skolevæsen; han er her for Øieblikket; han synes at være den eneste, der besidder Præsidentens Fortrolighed. Han er Corfuaner, har i sin Tid tjent som Bataillonschef i det franskcorfuanske Artilleri og siden en kort Tid under engelsk Regjering. Han synes just ikke at trænge dybt i Sagen eller at have stort Overblik, men er fuld af Iver for sit Metier, er redelig, har et fredeligt og conciliatorisk Sindelag, er alvorlig i at fordre Mandstugt og vil vistnok

udrette noget. En noget smaalig Forfængelighed og Lyst til udvortes Glimmer vil hindre ham meget; faaer han nogen Officeer af Indsigt og Duelighed til at træde ind i sit Corps, vil han snart blive overseet, men med alt det vil han ved sin Indflydelse paa Præsidenten og sin Stilling til de Franske, der maae erkjende ham som fordums Confrater, kunne gavne meget.

Hvorledes iøvrigt Valgene for Morea vil kunne finde Sted, er fast en Gaade, naar man seer, hvor ringe og adspredt den egentlige Befolkning er, og hvor lidt hver Mands Betydenhed i Staten lader sig bestemme, da ingen har en bestemt Eiendom, og Byerne ere opfyldte med fremmede Kjøbmænd, om hvem man ikke veed, om de bør erkjendes for Grækere eller ei.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Underdanigst
A. F. Tscherning.

April 1829.

Til Kongen.

Tillad. Deres Majestæt, at jeg allerunderdanigst indberetter min Ankomst her i Quarantainen den 13de denne Maaned paa Gabaren La Lionne, Capitain M., efter en Seilads af 32 Dage og 34 Dags Ophold paa Skibet, der holdtes 2 Dage ved Navarino for haardt Veir. Vi afseilede fra Navarinos Rhed den 12te Marts i Følge med Briggen Lynx og 11 Transportskibe med Trainmuldyr, Heste, Trainsoldater, Reconvalescenter og Hjemforlovede. Paa Høiden af Sardinien, hvor vi havde søgt Lye nogle Dage ved Cagliari, skiltes vi en Nat i haardt Veir fra Convoien, fortsatte vor Vei ene og ankom som ovenfor meldt. De øvrige Skibe ere tildeels alt her, dog mangle endnu nogle. Min Quarantaine er fastsat til 25 Dage og for at undgaae en Forlængelse, der maatte finde Sted, om jeg var blevet ved den øvrige Deel af Transporten, har jeg valgt at tage en Sundhedsvagt, som

betales med 50 sols daglig. Med Tropperne finder Quarantainen saaledes Sted, at den fastsættes til 25 Dage efter de sidst Ankomne. Da det hyppigt skeer, at de sidste Skibe af en Convoi først ankomme 14 Dage efter de første, ja undertiden at en senere afgaaet Convoi indtræffer, førend den foregaaende har endt sin Quarantaine, saa har hidtil intet Troppecorps gjort under 40 Dages Quarantaine, regnet fra de førstes Ankomst, og da der er stor Sandsynlighed for, at der snart indtræffer nye Transporter, saa er det rimeligt, at de nu Indkomne komme til at blive længe her; dette vilde have spildt min Tid og kostet mere i Gage end Udgiften ved Sundhedsvagten beløber, saa at jeg allerunderdanigst haaber, at Deres Majestæt vil billige denne Forholdsregel.

Ved min Ankomst her fandt jeg Communication af tvende allerhøieste Skrivelser til Kammerherre von Koss og til det udenlandske Departement, der underrettede mig om, at Deres Majestæt allernaadigst har tilladt mig et Ophold af 4 Maaneder i Frankrig efter fuldendt Quarantaine og at søge Ansættelse i den franske Armee, om den i dette Tidsrum rykker i Feldten. Jeg fandt tillige en Communication af allerhøieste Skrivelse til Major von Hansen, som tilstaaer allernaadigst 400 Rdl. Sølvmynt til Hjemreise. Tillad, Deres Majestæt, at jeg allerunderdanigst frembringer min Taksigelse for disse nye Beviser paa Deres Majestæts særdeles Naade imod mig. Dersom en god Anvendelse af den mig forundte Tid, saavidt mine Evner, Indsigter og Omstændighederne tillade det, kan tjene til Beviis paa min inderlige Taknemmelighed, saa skal det vist ikke fra min Side mangle paa de alvorligste Bestræbelser.

Min Afreise fra Morea blev forsinket en Tid efter Major von Hansens og Capitain von Schlegels formedelst en Green af Guulsot, som varede i noget over 14 Dage og gjorde min Tilstand precair for en længere Tid bagefter. Lægen forbød mig især at indskibe mig, førend

jeg følte mig fuldkommen vel, af Frygt for at Søesygen igjen skulde fremkalde Sygdommen. Han paalagde mig derimod at søge Bevægelse og Adspredelse; i denne Hensigt gjorde jeg en lille Excursion til Sletten ved Callamata, der ansees for den frugtbareste og bedst dyrkede Deel af det nye Morea, og til Ruinerne i Messenien, der af Alderdomsminder agtes meest. Plainen ved Callamata fortjener tilfulde sit Rye. Skjøndt ogsaa den har været hjemsøgt af Ibrahims Horder, saa har den dog ikke lidt som Egnene ved Modon og Navarino, Sporene af Dyrkningen ere idetmindste tilbage. Da den største Deel af denne Egn stedse var græsk Eiendom, saa er alt en temmelig Befolkning vendt her tilbage, og ved et Aars Afgrøde har dette frugtbare Land alt givet et saa rigeligt Underhold til dets Dyrkere, at man ikke seer den dybe Elendighed, som hine Omgivelser frembyde. Sandt nok, at de fleste Familier endnu kun boe i Hytter, støttede til Murene af deres afbrændte Huse; men i Hytten findes Brød, Kjød, Viin og andre Næringsmidler. Paa Marken fandtes alt Landmanden i fuld Bevægelse, Viinhaverne vare rensede, Olietræerne bleve ordnede, Plougen gik overalt. Callamata, der har været en temmelig betydelig Bye med store, anseelige Huse, begynder at komme frem af Asken; saavel her som i flere store Landsbyer findes alt mange velforsynede Boutiquer. Sletten mod Havet er meget liig vort Marskland, den var saa fugtig, da jeg passerede den, at vore smaae Heste neppe kunde ælte frem i den lerede Muld. I Slugterne af de mainotiske Bjerge, som begrændse den mod Østen, er Jordsmonnet terrasseret og steensat med stor Omhu, ikke en Stump er spildt. Viinhaver, Oliven- og Morbærplantager afløse hinanden. Sædeland mangler heller ikke. Beboerne ere godmodige, fredsommelige og gjestfrie. Vi logerede hos flere af dem, sov ubevæbnede imellem dem, vort Tøi var i deres Varetægt, det blev behandlet med den største Troskab, og dog var intet

lettere end at frarøve os alt, hvad vi havde, og skjule sig med Byttet i de nærliggende, fast utilgjængelige Bjerge. Hvem der tvivler om Muligheden af Moreas snarlige Fremblomstren, kan blot komme her og see Frugterne af knapt et Aars Ro. Hvad der maaskee vil sinke disse Fremskridt, er den store Mængde urolige Chefer, en lang Guerillakrig har fremkaldt. Den regulaire bevæbnede Magt, som man ønskede at stille imod dem, udvikler sig saare langsomt. Hvad jeg har seet af græske regulaire Tropper i Coron giver kun ringe Forhaabninger, og endda ere disse den bedre Deel af de Par tusinde Mand under Vaaben. Grækeren ligesom Bjergskotten kan ikke finde sig i den europæiske Uniform; den bedre Deel af det krigslystne Mandskab gaaer heller til de irregulaire Corps; dertil kommer Mangel paa gode Officerer, paa Penge og Krigsfornødenheder. De Franske have gjort forskjellige Bestræbelser for at fremskynde denne Organisation, de have tilladt Officerer og Underofficerer at tage Tjeneste, men det synes, som Præsidenten frygter en altfor stor fransk Indflydelse, og han har derfor ikke gjort nogen udstrakt Brug af denne Tilladelse. Han har derimod modtaget nogle hundrede Cavalleriheste med Ridetøi, en Deel Vaaben og Artillerimateriel. Disse Sager ere imidlertid ikke en Gave, de afdrages paa de franske Subsidier, ja med Hestene for Cavalleriet var det en reen Finantsoperation, thi de bleve beregnede til en Gjennemsnitspriis af 200 Francs, skjøndt de fleste vare over halvt udtjente, og Hjemtransporten til Frankrig koster 400 à 700 Fr. pr. Hest. Fragterne ere nemlig ansatte til 16 à 20 Francs om Maaneden, et Fartøi paa 120 Tønder indtager circa 10 à 14 Heste, og en Fart kan regnes med Ophold i Havnene etc. til idetmindste 2 Maaneder og ofte 4, naar de maae afsendes baglastede, hvortil endnu kommer Fourage, Tab i døde og fordærvede etc.

Ved min Afreise var endnu ikke den endelige Ordre til Troppernes Afmarch ankommet, men den ventedes

daglig. Krigsskibe til at føre Tropperne kom daglig paa Rheden, Levnetsmidler og Fourage anskaffedes ikke mere, en stor Deel af Trainet hjemsendtes, kort alle præparatoriske Forholdsregler bleve tagne, saa at Afmarchen, paa en ringe Deel nær, tør antages ganske afgjort. Man nævnte Souschefen for Staben, Oberst Tresselles, en Mand af megen Dygtighed, som bestemt til at blive tilbage i Spidsen for et Occupationscorps af 1500 til 1800 Mand, meest Infanteri. Den græske Præsident var saa vis paa Troppernes Afmarch, at han sendte Admiral Miaulis til at complimentere General Maisson og takke ham i den græske Nations Navn for hans Medvirken til Grækenlands Frihed. Ved denne Leilighed saae jeg denne mærkelige Mand. Tropperne i Modon vare opstillede for at modtage ham; efterat han havde udrettet sit Ærinde hos Generalen, førte denne ham ned paa Pladsen og forbi Fronten, og lod derpaa defilere forbi. Miaulis er høi og svær, med et høist aabent, kjekt og godmodigt Ansigt; han bær den hydriotiske Sømandsdragt uden mindste Prunk; den bestaaer i en mørkeblaae Klædes Trøie uden Krave, en Vest af samme Tøi med nogle faae sorte Snore, korte blaae, særdeles vide Knæbuxer med mange Folder, et sort uldent Skjærf, hvide Bomuldsstrømper og Skoe, Halsen ganske bar og paa Hovedet den røde græske Calot; da han ikke talte Fransk maatte han bestandig bruge Tolk. Hans Adfærd var høist venlig, men dog mandig, simpel, men imponerende. Han var ankommet til Navarino paa Fregatten Hellas, der er bygget i Nordamerica. Jeg var ombord for at see dette Skib, der udmærker sig ved sin pragtfulde og forstandige Bygning. Admiralen var ikke ombord; hans Søn, en Dreng paa 10 Aar, førte os ind i hans Værelser, der vare høist ordentlige; men alt hvad der var til Admiralens personlige Tjeneste, bar det samme Præg af Simpelhed; han lever endnu, som da han var Coffardicapitain. Som Officerer paa Skibet ere tvende af hans

Sønner. En ung Englænder, som er kommet til Grækenland med Capitain Hastings, var den, der førte os om i Skibet. Det er langtfra ikke holdt med den yderlige Grad af Reenlighed som de franske Krigsskibe, men dog ret ordentligt; Besætningen lod til at være udvalgte Søfolk.

Sygdommene vare efterhaanden ganske ophørte i den franske Armee, men derimod ikke alle de andre Følger af den Mangel paa Disciplin, som jeg allerunderdanigst har omtalt for Deres Majestæt. Jeg har vel ved Armeer til Feldts seet hyppigere Excesser end i Garnisonerne, men ikke af denne Art. Der var saaledes flere Soldater under Tiltale for Tyverier i Magasinerne, som Skildvagter havde bevogtet, for Overfald paa Grækere paa Landeveiene etc., ja paa Modons Volde forsvandt en Morteer, og det er fast afgjort, at den var borttaget af Militaire. Hovedformaalet ved disse Tyverier er at faae Penge til at leve godt for. Denne Lyst til Vellevnet er meget udbredt i den franske Armee; der er en utrolig Mængde Soldater, der har Sands for Kogekunsten. Den Maade, hvorpaa den franske Soldat lever i Garnisonerne, uddanner denne Færdighed, thi der skyde de sammen af deres Lønning og koge i Kammeratskaber. Det er imidlertid vist, at denne Egenskab har sin særdeles gode Side, idet den meget letter Bestræbelserne for at føde Soldaten vel, der er saa saare vigtig. De samme Fødemidler, slet tilberedte, give langtfra ikke den samme Næring. Artilleristerne i Modon, der alle vare indlogerede i et stort Huus, havde deres Række Kjøkkener lige for Chefsqvarteret; 10 à 16 Mand, alt efter Omstændighederne, udgjorde Kammeratskabet (la gamelle), hver Mand tilskjød 3 sols til Rationen, der bestod af 1/4 Kilogram Kjød, 1 Klg. Brød, 1/2 Litre Viin og en lille Qvantitet Riis, Ærter eller Bønner samt Salt, og hermed gjorde de tvende Maaltider varm Mad daglig, om Morgenen mellem 10 og 11 og om Eftermiddagen mellem 4 og 5. Brødet var mere, end de behøvede, det er

beregnet paa Marchdage, hvor hyppigt Kjødet gaaer tabt; for det Overflødige tilbyttede de sig andre Levnetsmidler, især Grønsager. Deres Tilskud forslog saa vel, at jeg oftere saae dem kjøbe Fuglevildt, Bedekjøller, ferskt Svinekjød etc. Det daglige Soldaterliv var: til Tjeneste om Morgenen Kl. 6 eller 7 til Kl. $9^3/_4$ og atter Kl. 1 til 3 eller 4, saa at Dagarbeidet varede 6 Timer i det hele; hertil er Soldaten forpligtet uden Betaling, arbeides der længer, som hyppigt var Tilfældet, gives et Tillæg af $1^1/_2$ Sk. for Timen, saa at 10 Timer, der i den travle Tid var det almindelige, betaltes med 6 Sk. Med Haandværkerne er det forskjelligt, deres Betaling er høiere. Paafaldende er den heldige Virkning, et vedholdende Arbeide under Opsigt har paa Sundhedens Vedligeholdelse. Haandværkercompagniet, i Beskjeftigelse fra tidligt til seent under deres Officerers uafladelige Tilsyn, havde fast ingen Syge, Artillericompagnierne, der holdtes i temmelig Virksomhed, kun faae, og det uagtet de i Leiren ved Navarino, som synes at have været slet valgt, stod mellem Genietropperne og det 16de Regiment, der af alle havde de fleste Syge og Døde. Genietropperne manglede unægtelig ikke Arbeide, men det var af en høist trættende Art, der bragte dem i en voldsom Transpiration; ideligt nødte til at arbeide, tog de meget stærke Drikke til dem, og, forførte af det milde Klimat om Dagen, forsømte de at klæde dem varmt i de kolde, fugtige Nætter.

Da jeg forlod Morea var omtrent Fæstningernes Armering endt, men Genievæsenet, især ved Navarino, stod endnu langt tilbage. Armeringen er unægtelig høist ufuldkommen, i de andre europæiske Lande vilde man kalde den ussel, men her, og i Sammenligning med hvad den var, maae den kaldes fortræffelig. Hvad der især har givet store Vanskeligheder, er de mange forskjellige Calibere, hvortil man ikke finder Projectiler og Ammunition.

Allerunderdanigst
A. F. Tscherning.

Den 24de April 1829.

Til General Bülow.

Deres Excellence har havt den Bevaagenhed at intercedere for mig hos Hans Majestæt, jeg har modtaget de meest talende Beviser derpaa i de allernaadigste Resolutioner, som ere mig meddeelte gjennem Kammerherre Koss angaaende et forlænget Ophold i Frankrig og Tilladelse til fremdeles at søge Ansættelse i den franske Armee, om den rykker tilfeldts. Deres Excellence har formodentlig alt seet, at jeg allerunderdanigst har frembragt min Tak for Hans Majestæt; jeg veed, at Deres Excellence anseer det for den største Løn for Deres Møie at sanke Taknemmelige om Thronen. Tillad nu, at jeg ogsaa til Deres Excellence henvender mig med Forsikkringen om inderlig Erkjendtlighed; gid Leiligheden maatte komme, hvor jeg ved min Gjerning kunde lægge mine Følelser for Dagen; desværre har mit foregaaende Liv kun bevæget sig i en underordnet Sphære, saa at jeg ikke tør pege derpaa og sige, see det har jeg alt gjort. I mit allerunderdanigste Promemoria har jeg vovet at give en kort og almindelig Oversigt over en lille Vandring, jeg har gjort paa Morea; tillad at jeg her fremstiller adskillige Particulariteter, som maaskee kunne have nogen Interesse, idet de oplyse det Liv, som man fører i et Land saa forskjelligt fra vores.

Den første Dagsreise, vi havde bestemt at udføre, var længer, end den endnu korte Dag og de af den foregaaende Regn vanskeliggjorte Veie tillod; vi bleve nødte til mod Aften at søge Herberge i en eenlig Hytte, der beboedes af en Kleft, som efterat Tyrkerne var borte havde besluttet at ernære sig paa en fredsommelig Maade, ved Jagt og ved at holde en Art Vertshuus. Deres Excellence vil senere see, at Ordet Vertshuus er langtfra at betyde i Grækenland, hvad det betyder i Danmark. Det hele Etablissement bestod af tvende Hytter, den ene opsat af løse Steen og tækket med en

Blanding af Teglsteen og Grene; den beboedes af Manden og hans Familie; den anden, alene forfærdiget af Fletværk, var omtrent 6 Alen lang og 5 Alen bred, dannende en Kuppel, der i Midten omtrent var høi nok, til at man kunde staae opreist. I denne fik vi vort Logis. Lige for Indgangen var opsat en Muur, der dannede Arnestedet og beskyttede Hytten mod Ildsvaade; foran denne paa Gulvet brændte en ret levende Ild af tørre Grene, ved hvilken alt et Par tidligere ankomne Gjester varmede sig. Gulvet var til fælleds Brug, derpaa kunde enhver søge sig en Plads efter Behag. Det hele Huusgeraad bestod i en Trefod og en Ildgaffel. Det første, vi maatte tænke paa, var vort Aftensmaaltid; vi fik i en Hast vor Kjedel frem og satte den med Vand over Ilden for at koge vores medbragte Risengryn og dermed lave en Ret, der kaldes Pilau og bestaaer i kogte Risengryn, hvori man, medens de endnu ere hede, udrører en Qvantitet sydende Fedt eller Smør, om man har det, ja i Nødsfald Olie. At tillave denne Ret var min Forretning; den eneste Vanskelighed, som var forbunden hermed, var Nødvendigheden af at staae opreist ved Ilden, hvorved man bestandig er omgivet af Røgen, der samler sig under Taget. En af mine Reisekammerater, en fransk Artillericapitain, var beskjeftiget med at tilberede den anden Ret. Vi havde underveis kjøbt et Par herlige Skovduer, de skulde steges. Efterat de havde undergaaet de nødvendige forudgaaende Præparationer lige til at belægges med et Stykke Spegeskinke paa Brystet, blev et Seglgarn bundet fast i Taget og Duerne hængte deri tæt ved Ilden; Capitainen satte sig ned og snoede af og til Seglgarnstraaden, saa at Duerne bestandigt dreiedes for Ilden. Medens vi saaledes arbeidede for vor Existence i Hytten, vare vore Førere og to andre Partier ikke mindre beskjeftigede i Gaarden udenfor med at tilberede og fortære deres Maaltid. Hvert Parti havde gjort sin Ild; vore Førere, der havde kjøbt et Par Skov-

duer ligesom vi, lavede en Ragout. To Jægere, som havde søgt Herberge, stegte nogle Fugle, og to Bønder varmede en Potte fuld af Olie, hvori de kom lidt Salt, Peber og Eddike, og dyppede deri deres Brød. Vi havde ingen Tolk med, og det Gammelgræske, som en Commissariatssecretair, der var med, kunde opvarte med, var langtfra tilstrækkeligt til at gjøre os forstaaelige; men snart opdagede vor franske Capitain, der talte Spansk, at en af Gjesterne, som var af spansk Herkomst, havde forstaaet og talt dette Sprog, da han var 8 Aar gammel, og nu forstod lidt Italiensk; dette hjalp vore Sager paafode, vi brækkede fordærvet Fransk i lidt Spansk og lavede deraf en Art Italiensk, forstaaeligt for vor Blanding af Spanier, Græker og Italiener, ja den gode Capitain fandt saadan Interesse i at høre Personen fortælle om fangne tyrkiske Pigebørn, som fandtes i Byen, hvor vi skulde hen den næste Dag, at deres Samtale snart blev meget levende. Efter endt Maaltid skulde der tænkes paa Hvile. Hver især tog en Favnfuld nyligt afskaaret Græs, udbredte det paa Gulvet paa de Steder, hvor Legemet især hviler, naar man sover, svøbte sig i sin Kappe og strakte sig ud paa sit Leie. Hytten fyldtes nu med de andre Fremmede, der søgte Lye om Natten; hver tog sin Plads med Hovedet udad og Fødderne mod Ilden, som man tog Aftale om at vedligeholde om Natten, og sov ind. Midt om Natten blev der Allarm i Leiren, en usædvanlig stor Hund, der ogsaa vilde have godt af Varmen, var kommet ind og vækkede den ene af mine Reisefæller ved at træde ham i Ansigtet; det første Øieblik, da han saa uventet saae et Dyr, der i den besynderlige Belysning forekom ham uhyre, saa nær ved sin Hals, var ikke uden Skræk, og Udtrykket heraf vækkede alle 10 Personer; men Hunden var skikkelig, efterat have spadseret Touren rundt og besnuset hver især, tog den roligt sit Leie nærmest Ilden. Det er begribeligt, at vi ikke sov længere, end vi virkeligt trængte til Hvile.

Ved Daggrye var jeg ved Ilden for at lave Kaffe, og efter en lille Frokost afmarcherede vi, glemmende snart vort Herberg ved den herlige Morgenstund og den høist maleriske Egn; vi vare netop paa Overgangen fra det vilde, bjergede messeniske Høiland til den frugtbare Slette paa Pamisus' Bredder. Efter et Par Dages Reise for ret at besee Egnen, vendte vi os endelig mod Bjerget Ithome, dette Messeniernes gamle Tilflugtssted, naar Spartanerne overfaldt dem for at plyndre deres rige Høst. Vi kom dertil fra den modsatte Side af den, hvor Byen Mycene har ligget, og steg op mellem de tvende Tvillingebjerge for at naae et Kloster, der ligger paa denne Skrænt, søge Herberge der og endnu, inden det blev mørkt, bestige Ithome. Foran Klostrets Port fandt vi fire af Munkene siddende, indhyllede i deres store blaae Kapper (ganske liig dem man nu bærer af samme Tøi i Kjøbenhavn) og deres lodne Huer. Jeg havde forsynet mig med et græsk Pas fra Præfecten i Messenien, der paalagde enhver at huse og beverte os efter bedste Evne og forhjelpe os til enhver mulig Beqvemmelighed; med dette i Haanden gik jeg løs paa den nærmeste Broder og rakte ham det; efterat have betragtet det et Øieblik, gav han det fra sig, givende at forstaae, at han ikke læste Skrift (en Tolk, vi havde haabet at finde underveis, vare vi gaaede Glip af). Den næste, som fik det ihænde, lod ikke stort bedre oplyst; han rakte det til en tredie, som tog Brillerne frem og lod til at læse med megen Alvor. Om han forstod det, veed jeg endnu ikke, men at han ikke lagde sig dets Indhold paa Hjerte, blev os klart, thi han gjorde næsten ingen Tegn til at indbyde os, og fast troer jeg. at vi endnu stode udenfor, om vi ikke selv havde brudt Isen og vare gaaede ind. Efter nogen Tøven og efterat have forklaret os, at man ingen Fødemidler havde, især ikke Kjød, som de gode Brødre ikke spiste paa den Tid af Aaret, og paa alle

Maader prøvet Fastheden af vor Beslutning at blive der om Natten, anviste man os endeligt et høist maadeligt Locale i en Sidebygning til Ophold og Kjøkken. Det var første Gang, man ikke havde mødt os med Gjestfrihed; vi vare høist utilfredse og lagde vor Utilfredshed for Dagen med tydelige Tegn. Imidlertid spildte vi ingen Tid, lod vore Førere blive ved vort Tøi, og begav os paa Vei for at bestige Bjergets Top. Dette var et besværligt og langsomt Foretagende; vi vare snart adskilte, og den franske Capitain, der var længst tilbage, tabte paa den ene Side Haabet om at naae Maalet inden Mørket og syntes paa den anden, at vore Udsigter til et tilstrækkeligt Aftensmaaltid (vore egne Provisioner vare fast udtømte) vare saa svage, at der betimeligt maatte tages alvorligere Forholdsregler; han vendte derfor tilbage til Klostret og fandt, at et modnere Overlæg havde stemt Munkene meget til vor Fordeel. En af dem førte ham strax til Hønsehuset og forærede ham en Høne, derpaa til Spisekammeret for at tage Brød og Svinekjød, hvilke Provisioner bleve bragte til vort Logis, hvor samme Broder paa det velvilligste tændte Ild an, satte Kjedlen paa og begyndte at lave vor Mad, saa at vi andre to bleve høist behageligt overraskede, da vi halvtrætte kom tilbage, fandt disse herlige Udsigter til et rigeligt Maaltid og uden videre Bekymring kunde sætte os til Hvile. Den Tilfredshed, som vi nu lagde for Dagen, var for de Herrer Munke en saa behagelig Contrast mod vore foregaaende Mishagstegn, at de ganske bleve stemte til Gjestmildhed, lod bringe Tæpper, al Slags Huusgeraad, Kirkelys, Viin, kort, hvad Huset formaaede, og inden kort Tid vare vi i fuld Action, liggende paa Gulvet omkring et lavt Bord. Munkene vare tilstede, men deeltoge ikke i Maaltidet, de nøde kun noget af vort medbragte Franskbrød og Viin, men bleve efterhaanden saa vel stemte, at en af dem endog lod os bringe sin egen stadselige Hovedpude, beklædt med

figureret Fløil. Denne Artighed kom mine Kammerater tilgavn, da den var stor nok for tvende Hoveder, men de fortrød det bitterligt, thi den meddeelte dem adskillige af en vis Art Kryb, som ikke er saa ilde anseet i Grækenland som hos os, og som en Munk kan have uden at skamme sig. Blandt den tilvoxende Ungdom i Klostret fandtes et ungt 23aarigt Menneske, der med en meget udtryksfuld Mimik, uden næsten at sige os et Ord, som han snart mærkede, vi ikke forstod, fortalte os, hvorledes Tyrkerne havde overfaldet hans Familie, dræbt hans Fader, Moder og Sødskende, og hvorledes han, skjøndt kun 17 à 18 Aar, havde havt Kræfter nok til at slide sig fra dem og undslippe. Klosteret bar mange Spor af de tyrkiske Soldaters Vold, blandt andet var Kirkeloftet, hvorpaa et Mariebillede var malet, gjennemskudt af Kugler. Da vi om Morgenen reiste, vare de gode Munke meget fornøiede med en ringe Betaling. Vor Kok fulgte os til Porten og tog imod en lille Drikkeskilling med de største Tegn paa Taknemmelighed.

Jeg har i ovenstaaende havt den Ære at udvikle nogle af de meest characteristiske Tildragelser, som have mødt mig paa denne korte Reise. Det skulde smigre mig meget, om denne Skildring kunde have nogen Interesse for Deres Excellence og for nogle Øieblikke gjenkalde mig i Deres gunstige Erindring, der er mig saa vigtig at bevare, og hvortil jeg fremdeles vover at anbefale mig hos Deres Excellence.

Underdanig
A. F. Tscherning.

Den 13de April. Quarantainen i Marseille. M. Maistre, der kjendte den saakaldte Quarantainecapitain, havde sagt os, at det var en Mand, som man ved at behandle høfligt kunde bringe langt, men at man maatte vogte sig for at støde ham, og vi

vare alle ganske enige om at omgaaes ham paa den skaansomste Maade, tage alt i Begyndelsen, som det blev tildeelt og siden prøve at vinde Terrain. Hr. Lamarche, der nok ikke forstaaer Finesse, fordærvede snart denne Leg, thi han tiltalte strax Hr. Capitainen i en bebreidende Tone og vandt virkeligt intet andet derved, end at han blev viist af med Protest, og Capitainen blev saa lidt disponeret for os, at han knapt vilde forstaae mig, der paa det artigste forlangte særskilt Quarantaine mod at betale Udgifterne. Da jeg imidlertid nærmere havde overveiet min Stilling med de 3 Kegler og Muligheden af 40 Dages Quarantaine og derover, ifald der under vort Ophold kom nye Transporter, som atter bragte Quarantainen til at begynde forfra, saa tog jeg den faste Beslutning endnu den samme Dag at søge at flytte, hvilket ogsaa lykkedes strax ved Quarantainelieutenantens Mellemkomst, der ufortøvet installerede mig i det store Gallerie Nr. 1 med en Quarantainevagt, der sover i min Stue og koster 50 sols om Dagen foruden Drikkepenge for at varte mig op. Et saadant Quarantaine-Logis bestaaer af et Værelse med Dør og tvende Vinduer til Galleriet og bagved tvende Kamre. I Stuen er en Kamin og et Skab, forresten Steengulv og glatte hvide Vægge. I Quarantainen er en Tracteur; med ham accorderer man om Mad og faaer da Bord, Stol, Vandfad, Krukke etc. i Tilgift. Man leier hos Portneren en Feldtseng for 3 Francs og faaer som Militair leveret en Matrasse, en Pølse og et Dækken. I samme Gallerie fandt jeg en Kjøbmand Nouvelle med Kone, som jeg havde seet i Navarino, en engelsk Gentleman med en fransk Actrice, som han kaldte Kone, og en ung Person, der hed Svoger, Alle ganske vakkre Folk, der samledes i Galleriet om Eftermiddagen og, NB. i behørig Afstand, samtalede. Jeg var strax Medlem af Selskabet uden Præsentation. Mine Breve afleverede jeg strax, nemlig et til Ministeriet fra Commandant Hamart, fire til for-

skjellige Personer fra Feburier, et til Capitain Debozy og fra mig selv til Fader, Fru Gyllembourg og Kammerherre Koss. Samme Aften skrev jeg til vor Consul.

Den 14de. Modtaget Brev fra Consulen med vedlagt fra Koss, der meddeelte Copier af tvende kongelige Resolutioner, der tilstaaer mig 4 Maaneders Permission med moreotisk Gage og Lov til at søge endnu en Campagne med den franske Armee. Brev fra Hansen, som indeholdt Afskrift af kgl. Skrivelse, der giver 400 Rdl. til Hjemreisen og underretter om hans paaskyndede Reise.

Efter Quarantaineskik maatte jeg først og fremmest til at etalere alt mit Tøi for at udlufte Pesten. Efter at dette var vel overstaaet, drog jeg til Restaurateuren og sluttede endelig Accord, som gaaer ud paa 3 Francs daglig foruden mine Rationer; for denne Betaling gives tvende Maaltider, fortræffeligt anrettede. Mærkelig ere Quarantainens Regler; jeg, som fast nu i diverse Forretninger har været overalt, seer mig paa engang indskrænket til at tage min hele Motion i det 120 Alen lange Galleri, men jeg gjennemvandrer ogsaa dette flere Timer daglig. Det er en snurrig Ting at leve og omgaaes daglig med Personer, som man stedse med største Omhyggelighed skal blive tre Skridt fra Livet. Dog med Personer lader det sig til Nød høre, at det hele Selskab, hvoraf jeg rører en Person, faaer samme Quarantaine som jeg; men med en Bomuldsladning er det ligedan, rører jeg en Balle Bomuld, maae hele Ladningen gjøre min Quarantaine, og jeg betale Omkostningen.

Den 15de. Intet Nyt; skrevet, sovet, spiist, vandret i Galleriet og snakket. De fleste Transportskibe ankomne igaar, nogle idag. Vinden bestandig gunstig, men koldt Veir. Begyndt at udskibe Tropperne. I Quarantainen bliver, ligesom ombord paa Skibet, en Dagbog ført, tør og eensformig, medmindre den henter sin Materie fra Førerens egen Tænkning istedetfor fra Omgivelserne.

Den ene Dag glider hen som den anden, fast alle lige betydningsløse. Hvad der for Øieblikket imidlertid bidrager til at gjøre Quarantainelivet ret lystigt, er det gode Selskab, just for Quarantainen skikket, som findes her, nemlig tvende Familier. Den ene, en Kjøbmand fra Marseille med Kone, Mr. Nouvelle, har jeg seet i Modon, hvor han havde en Boutique og gjorde gode Affairer. Det er en af de bevægelige Franskmænd, en egen lystig, godmodig Art, som aldrig staaer stille, gaaer gesvindt, taler hurtigt, gesticulerer, brøler som en Tyr, galer som en Hane, eftergjør Havstrømningernes Lyd, alt som han fortæller, saa at hans hele Tale faaer et dramatisk Anstrøg. Manden er mindre end Middelhøide, med et ret kjønt, men fedt Ansigt, en pen lille Mave og smaae Yderlemmer, har tjent i den gamle Armee og er ikke lidt stolt af at kunne hele Infanterireglementet udenad. Han er stedse lystig, leer af et godt Hjerte, opvarter gjerne med et Glas Viin, som ikke er at kimse af, og fortæller ret curiøst, sommetider lidt slibrige Historier. Hans Kone, Schweitzerinde af Fødsel, er ikke mere ung, men bær Præget af noget ret smukt; hun er temmelig ubetydelig, men godlidende, venlig, forekommende, og siger undertiden noget, som just i Modsætning til hendes sædvanlige Taushed behager desmere. Saaledes en Calembourg; Manden sagde om en Person, hvorom der taltes, mais qu'il ne l'adore pas; „non", dit madame, „qu'il l'argente". Det andet Selskab er en blandet engelsk og fransk Familie, det vil sige en engelsk Mand, Mr. Glossop, der er gift eller lever med en fransk Operasangerinde, Demoiselle Demery, og i hvis Følge dennes Broder er, Mr. Eugène Demery. Englænderen er af det lange, rødlige Slags, men dog ikke af de magre; han taler gjerne, men kun maadeligt Fransk, er artig, forekommende, ligefrem, har seet mange Lande, været i mange snurrige Stillinger, saasom nedhisset 100 Alen i Vesuvs Krater, sagt til Hertugen af Modena, at han var en

Ruffer, kort, har ret snurrige Ting at fortælle, og gjør derved en ret snurrig Contrast mod Hr. Nouvelle; naar denne gjør de allerstørste Anstrængelser og Bevægelser for at fortælle de allersimpleste Ting, saa staaer hiin som en Støtte og fortæller Ting af den høieste Interesse. Uden at være en overdreven Elsker af Mosten, gider han nok om Eftermiddagen drikke sit Glas i det lange Gallerie, ligesom han idethele gjerne gider fornye gastronomiske Nydelser og derfor ingenlunde har villet reducere sig til den franske Levemaade med to Maaltider. Hans Sangerinde, der saa smaat har ladet os forstaae, at hun er et Talent, der betales i Paris, hvortil hun er engageret, med 24,000 Francs, er endnu ung, 24 à 25 Aar, ret kjøn, livlig, taler alle Sorter Sprog, er lidt coquet, lidt theatralsk affecteret, men godmodig, aabenhjertig, venlig, lader til at leve meget vel med sin Mand. Hun lader kun sjeldent sin Stemme høre, men det lidet, her har skinnet frem gjennem enkelte Morgentriller, synes at røbe megen Styrke og Bøielighed. Hun skjenker undertiden Kaffe for os. Broderen, Hr. Eugène, er en ung Person paa 20 Aar, der alt har flakket rundt omkring, har derved taget en meget god Conversationstone, er ganske lystig og vittig uden Prætentioner. Han har i Italien reist med Abrahams og Gerson. — Bekjendtskabet med disse Folk var let gjort, især ved M. Nouvelles Mellemkomst var jeg strax admitteret i den lille Kredses Forsamlinger i Galleriet. Vor Levemaade er ganske beqvem og ugeneret, i vore Værelser ere vi stedse uforstyrrede, thi Vagterne lade ikke den ene komme til den anden. Det store Gallerie er Spadseregang og Forsamlingssal. Jeg for min Part staaer op mellem Kl. 5 og 6 om Morgenen, spadserer Galleriet nogle Gange op og ned, sætter mig derpaa til Arbeide til henimod Kl. 10, da spiser jeg Frokost, almindelig bestaaende af Ræddiker, Oliven etc. og Smør, to Retter Mad og Dessert. Efter endt Frokost vandrer jeg gjerne

i Galleriet, hvor jeg da oftest slaaer en Sladder af med nogle af Selskabet. Derpaa arbeider jeg igjen til Kl. 4, som er min Middagstid. Maaltidet bestaaer almindeligviis af Suppe; tre Retter, Salat og Dessert. Da alle disse Retter ere rundeligen serverede, saa lever min Vagt ganske af mine Levninger, hvilket bekommer ham saare vel. Efter Maaltidet gaaer den egentlige Lystighed for sig, man samles da sædvanligt i den Nouvelleske Ende af Galleriet, fordeler sig i behørig Afstand, drikker et Glas Viin, en Æggeskaal eller deslige, snakker, spøger og leer til Kl. 8, da de andre gaae ind for at spise til Aften og jeg for at beskjeftige mig endnu nogle Timer til Kl. 11, undertiden gjør jeg endnu en alvorlig Spadseretour op og ned i Galleriet. Veiret er i det Hele mildt, en lille Regn kommer af og til; idag har den været saa stærk, at den har forhindret Hestenes Udskibning. Quarantaineselskabet er blevet forøget med en italiensk Kjøbmand fra Tunis, som desværre ikke taler Fransk, jeg forstaaer tilnød ham, men han ikke mig.

Den 16de. Det sidste Skib af Convoien ankommet idag og taget Vagt ind, saa at Quarantainen for Tropperne alt begynder idag. At røge Breve koster 2 Fr., om man saa kun har et eneste. Uro i Leiren, de tvende Damers Forklæder have, viftede af Vinden, paa en Spadseretour berørt hinanden, Vagten gjør sig udtilbeens, men dog synes det, at alt bliver bilagt. Hr. Nouvelle er fortvivlet og Madammen saa vred, at hun ikke kan skjule sit bistre Sind. Galleriets Portner har i Eftermiddag bragt mig den behagelige Nyhed, at jeg kun er ansat til 20 Dages Quarantaine. Min strænge Quarantaine løses imorgen. Gaarden foran Galleriet er ganske fuld af Bomuld, noget i fiirkantede Pakker og noget i Sække; de ligge paa Lad, som bæres paa Steen, og vendes og behandles daglig i 40 Dage. Min Vagt snorker, saa Sengen ryster.

Den 19de. Hr. Nouv. fortalte os idag en Tildragelse. som er hændet her med Juryen og som viser tilfulde, hvorlidt dette Land endnu ret har begrebet, hvad en Jury ret betyder. En Mand bryder en Nat ind hos en af sine Bekjendtere og stjeler 4 Kaniner, hvormed han den næste Middag trakterer Eieren, betragtende efter Sigende det Hele som en Spøg. Senere bliver disse to Mænd Uvenner, og for at hævne sig indklager den Bestjaalne Sagen med Kaninerne for Retten; her var Indbrud og Tyveri ved Nattetider, hvilket er Galeistraf. Den Indklagede tilstaaer, Vidner oplyse Sagen, og efter Hr. Nouvelles Sigende var der fuld Evidence. Juryen skal erklære, men for at frelse Manden erklærer den, at Tyveriet var skeet om Dagen, og Manden dømmes for simpelt Tyveri til 2 Maaneders Fængsel.

Den 21de. Hr. Nouvelle og Kone draget idag ud af Quarantainen. Capitainen, Hr. Dalmas, kom Kl. 7 med Portneren, der bar Røgelseapparaterne (Chlorrøgelse); disse bleve satte ind til Mand, Kone og Vagt, og Døren lukkedes i en Qvart Minut omtrent, efter hvilket Tidsrum de Berøgede kom hostende ud, og Ceremonien var tilende. Der kom da en Karre og en Drager fra Byen, Tøiet blev læsset, alle mulige Forsigtighedsregler tagne for ikke at berøre nogen af os Tvivlsomme, og efterat alle Effecter vare læssede, afreiste man.

Den 26de. Ankommet en nye Passageer i Quarantainen, en Stok-Englænder fra Tunis. Feburier fortalte os idag om en snurrig Hestehandel, General Maisson havde med en Græker. I Begyndelsen, Armeen var kommen til Morea, lod Generalen søge efter en god, bjergvant Hest; en Græker kom en Dag paa en ret smuk Graaeskimmel og presenterede den. Den anstod Generalen, Grækeren forlangte 300 Francs, Generalen tilbød 200; da Grækeren ikke vilde, erklærede Generalen, at det var mere end nok for en stjaalen Hest, han meente nemlig, at Grækeren Dagen iforveien havde taget den fra

en tyrkisk Transport, som var blevet overfaldet og frataget adskillige Heste. Grækeren vedblev haardnakket at paastaae, at Hesten var hans med Rette, og at Prisen var billig; Generalen lod ham sidde af og lod ham tilbyde de 200 Francs, men forgjeves; da Generalen endelig erklærede, at han vilde have den for slet intet, svarede Grækeren ganske forbittret: „Vil Generalen røve Hesten fra mig, saa har han Magten til at gjøre sig til Tyv, jeg vil ikke sælge den for mindre, end hvad jeg har forlangt". Generalen lod strax Grækeren afvæbne og arrestere. I Leirvagten tilbragte Grækeren den næste Dag, hvor Regnen strømmede ned, blev ganske forkommet, men blev fast; den tredie Dag lod Generalen ham tilbyde Frihed og de 200 Francs, men han afslog Pengene, og først efterat han var paa fri Fod og vilde gaae bort uden Hesten, fik man ham med største Møie overtalt til at tage imod de 200 Francs. En anden ganske characteristisk Tildragelse forefaldt mellem General Maisson og Commandanten paa Coron (NB. den tyrkiske). Ved Corons Overgivelse hændte det sig, at nogle af Garnisonen kastede Stene paa de franske anrykkende Tropper. Maisson, opirret over denne Fornærmelse, gav Ordre til General Sebastiani, som havde besat Coron, at sende Commandanten afvæbnet og bagbunden; Sebastiani, mere billig, sendte Commandanten bevæbnet og med Eskorte. Maisson foer heftig ud mod Tyrken, der hørte paa ham med megen Rolighed og erklærede, at Steenkastningen var ganske skeet imod hans Villie og Befaling. M.: „Veed du vel, at jeg kan tage dit Hoved?". Tyrken rækkede rolig Halsen til og sagde: „Vær saa god, der er det". Generalen lod derpaa Commandanten afvæbne og sætte fast i Leirvagten; men skjøndt Regnen gjorde dette Ophold meget ubehageligt, beholdt Tyrken sin hele Fatning. Man løslod ham efter nogle Dages Forløb.

Den 28de. Hr. Glossop og Familie reiste idag. Madamen lod til at være mig meget gunstig, men Herren

var knap høflig imod mig; han indbød lige for min Næse Husaren til at besøge sig i Paris, men tog ikke Notice af mig. Han lod til at være meget jaloux.

Den 29de. Husarlieutenant Viger, i Quarantaine med Feburier, har oftere talt med Præsidenten Capo d'Istria og stedse fundet ham temmelig meddelende. I en Samtale havde han bemærket, at de 6,000,000 Francs Subsidier var dobbelt af hvad han behøvede, men ikke nok, naar han fik dem uordentligt og ikke var dem vis. 3,000,000 Francs sikkre var ham tilstrækkeligt. Saalænge Grækenlands Grændse ikke er bestemt Norden for Morea, kan han ikke disponere over Jorderne i Morea til Fremmede, thi Rumelioterne kunne ved deres Lands Overgivelse til Tyrkerne komme skareviis og forlange Bopæle i Morea til Løn for deres Feiden. Capo d'Istrias Værelse har hvide kalkede Vægge, Kamin uden Marmor, to Borde og faae ganske simple Stole.

Den 1ste Mai. Rykkede ud af Lazarethet Kl. 6 om Morgenen og tog ind i samme Hotel, hvor Scholten logerede.

Montpellier. Den 8de om Morgenen Kl. $5^1/_2$ var jeg paa Marschen mod det saakaldte Peru. Gadelivet er her Dagens Orden, her syes, her smeddes og her files, kort, alle Professioner udøves paa Gaden, lige til at staae udenfor Boghandlerne og læse Vers, jeg formoder til Prøve, ligesom man prøver Klæde, førend man kjøber det. Efter nogen forgjeves Søgen fandt jeg endelig Peru. Man har her paa det heldigste benyttet Vandets Fordeling til hele Montpellier for at danne Cascader og Bassiner. Paa min Vei saae jeg trende Cleriker føre en Flok Drenge til Kirken; jeg fulgte efter og saae med Forbauselse, hvorledes disse gode Præstemænd veed at gjøre Gudsdyrkelsen til Exercice. Den yngste Klerk, liig Corporalen i Infanteriet, var i Kirken idelig beskjeftiget med at lære Drengene de rette Grimasser, at rette deres Linier etc.; en ganske

lille Pog vilde ikke indlade sig paa at knæle, uagtet Kammeraternes Paamindelser; Klerken gjorde ham dog ikke noget ondt.

Narbonne den 13de. Efter Frokost gik jeg til Esperonniers Familie, som modtog mig meget vel. Conseiller Esperonnier er paa Valg til Deputeret; saavidt jeg kan mærke, er han ikke sin Sag saa synderlig vis, han er adspredt, urolig, ikke fornøiet. Hans Modstander er en Conseiller de la cour de justice i Toulouse, efter Familiens Sigende ikke nogen værdig Mand, men han er de Liberales Candidat, og disse, der paa en Maade have brudt med de Moderate, maae gjøre alt for at faae flere Stemmer for den yderste venstre Side. Esperonnier er de Moderates Candidat, men da de egentlige Ultras ikke have noget Haab for deres egen Candidat, give de deres Stemmer for denne. Om Middagen ved Bordet, hvor vi vare ganske en famille, var Samtalen langtfra livlig, det var tydeligt at mærke, at der laae dem noget paa Hjertet. Valget er saare uvist; augurerer jeg ret, saa bliver han ikke valgt, og han ahner det selv; dog hedder det, at hans Actier staae bedre end for nogle Dage siden, da havde han 150 Stemmer for lidt, nu kun 30. Der kom idelig Personer, som søgte Esperonnier, idelig maatte han ud. Fruentimmerne, især Søsteren, vare ikke mere rolige, hun var fast grædefærdig, dog blandede sig heri meget Erindringen om den fraværende Broder, hvis Nærværelse under disse Omstændigheder vilde have været saa gavnlig. Vi gjorde en lille Spadseretour om Aftenen, men ogsaa her var ingen Ro; lige til Maaden, hvorpaa Folk tog Hatten af, saa blev der regnet herpaa. Hjemme kom en tilreisende Valgmand og bragte gode Tidender, men det lod endnu ikke til at virke. Man ventede kun faae af Bøndernes Stemmer, man antog, at Modpartiet satte flere Midler i Bevægelse og havde større Indflydelse paa denne Klasse, som man ikke vilde indrømme mindste Independence. Om Aftenen løb jeg om paa Kaffehusene

for at høre, hvad man ventede og haabede, men intet lod sig bringe ud; jeg hørte Esperonnier omtale med Agtelse, men tillige oftere som den, man ikke vilde vælge. Iøvrigt var der langt mindre Bevægelse, end jeg havde ventet, hver søgte at skjule sin Mening, kun faae perorerede.

Den 14de. Strax om Morgenen var jeg paa Gaden, men naar undtages enkelte Grupper hist og her, var her ikke nogen usædvanlig Bevægelse. I Vertshuset, hvor jeg logerede, mærkedes meest, at der var noget usædvanligt paafærde. Alt den forrige Dag laae hele Bunker Duer slagtede i Gaarden, Høns maatte bøde med Livet, Kjød blev stampet, Posteier bagte, kort, Levnetsmidler anskaffedes og tilberedtes for de ventede Valgmænd. Virkelig ankom alt flere den 13de, men især den 14de om Morgenen; om de iøvrigt her i Huset hører til høire eller venstre, har jeg endnu ikke faaet ud af deres Samtaler, maaskee hører jeg mere ved Frokosten.

Ved Frokosten maatte jeg sætte Electionerne paa Bane, thi alle taug længe, men da var der paa engang Ild i Leiren; det var lutter Anti-Esperonnier's, de satte hans Prætentioner sammen med Præsteskabets og talte særdeles haanligt om denne Stand. Først nu strømmer Electeurerne til, i Diligencer, tilhest, i Karrer, kort, paa alle Maader. Alting tyder paa, at Pozenas faaer en temmelig stor Majoritet. De Liberale ere rolige i Overbeviisningen om deres Overlegenhed; Royalisterne udeblive, deels i Overtydningen om deres Minoritet, deels fordi de ikke ere fornøiede med deres Candidat, han er dem ikke ultra nok. I Kaffehusene paa de offentlige Pladser fandtes ingen heftige Discussioner, neppe at man ret kunde udfinde, af hvilken Farve de forskjellige Personer vare. Jeg var inviteret til Middag hos Esperonniers; Kl. 6 gik jeg did, men der blev ingen Roe, idelig kom der nye ankomne Valgmænd for at hilse paa Candidaten, de vidunderligste Caricaturer vare

imellem dem; ingen havde ret Tillid til sin Sag, de vare enige i at bebreide deres Modstandere alle de Udveie, de brugte for at vinde Stemmer, og begyndte nu selv, men for silde, at anvende de samme Midler. Esperonnier skrev en Troesbekjendelse, som skulde uddeles den næste Morgen; den indeholdt meget, naar man kjendte Manden som liberal, og stødte dog ikke ganske Royalisterne, men den blev uden Virkning. Meget skulde jeg feile, om der ikke var Forrædere i hans Parti. Vi kom først til at spise Kl. 7½ og modtog idelig Visitter ved Bordet. Jeg blev der til Kl. 10 og saae en stor Mængde Personer bringe deres Hyldest, men meget faae vise ret nogen Iver. Natten anvendtes af begge Partier for at hente Valgmænd, selv de Liberale fortalte, at de uagtet deres Overlegenhed dog havde havt 20 Vogne i Bevægelse. De have, som det lader, dannet et Fond, ved Tilskud af 10 Francs, indtil en Sum af 3000 Francs, hvormed de bestrider alle disse Udgifter. Royalisterne ere forsigtige og sparsommelige. Esperonnier, der er moderat og alt ved det forrige Valg har været pousseret til at fremstille sig som Candidat paa et Tidspunct, hvor de Moderate af begge Farver voterede sammen, har ikke ret indseet denne Gang, hvor forandret de Liberales Stilling er med Ministeriet. Dengang var man enig i at bortdrive det Villèleske Ministerium, nu derimod vil Ultraroyalisterne benytte Martignacs Forlegenhed til at gjøre ham ultra. De Liberale vil altsaa ingen Moderate, thi de vide vel, at disse let kunne komme til at votere i Majoritet med Ultras. Esperonnier skulde enten ikke have fremstillet sig eller have havt en tredie Mand for at samle de Ultras om sig, medens han derimod nærmede sig de Liberale, forsaavidt som han deler deres Anskuelser. Esperonnier er neppe noget omfattende Hoved, han er omtrent, hvad Normændene kalde en snild Mand.

Den 15de. Idag skulle de egentlige Valg gaae for sig. Der strømmede Folk til fra alle Kanter. De deiligste

Cumpaner med smaae stive Pidske, Skoe og Strømper, paa Plougheste og Bomsadler, vare derimellem. Torvet foran Raadhuset var opfyldt af Grupper af Valgmænd, der dog ikke gave mindste Tegn paa Uroe eller Iver. Flere Steder stode Folk af de forskjellige Partier og talte rolig med hinanden. Kl. 8 aabnedes Valgbureauerne. Der var tvende, da Valgmændenes Antal overgaaer 600 i dette Arrondissement. Alt da vi spiste Frokost, havde de fleste afgivet deres Stemme, og de Liberale kunde neppe tilbageholde deres Jublen. Jeg talte med mange af dem, men traf ikke een, som kjendte ret noget til deres Candidat. Esperonnier kjendte de fleste som en brav Mand. Pozenas Declaration skal være fuld af Vehemence, det er den, der har decideret hans Parti. Kl. omtrent 12 gjorde jeg en Visit hos Esperonniers. Han antog sig for slaget af Marken; Familien var ikke vel stemt, men holdt dog god Contenance, især hans Kone, som tildeels loe af den hele Sag. Præsidenterne havde lovet at uddrage Slutningen; man havde endnu Bud efter Stemmer, thi det var ham vigtigt dog at have en betydelig Mængde for sig. Kl. omtrent 4½ begyndte Rygtet om Udfaldet at udbrede sig i Kaffehusene, og mange Personer begave sig hen at gratulere. ¼ Time senere gik Valgpræsidenten, ledsaget af de andre Valgembedsmænd og Vagten, hen til Hr. Pozenas, som var valgt med en Majoritet af 145 Stemmer. Han holdt en Tale. Ved Middagsbordet i Vertshuset fandtes alt færre Gjester end ved Frokosten. Valget omtaltes fast ikke. Om Aftenen var jeg paa Comoedie. Publicum bestod knap af 100 Personer, hvoraf høist 6 Damer. Pozenas kom, blev modtaget med Applaus, Orchesteret spilte lidt af Henri IV, og dermed var Historien endt. Om Aftenen skal man have bragt P. en Serenade, men ikke mere værd end Comoedien. De, som havde hørt hans Tale, roste hans Organ; han skal have yttret sig temmelig heftigt. Hans Ansigt ligner Secretair Adlers hos Prinds Christian, kun noget alvorligere.

Den 19de. Afseilet med Canalbaaden til Toulouse om Morgenen Kl. 9. Egnen, man paa denne Strækning kommer igjennem, er meest Sædeland; en temmelig bred Slette udbreder sig langs begge Sider af Canalen og ender mod et jevnt stigende, med Landsbyer besaaet Terrain. Saavidt Øiet skuer er idel Frugtbarhed. Selskabet i den store Kahyt var saa sammenstuvet og saa slet sammensat, at jeg havde valgt den første eller saakaldte Salon. Her stødte jeg sammen med en Mr. Pêche, Raad ved Retten i Toulouse, en forstandig og artig Royalist, og et Par vakkre Proprietairer fra Egnen. Vi passerede en stor Mængde Sluser, som meget sinkede Farten; det gik bestandig stigende indtil nær foran Villefranche, hvor den høieste Stand findes lige for et Monument, oprettet til Ære for Hr. Riquet, Ophavsmanden og den egentlige Skaber af denne Canal. Denne Riquet var en rig Financier, der under Ludvig XIV tilsatte sin hele Formue ved dette Foretagende og maatte søge Hjelp hos Regjeringen. Hans Familie, de nuværende Caramans, arvede Canalen efter ham og den blev Grunden til deres Rigdom. De eiede før Revolutionen de $^3/_4$ af det hele Værk. Som emigrerede hjemfaldt deres Eiendomme til Staten, men ved at komme snart tilbage fik de hvad der endnu var Statens Eiendom, som var den største Deel. Regjeringen i Frankrig havde nemlig deelt den hele Værdie i Actier paa 10,000 Francs og skjenket en Deel af dem bort som Majorater; efter som disse Majorater uddøe, falder ogsaa denne Deel tilbage til den Caramanske Familie. For Øjeblikket regnes Provenuet til 13 pCt. Det hele Værk er godt vedligeholdt og man seer paa flere Steder betydelige Forbedringer udføres. Postfarten paa Canalen er for Canaladministrationens Regning. Den gaaer taalelig hurtigt, de Militaire betale kun halv Priis, see det er dens gode Sider; men Baadene ere ikke beqvemt indrettede, de overfyldes ofte med Reisende og Conducteurerne holde ikke Politi. Søefolk,

som vare med den Natten førend Castelnaudary, havde drukket og husseret Natten igjennem, ja næsten slaaedes. Paa vor Fart indtog vi saa mange Passagerer, at knap Dækket kunde rumme dem, deriblandt mange pæne Folk, men ikke een kom i Salonen, saa sparsommelige vare de. Vi havde vist idetmindste 5 Præster. En lille nydelig Pige kom ombord med, til hende holdt jeg mig. Sælgekoner indskibede og udskibede påa de forskjellige Stationer. En egen Art Handlende traf jeg her, en Dreng med en Kurv paa Armen, hvori fandtes Paternosterkrandse og Bøger til 4 sols Stykket. For at lære at kjende, hvad man byder Landalmuen i dette Land, kjøbte jeg 5 Stkr.: Oraison pour se préserver du tonnerre. Histoire admirable du Juif errant. Sermon à l'honneur de Bacchus. Le jardin d'amour. Jean de Paris, roi de France.

Toulouse den 20de. Raadhuset, det saakaldte Capitolium, er en anseelig Bygning. Cathedralen, af gothisk Bygningskunst, er stor, og stillet lige for Choret imponerer den. De rigtfarvede Vinduer kaste et smukt Lys om Alteret, hvis Tavle er, om ikke smuk, saa dog mærkværdigt Billedhuggerarbeide. St. Saturnin er unægtelig ogsaa at regne blandt Europas smukkere Kirker, uden dog at være i første Rang. Dens høie Skib, dens farvede Vinduer, dens af Forgyldning skinnende Altar er unægtelig istand til at virke paa Sandserne. Seer man efter, hvem det er, der besøger Kirkerne, saa finder man især Gamle af begge Kjøn, især Qvinder, Fruentimmer af de ringere Stænder og Børn, faae unge Mandfolk af Folkeklasserne og næsten ikke een ung Mand af Stand. De Kirkesøgende ere almindeligviis ganske opbyggede af Mirakelsystemet, thi det er dem ikke nok at tilbede der Gud midt for hans Altar, nei de maae ind i en Krog til en Helgen, bag et Altar til en Reliquie. Her fører en Moder sine Børn hen for at lære dem at kjende Reliquiens Kraft. Med

alt dette hersker der en vis Grad af Undseelighed hos Catholikkerne, man hører dem fast aldrig tale om den Hjelp, de have søgt eller faaet hos den og den Helgen. Præsteskabet fører igrunden et usselt Liv. De maae udstaae mange Forhaanelser, hvor de kommer paa offentlige Steder. Deres Dragt giver ogsaa et Hyklerudseende til næsten alle de unge. Denne Deel af Frankrig er endnu heller ikke ret hjemme i sin politiske Tilværelse, man hører næsten aldrig politiske Samtaler paa offentlige Steder, de snarere undgaaes med Flid. Kort, jeg finder mig trykket, indknebet af noget, siden jeg er i denne Bye. Maaskee er det tildeels af det slette Veir, thi det regner uafladeligt. Militairudskrivningen gaaer for sig i disse Dage; jeg gik ind i Salen, hvor Commissionen har Sæde; den hele Sag foregik med megen Rolighed og Orden. Ungdommen er mindre her end i Provence. Hele Folkeracen forekommer mig af en mindre Art og mindre mandig smuk. Her er ret smukke Fruentimmer og mange fyldige Figurer. Man opførte Barberen i Sevilla, Opera; her var temmelig fuldt Huus, og skjøndt her ikke var saa roligt som her kunde være, skjøndt der et Par Gange blev kastet noget op paa Scenen, saa havde dog den fornuftige Deel af Publicum Overhaand. Stykket blev ret godt fremstillet, det var det bedste, jeg endnu har seet i Frankrig udenfor Paris. Skuespilhuset er temmelig rummeligt, det har Bænke paa Parterret. Officererne, som formodentlig ere abonnerede, vare paa første Rang, Studenterne i Parterret. En Fredsforstyrrer blev smidt paa Porten. I Parkettet fandtes ikke Horer som i Lyon, Marseille etc.

Den 21de. Ved Oberst d'Espagnol seet den saakaldte Ecole d'artillerie. Den bestaaer i en Bygning paa 3 Etager, en fordums Dominicanerkirke, i hvilken fandtes i øverste Etage et ubetydeligt Modelkammer, en særdeles god Tegnesal for Underofficerer og en Læsesal samt en lithographisk Presse, som har tjent til at afkopiere artil-

leristiske Tegninger; den staaer stille for Øjeblikket. I anden Etage er et lille Bibliothek, der tillige er Læsestue, Tegne- og Læsesale for Officererne samt Comptoir for Skolechefen. I underste Etage findes endnu en Læsesal, hvori er opstillet tvende Hesteskeletter, en Collection af Kjeber for at kjende Hestens Alder og en Samling Skoe for at tydeliggjøre de forskjellige Arter Beslag, som anvendes under forskjellige Omstændigheder. Her findes dernæst en smuk Forsamlingssal for Raadslagninger over forskjellige Partier og endelig en Sal med en lille mineralogisk Samling, nogle physiske Instrumenter og en meget forstandig Samling, henhørende til Vaabenfabricationens Beskrivelse, hvor hvert Stykke findes fra sin første raae Tilstand til sin Fuldendelse, med en Devis, der angiver Navnet. Ligeledes haves her en Samling af Fyrværkerisager, af mathematiske Figurer og af Geværrækker. Underofficererne have Undervisning Vinteren igjennem sex Timer ugentlig. Der fandtes ophængt flere Tegninger, udførte af Underofficerer, som vare gode, men ikke bedre end hvad vore præstere. Det er Officerer, som leder denne Undervisning. Undervisningen for Officerer ledes af tre Professorer, i Tegning, i Mathematik og i . . . . . De Forelæsninger, som disse Professorer holde, ere især indrettede for de Officerer, som ikke komme fra Skolen i Metz. For disse sidste holdes Forelæsninger over praktisk Anvendelse af det, de have lært i Artillerifaget, saasom over Støberier, over Krudtfabrication, over Vaabenfabrication etc. Disse Forelæsninger holdes af saadanne Officerer, som have deeltaget i disse Branchers Bestyrelse og kjende det hele Arbeide ganske praktisk. Der finder ingen bestemt Examen Sted, men naar Generalinspecteurerne bereise deres District, samle de Officererne og gjøre Spørgsmaal i de Materier, hvorover man har læst det Aar; de notere de gode og slette Svar, og hertil tages Hensyn ved Avancementet, som kan finde Sted, da $^1/_3$ skeer efter Valg. — Spist til Middag hos General

Ricci med flere Officerer. Generalen havde ledsaget vor Prinds Christian paa hans Vandringer i Etablissementerne i Paris. Det er en artig, behagelig, fritænkende Mand. Samtalen, der dreiede sig om flere artilleristiske Gjenstande og om diverse andre Sager, var fri og levende. Jeg fik herfra en Anbefaling til at besee en Staalfabrique ved Alby, der skal være af betydeligt Omfang.

Den 24de. Om Morgenen i Messen i Cathedralen og hørt en catholsk Præken. Den catholske Prædikant har det forud for de fleste protestantiske, at han ikke vil bevise det ubeviselige, han lader sig nøie med at fortælle det urimelige og sværge paa sin Sandfærdighed. Han talte ganske paa sin østerlandsk og fortalte f. Ex. om de gyldne Mure, besatte med Ædelstene, der omgive Himmerig, etc. i samme Art, og beviste alt med latinske Floskler. Kirken var fuld af Mennesker. Der uddeeltes indviet Brød i smaae Stumper, hvoraf jeg ogsaa fik mit Stykke. Sangen var god.

Den 28de. Om Morgenen Kl. 4 reist med Diligencen paa Veien til Alby og gjort Holdt ved Broen over Tarn ved Point St. Sulpice. Veiret var regnfuldt; den rette Vei til Grev Lahittes Slot de Conque var impracticable; jeg maatte gaae ad Landeveien til Busset og der lade mig sætte over Tarn. Regnen blev stærkere og stærkere, men saalænge jeg vandrede paa min Fod, skyttede min Parapluie mig nogenlunde. I Busset gjorde man nogle Vanskeligheder for Overfarten, Floden var i Stigen og Strømmen var strid, Baaden en ganske lille fladbundet Barque. Regnen begyndte at strømme ned, just som vi stødte fra Land. Ved at følge Strømmen, givende Baaden en lidt skraae Retning, bragte man mig iland lige for Slottet i en noget bedrøvelig Tilstand; thi da jeg ikke kunde staae op i Baaden for Bevægelsens Skyld, kunde min Parapluie ikke skytte mig i den siddende Stilling. Vi brugte ikke 5 Minutter til at tilbagelægge flere tusinde Alen. Min Ankomst vakte almindelig Forundring. Gene-

ralen modtog mig paa den venskabeligste Maade, førte mig ind til sig, gav mig tørre Klæder, og inden faae Minutter presenterede jeg mig for Damerne i Morgenbuxer, tyrkiske Pampusser, en lidt snever Frakke, kort, i et ret snurrigt Costume. Familien bestod af Slottets Eier, den ældre Broder, en artig lille Mand, hans Frue, en ret net Kone, Generalinden, en Englænderinde, meget smuk, en Demoiselle, hvis Navn jeg ikke veed, og en taus Lieutenant. Generalens lille 6aarige Datter er en særdeles nydelig Glut. Vaaning og Udbygninger ere nye, byggede af den nuværende Eier istedetfor et gammelt Slot, som stod tæt ved. Tarnen løber forbi Frontsiden af Slottet i en Afstand af circa 150 Alen. Dens Bredder ere temmelig steile og høie, hvorved Oversvømmelser, som ellers jevnlig vilde finde Sted, forebygges. Terrainet mellem Floden og Slottet samt en Strækning til begge Sider bruges til Hauge. Denne er smagfuldt anlagt, uden Overmaal af Kunst er dog Terrainet afbenyttet saaledes, at man ingen Eensformighed bemærker. Vaaningshuset indvendig er beqvemt og smagfuldt uden at være pragtfuldt. Det er endnu ikke fuldendt, den øverste Etage staaer tildeels tilbage. De uindrettede Værelser tjene til Silkeavl, den eneste Deel af Avlsbruget, som drives af Eieren selv. Den øvrige Deel af Avlsbruget drives efter Landets Skik i Part med Arbeiderne; disse beboe de saakaldte Meterier og ere accorderede aarviis, dog hænder det ofte, at en saadan Arbeider bliver sin Livstid hos sit Herskab. Om Aftenen drak vi Thee paa engelsk.

Den 1ste Juni. I Støberiet for at see Tappecentrering ved Mortererne. Paa Comoedie.

Den 2den. Om Morgenen i Støberiet.

Den 3die. I Støberiet.

Den 4de. Ved Middagsbordet har jeg gjort Bekjendtskab med den unge Grev Galard fra Omegnen af Agen, en ganske vakker ung Mand, der imidlertid seer alle Ting gjennem sin adelige Taagekreds med sin Bedste-

moders Øine. Han er forliebt i en rig ung Person i Toulouse, og hans Bekjendtere underhandle med Forældrene om at gifte ham med hende. Den unge Persons Fader vil vel indrømme en betydelig Medgift af sin Formue, saafremt Moderen ogsaa vil give noget, men Moderen vil slet ikke, hun vil nok give Datteren, men ikke Medgiften. Medens alle disse Underhandlinger varer, har min unge Herre endnu ikke havt Leilighed til at gjøre Bekjendtskab med den unge Dame, han har endnu aldrig talt med hende. I fast 4 Maaneder er han her, uvis om han bør søge sin Elskede eller ikke, stedse i Begreb med at reise og aldrig istand til at udføre sit Forsæt.

Den 5te. Besøgt en Leefabrik.

Den 6te. I Støberiet. Grev Galard reist. Ved ham har jeg gjort Bekjendtskab med flere unge adelige Herrer, alle ganske godmodige unge Mennesker, men ganske opdragede i de catholske Dogmer, som de imidlertid selv finde det taabeligt at poussere til endelig Consequence, da de finde det alt for strengt, at alle de uskyldige Kjettere, der intet bedre kunne vide efter deres Stilling, skulle blive brændte. De stimle om mig som om en dandsende Bjørn, efterat Galard har sagt dem, at jeg er en incrédule.

Den 7de. I Anledning af Pintsefesten var der stor Procession fra Eglise St. Cernin, ikke mindre end 25 forskjellige Helgener og Reliquier bleve førte omkring i Byens Gader, hver baaret af 4 Præster, Præstesvende eller Præstedrenge med et Relais af 4 andre. Forud gik omtrent 20 Pilegrimme, en Art Tiggere og Dagtyve, der vandre omkring til de hellige Steder, berøre Reliquierne med deres Salmebøger og Bønnebøger, for siden at sælge disse helliggjorte, for Saligheden fortræffelige Bøger. I Bagtoget var et Chor af det unge Præsteskab, som sang Lovsange til den Helligaands Ære. I Kirken blev Aftensang først celebreret. Kirken var fuld af Mennesker, men kun meget faae vare opbyggede; man var der som

i Forsalen til Theatret, spadserede op og ned, coquetterede med de ret vakkre Pigebørn, ja adskillige unge Mandfolk gjorde endnu forskjellige andre Lapsestreger. Pilegrimmene, kjendelige paa deres Peleriner af Læder, behængte forpaa med alle Sorter Dingeldangel af Glas og bagpaa med Muslingeskaller, vare Gjenstanden for almindelig Spot og Misfornøielse. Den store Præsteskare fandt ei heller almindeligt Bifald, og vilde finde det endnu mindre, dersom det ikke netop var den jevneste Borgerstand, som leverer Recrutterne til dette pavelige Regiment. Processionen havde et Detachement Soldater med militair Musik med sig. Gaderne vare fulde af Folk, der ofte loe mere end de opbyggedes. Ingen Skrigen chapeau bas eller deslige fandt Sted, de fleste hilste og knælede for flere af de vigtigste Helgener, men man saae tydeligt, at det mere var Sædvane end Veneration.

Den 11te. Til Firmy idag over Rodez med Posten. Posten, der er en af de saakaldte Patacher, afgaaer fra Alby om Eftermiddagen Kl. 5, med et Relais gjør den omtrent Halvveien, hvor den ankommer omtrent Kl. 12 om Natten og venter i den usleste Hytte indtil Kl. 3, da Posten fra Rodez ankommer, og da byttes Passagerer etc., saa at hver vender tilbage til det Sted, hvorfra han kom. Dette Bondehuus har imidlertid den Fordeel at give den Reisende et klart Begreb om Tilstanden i et fransk Bondehuus der i Egnen. De ere byggede af Steen, almindeligviis paa to Etager; underste er Stald etc., i anden Etage, der oftest danner et stort Rum, er Vaaningslocale, Kjøkken etc., paa Loftet er Høe og Straae. En stor Kamin i den ene Ende giver Kjøkken og Varmested. For at oplyse Stalden underneden fandtes i Gulvet en lille Lem, hvori man hængte Lampen. Foderet fra Loftet bragtes gjennem denne Kjøkkenstue tæt forbi Ilden ud af Døren for at føres ned i Stalden. I den ene Ende af Stuen var Sovesteder, afdeelte ved Hjelp af store Skabe. Alt dette var indhyllet i fornødent Svineri, vadske eller

feie Gulv skeer aldrig, ja end ikke Spisebordet vadskes, og dette Svineri var ikke noget Særkjende ved dette Huus eller denne Familie, nei lige til l'hôtel des princes, et stort Vertshuus i Rodez, var det ikke et Haar bedre renset.

Den 15de. Aflagde en Visit hos Madame Hautier og hendes Svigerforældre. Hun syntes mindre stiv, end da Hautier var her; jeg har den gode Mand lidt mistænkt for Jalousie. Fra Rodez til Alby havde vi i Vognen en ung Mand fra Bagnères de Bigorre, der havde været i Nevers for at aflevere sin Søster, en smuk 17aarig Pige, i Klosteret, hvorhen hun absolut havde forlangt at blive bragt. Alt fra hendes tidligere Aar havde hun havt Hang til Klosterlivet og til religieuse Øvelser. Iveren for Bønnen havde hun drevet saa vidt, at hendes Knæer vare ophovnede og hun havde maattet anvende Blodigler. Forældre og Søskende havde efter den unge Mands Sigende anvendt alt for at afvende hende fra dette Forsæt, men forgjeves. Imidlertid forekom Broderen mig ogsaa noget exalteret, han talte med en forunderlig Enthusiasme om sit Land og om sin Reise bort derfra, om sine Lidelser paa Reisen og om sin Længsel efter Hjemmet. Sandt nok havde han den Dag Grund til Klage; han var om Morgenen kommet forsilde til at reise med Coureren og havde maattet vandre 8 lieues tilfods i en temmelig Hede, uden at kunne spise hvad man havde budt ham i de svinske Vertshuse. Ankommet til Rodez netop som vi skulde reise, fik han heller ikke Tid til her at nyde noget, og maatte indskibe sig træt og fastende i den temmelig ubeqvemme Patache. Ved Kudskens Hjelp fik han Brød, Ost og Viin i den nærmeste Bondebye, som han spiste tildeels strax i Vognen, tildeels senere, hvor vi skiftede Coureer. Denne Styrkelse havde forsaavidt bragt ham igjen til Kræfter, at han fortalte mig, hvor godt de gode Søstre i Nevers havde modtaget ham, hvorledes han havde spist med dem tre Gange og hvor

artigen de havde givet ham Kjødsuppe Fredag og Løverdag, samt hvor meget de mange unge smukke Nonner havde fristet ham til at ønske at blive deres Præstemand. En saadan Indlemmelse i et Kloster er en reen Handel, der beregnes paa Forældrenes Formuenhed. Søsterens Indtagelse kostede dem 5000 Fr.; Priorinden, som vidste, at en Søster, der var gift, havde faaet 10,000 Fr. i Medgift, forlangte den samme Sum, men lod sig accordere for Varernes gode Beskaffenheds Skyld. Dersom det gode Pigebarn efter 3 Aars Noviciat forlader Stiftelsen, ere Pengene tabte, bliver hun, er hun gjemt og forsørget for Livstid. Disse gode Søstre gaae i Hospitalerne ligesom Sœurs de charité, men bilde sig meget mere ind. De give sig ogsaa af med Undervisning.

Den 16de. Taget til Château de Conque, hvor jeg fandt den sædvanlige artige Modtagelse. Selskabet bestod af de samme Personer som forrige Gang, jeg var her, med Undtagelse af min Naboe, Infanteriofficeren, der ikke er her mere. Generalinden, som udentvivl er i Lav med at blive frugtsommelig igjen, er ikke saa kjøn som forrige Gang, og enhver Mangel i Skjønhed hos hende er et stort Tab, thi hverken har hun den Art Forstand eller den Ynde, som ganske kan bringe til at glemme Skjønhedens Savn. Svigerinden, Grevinde Lahitte (la châtelaine), er mere fransk; uden at være piquante er hun en ret behagelig, yderst forekommende og opmærksom Vertinde og, som det synes, god Kone og Moder. Hun er gaaet temmelig ind i det moderne Bigotterie, taler ilde om Voltaire, er god Catholik, men kan med alt det ikke skjule et lystigt Gemyt, som især sættes i Bevægelse af en lille Demoiselle Hélène de Novital, der er her fra Toulouse. Denne lille Person, der ikke mere er en Aarsunge, er lidt følsom, men Lystigheden selv, der vil seile, vil ride, vil spadsere, kort, more sig, og derfor er meget taknemmelig for min Nærværelse, da hun saaledes har fundet en Kammerat til alle disse Foretagender. Imid-

lertid kunne vi to unge Personer ikke ganske overlades til os selv, hvorfor Grevinden med Fornøielse deeltager i vore Partier som Protectrice. Generalinden derimod kan ikke taale saa voldsomme Bevægelser som vores.

Den 17de. Endnu her, hvor vi leve ganske lystigt. Grevinden og Frøken Hélène valgte mig idag, medens de andre vare fraværende, til deres Fører paa en Tour over Floden til den anden Side, for at see et Lyststed og en Hauge. Vi landede paa et Sted, hvor Bredden var steil og kratgroet; Damerne bestege med meget Mod denne vanskelige Vei og maatte ved denne Leilighed mere end eengang lade see deres skjulte Yndigheder. Dog dette Udtryk er ikke rigtigt, indtil Knæerne ere en fransk Dames Been ganske for det offentlige og over Knæerne ere Underbuxerne. Vi spadserede ret sædeligen omkring en Timestid, vare alt som gamle Bekjendtere, og vendte endelig tilbage. Da vi paa den anden Bred skulde stige iland, vilde de gode Damer ikke troe mig, at Sandgrunden lige for Baaden var løs, sprang iland og sank i over Anklerne, faldt derpaa paa den faste tørre Sand tæt ved Siden og loe af alle Kræfter. Ved saadanne Leiligheder ere de franske Damer ganske fortræffelige, de ere uden mindste Sipperi. Greven, der er den bedste, godmodigste Mand af Verden, var bleven hjemme for at holde Generalens lille Datter med Selskab. Kort efter vores Hjemkomst kom Præsten fra Buchet, Landsbyen ligeoverfor, for at forklare sig for Greven over et Rygte, som man havde sagt ham circulerede, at han, Præsten, skulde have formaliseret sig over, at Indbyggerne Søndagen forud havde givet en meget smuk Fest til Generalens Ære og at de aldrig med saadan Omhu helligholdt de gudelige Fester. Da Greven havde beroliget Præsten, hidsede Generalen ham paa mig, en Kjetter, som Præsten strax paatog sig at bevise det sande i Catholicismen; men da jeg ikke lod mig saa let slaae af Marken med de almindelige Argumenter og endog gik løs paa at bevise, at

Præsten var Protestant, saa maatte Generalen lægge sig imellem og stoppe Discussionen. Det gjorde mig ret ondt, thi det morede mig at høre den gamle, ret værdige Mand debitere sin Skolelærdom med en Selvtilfredshed, som om Vorherre selv talte gjennem hans Mund. Efter Middagsbordet gav jeg Rideinformation til Grevinden og Frøkenen, som ret lystigen hengav sig til en Fornøielse, der var dem saa ny, og det uden Ridedragt eller deslige overflødige Ceremonier. Disse Damer beholdt mig gjerne endnu længere her, vi ere snart Perlevenner.

En Godseier her i Landet giver sig ikke selv af med Agerbruget, han har sine saakaldte Meterier (Boelsteder), hvis Beboer enten arbeider for ham à valet, det vil sige, Herren tager Udbyttet, giver en vis Deel til Arbeideren, holder Redskab og Inventarier vedlige, kort, er den egentlige Dyrker. Den anden Form er à moitié, da Herren indgaaer en Art Contract med sin Boelsmand om en vis Deel af Udbyttet. De staae da gjerne halv Skade paa Tab, Eieren tager for $^{1}/_{10}$, saa Halvdelen og har endda nogle Fordele, saa at han sikkert kan regne paa $^{3}/_{4}$ af Afgrøden. Alle disse Contracter ere kun aarviis.

Den 20de. Generalen*) med Frue til Toulouse. Tillavet min Afreise.

---

*) I sine Optegnelser om politiske Begivenheder i forskjellige Perioder skriver Tscherning om General Lahitte, med hvis Familie han under sit Ophold i Frankrig var meget lieret: „Da jeg var ansat ved den franske Hær, ved Artilleristaben, kom jeg til at leve sammen med Artilleriets Chef, General Lahitte, der var Adjudant hos Hertugen af Angoulême og saaledes indviet i de politiske Forhold mere end Folk i Almindelighed. Han gjældte endog for at nyde Hertugens særdeles Fortrolighed. Han var kommen i denne Post ved et eget Tilfælde. Som Lieutenant ved det ridende Gardeartilleri havde han været med den ridende Ledsagelse af Hertuginden af Angoulêmes Vogn, var styrtet med Hesten, havde brækket Kravebenet og var bragt ind i et Huus. Hertuginden var standset og ladet sig føre ind, hvor den saarede

Den 21de. Kl. 5 om Morgenen ankommen til Toulouse, efter at have tilbragt den maadeligste Nat i Diligencen, som jeg endnu nogensinde veed at have reist, formodentlig fordi jeg alt var syg, thi den næste Dag var jeg ganske syg og den følgende Nat saa alvorlig, at da jeg vilde staae op, maatte jeg lægge mig paanye, fordi jeg nær var faldet om af Mathed.

Den 23de. Slettere syg.

Den 27de. Syg, men i Bedring.

Den 1ste Juli. Min Bedring gaaer kun langsomt for sig.

Den 5te. Afreist Kl. 4 til Luchon.

Officeer var. Den smukke unge Mands rolige Holdning havde behaget hende og hun havde anbefalet ham til Hertugen, der havde befordret hans Forfremmelse til Capitain og taget ham til Adjudant. I 1823 havde han ledsaget Hertugen paa Toget i Spanien, havde havt forskjellige Artillericommandoer og var blevet forfremmet til Oberst. Han var i 1828 34 eller 35 Aar. Meget talte han ikke Politik med os, der daglig spiste med ham, men saa meget dog, at det blev tydeligt for mig, at der var to Partier af Indflydelse ved det franske Hof, for hvis mere frisindede Deel det Martignac'ske Ministerium maatte antages at være den yderste Grændse i liberal Retning, men som det frygtede ikke kunde holde sig. Jeg hørte mere om Personer end om Politik og politiske Partier. Chateaubriand var den Tid en Gjenstand for stor Uvillie. Lahitte var gift med en engelsk Kone og vidste derved adskilligt om engelske Forhold, saa meget, at han havde en Fornemmelse af, at der var adskilligt ved de franske constitutionelle Forhold, der haltede. Iblandt Artilleriofficererne selv i Staben vare flere, som vare mere frisindede end deres Chef, enkelte upaatvivlelig endog Republikanere, men de vare meget tilbageholdne. Den senere berømte Cavaignac var ved Hæren som Ingenieurcapitain. Det fremgik af hvad jeg hørte, at navnlig de Franskes Indblanding i den græske Sag var foretaget for at tilfredsstille de Franskes Higen efter at gjenvinde Indflydelse i Europa og for at forhindre Rusland fra at faae for stor Indflydelse i Østerlandene."

Den 6te. Kl. $4^1/_2$ ankom vi til Luchon. Traf strax Capitain Scharty.

Den 7de. For at see bedre den hele Egn om Luchon besteg jeg Bjerget bag Badehuset. Det er næsten dyrket og bebygget med Foderhuse til sin Top. Naar man er kommet saa høit som Stien fører, saa seer man ikke mere end fra de langt lavere fremspringende Steder, thi høiere Bjerge hæve sig bagved; man seer ikke engang Garonnen i sit Løb ned gjennem den snevre Bjergdal, thi den er saa indkneben i sin Seng, at den er skjult ved de høie, steile Bredder. Kun paa faae af de høiere Bjerge omkring Luchon er der Skov, de fleste ere afklædte og bære nu Græs og Lyng. De tjene til Græsgange for Heste, Muldyr, Hornqvæg og Faar fra de omliggende Landsbyer. Garonnen har sit første Udspring fra de spanske Snebjerge, som synes i en ringe Afstand bag Luchon at slutte Dalen. De ere dog flere lieues borte, saa meget bedrage de op- og nedgaaende Veie, de høitliggende Gjenstande og de hvide Snetoppe. Paa den anden Side af Floden ligger i Dalen en lille Landsbye Montauban, hvor en Bæk danner en Cascade. For at see den gaaer man gjennem Præstens Have, hvorfor han lader sig betale 10 sous. Min Bjergtour havde klart viist mig, at jeg ikke var meget ved Kræfter endnu, jeg blev træt uden at blive sulten, mine Knæe rystede, jeg maatte hvile mig, da jeg kom hjem, og indsaae klart, at der ikke var Mulighed i den Dag at see flere bortliggende Steder, hvorfor jeg indskrænkede mit Dagværk til at see de nærmeste Omgivelser, som bestaae i flere smukke Alleer.

En af Fornøielserne ved Badet bestaaer i Pistolskydning, for 1 sou skyder man sit Skud. Datteren af Entrepreneuren, der iøvrigt udgjør Prydelsen paa et Kaffehuus, kommer undertiden derhen og skyder, dette trækker Folk til Huus. Hun gik med en Englænder, som logerede i Vertshuus med mig, og mig derhen, skjod fire Skud, hvoraf

tre gode. Jeg vandt ved et Centrumskud. Ved Capitain Schartys Forsorg saae jeg en meget vel indrettet Chocoladefabrik. For at afreise næste Morgen Kl. 4 aftalte jeg med en Fører det fornødne; for ham og to Heste, som da skulle fødes for hans Regning, skal jeg daglig betale 14 Francs, hvilket, regnet 8 lieues Marsch om Dagen, fast gjør 2 Fr. pr. lieue.

Den 8de. Kl. $2^1/_2$ kom vi, efter en Marsch i en stærk Hede, endelig til Aragnouet, hvor jeg holdt Middag med 4 blødsødne Æg, Ost og Brød. Et Par Timers Søvn styrkede mig betydeligt. Min Fører var stridig, han paastod, det var for seent at passere de høie Bjerge og komme til Gedre; til Lykke for os at vi bleve, thi henimod Aften kom en svær Tordenbyge med Regn og Hagl. Vandet strømmede med Voldsomhed ned fra alle Kanter, store Hagl pidskede paa Huset og Lugerne, thi Vinduer findes ikke, skjøndt Klimatet er saa meget koldere, at Sæd og Frugter ere over tre Uger tilbage og mere mod Egnen ved Toulouse. Tordenen gjorde mindre Virkning, end jeg havde troet i en saadan Klippeegn, thi Aragnouet ligger strøet om mellem Klippeblokke; Skyerne vare høit over Bjergene og temmelig langt borte. Det var saa lidt paafaldende, at jeg vedblev at skrive i min Dagbog.

Den 9de. Ved sædvanlig Tid satte vi os i Marsch for at passere det fameuse Gab (port de cambieille). Da Veiret var stærkt taaget, havde min Fører ikke Mod til at gaae alene, men leiede Manden i Vertshuset til at følge med; efter Sigende gav han ham 3 Fr. i Betaling, og endda forlangte han Drikkepenge, jeg gav 1 Franc. Vi begyndte strax at stige paa en med Bøgekrat begroet Skraaning; en nylig Frost havde alt brændt en Deel af Bladene. Den sidste Deel af Bjerget var saa steil, at jeg maatte staae af, neppe havde jeg Kraft at naae op, Brystet leed. Det var saa koldt, at jeg maatte bære Kappe, naar jeg var tilhest. Neppe kunde vi see den

modsatte Dalskrænt, som syntes langt steilere og mere Klippe. Terrainet, hvor vi vare, var Græsland, ogsaa mødte vi først flere Hjorde af Hornqvæg, dernæst Heste og endelig, nær Sneregionen, store Hjorde Faar. Efter den første steile Skrænt fulgte vi fast lige til Mont C. den lille Strøm, som faaer sit Vand fra dette Bjergs optøede Snee. Egnen, vi passerede, var raae og kun beboet af enkelte Hyrdeleire i maadelige Steenhytter. Da Uorden der er Hovedsag, saa findes ikke den Reenlighed, som hvor der fabriqueres Ost og Smør. Kun enkelte Øjeblikke spredte Taagen sig og lod see nogle Snetoppe. Stien var vildsom, ofte saae man intet Spor, men Føreren lod til at kjende de uhyre Steenmasser, som blandede med utallige mindre laae strøede paa Marken. Det var en trist Spadseretour for en halvsyg, det eneste venlige, man saae, vare de smukke Racer af de nævnte Dyr. Kalvene fulgte tildeels Køerne, altsaa er ikke Mælkeproducter Dagens Orden. Vi passerede utallige Smaaebække fra Snebjergene. Da vi nærmede os Sneregionen, fandt vi Græsset visnet og ingen Vegetation, lidt længere nede saae vi blaae Akeleier, Iris af samme Farve, kort, flere af vore Haveblomster i Flor. Gabet laae fuldt af en steil Snemasse, som bar baade Folk og Heste; vi maatte gaae tilfods og i Zigzag; havde Kræfterne svigtet mig paa forrige Skrænt, naaede jeg nu kun med Nød op, mine Skoe vare meget glatte, mit Traad paa Jorden var mat og jeg gled ofte. De sidste 20 Skridt, endnu langt steilere end Resten, maatte Føreren hjelpe mig. Heldigen klarede Gabet sig, som vi begyndte at stige ned; dette angriber kun Benene, og jeg fulgte godt. Nedstigningen var langt hurtigere end Opstigningen. Mont C. er en opløst Skiferart, der, fugtig som den er, glider for hvert Skridt. — — — —

Fra Gaverni er Indgang til Spanien langs med Gave de la tourelle. Vi vendte ufortøvet tilbage til Gedre, hvor vi ankom mellem 5 og 6. For lette Tropper

frembyder Pyrenæerne mange Positioner og mange Passager. Infanteri kan passere fast i alle Passager, til Nød Cavalleri og Bjergartilleri i de fleste, Feltartilleri kun i faae og med uhyre Anstrengelser. En Bjergreise i Veir som idag er fast tabt, man seer intet, man lærer høist at bære Fatiguer, thi her er ofte den haarde Nødvendighed for Døren. Verten fortalte, at for en Række Aar tilbage var Vandet fra en Søe, der ligger paa Bjergene bag hans Huus, brudt ud, havde revet Træer, Stene etc. med sig, stoppet dermed det almindelige Løb og steget saa høit, at det skjar et Hjørne bort af Huset, skjøndt dette ligger over 20′ høiere end det almindelige Løb. For Middagsmad, som bestod i Løgsuppe, Omelette, stegt Høne og Salat, og Natteleie, som var reenligt og godt, betalt 5 Fr. — — —

Den 11te. Min Bestemmelse var at bestige Pic du Midi, der ligger tilvenstre af Veien fra Barrège til Campan; men da Veiret blev taaget igjen, maatte jeg opgive denne Fart, der iøvrigt rimeligviis mere er en Nysgjerrighedssag end noget ret Interessant, thi den forekommer mig ikke saaledes prædominerende, at man fra den kan oversee nogen ret betydelig Deel af Pyrenæerne. Klokken omtrent 8 forlod jeg Barrège for langs med en lille Bjergstrøms nøgne Bredder at stige op mod Skillemuren og tillige Passagen mellem Barrège- og Campandalene. Det har været projecteret at anlægge en Landevei her, Traceringen har alt fundet Sted og denne afgivet en taalelig Vei for Ridende. De faae Hyrdehytter, som findes i denne Slugt, seer man knap, medmindre man er tæt ved dem; thi deres Græstage og raae Steenmure adskille dem i intet fra Jordsmonnet, hvorpaa de staae, der ligeledes er Blanding af Steen og Grønsvær. Først selve Skillevæggen og en Pic tilhøire ere bar Steen og hist og her bedækkede med Snee. Men førend jeg forlader Barrègedalen maae jeg som ærlig Mand betale i Barrège, hvilket nok er værd at huske, da det var for-

bandet dyrt. Madamen havde først den Uforskammethed at forlange 6 Francs, 3 for Middagsspise og 3 for Natteleie, hun tog taknemligen mod 5 Fr., saa det hele med Drikkepenge blev 5 Fr. 60. Nedstigningen i Campandalen er ligesaadan traceret for Anlæg af en Vei, som Opstigningen; den første Deel er temmelig brat. Det varer ikke længe, før man træffer smaae Hyrdebyer, især indrettede for Hornqvæg. Et Huus i en saadan Bye bestaaer af en mod den ene Side aaben, lav Staldlænge, bestemt for Qvæget under særdeles Omstændigheder, saasom kolde Nætter, Malketider etc., og en Hytte for Hyrden og Familie; de danne tilsammen en Retvinkel, og det i Vinkelen liggende Rum er indhegnet med en Muur og afgiver et fiirkantet Gaardsrum, der som oftest er brolagt. Alt efter at være steget ned mod Gedre, mærkede man større Grad af Reenlighed, som stedse tiltog, alt som man nærmede sig de besøgte Badesteder; i Campandalen er den omtrent som i de bedre franske Provindser. Den lille Strøm, der danner Adour, begynder strax efter Vandskjellet; det er først en god Rendesteen, der efter at være kommet ned paa en lille Engflade maae krumme sig utallige Gange, førend den slipper igjennem, men snart faaer den Forøgelse fra andre Kilder og det varer ikke længe førend den bliver stærk nok til at opvarte med den sædvanlige Susen, som man i Bjergene ideligt har for Øren. Gjennem en Slugt seer man Pic du Midi, en nøgen Klippe, der hæver sig eenlig op mellem de vedliggende Bjerge, dog uden at imponere ved sin særdeles Høide. Veien, som vi havde passeret, kaldes almindeligviis Tourmalet, og at ride ad den til Barrège er Damernes Vovestykke fra Bigorre. Enkelte forhutlede Granskovstrækninger ere endnu tilbage. Alt som man kommer frem i Dalen, bliver den videre og mere dyrket, og omkring Landsbyen Grip finder man herlig Sæd og Mais. Vi bedede her i et lille, men reenligt Vertshuus. Marmoret er i denne Deel af Pyrenæerne i saadant

Overflod, at Portstolperne vare af en meget smuk, rødlig Art; her findes fast af alle Farver i denne Omegn, den store hvide Blok, som var udstillet i Toulouse, var her fra Egnen. —— Fruentimmerne bære ogsaa Gamacher i denne Egn, men baade disse og Skoene vare afdragne, og alle gik i Regnen paa de bare Been med Skjørterne saa vel opheftede, at man saae Fleertallet høit op paa Laarene. Mod Bagnères tager alt meer og meer en almindelig Form, Møllerne blive større og bedre, Markerne større i den videre Dal, man seer Vogne, Karrer, Heste etc., men man seer ogsaa erkecatholske Bedehuse og mange Præster, istedetfor at man i Høilandet fandt forfaldne Kirker og Kors og faae Præster. Man fortalte, at Bispen havde taget dem bort i Uvillie, fordi Communerne ikke vilde give ham en Afgift, han forlangte. Kl. 4³/₄ drog jeg ind i Hôtel de France, sendte min Guide til Diligencebureauerne for at høre om mit Tøi, som endnu ikke var kommet, og betalte ham derpaa for Reisen 70 Fr., om hvilke det er et stort Spørgsmaal, hvor nyttigt de ere udgivne. Efter Middagsmaaltidet vedblev Veiret at være saa regnfuldt, at jeg ingen Steder kunde gaae ud.

Den 21de. Efter nogle Vanskeligheder med mit Pas, som jeg ikke kunde faae saa tidligt om Morgenen, og som Souspræfecten tilsidst gav mig paa egen Risico uden Præfecturseglet, reiste jeg bort Kl. 8. Veien er god, den fører gjennem en veldyrket Slette og flere ret vakkre og reenlige Landsbyer. Kl. 10¹/₂ var vi i Tarbes. Jeg traf en ung Mand, som gjenkjendte mig fra Bagnères; da han hørte, jeg vilde til Pau, foreslog han at modtage en Veturins Tilbud, som lovede at føre os did i 4¹/₂ Time for 7¹/₂ Francs; han holdt Ord. I Tarbes besaae jeg Haras'et. Det har Hingste og Hingsteføl (Elever). Bygningerne ere næsten ganske nye. Staldene ere fordeelte i flere Bygninger, de ere luftige og rummelige. Mængden af Hingste ere blandede Racer, af rene Racer findes især

Arabere og Englændere. Fodermaaden er saaledes, at de ligne mere Pølser end Heste. Stutteriet fornyes tildeels ved Kjøb af to- og treaarige Hingsteføl, som opdrættes og beholdes, om de findes tjenlige.

Forlod Tarbes Kl. $12^3/_4$ og ankom i Pau rigtig Kl. $5^1/_4$.

Den 22de. Om Morgenen betalte jeg i Vertshuset 5 Fr. Kl. 6 forlod jeg Pau i Diligencen, hvor til Lykke Selskabet kun var lille. Man kommer ikke langt udenfor Pau, førend man træffer paa store Hedeoverdrev, især bevoxede med Bregner. Begreberne om Agerbrug ere endnu saa raae i disse Egne, at slige Fælledsskabsjorder ansees for uundværlige for at have Græsning til Kreatur og Strøelse til Vinterbrug. Disse Overdrev afløses af dyrkede Strækninger med levende Hegn og Plantninger. Landsbyerne ere ikke sluttede, Husene ligge fordeelte ved deres Eiendomme. Viinavlen gjenfandtes mere og mere, alt som vi fjernede os fra Bjergene. Høsten var paa de fleste Steder i fuld Gang, paa mange Steder tærskede man. Veien gik hist og her over de udskydende lave Grene af Pyrenæerne. Kl. 10 gjorde vi et lille Holdt for at spise Frokost. Vort hele Selskab bestod af Liberale, nogle fast revolutionaire; de talte saa overdrevent mod Regjeringen, at jeg nær var bleven Royalismens Forsvarer. Bordeauxerne, som vare med, klagede over de Fortrin, Toldforordningen gav de Industrielle paa Handelens og Viinavlens Bekostning. Vi kom snart ind i enkelte Strækninger af Landernes Fyrreskove, med deres skrællede Træer til at lade udflyde Terbentin. Kl. 6 kom vi til Byen Mont Marsan, hvor vi maatte oppebie Diligencen fra Bayonne, hvilken optager den fra Pau. Til Lykke var Selskabet ikke større, end at vi bleve fire i den indre Diligence. Vi spiste til Middag eller Aften. Natten gik gjennem en Deel af Landernes Skove og Hedeegne, som vi ikke fik at see. Gjennem Byen Roqueforts Gader maatte vi staae ud og gaae, fordi der ere saa steile Bakker op og ned. Mod Mor-

genen kom vi snart ind i de bedre Viinegne, og alt som vi nærmede os Bordeaux, tiltog denne Dyrkning. Vi leed af Støv og Hede. Da vi først kunde vente at komme seent op ad Dagen til Bordeaux, blev gjort Holdt om Morgenen (den 23de) for at drikke Kaffe.

Landhusene ved Bordeaux ere større end ved Marseille, men dog ikke paa denne Kant videre mærkelige.

Den 28de. Ved en Misforstaaelse ved Diligencecomptoiret, der havde skrevet en feil Adresse, kom Facteuren ikke for at hente mit Tøi, Portneren kom heller ikke og mit Uhr havde tabt en Time om Natten, saa jeg selv troede, det var betimelig Tid, og gik saaledes Glip af Diligencen, hvilket sinkede mig en Dag. Ved denne Leilighed kom jeg til at see Pariseractricen Jenny Verpré, der spilte i tvende Vaudeviller, i den ene lystig naiv, i den anden naiv sentimental, begge Dele særdeles godt. Alt for mange Aar siden, da jeg forrige Gang var i Frankrig, var det min Bestemmelse at tage en Lotteriseddel, naar jeg kom til Bordeaux; jeg havde vel erindret det, men ikke udført det, især fordi jeg ikke havde seet nogen Collection. Da jeg nu blev opholdt en Dag og gik paa Diligencebureauet for at afgjøre mine Sager, saae jeg en Collection lige for Hotellet og tog en Billet.

Den 29de. Kl. 6 afreist til Angoulême. En Færge med en Hestegang til 8 Heste fører over Dordognen, der er fast saa bred som Garonnen ved Bordeaux. Alt som man nærmer sig Angoulême, hører Viindyrkningen meget op og Sædavl og Græsgange træde istedetfor.

Angoulême den 30te. Gik til Krudtværket, hvor jeg traf en særdeles artig Modtagelse af Capitain Paqueron.

Den 31te. Paqueron gav mig et Brev med til en af Søeartilleriofficererne ved Ruelle, der modtog mig med den yderste Velvillie og viste mig om i Værkstederne.

Hjemkommen fra Ruelle besaae jeg Søeskolen i Angoulême. Den er i en Overgangsperiode, da den nok

for Fremtiden alene skal blive en Pensionsanstalt for Drengebørns Opdragelse, især for Sønner af Søeofficerer, saa at den neppe nu har 30 Elever. Den har et godt Locale, hvor dog, som overalt, Inspecteuren etc. benytter noget af det bedste. Sovesalene ere meest mærkelige ved deres Størrelse og Indretning. Paa Midten af Gulvet nemlig findes Aflukker af Trægittre for hver Elev, hvori han har sin Seng, sin Hylde, sin Stoel, kort, de vigtigste Fornødenheder; heri lukkes han inde om Natten. Der er en bred Gang udenom, som hele Natten er belyst; i hver Sal sover en Underofficeer. I Repetitionssalen har hver sin lille lukkede Klap ved det lange Bord. De fødes meget godt, som det lader; det Qvantum, de fortære, er næsten dobbelt mod en Mands Kost, det fortæres i fire Maaltider.

Den 1ste August. Om Aftenen Kl. 7½ reiste vi fra Angoulême. Næste Morgen Kl. 6½ vare vi i Poitiers, en temmelig stor, men maadelig bygget Bye, hvor vi drak Kaffe, og fortsatte saa vores Vei til Tours, hvor vi ankom Kl. 5 om Eftermiddagen. Vi passerede Châtelle-rault, bekjendt for sin Knivfabrication, der drives som Huusindustri. Koner og Piger omringe Diligencen og trænge næsten ind i den for at sælge. Jeg saae dem sælge 1 Dousin fine sortskaftede Bordknive og 1 Dousin fine elfenbeensskaftede Dessertknive for 25 Francs, iberegnet tvende Æsker med Rum til at gjemme dem. Tours er en kjøn Bye, især udmærker dens Hovedgade sig ved sin Brede og sine smukke Bygninger. Cathedralkirken, i gothisk Stiil, er meget smuk. I Tours spiste vi og laae om Natten.

Den 2den. Veien fra Blois til Orléans er mindre smuk. Orléans' Rester fra Middelalderen fik jeg ikke Tid at see, meget af den indre Bye seer endnu ud som for 300 Aar siden og mere. Saasnart man kommer ud af Orléans, kommer man i store Skove. Den næste Morgen førte os til Egnen af Paris,

(Den 3die.) hvor vi holdt vort Indtog Kl. 8. Drog foreløbig ind i hôtel des Arts; gik til gamle Heiberg, som var ganske sig selv, dog lidt sløvere, synes mig.

Den 17de September. Afreist fra Paris.

Den 22de. Ankommen til Bryssel. Besøgt Baron Selby og fundet den artigste Modtagelse. Baronen talede længe med mig om forskjellige Ting. Dersom denne Mand havde saa megen Snille og Omløb, som Dannelse og Læsning, maatte han blive en nyttig Embedsmand. Han har en levende Interesse for sit Land, seer sig om paa de Steder, han befinder sig, og forsømmer intet til sin Oplysning. Lige saa artig som Baronen var, var Fruen ogsaa. Hun inviterede mig til Middag, skjøndt Baronen ikke var hjemme. De leve ganske en famille. Alle Børnene, Lærere og Lærerinder ved Bordet, faae gode Retter Mad, velvillig Modtagelse og ingen stive Ceremonier udgjør Bordets Glæder. De tre ældste Døttre ere muntre, artige, forekommende Pigebørn.

Den 24de. Afsked hos Selby's. Betalt til Amsterdam.

Den 25de ankom vi til Amsterdam.

Den 27de. Kl. 1 under Seil.

Til Hamborg ankom vi den 29de om Eftermiddagen.

Den 2den October indtruffen i Kjøbenhavn.

Uddrag af Breve og Opsatser

1830—32.

Fra Begyndelsen af denne Periode findes en Del Rapporter, utrykte Piecer, Udkast til Avisartikler osv.; men dels er Indholdet for specielt, dels Omfanget for stort, til at de her kunne finde Optagelse. Af et enkelt Udkast aftrykkes længere nede (sammen med et Brev fra H. Foss) et større Brudstykke, bl. A. fordi det viser, hvilke Tsch.'s Anskuelser om Skandinavismen paa den Tid vare.

Concept til Indbydelse til et 28. Mai-Selskab 1831.

Unægtelig er det den smukkeste Maade, hvorpaa Undersaatterne i en Stat kan lægge deres Agtelse for Lovene for Dagen, at de benytte dem paa den Maade, der svarer meest til deres Hensigt. At stræbe mod dette Maal er den gode Borgers Pligt.

Det har tydeligt forekommet Undertegnede, at et af Regjeringens Hovedøiemaal med den under 28. Mai dette Aar udgivne Kongelige Anordning angaaende Provindsialstænders Indførelse i Danmark maae have været at give Folket betimeligen Leilighed til at forberede og danne sig til Udøvelsen af de nye og vigtige Pligter, Staten har paalagt det, for i sin Tid med Sagkundskab og Dygtighed at yde Regjeringen den størst mulige Understøttelse, Institutionen giver Anledning til.

Dette Maal har jeg troet naaedes lettest ved Dannelsen af Selskaber, der havde til Formaal ved gjensidige Meddelelser og fortrinligen ved mundtlige Undersøgelser at vænne sig til ved offentlig Tale at behandle Anliggender af den Art, der ligge inden Anordningens Grændser, paa samme Maade som der alt findes Selskaber indstiftede for juridiske Øvelser, latinsk Disputats o. s. v.

De, som dele denne min Anskuelse og som maatte være tilsinds at indtræde i et saadant Selskab, anmodes foreløbigen om at tegne deres Navne og Stilling paa de Lister, som findes henlagte ...... inden den ......, og dernæst at give Møde i ..... den .....

Dette første Mødes Formaal skulde alene være at afgjøre, ved indbyrdes Afstemning mellem de Paategnede, hvo der optages i Selskabet. Den, der ikke ved denne Afstemning faaer Stemmefleerhed for sig, optages naturligviis ikke.

Først efterat Selskabet ved saadan gjensidig Prøvelse har dannet sig, kan der skrides til nærmere Bestemmelse af Selskabets Virksomhedsform. Forhandlingerne herom blive paa en Maade Indledningen til selve Virksomheden.

Cancelliets Resolution i Anledning af Indbydelsen.

Vice-Politidirecteur, Justitsraad Bræstrup har, som Hr. Politiechefen bekjendt, i en hertil indkommen Skrivelse begjært Cancelliets Bestemmelse for, om Samtykke kan gives til, at der efter en af Capitain Tscherning i Udkast indleveret Indbydelse oprettes et Selskab, hvis Øiemed skulde være at forskaffe dets Medlemmer Dannelse for og Øvelse i offentlige Anliggenders Behandling.

I Anledning heraf skulde Man, ved at remittere hosfølgende Bilag, tjenstligst tilmelde Dem til fornøden Efterretning og videre Bekjendtgjørelse, at Cancelliet ikke finder sig beføiet til at sanctjonere Associationer med et saadant politisk Formaal som det omhandlede.

Det Kongelige Danske Cancellie den 6te October 1831.

Til Chefen for Kjøbenhavns Politi og Kystpolitiet.

Dette Svar modtog altsaa Tscherning paa sin Indbydelse til 28. Mai-Selskabet i 1831; efterfølgende Breve vise, at han Aaret derpaa har ladet udgaae en Indbydelse til et Middagsselskab den 28. Mai, og hvorledes Indbydelsen er bleven modtaget af forskjellige Personer.

Fra Oberst Abrahamson. 27/5 32.

Jeg iler med at reparere en Sottise jeg har gjort: jeg havde reent glemt at der paa Grund af den aarlige Døvstummeconfirmation, som netop er imorgen, er stort Lærer Gilde hos mig selv! Det gjør mig bandsat ondt, men det holder mig her og gjør at jeg altsaa maa være uefterrettelig med Hensyn til Skydebanetouren imorgen.

Fra Professor J. L. Heiberg. 27. Mai.

Med megen Fornøielse deeltager jeg, og skal indfinde mig til bemeldte Tid. Hvis Nogen af mine Bekjendte har Lyst til at være med, hvorom jeg ikke tvivler, og Hændelsen fører mig sammen med dem idag, skal jeg inden imorgen Kl. 10 melde Dem det.

Fra Samme. 28. Mai.

En umaneerlig Forkjølelse, der især yttrer sig som Hoste, gjør mig det til Pligt, ikke at bebyrde Andre med min Nærværelse, og for min egen Skyld vover jeg heller ikke at gaae ud til Skydebanen i dette slette Veir. I min Tanke skal jeg være tilstede, og med min Familie klinke paa Provindsialstændernes Velgaaende. Jeg haaber, at De ikke betragter min forandrede Beslutning som Vankelmodighed, men som tvungen Nødvendighed. Hvis ikke nogen Anden gaaer i mit Sted, saa skal jeg naturligviis betale mit Couvert. I Aften stoler jeg paa, at vi have den Fornøielse at see Dem her.

Kjære Tscherning!

Tak for Deres venskabelige Proposition, men hvad jeg allerede i samme Anledning har svaret Capt. Ræder og Art.-Capt. Bruun, maa jeg nu ogsaa gjentage for Dem, at jeg finder Anledningen meget for ubetydelig til at skjenke den en saadan Opmærksomhed, og Udsigterne i Fremtiden for tvivlsomme og uvisse til at kunne glæde sig ved dem, være sig paa den ene eller anden Maade,

hvorfor jeg ligesaa lidet kan skjenke et saadant Gilde, som tidligere Illuminationen i samme Anledning mit Bifald, da jeg virkeligen er af Deres tidligere Formening: at Forordningen af 28. Mai er aldeles uskadelig for den Forfatning, hvorved Landet hidindtil er bleven saa stort og mægtigt.

Som begyndende Foreningspunkt imellem danske Mænd, der ville alt Godt og mene det ærligt med Kongen og Landet, vil et Gilde eiheller synes mig saa ganske hensigtssvarende; thi hvor faaer man ikke Folk til at samles, naar man viser dem Glas og Flasker i Perspectiven, og den Aand som da fremkaldes er neppe den Viin værd, der fremkalder den hos de Fleste. Det er nu engang min ufravigelige Mening: at den Deeltagelse og Begeistring, vi tildeels Alle savne, ikke maa være nogen Drivhuusplante, men opelskes i Friland, hvis den ikke ligesnart skal visne, som den maaskee kan bringes til at spire op for et Døgn.

Disse Yttringer er jeg overbeviist om De ikke miskjender, fordi jeg her uforbeholdent fremsiger dem, hvor de maaskee ikke høre hjemme, men jeg vilde blot lade Dem vide at jeg har alvorlige Grunde, hvorfor jeg ikke strax følger, naar Glæden synes at vinke, og naar, hvad jeg er overbeviist om, oprigtig Velvillie kalder.

Deres ærlig hengivne
Blom.

Med megen Tak for Deres Underretning: at der finder en festlig Forsamling Sted i Anledning af den 28. May, maae jeg tillige beklage, at jeg ikke kan deeltage deri, paa Grund af: at jeg venter en Beslægtet hertil fra Landet, med hvem jeg muligen endnu i Eftermiddag reiser bort herfra Byen. Imidlertid kan jeg ikke fordølge: at jeg, saavelsom enhver rettænkende Mand, glæder mig inderlig over en Foranstaltning, som i Fremtiden,

ligesom vor nuværende Konges liberale Regjering for nærværende Tid, vil sikkre os for al vilkaarlig Behandling.

28. May 1832. Med Agtelse Deres
Malling.

Kjære Tscherning!

Gjerne deeltog jeg i Colatsen idag og takker Dig for Din venskabelige Indbydelse, men kan ei benytte mig af den, saa gjerne jeg end ville, deels har jeg temmelig travlt, deels er min Kone atter syg saa at jeg saa langt fra Hjemmet og i saa lang Tid uden Efterretning ville være ængstelig og saaledes spille en maadelig Rolle mellem Andre mig for endeel ubekjendte Mennesker.

En Lystighed gad jeg gjerne være med ved, dersom den Lille i Vognmagergaden idag kunne faae sine Ruder indslaaede! Præsten Dichmann har ingen Tid, han takker.

d. 28. May 1832. Din
N. B. Krossing.

Der findes endnu flere lignende Afslag paa Indbydelsen. medens der ogsaa findes mange, der tage imod den; saaledes skriver David:

Ved min Hjemkomst fra Landet igaar Aftes fandt jeg en Anmodning fra Professor Petersen om at deeltage i det bevidste Gilde, og i Anledning af „Anledningen“ sagde jeg ja, endog før jeg vidste, fra hvem Indbydelsen var udgaaet. At jeg nu siger: ja, ja, er naturligt. Vi sees altsaa Kl. 4.

Deres
28/5 32 C. N. David.

Af dem, der toge imod, kan nævnes Clausen, Forchhammer, Ørsted, Professorerne Schouw og F. C. Petersen, Bøttger Kontorchef i tydske Cancelli, Francke Cancellist, Decker Fuld-

mægtig i tydske Rentekammer, med Flere, af Artilleriet E. Bruun og Falbe. Fuhrmann mener at see et antiliberalt Skridt deri.*)

Breve fra Tscherning til F. H. Hegewisch i Kiel.

20. Januar 1832.

Mit Svar paa Deres ærede af 13. burde maaskee begynde med en Undskyldning, fordi jeg ikke svarer i det Sprog, hvori jeg er tiltalt; men det er mig magtpaaliggende at sige nøiagtig hvad jeg tænker, og dette kan jeg ikke paa Tydsk, som jeg i lang Tid ingen Øvelse har havt i hverken at skrive eller tale. Derfor har jeg valgt det Danske, som jeg desuden veed De forstaaer. Det forekommer mig desuden, at et Hovedmiddel til at fremkalde den saa nødvendige Eenhed mellem Holsteen og Danmark er at stræbe efter at forstaae hverandre tilfulde og lade hver tale sit Maal, og saaledes ganske tilsidesætte Vanskeligheden fremkaldt af Sprogforskjelligheden.

---

*) Fra P. A. Tutein paa Møen findes et Brev til Tsch. af 12. Mai 1833, saalydende:

„De skriver mig at den 19. Mai skal en foreløbig Forsamling finde Sted for at afgjøre om og hvorledes d. 28. Mai bør høitideligholdes. Jeg er meget nysgjerrig for at erfare Udfaldet, men jeg kan ei undertrykke min Frygt, at mange ville sky trække sig tilbage, og de der ei gjøre det ville ei være talstærke nok, til at lade deres Røst fornemme i Ørkenen. Handelsstanden bliver hvert Aar ubetydeligere; Blachs og Jacobsens Fallissementer have givet Naadesstødet. Tilsidst bliver ikkun Plebs og Embedsmænd tilbage, disse Mørkets og Ladhedens Dyrkere. I Sandhed der hører meget til ei at tabe Modet. De føier i Deres Brev endvidere til: „Skulde en saadan Fest faae nogen Betydning, maatte den gjenklinge i hele Landet“. Jeg ønskede at De ville udvikle dette noget tydeligere, thi jeg indseer ei hvorledes det skulle gaae til. Vare fra Begyndelsen af Filialforeninger dannede i Provindserne efter den i Hovedstaden, saa kunne disse være traadt i hiins Fodspor ved denne Leilighed, men nu i dette Øieblik, hvor den i Hovedstaden ligger paa Sottesengen, maae jeg ansee det for umuligt, at vække nogen Interesse for denne Sag i Provindserne. Dog jeg venter efter Forsamlingen d. 19. strax ved Dem at vorde underrettet om Resultatet. Lader der sig noget udrette skal jeg vistnok ei svigte den gode Sag, men efter Kræfter bidrage mit.“

Naar vi betænke, at en Time daglig vel anvendt i et Aar af vort yngre Liv er meer end tilstrækkelig til at sætte os i dette gjensidige, som mig synes, nyttige og fornuftige Forhold, saa forekommer det mig utroligt, at vi ikke ere der allerede og at det ikke hører til det selskabelige Livs daglige Tildragelser at høre Holsteneren og den Danske tale sammen hver i sit Sprog. Blev dette først Vane i de daglige Forhold, saa kjendte vi snart hverandre nøiere og indsaae, at Eenhed og ikke Deling bør være vort fælleds Maal, og at en fælleds Nationalforsamling vel kan finde Sted, saasom man der, ligesom i Selskabslivet, forstaaer hverandre, skjøndt hver taler sit Modersmaal.

Det er høist begribeligt for mig, at Holstenerne, der tale et fælleds Sprog med det store europæiske Centralfolk, hidtil ikke havde synderlig Tilbøielighed til at lære det danske, helst de ansaae dette Sprog paatvunget dem som Indledningen til en stor Incorporeringsact, hvorved man, efter at have skildt dem ved de reelle Rettigheder, ogsaa vilde berøve dem de formelle. Men nu er Forholdet forandret. Danmark, det vil sige den velsindede Deel af Folket, ønsker ikke, at Holsteen berøves den mindste Ret, det betragter derimod denne som et godt og sikkert Hvilepunkt, hvorpaa det lægger sin Haandspage for at rokke den Steen, der trykker det selv, det arbitrære System nemlig.

Danmark kan kun frygte een Ting ved den nøiere Forbindelse med Holsteen, at de feige Hensyn, som man paa høiere Steder synes at ville tage til nogle Nobiliefamiliers tillistede og indbildte Rettigheder, skulde bringe Aristocratiet igjen paa Benene i Danmark, og at dette saaledes tabte den eneste Frugt af 170 Aars Absolutisme, Adelsvæsnets Undergang.

Men denne Frygt blev til intet ved en fuldstændig constitutionel Forening af begge Stater, thi de ægte holsteenske Patrioter taxere Adelskabets Uvæsen ligesom vi Danske, og netop dette vilde blive Foreningspunctet

for begge Landes ægte Constitutionelle. Holstenerne vandt i Foreningen en kraftig Støtte mod Adelsvælden, Danmark vandt at det ligesom overførte paa sig Holsteens formelle Rettigheder. Om de reelle kan Talen efter min Mening ikke være; dem besidder hvert Folk, men Skinnet er ofte mere end Virkeligheden.

Vi skylde alle særdeles meget til de Mænd i Holsteen, som først og kraftigen traadte frem for den gode Sag; de satte i Bevægelse det eneste Motiv, som virker her, Frygten. At de ikke fandt den Gjenklang hos os, som havde været ønskelig, laae meest i den Paastand de gjorde for Schlesvig, istedetfor at gjøre den for hele Danmark. Vi kunne ikke tænke os, at Eidergrændsen skulde ophøre at være Danmarks Grændse, enhver Afsondring indenfor den ansees her som Usurpation. Skjøndt Tydskland vel endnu er en temmelig løs Sammensætning, saa gjøre vi os ikke Illusion over dets rette Tilstand, at det nemlig stræber efter at consolidere sig paa den ene eller den anden Maade, enten som Foederativstat, idet Smaafyrsternes Vælde undertrykkes af republicanske Former, de store udelukkes, og Bundsforsamlingen uddanner sig til en kraftig Regjering, lig den nordamericanske, eller som nordtydsk, sydtydsk og vesttydsk Stat, derved at de større Stater uddanne sig efter de omliggendes Ønsker og disse derpaa smelte sammen med dem. Hvilken af Delene der indtræder, saa hører Holsteen og hvert Stykke af den nuværende danske Stat, som dermed er inderlig forenet, op at være dansk. Var Sønderjylland til den Tid saaledes forenet med Holsteen, som de holsteenske Skribenter have ønsket, og kun forenet med Danmark ved det fælleds Overhoved, saa var det altsaa tabt. En inderlig og constitutionel Forening derimod af baade Holsteen og Schlesvig med Danmark vilde gjøre en saadan Fremtid langt mindre farlig, thi da kunde den benyttes til en Afsondring bag Elbgrændsen.

Imidlertid indsaae vi vel, at ingen Tvang burde her anvendes, og at Danmark kun havde havt eet Middel til at forbinde Sønderjylland og maaskee Holsteen fast med sig, ved nemlig at benytte sin heldige Stilling til hurtig at fremtræde med en Constitution i høist liberale Former, lig den norske f. Ex., medens Schlesvigholsteen arbeidede sig tungt og langsomt igjennem de derværende forviklede Forhold; et saadant Skridt havde overhugget den gordiske Knude og vundet et stort Partie for Danmark i hine Lande. Flere velmenende Mænd indgav Memoirer i denne Aand, flere Smaaskrifter pegede derpaa, men Hofpartiet, de holsteenske Herremænd, og det hessiske Prindsepartie, fik Overhaand. Sagen blev omvendt, vi bleve reducerede til platte Efterabere af Preusserne, og fordømte til langsomt at slæbe os i nogle for Hoffet og Aristocratiet stemte Juristers Fodspor. Fra den Stund haabede vi kun lidet paa en heldig Combination med Schlesvigholsteen og tænkte mere end nogensinde paa en skandinavisk, der nu ligesom var paanødt os. Men ingen Forening med fremmed og hidtil fjendtlig Magt lykkes godt for den der er uden Kraft og Styrke, derfor maatte vi see til vort Værnesystem. Ved at betragte dette kastede vi tillige et forskende Blik paa den hele Regjering som den har været under nærværende Regents Auspicier, saasom den fra sin Oprindelse har givet sig tilkjende som militairisk. Naar den nu har præsteret noget saa lidt tilfredsstillende i sin Hovedretning, hvor Kongen personlig har styret alt, hvad kan man da vente af den i det Hele, paa hvilken Grund yder man den Tillid? Hvad er den Krigsmand værd, som fra Morgen til Aften klæder sig og sine Mænd i Staal og øver dem i krigerske Færdigheder, men hvergang Krigen er der, undgaaer den varligen og kjøber Freden for enhver Priis, kun ikke med sit Hjerteblod, ja ikke engang med sin Fingers Blod?

Saa gjerne havde jeg ønsket at kjende et Middel til at bringe den bedre Deel af os til at lade sin Undersøgelses Fakkel kaste et roligt Skin paa Begivenhederne, og dernæst dømme om ikke den Klippe, hvorpaa saamange bygge med saa fast et Haab, er et letsindigt Irlys, der lokker dem til at spilde Tiden paa en tankeløs Vandring i en Labyrinth uden Udgang; thi jeg troer, at først naar denne Erkjendelse bliver almindelig, faaer vor Stræben Fasthed og Kraft og et heldigt Udfald. Og sandt er det, hvilken væsentlig Grund have vi til at virke selv, saalænge vi med fuld Overbeviisning vente Hjelp fraoven?

For at gjøre Udvexling af Ideer om Landets Sager mere almindelig, forsøgte jeg paa at oprette et Selskab der havde denne Tendents, men Annoncen derom blev, efter flere Maaneders Deliberation, forbudet. Hvad der nu er at gjøre paa lovlig Vei indseer jeg ikke saa lige, og dog er det vist at der maae handles, at Ord, som Hr. — meget rigtig siger, om de end ere nok saa imperativiske, ikke fremme Sagen meget, thi — desværre handle de, af hvem den gode Sag skulde befordres, ikke af Overbeviisning om dens Gyldighed, kun Frygt for Tidens Gjæring er Drivfjedren til nølende Concessioner, men Frygt viser ogsaa vor Historie, især Krigshistorien, kan i Hast bringe til ethvert Offer.

Men mit rige Stof fører mig for langt omkring, den Glæde det giver mig, at udfolde mine Anskuelser for en oplyst og kraftig holsteensk Patriot, har ført mig til næsten at glemme, at jeg er indenfor et Brevs Grændser, hvis Hovedbestemmelse dog skulde være at yttre min særdeles Taknemmelighed over at modtage Deres Brev; Yttringer, som De Hr. Hegewisch er saa god at bruge imod mig, er den største Løn, jeg kan høste af mit lille Arbeid; maatte ethvert af dem bringe mig en saadan Mands Agtelse, saa vil jeg gjerne derfor bære mangfoldiges Misnøie.

De ønsker mig snart fremmet til en Stilling, hvori mine Ideer kunne blive til Handling, og sammenligner mig i denne Henseende med en stor Mand, der i meget var mit Forbillede; men forudsat at jeg virkelig besad de Gaver De tiltroer mig, hvorom man saa vanskelig kan dømme a priori, saa kunde jeg dog ikke under nærværende Omstændigheder ønske mig ind i det høiere Forretningsliv. Enhver Mand, der tænkende som vi, begavet med Dygtighed til at handle og besjelet af selvopoffrende Iver for det han ansaae for den gode Sag, nu blev sat paa en høi Post, vilde staae ene og afsondret, ikke være istand til at vinde et omfattende Standpunct, men maatte nøies med stykviis Forbedringer, der, savnende solid Grundvold, vilde være af usikker Bestand. — — —

Andet Brev til Hegewisch.

Endelig kan jeg have den Fornøielse at tilstille Dem mit Nr. 2 om Væbningssystemet. Dets Hensigt er at holde denne Materie paa Bane, for at Publicum mere og mere kan gjøre sig fortrolig med Ideen og indsee, at et saadant Væbningssystem langtfra ikke er saa fjernt, langtfra ikke saa plagende, som almindeligviis troes. Det skulde applanere Veien for Nr. 3, i hvilket jeg agter at udvikle Systemets Grundsætninger, vise som Exempel dets Anvendelse paa en enkelt Provinds, beregne Udgiften dermed forbunden, og endelig vise, hvorledes Overgangen fra det Nuværende til det Foreslaaede kan skee.

Da Landsforsvaret er den Gjenstand, der meest opfordrer til Enighed, saa forekommer det mig, at Væbningssystemet er meget skikket til foreløbigt Foreningspunct for den offentlige Mening; det er desuden heri, at Regjeringen meest har kundgjort sin Svaghed, og altsaa herimod, man maae hendrage alles Blikke, for at bringe dem til Erkjendelse af at den behøver at stimuleres og styrkes.

Hvad Hr. Justitsraadens Slutningspuncter angaae, da er Nr. 1 alt besvaret. Hvad Nr. 2 angaaer, da er

det unægteligt, at Finantsvæsnet er det som først burde angribes, og jeg er ganske villig til at række Haanden hertil; men jeg er overbeviist om, at denne Steen ikke væltes afveien ved lemfældige Midler, thi Kræbsskaden findes netop der hvor man mindst vil være den bekjendt, nemlig ved Udgifterne til Hofstat og det store organiserede Betlervæsen (Gratialesystemet), hvorved de Høie og Høieste kjøbe underdanige Tjenere og Kjerlighed. Betænk blot Antallet af Slotte og store Bygninger, som holdes for Kongen og den kongelige Familie, Antallet af Hofholdninger, Marstal etc. etc., og De vil snart erkjende, at Talen om oeconomisk Hofholdning er en Fabel, at den koster Millioner. Men dette vil man ikke være bekjendt, thi herpaa vil man ikke spare, det generer, er ubekvemt. Det egentlige militaire Budget for Landetaten er jeg i Besiddelse af, det beløber omtrent 2,400,000 Rbd. Sølv, og er mere end tilstrækkeligt, naar mit System gaaer igjennem. (Julirevolutionen havde til væsentlig Grund, at Hoffet havde brugt formange Penge, derfor kunde Kongen ikke tage et liberalt, men maatte tage et Hofministerium.) Det var unægteligt godt strax at betragte Kongen som udenfor Blame, men det er næsten ugjørligt, især i Krigsvæsnets Sager, siden Collegiet og Generaladjutanten kun betyde saare lidet, og Kongen derimod er Alt; ethvert alvorligt Angreb træffer ham strax og bliver derfor afviist. Der findes eiheller nogen Authoritet, der egentlig har Krigsbestyrelsen, thi Collegiet er igrunden kun et Regnskabscollegium, og Staben har intet med det administrative at gjøre, det er igrunden Kongen selv der fungerer som øverste General og Krigsminister. Hvad der i denne Henseende skulde skee, maatte komme fra Stænderne og de skulle jo intet have at gjøre med Budgettet. — 3) Jeg nægter ikke, at det hidtil er uvist om Arvemonarchier kunne bestaae uden en Arveadel, der synes at ligge en Modsigelse i at forkaste Arveembedet overalt undtagen for Regenten; det Modsatte er imidlertid heller ikke beviist.

Jeg skjelner imidlertid imellem Paireriet og Adelen. Hiint naar det forudsætter tilstrækkelig Formue og paalægger Pairsforretninger, men udelukker fra Hofembeder, er neppe farligt, men at skabe det, hvor det ikke existerer, er maaskee ikke nødvendigt. I et lille Land er det langt farligere, at Prindseracerne udbrede sig i det uendelige. At indskrænke dem til nogle enkelte af de nærmeste, var vist meget vundet. Gode Love mod Embedscumul, Formindskelse af offentlige, men Formerelse af communale og municipale Embedsmænd, som Communerne valgte, samt uindskrænket Valgbarhed, vilde være det rette Middel til at hemme de yngre Sønner af Adelige fra at erhverve anden Ansættelse end den deres Dygtighed giver Krav paa. At combinere Princippet af det norske Odelsting med Paireriet lod sig maaskee udføre med Held, og jeg er ganske beredt til at opoffre min personlige Mening for denne, saafremt en saadan Grundsætnings Antagelse kunde fremme Dannelsen af en compact Masse af eens Mening og med eens Hensigter.

4) Det suspensive Veto behøves ikke, naar Repræsentanterne forbeholdes Initiativet, thi saa kan stedse den forkastede Lov komme frem igjen; er den god, gaaer den tilsidst nok igjennem.

5) Mod de middelbare Valg bør vi sætte alle Kræfter, de passe os ingenlunde; de kunne kun have deres gode Side, hvor Befolkningen er tyndt fordeelt over en stor Strækning og Forbindelserne vanskelige.

Med Hensyn til Beskatningens Fordeling mellem Hertugdømmerne og Resten af Danmark, saa troer jeg Justitsraaden tager noget feil. Hine leverer, saavidt sligt hos os kan erfares, omtrent mellem $^1/_3$ og $^3/_8$ til Statsudgifterne. De indirecte Skatter ere tildeels uhyre høie i Danmark, hvor Grundskatterne eiheller ere smaae, og vel omtrent lige med de i Hertugdømmerne. Capital anlægges med større Fordeel i Holsteen end i Danmark, hvis dette ikke var, saa vilde den flytte sig fra hiint til

dette. Velstanden er ogsaa større hist end her. Desuagtet er det vist, at Holsteens Klage er retfærdig, at begge Lande, skjøndt under eet Scepter, kjende hverandre for lidet, og at de holsteenske Fordringer stedse have været seete i et urigtigt Lys i Kjøbenhavn. Folket har lidt under denne Spaltning, gid den var tilende, gid Folket faae en lovlig Vei til at udtale sig, thi uden dette er ingen Fremskriden mulig. Visseligen er jeg beredt til at staae fast ved dette Ønske og at besegle det med min sidste Blodsdraabe, det være her eller i Holsteen. Intet ligger mig saameget paa Hjertet, som at bevirke en Forbindelse mellem de patriotisksindede Mænd paa begge Steder, for at de kunde danne en kraftig offentlig Mening og stræbe mod et bestemt Maal. — — — —

Tredie Brev til Hegewisch.

— — — Med Hensyn til Holsteens og Schlesvigs indbyrdes Forhold og igjen deres Forhold til Danmark, da indrømmer jeg, at det maaskee ikke godt lader sig gjøre at tilveiebringe det anderledes end som en Union mellem Holsteen og Schlesvig paa den ene Side og Resten af Danmark paa den anden; thi jeg indseer, at Regjeringen i en Række af Aar har ved ukloge Forholdsregler forberedet en saadan Tilstand; men jeg kan ikke nægte, at et saadant Arrangement forekommer mig at maatte føre til et daarligt Resultat for Danmark, saalænge som — a) Arvefølgeloven er forskjellig i begge Lande, — b) Holsteen udgjør en integrerende Deel af det tydske Forbund og ikke er forbundet med Danmark uden ved Regentens Person, altsaa ved en blot Tilfældighed, selv om Arvefølgeloven var den samme. Regenten in abstracto og Regenten personificeret er jo to forskjellige Ting; den første er Statsmagten selv, udtrykt i en bestemt og continuerlig Form, den anden er det i et vist Tidsmoment stillet frem for os i Discretionen. To Landes

virkelige Forening finder desaarsag kun Sted, naar den abstracte Regent i begge er forenet til Eenhed; men det kan ikke skee med Holsteen, der i denne Henseende har indgaaet et andet Forbund, thi den tydske Forbundsdag, med alle sine Skrøbeligheder, fremstiller de forskjellige tydske Staters abstracte Regenter forenede til en Regent-eenhed; — c) saalænge som endelig Holsteen og Schlesvig paa den ene Side og Jylland og Øerne paa den anden ikke foruden deres Provindsialrepræsentationer have en Unions-repræsentation, der handler for hele Unionen i den høiere Sphære, saaledes som Provindsialforsamlingerne hver for sin Deel i den lavere, omtrent som i Nordamerica.

Foruden hvad der i det Foregaaende er sagt om det svage Baand, Forbindelsen ved Regentpersonen giver, kommer her endnu nogle practiske Bemærkninger til.

En Stat, der har to særskildte Bestanddele uden fælleds Repræsentation, maae enten overlade til den administrative Deel af Regjeringen at afmaale og be-grændse Statsudgifterne og dele dem mellem begge Parter, der isaafald ingen skarp Control kan udøve, men maae være tilfredsstillet med at fordele Byrden efter bedste Evne, eller hver Deel maae have sit afsondrede Finants-væsen, hvilket svækker Statsmagten og frembringer i vanskelige Øjeblikke Skinsyge mellem Delene. Admini-strationen benytter desuden altid slige Forhold til at skaffe sig Myndighed ved at holde Striden jevnt vedlige og snart støtte den ene snart den anden Deel. Slige For-hold viser Historien paa hvert Pagina, enten findes ringe Frihed i de afsondrede Unionsdele, eller disse betragte hverandre med Nid. Danmarks og Holsteens Fortid af-giver et høist talende Exempel. Deres Nutid, hvor den administrative Deel af Regjeringen er eneherskende, er den ligefremme Følge af tidligere Jalousi.

Disse og flere Gjenstande afhandledes bedst imellem os, naar vor politiske litteraire Forbindelse var mere levende, saaledes som Hr. Justitsraaden gjør opmærksom

paa; men hvorledes tilveiebringe en slig Forbindelse? Boghandlerne her, med hvem jeg har talt, klager over at deres Sendinger til Holsteen mislykkes ganske, at selv de kostbare Avertissementer ikke lønne sig, at ikke ti à tolv Exemplarer af Smaaskrifter afsættes paa denne Vei.

Der maatte udfindes et ganske nyt Middel til at befordre denne Sag. Jeg har tænkt paa at udgive et Blad under Tittel „Dansk stændisk Avis", paa Tydsk og Dansk, og saaledes at Subscriptionen gik over hele Landet og at hvert andet Nummer redigeredes i Kiel, hvert andet i Kjøbenhavn, eller noget Lignende; maaskee de Herrer i Kiel kunde udfinde et bedre Middel.

Brudstykke af et Udkast til en Artikel om Skandinavismen osv.

Danmarks Udstrækning og Folkemængde tillader det ikke at sætte sig i Rang med de andre europæiske Stater. Som Militairstat betragtet, naar undtages nogle af de tydske Forbundsstater, hvilke dog ere mægtigere ved deres politiske Forhold, da er Danmark den mindste Stat i Europa, et fladt Land, bestaaende af flere Øer, der ofte ikke ere istand til at understøtte hinanden. Blev Halvøen angrebet og Vaabenlykken svigter i Begyndelsen, da er snart den hele Tunge oversvømmet af Fjenderne og derved over Halvparten af vore Forsvarskræfter fratagne os; er vor Fjende tillige Søemagt, da forhindrer han Forbindelsen imellem Øerne, og disse maae falde særskildt, om de end gjorde det modigste Forsvar. Danmark maae derfor søge ved sine politiske Forbindelser at undgaae at blive indviklet i nogen Krig, som føres i dets Nærhed og som kunde forplante sig ind i dets Provindser, det maae søge at skaffe sig saadanne Forbindelser, at dets Grændser blive uangribelige. Af denne Natur er den holsteenske Grændse, saalænge det tydske Forbund kan holdes i Hævd, thi da kan ingen Fjende betræde Holsteens Grund, uden at Danmark

har det hele Forbund til Allieret. Det maae derfor være den danske Konge vigtigt at være Holsteens sande Hertug og velanskrevet Forbundsfyrste, der stedse af al Magt søger at opretholde det tydske Forbunds Samdrægtighed og dets Rigsdags Uafhængighed, og søger at forhindre at det ikke bliver en eller anden mægtig Fyrstes Spilleboldt. For at understøtte denne Plan vil den danske Regjering finde Understøttelse hos de fleste af de tydske Fyrster, der ikke kun have Lande der afhænge af Forbundet, hos Preussen eller hos Østerrig, saalænge disse to Stater ikke blive enige om at dele hele Tydskland, og hvis dette skulde blive Tilfældet, da hos Frankrig eller Rusland, der ikke kunne med Ligegyldighed see paa, at disse 2 Stater blive for mægtige. England, hvis Beliggenhed giver det Anledning til at rette sin politiske Gang mindre efter sin Sikkerhed, som ikke saa let er i Fare, end efter sine Handelsfordele, der udkræver en Mængde Lande der uden Vanskelighed modtager dets Varer, England, siger jeg, maae tage en ganske egen Indflydelse paa det tydske Forbund, det vil hverken kunne taale at det opløses for at danne et eller to mægtige Monarchier, heller ikke vil det tillade, at det bliver fuldkommen organiseret efter den nuværende Form; begge Dele vilde snart frembringe en Gjensidighed i Handelslovene, som ikke kunde passe med Englands nuværende System. Efterat Danmark har sikkret sig paa den ene Side ved at tage sin rette Plads som holsteensk Fyrste paa den tydske Rigsdag, maae det paa den anden Side sikkre sig ved at indgaae den nøieste Forbindelse med de andre to skandinaviske Riger; men denne Forbindelse maae ikke blive en af de Alliancer som man bryder uden Samvittighed, den maae styrkes ved gjensidige Handelsfordele, ved at de tvende Folk lære at kjende og at agte hinanden, Patriotismen maae udslukke det Nationalhad, som saa længe har adskildt to Folk af samme Herkomst, der næsten tale samme Sprog og hvis forskjellige

Producter synes at kalde til Forening for gjensidigen at benytte dem. En falsk Politik og fremmed Indflydelse har vedligeholdt i flere hundrede Aar den Splid, som har svækket begge Lande; en saadan Erfaring maae dog vel engang frugte og bringe dem til den Erkjendelse, at kun Eendrægtighed kan give dem igjen, hvad Tvist og Uenighed røvede dem. Sverrig maae ønske denne Forbindelse lige saameget som Danmark; thi uagtet Foreningen med Norge er det ikke i Sikkerhed for udvortes Fjender og dets Mangel paa de Producter, der ere umiddelbar Livets Underholdning, er kun derved blevet større. For nogle Aar siden syntes dette Foreningspunct at være nær, men pludselig syntes den at være fjernere end nogensinde, for Øjeblikket er næsten ingen Udsigt til at denne Forening kan skee under samme Fyrste; thi begge Huse have Arvinger, og neppe troer jeg at nogen af dem har isinde at resignere til den andens Fordeel; at offre sig saa ædelmodig for sit Land, til et saadant Skridt hør maaskee et meer end menneskeligt Væsen. Men derfor kan Landene godt indgaae en fast og varig Forening, kun maae man lede Forhandlingerne saaledes, at fremmed Indflydelse ikke kom i Spillet; thi sikkert mere end een Magt vilde med Uvillie see Foreningen af 6,000,000 af en kjæk og ædel Stamme, lige begavede i intellectuel og physisk Henseende, der besidde i deres Land alle Nødtørftighedsproducter og mere deraf end der behøves, der har herlige Havne og regjere Indgangene til Østersøen, hvis Skibe snart ville bedække Oceanet og bringe Kundskaber og Rigdomme tilbage fra fjerneste Egne. Danske, Svenske, Norske, see saadan er det svage Gjenskin af det glimrende Perspectiv, der venter Eder, naar I bliver det som Naturen har bestemt Eder til at være, Venner og Brødre.

Efterat Danmark saaledes har styrket sig og sikkret sine Grændser, maae det ikke troe sig i Sikkerhed, dets Politik maae stedse værne om det, ikke ved at vende

Kappen efter Vinden, thi tidlig eller seent vil en saadan være skadelig, men ved Redelighed, Forsigtighed og Klogskab. De som fører Roret maae vel erindre sig, at Uafhængighed bestaaer i at kunne udføre sit Forsæt uden at frygte Følgerne, at kunne see sit Fald imøde uden at frygte, og at den ei er frie, som bærer Navnet deraf, men hvis slaviske Aand bringer ham stedse til at udføre en andens Villie, ofte stridende mod hans egen, at en Nation ofte er stoltere i sit Fald end i sin Væren, og at Helten, der faldt for den gode Sag, lever evig, da derimod den svage, der ikke antog nogen Sag, aldrig levede eller i det mindste kun levede for sig, ukjendt af alle andre. Et Folks Uafhængighed bestaaer i dets bestemte Villie hellere at ophøre at være end at ophøre at være hvad man er. En rettænkende Dansk vil sikkert hellere see det danske Navn ophøre som Folk, end han vil see det besmittet med en Skamplet. Naar Nationalfølelsen er saadan, da kan Politikken let tage sin Retning. — Efterat man ved de fornuftigste Forholdsregler har søgt at værne om Danmarks Fred, har undgaaet en Angrebskrig og skaffet sig Anseelse og Rigdom ved sin Handel, ved sin Vindskibelighed, ved sin Oplysning og ved sin Nationalaand, maae man ikke glemme stedse at være beredt paa at forsvare sig djervt mod ethvert voldsomt Angreb. Da, som vi allerede tidligere have sagt, Danmark ikke kan holde nogen tilstrækkelig staaende Armee for at modstaae en fremmed Magt, saa maae hver Borger være Soldat. Jeg forstaaer her ved at være Soldat ikke at han staaer indskrevet i Regimentsruller og kommer af og til tilsammen for at presentere Gevær; nei, min Mening er at han af egen Drivt og ved given Opmuntring maae have gjort sig bekjendt med Vaabenbrug, har afrettet sit Legeme dertil og gjort sin Forstand skikket til let at modtage de Kundskaber, som behøves for at tjene i Krigernes Rang. Men for at gjøre hver Borger villig til at tjene sit

Land som simpel Soldat, da maae Soldatens Navn gjøres hæderligt, og dette kan kun skee ved at udbrede Udskrivningen af de faststaaende Tropper til alle Klasser, at indrette Krigslovene derefter, at give Soldaten Leilighed til at kunne ved sine Fortjenester erholde enhver Militairgrad og at opdrage Officererne saaledes, at de indgyde Agtelse ved deres Viden, ved deres Opførsel, ved deres uinteresserede Fædrelandskjærlighed og sande Borgerfølelse. — Paa den anden Side maatte den faststaaende Armee kun være liden, men den maatte være udvalgt; den maatte bestaae af tvende Dele, den ene omtrent 6000 til 7000 Mand stærk, som den ganske Tjenestetid igjennem ikke forlod deres Faner, den anden skulde bestaae af Cadrene af de øvrige Tropper, samlede i forskjellige Exerceerskoler. — — —

Brev til Tsch. fra Artillerikaptain H. Foss i Norge.*)

Christiania 12. Juni 1832.

— — — — En Forbindelse imellem de 3 nordiske Riger, bygget paa rigtigere Principer end Calmar-Unionen, synes vistnok at kunne vorde til fælleds Held for alle 3 Nationer; men dette forventede Held af en saadan Forening er imidlertid betinget af mangfoldige Omstæn-

*) Denne Mand havde i et Brev af 14. Mai 1832 fornyet et Ungdomsbekjendtskab med Tsch. og sendt ham en varm Tak for hans Skrifter om det danske Væbningsvæsen og de deri udtalte Ideer, som han selv i Norge havde gjort sig til Talsmand for. Det hedder bl. A. i dette Brev: „Jeg anseer os som Stridende, hver i sit Land, for den samme Sag, der sikkerlig har mange Modstandere. En Soldateraand — der langtfra ikke er det samme som Krigeraand — en Isolering af Kriger og Borger, der stiller dem i et fjendtligt Forhold, en militair Stolthed paa den ene Side og Krigerens Nedværdigelse paa den anden til et blindt, villieløst Redskab i de Magthavendes Hænder, alle disse stygge Levninger fra en svunden Tidsalder og de staaende Hære ere langt mindre udryddede, end man,

digheder. Norges rene repræsentative Forfatning, uden Adel og Stænder, er formodentlig en Torn i Øiet paa det svenske Aristochratie. Naar Danmark engang faaer en repræsentativ Forfatning, forekommer det mig rimeigt, at den mere vil nærme sig Sveriges end Norges; thi den danske Adel er ikke lidet talrig og har megen Indflydelse. Den mindste Stat i en saadan Forening lykkes det sjelden at bringe sine Institutioner til Normal-Maalestokke for de fælleds Institutioner, om end Fornuften og Tidsaanden stemple dem til saadanne. Reactionen har endnu overalt i Europa en frygtelig Kraft. Den spores her som overalt. Jeg maa tilstaae, at jeg frygter for, at den muligen kunde yttre sig farligere hos os, om vi paa den ene Side havde Sverige, med Adel, Stænder og Suite, og paa den anden Danmark, ligeledes med Adel, Stænder og en, ved en liberal og god Konges lange og milde Regjering, hos Folket dybt indprentet Kjerlighed til det absolute Monarchie. Det kunde vel ogsaa være et Spørgsmaal, om vort, i politisk Henseende, heldigt situerede Norge, som Medlem af en betydende Unionsstat, ikke blev mere udsat for Deeltagelse i Europas Feider end det nu i sin Ubetydelighed er. Jeg har ikke villet dølge Dem disse Betænkeligheder, skjøndt de ikke ere nogen moden Overveielses, men kun Øieblikkets Fostre, idet jeg lægger Deres Brev for mig til Besvarelse; thi jeg har ikke overtænkt denne Sag saaledes, at jeg kan have nogen fast Mening. Angaaende de Fordele en saadan Forening

---

af Tidsalderens Oplysningsgrad og de nærværende Samfundsforhold, skulde formode. Den oplyste Militair, der, hævende sig over sin Stands Fordomme, med Redelighed, Klarhed og Frimodighed tager Bladet fra Munden, fortjener almindelig Agtelse og Tak af hver brav Mand. De vil sikkerlig have høstet denne fortjente Løn blandt deres Landsmænd. Modtag ogsaa den Vennehaand som fra et fremmed Land, men af en fordums Kammerat, rækkes Dem."

fornuftigviis kan tænkes at medføre, maa jeg være aldeles enig i hvad De herom anfører, og tænker mig desuden for Dannelsens, Litteraturens og Videnskabelighedens Fremme herlige Frugter af en saadan Trippel-Union. Dog alt dette er noget som De veed bedre end jeg, da De har gjort denne Sag til Gjenstand for Deres Overveielser. Jeg har aldrig bemærket at Ønsket om at faae vor gamle Søster Dania med ind i vor nye Forening, var levende her i Norge. Ideen herom er neppe opstaaet hos ret Mange, og har den opstaaet hos en Enkelt, er den maaske strax igjen jaget paa Døren ved Tanken om at den ei var realisabel. I Sverige troer jeg snarere at dette Ønske er mere levende. Tegnèr udtaler det et Sted ganske uforblommet i disse Linier:

Den Dag skall gry en gång som Nordens ära kröner
och enar Asars barn på Asars jord,
då Gefjons ö med Juels, med Tordenskölders söner,
som waktskep ankrar utför fjällstängd Nord.
Träng, viking, ei för när. Hon hvilar lugnt i säfven,
men stridens röda hana gal i stäfven.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Förgrymmat reser sig ur hvilan fjällans dotter,
och slår med try par armar, som Starkotter.

See, der har De en poetisk Understøttelse for Ideen. Jeg haaber De forstaaer saa meget Svensk, at De kan læse Linierne. Dette vilde det ikke faldet mig ind at tvivle om, dersom jeg ikke i Capit. Bloms sidste Piece — som ellers er ret fortreffelig — havde stødt paa et Sted, der tager sig saare komisk ud, nemlig hvor han tyer til Søkyndiges Hjælp, for at faae Forklaring over hvad Slags Krigsskib et Ångfartøi er, uagtet det første det bedste Lexikon kunde viist ham at det er intet andet end et Dampfartøi. Men undskyld denne Digression, der intet Udbytte giver, uden maaskee i det Høieste et Motto.

De Smaaskrifter, De hidtil har udgivet, ere mig

Borgen for at det paatænkte Skrift fra Deres Haand ikke vil være mindre interessant. Gjenstanden er, endog blot som videnskabelig Undersøgelse betragtet, i sig selv høist interessant, og at Behandlingen vil blive den værdig, tvivler jeg ikke om. I politisk Henseende hører der megen Varsomhed til; thi det er en kilden Materie og berører høitstaaende og langarmede Individers Interesse. Deres Sindighed og klare Blik vil vide at vælge den rette Vei, og jeg længes efter at see Manuskriptet. Først efterat have læst det, tør jeg give nogen bestemt Mening tilkjende, om jeg vil bidrage til at besørge det bragt for Lyset, som jeg dog sikkerlig troer vil blive Tilfældet. Deres Bemærkning, at Anonymiteten her paa det strængeste bør iagttages, bifalder jeg aldeles. Udfører De Deres Idee, at skrive om denne Gjenstand, og De da vil vise mig den Tillid at sende mig Manuskriptet, da skal jeg uden Ophold tilkjendegive Dem min Mening, og imidlertid bevare Hemmeligheden saa tro og omhyggelig som om De gjemte den i Deres eget Bryst. Jeg forudseer at det Tilfælde kunde indtreffe, at jeg ønskede at raadføre mig om samme med nogen kyndig Ven, uden at nævne hvorfra jeg har Manuskriptet; men heller ikke dette vil jeg tillade mig uden Deres udtrykkelige Tilladelse. Da jeg — kanskee altfor meget — selv har været, og fremdeles stundom er, ude paa den slibrige Skribentbane, vil der i Henseende til Trykningsomkostninger og Forlag ikke være nogen Vanskelighed. Lad mig nu snart høre fra Dem igjen. Ønsker De noget her udkommet Skrift, skal det blive Dem sendt med Dampbaaden.

Undskyld Stiil og Skrift! Jeg maa skynde mig svarligen. Jeg troede, De hellere saae et slet skrevet Svar snart, end et omhyggelig affilet efter Ugers Forløb. Lev vel og modtag broderlig Hilsen fra Deres med

sand Høiagtelse hengivne

H. Foss.

Af et Udkast til nogle Bemærkninger om Artillerivæsenet og Indretningen af faste Skoler, rettede til General Bülow, hidsættes endelig følgende Indledning.

Deres Excellence har flere Gange yttret, at De satte særdeles Priis paa frimodig Oprigtighed; visselig er det ogsaa først, naar denne øves af Deres Undergivne, at De bliver istand til tilgavns at røgte Deres høie Kald, hvis mange og forskjelligartede Forretninger ikke tillader Dem selv at undersøge Sagerne i den yderste Detaille. — Gjennemtrængt af denne Følelse, i Forbindelse med den af Erkjendtligheden, som jeg skylder Deres Excellence, fører mig til i Efterstaaende at fremføre nogle Bemærkninger, Artillerivæsnet i Almindelighed og Indretningen af faste Skoler i Særdeleshed vedkommende.

Da det er saa saare almindeligt, at Meningen, man gjør sig om en Person, indflyder paa Dommen over hans Værker, saa troer jeg det nødvendigt et Øjeblik at henlede Deres Excellences Opmærksomhed paa min Stilling og mine Forhold, førend jeg gaaer ind i Materien.

Ingen bedre end Deres Excellence veed, at jeg aldrig har søgt Befordring eller Tillæg udenfor den almindelige Regel, aldrig har søgt eller faaet noget Gratiale, uden som Godtgjørelse for et eller andet billigt Krav, aldrig søgt Rang eller Ordner eller brautet af Fortjenester for at faae dem, kort, at jeg i den forgangne Tid intet har gjort, der berettiger til at antage, at Egennytte leder mine Handlinger, tvertimod tør jeg vel snarere sige, at jeg har gjort det for hvad jeg anseer for den gode Sag, som langt fra at befordre min Fremskriden snarere sætter mig i Stampe; ja jeg kunde vel endog paaberaabe mig specielle Handlinger, kjendte af Deres Excellence, hvor jeg for Sagens Skyld har været ganske rede til at opoffre min hele Fremtid. Disse Betragtninger haaber jeg maae føre Deres Excellence til den Overbeviisning, at hvad jeg skriver om Artilleri-

corpset og begjærer for det, ikke maae betragtes som udgaaet af nogensomhelst egoistisk Hensigt, men alene af det Ønske, at et Vaaben, der er saa vigtigt for Armeen, i mange Tilfælde dens væsentligste Støttepunct, engang maae komme ud af den elendige, ydmygende og anarkiske Tilstand, hvori det saalænge er bleven holdt ved forkeerte Grundprincipper, en gal og hensigtsløs Organisation, uheldige Omstændigheder, uduelig Bestyrelse og Officerernes almindelige Vankundighed, forenet med deres store Indbildskhed.

For end mere at forvisse Deres Excellence om Reenheden af mine Bevæggrunde, vil jeg sige Dem, at mit kjæreste Ønske er, jo før jo heller at gaae af med en taalelig Pension, f. Ex. 5—600 Rbd., at jeg hvert Øjeblik vilde modtage den som en stor Naade og at der var intet, hvorfor jeg saa meget vilde udbede mig Deres Excellences Beskyttelse, som netop for en saadan Afgang; at det er mit bestemte Forsæt, naar Høiskolens første fiirarige Cyclus er omme og jeg har bidraget mit til at vise, at Bygningen lod sig opføre paa den lagte Grundvold, da allerunderdanigst at søge om en saadan Afgang, fordi jeg gjerne, medens jeg endnu har Manddoms Førlighed, vilde danne mig en Levevei i det borgerlige Liv, thi min Ærgjerrighed er ikke større, end at jeg for at være Jernstøber, Brygger, Brændeviinsmand, Bonde, kort, en dygtig Mand i en eller anden Haandtering, opgiver alle Udsigter.

Denne Idee er ikke nye, ikke fremkaldt af nogen enkelt Begivenhed eller avlet i Heftighedens Øjeblik: mine nærmeste Venner vil kunne bevidne, at den har været hos mig i mange Aar, fordi jeg i mange Aar har erkjendt, at min Virksomhed i det Fag, hvori jeg nu er, først vil blive paakaldet, naar jeg er over den Alder, hvori den kan være kraftig og nyttig, og jeg spille den samme simple Rolle, som alle de, jeg i min Tjenestetid har kjendt i Corpsets høiere Poster, med Undtagelse af

General Bech i nogle faa Aar og General Aubert. Den kan ikke være fremhyklet paa Skrømt, naar jeg yttrer den for Deres Excellence, i hvis Magt det staaer at tage mig paa Ordet og opfylde mit Ønske eller i det mindste at forelægge det for Den, der kan gjøre det; thi hvad jeg skriver til Deres Excellence, skjøndt det maaskee kan lædere mange, vil jeg være bekjendt for hvem det skal være og være beredt til at bære alle Følgerne af mine Ord.

Jeg haaber, at det meget, jeg her i min Skrivelses Begyndelse har maattet tale om mig selv, maae have den gode Virkning, at jeg i Deres Excellences Tanker maae være ganske udenfor den kommende Deel og at den maae betragtes som den reneste Fremstilling af Resultatet af 10—12 Aars alvorlige Tænken over Gjenstanden. — — —

Rettelser.

Side	3	Linie	11:	anomymt, læs: anonymt
—	11	—	8 f. n.:	Han han havde, læs: Han havde
—	18	—	8 f. n.:	Privilegier., læs: Privilegier:
—	27	—	3 f. n.:	ælste, læs: ældste
—	30	—	15 f. n.:	Rescriptets, læs: Rescriptets Ord
—	30	—	3 f. n.:	Afhanlinger, læs: Afhandlinger
—	34	—	17 f. n.:	lidesaalidt, læs: ligesaalidt
—	42	—	3:	Hovedstillingen, alt, læs: Hovedstillingen alt
—	47	—	2:	Danmarks, læs: Danmark
—	50	—	14 f. n.:	Landsforsvarets, læs: Landforsvarets
—	62	—	6 f. n.:	kudne, læs: kunde
—	71	—	2:	1815, læs: 1814
—	80	—	3:	Den, ene en, læs: Den ene, en
—	93	—	2:	skal skrive, læs: skal jeg skrive
—	99	—	17:	han, læs: kan
—	107	—	12 f. n.:	mig din, læs: din
—	205	—	5:	Petalide, læs: Petalidi
—	206	—	14:	Tamesus, læs: Pamisus
—	249	—	11:	Mycene, læs: Messene
—	253	—	2 f. n.:	ført, tør, læs: tør
—	256	—	4:	Suppe; tre, læs: Suppe, tre

